

A brit műsorszolgáltatás politikai struktúrája 1949-1999

David Elstein

Forrás: SSOAR

Tartalomjegyzék

A sorozat szerkesztőinek előszava 9 A
szerző előszava 17

[]1 Beveridge 23

[]2 Pilkington 45

[]3 Annan 65

[] Hunt 485

[]5 Páva 107

[6] Miután Peacock: A politika a digitális 131 [7

] Davies és a digitális licencdíj 159

[]8 A BBC a digitális században 183

A sorozat szerkesztőinek előszava

A könyv kiadásának inspirációja a Loughborough Egyetemen végzett doktori kutatásom korai szakaszából ered, amely a brit és a német média- és kommunikációs politika összehasonlító tanulmányozására irányult. A kutatás elit interjúk és archív felvételek keverékére támaszkodott. Ami az előbbieket illeti, megközelítem célja az volt, hogy felvázoljam a brit és a német média- és kommunikációs politika kulcsfontosságú folyamatait és eseményeit, majd meghatározom azokat a kulcsfigurákat, akik döntő történelmi fordulópontokon és időpontokban meghatározó szerepet játszottak az adott fejlemények alakításában.¹ 2007-ben, amikor a lehetséges informátorok első listáját terveztem, doktoranduszom, Peter Golding azt javasolta, hogy vegyem fel a kapcsolatot David Elsteinnel, aki gyorsan válaszolt, és elküldte nekem az Oxfordi előadásait. Az előadássorozatot rendkívül hasznosnak találtam, és a mai napig hiteles forrásnak tekintem a brit műsorszolgáltatási politika történetét illetően. Az előadásokat soha nem adták ki, és hálás vagyok, hogy lehetőségem nyílt arra, hogy szélesebb olvasóközönség számára is elérhetővé tegyem őket.

James Curran (2000) *Média és hatalom* című alapművében a brit médiatörténetet egymással versengő narratívák sorozataként mutatja be.² David Elstein narratívája az egyéni választás és a gazdasági szabadság pártján áll. A BBC finanszírozását illetően Elstein határozottan támogatja az előfizetést, egy olyan politikai intézkedést, amelyet az Institute of Economic Affairs (IEA) egyes szerzői az 1960-as évek óta támogatnak (pl. Caine 1966, 1968; Veljanovski és Bishop 1983).³ David Elstein a közszolgálati tartalmak versenyztethető alapon keresztül történő finanszírozásának koherens alternatív indoklása mellett érvelt (lásd pl. Elstein 1991, 2000, 2005).⁴ Szigorú, olykor revizionista elemzése alapjául azok a normatív feltételezések szolgálnak, amelyek szerint a közszolgálati műsorszolgáltatók piaci torzulásokat és hatékonysági hiányosságokat okoznak a közértékkeremtésre fordított közpénzek összegében.

- 10 Ezt a kiadványt a Lüneburgi Leuphana Egyetem EU Innovációs Inkubátorháza tette lehetővé, amely egy nagyszabású, kutatásvezérelt regionális fejlesztési projekt, amelynek teljes volumene az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és Alsó-Szászország tartomány által 2010 finanszírozott 2015, millió 98 euró. Az innovációs inkubátorház egy egyedülálló projekt, amelyet úgy terveztek, hogy tartós gazdasági hatások létrehozása a fenntartható energia, az egészségügy és a digitális média területén. A digitális média inkubátor területe nagyjából három, a közszolgálati műsorszolgáltatással kapcsolatos projektre osztható (közszolgálati média 2.0 Lab), a publikálás (Hybrid Publishing Lab) és a játékosítás (Gamification Lab). Ezek a projektek a Centre for Digital Cultures (CDC) égisze alatt fejlődnek, amely a következő időszakon túl is fennmarad.
- a finanszírozási időszak.⁵ A Hybrid Publishing Lab zászlóshajó projektje a meson press, és szeretnék köszönetet mondani a meson press munkatársaimnak, Sebastian Mühleisnek, Marcus Burkhardtnek és Andreas Kirchner-nek a sok-sok óráért, amit ebbe a projektbe fektettek.

Elindult a *Média, demokrácia és politikai folyamatok* sorozat a Public Service Media 2.0 Lab tagjai, nevezetesen Volker Grassmuck, Christian Heise (Hybrid Publishing Lab), Orkan Torun és jómagam. A tanulmány a digitalizáció politikára, kultúrára és társadalomra gyakorolt hatásaival foglalkozik, és azt vizsgálja, hogy a digitális kommunikáció megjelenése hogyan befolyásolja a politikaformálást és a reprezentáció bevett módjait, valamint a szociokulturális értékeket, identitásokat és hálózatokat. A sorozatban megjelenő kiadványok többek között a következő kérdésekre keresik a választ: Milyen következményekkel jár a digitális váltás a XXI. századi demokráciák hagyományos politikai intézményeire és döntéshozatali folyamataira, valamint a média- és kommunikációs rendszerekre? Milyen új lehetőségeket és kockázatokat jelentenek a digitális technológiák az állampolgári szerepvállalás és az átláthatóbb és inkluzívabb politikai döntéshozatali folyamatok szempontjából? Milyen új formái

alakulnak ki a nyilvánosságnak, a társadalmi változásoknak és a kulturális technikáknak? Ezeket és a kapcsolódó kérdéseket többféle nézőpontból, történelmi megközelítések és országok közötti összehasonlító kutatások bevonásával vizsgáljuk.

A sorozat célja, hogy eredeti kutatásokat és hozzájárulásokat tegyen közzé a következők által

11

a politika, a civil társadalom, a nem kormányzati szervezetek és a szabályozó ügynökségek szakértői és gyakorlati szakemberei. A sorozat a címen jelenik meg.

célja, hogy hozzájáruljon a digitális médiatechnológiák politikai és társadalmi következményeiről szóló élénk vitához, miközben modelleket és lehetőségeket dolgoz ki a jelenlegi társadalmi-politikai és társadalmi problémák kezelésére.

kulturális kihívások.

Christian Herzog

Végjegyzetek

- 1 Potschka, Christian. *A műsorszolgáltatási piac felé: Hírközlési politika az Egyesült Királyságban és Németországban*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012, 8.
- 2 Curran, James. *Média és hatalom*. London: Routledge, 2002.
- 3 Caine, Sir Sydney. *Az elsődleges termelők árai*. London: Institute of Economic Affairs, 1966; Caine, Sir Sydney. *Fizetés a televízióért?* London: Institute for Economic Affairs, 1968; Veljanovski, Cento G. és Bishop, William D. *Choice by Cable: The Economics of a New Era in Television*. London: Institute for Economic Affairs, 1983.
- 4 Elstein, David. "Verseny a közsférával a műsorszolgáltatásban". *Economic Affairs* 20, no. 4 (2000): 13-20; Elstein, David. "The James MacTaggart Lecture 1991. A televíziózás jövője: Market Forces and Social Values." In *Televíziópolitika: The MacTaggart Lectures*, szerkesztette Bob Franklin, 147-155. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2005; Elstein, David. "A közszolgálati műsorszolgáltatás a digitális korban". *Economic Affairs* 25, no. 4 (2005): 68-70.
- 5 Beyes, Timon, Christian Herzog és Christian Heise. Hamarosan megjelenik. "A digitális kultúrák központja". In *The Sage International Encyclopedia of Mass Media & Society*, szerkesztette Debra Merskin. Thousand Oaks, CA: Sage.

A szerző előszava

A sok évvel korábban elhangzott előadások közzétételére való felkérés kétélű kard. Egyfelől örömteli, hogy olyan anyagokat is általánosan hozzáférhetővé tesznek, amelyek annak idején csak szűk közönségre találtak. Másfelől kissé idegesítő annak a kockázata, hogy az események vagy a későbbi tudományosság felülírja a régi megítéléseit.

Szerencsére a tudományos életben kevesen döntöttek úgy, hogy összehasonlítsák és szembeállítják azt a szokatlan brit jelenséget, hogy rendszeresen vizsgálják a társadalom előtt álló műsorszórási lehetőségeket, a nagyszabású jelentésekkel.

(ha nem vesszük figyelembe Lord Hunt szűkebb körű vizsgálatát) 1945 után tíz-tizenöt évente (Beveridge 1950-ben, Pilkington 1962-ben, Annan 1977-ben és Peacock 1986-ban). Az előadások megtartásának idején, 1999-ben még nem volt világos, hogy a BBC-nek a BBC

Gavyn Davies közgazdász vezetésével abban az évben egy teljes körű felmérés lesz - amely a Peacockhoz hasonlóan jóval túlmutat a korlátozott megbízatásán.

- vagy inkább Hunt a szűkebb értelemben vett fókuszában. Ha Davies betartja a megbízást, akkor teljes mértékben arra számítottam, hogy egy újabb nagyszabású felülvizsgálatra adnak megbízást.

Soha nem történt meg. Harminc év elteltével, a műsorszórás technológiájában és ökológiájában bekövetkezett hatalmas változások ellenére, az Egyesült Királyságban egyetlen kormányzó sem tudott a műsorszórásról.

ment szükségét érezte annak, hogy - ahogy egy politikus lekezelően jellemezte a folyamatot - ki kell tépni a növényt, hogy megvizsgáljuk a gyökereit. Ehelyett a 2003-as hírközlési törvényben létrehozott szabályozó hatóság

Act, az Ofcom időről időre beszámolt a közszolgálati műsorszolgáltatásról, még akkor is, amikor az általa közvetlenül szabályozott ágazat - a kereskedelmi közszolgálati csatornák, az ITV, a Channel 4 és a Five - folyamatosan csökkentette a

közszolgálati műsorszolgáltatás kínálatát. Bosszantó módon az Ofcomnak nincs befolyása a BBC-re, amely a teljes közszolgálati műsorszolgáltatás 90%-áért felelős. Eközben a BBC Alapokmányának egymást követő felülvizsgálatai nagyrészt figyelmen kívül hagyták azt a szélesebb körű PSB-kontextust, amellyel a háború utáni négy nagy jelentés foglalkozott.

Az akkori árnységállamtitkár meghívására 2003,

John Whittingdale, a kultúráért, a médiáért és a sportért felelős miniszter, létrehozta a

- 14 Broadcasting Policy Group, amely jelentést tett közzé a BBC jövőjéről "Beyond The Charter" címmel, és ajánlásait kifejezetten a közszolgálati műsorszolgáltatás növekvő válságának kontextusába helyezte.¹ A 2015. májusi választásokat követően Whittingdale meglepetésszerű kinevezéssel kapta meg a tényleges államtitkári posztot. Ő volt, épp a februárban az alsóházi különbizottság vizsgálatát vezette a BBC jövőjéről. Érdekes lesz látni, hogy a bizottság jelentése, vagy akár a BPG jelentése milyen részek kerülnek be a kormány politikájába, miközben a BBC a 2017-re szóló új chartáról próbál tárgyalni.

Az Oxfordi előadásaimból hiányzik az a fajta formai apparátus (hivatkozások, lábjegyzetek, források), amit manapság az akadémikusok elvárnának. Azért íródtak, hogy előadják és meghallgassák őket, és csak a hazugságok alatti jelentéseket feltételezték kötelező olvasmánynak. Ha a korabeli újságok és a parlament válaszait idézve a

a jelentések, konkrét hivatkozások nélkül, frusztrációt okoznak, csak elnézést tudok kérni. A saját tudományos képzésem - Cambridge-ben, az 1960-as évek elején - megkövetelte, hogy esszéket írjak, amelyeket hangosan felolvastam a témavezetőmnek. Az akadémiai élet után több tucat nyilvános előadást tartottam, sok közülük "nevesített" (Goodman, Raymond Williams, Reed, Swinton, Bernard Simons), beleértve az egyetemi vendégprofesszori beiktatásokat is, és soha egyetlen lábjegyzetet sem csatoltam. Arra kérem ezen oxfordi előadások olvasóit, hogy képzeljék el, hogy egy angol kari előadóteremben vannak: nincsenek diák, nincsenek felolvasási jegyzetek, csak egy pulpitus és egy szöveg.

Miután 1999 februárjában és márciusában megtartottam a hat angol kari előadást, egy másik interdiszciplináris csoport meghívott Oxfordba, hogy tartsak még két előadást: az egyiket a Gavyn Davies által elnökölt bizottság jelentéséről, amelyet azon a nyáron tettek közzé, a másikat pedig a BBC-ről a digitális korban. Az első hat előadással ellentétben ezek az előadások sokkal inkább a jelenlegi műsorszolgáltatási politikával foglalkoznak: bár visszautalok a korábbi előadások témáira, a részletes politikai

fordulatok és fordulatok megelőlegezik a témát. Ezért nem kérek elnézést.

Amikor otthagytam Cambridge-t, felajánlották nekem a főnöki posztot. 15
gyakornoki állás a BBC-nél (bár történelemből kétszeres első
helyezést értem el, 19 évesen túl fiatal voltam ahhoz, hogy
tényleges gyakornoki állást ajánlottak volna fel, amelyhez a
minimális életkor 21 év volt). Egy évre kirendeltek a Birminghami
Egyetem Kortárs Kulturális Tanulmányok Központjába, Richard
Hoggart és Stuart Hall felügyelete alá, ahol rövid szakdolgozatot
írtam a közszolgálati műsorszolgáltatás fogalmáról. Ez lehetőséget
adott arra, hogy nem sokkal a Pilkington-jelentés közzététele után,
amelyet Hoggart oly nagymértékben befolyásolt, széles körben és
mélyen beleolvassak a BBC-n belül és kívül a műsorszolgáltatás
céljairól alkotott elképzelések széles skálájába.

Ha visszatekintünk, nem csak 16 évre, az Oxfordi előadások
megtartásának idejére, hanem 50 évvel azelőttre, Beveridge
idejére, lehetetlen nem csodálkozni azon a hatalmas változáson,
amely az 1940-es évek óta végbement a műsorszolgáltatásban, és
az akkori komoly vitán, hogy fenn kell-e tartani a BBC
műsorszolgáltatási monopóliumát.

Lehet, hogy a műsorszórás "filozófiája" egyszerűen nem
lehetséges egy ilyen összetett környezetben: de az, hogy a
"nagyok és a jók" hogyan foglalkoztak a műsorszórás kérdéseivel
az 1950-es, 1960-as, 1970-es és 1980-as években, és hogy főbb
ajánlásait hogyan nem sikerült újra és újra megvalósítani,
továbbra is lenyűgöző jelenség, még akkor is, ha ezek az
ajánlások a történelem homályába vesznek.

David Elstein

július 2015

Végjegyzetek

1. Műsorszóró politikai csoport. *A Chartán túl: A BBC a Charta után 2006*. London:
Prémium Kiadó, h2004.[tps://archive.org/details/BeyondTheCharter](https://archive.org/details/BeyondTheCharter).

Bevezetés

Ötven évvel ezelőtt hozták létre a háború utáni első, a műsorszolgáltatást vizsgáló bizottságot. A bizottság Lord Beveridge elnökletével azzal a központi kérdéssel foglalkozott, hogy fenn kell-e tartani a BBC rádió- és televíziós szolgáltatásokra vonatkozó monopóliumát. A bizottság tagjai egy kivételével mind elutasították a monopólium megszüntetésére tett különböző javaslatokat. A munkáspárti kormány nagyjából egyetértett. A miniszterek azonban olyannyira húzták az időt - mind a Beveridge-bizottság létrehozásában, mind pedig az ajánlásaira való reagálásban -, hogy mielőtt a BBC alapokmányát (és monopóliumát) csendben megújíthatták volna, az 1951-es választások elmozdították a munkáspártiakat.

Az újonnan hivatalba lépő konzervatív kabinet többsége ugyanilyen kedvezően viszonyult a BBC monopóliumához, de a Beveridge-bizottság kisebbségi jelentését, amely a monopólium megszüntetése mellett érvelt, egy konzervatív hátvéd, J Selwyn Lloyd írta, aki most az új alsóházban szimpatizánsok egy szorgalmas csoportja által erősen támogatott érveket talált. A kabinet "fixerje", Lord Woolton látszólag ügyes megoldást talált a saját pártján belüli megosztottságra: a rádió (a fontos médium) a BBC monopóliuma marad, de a televízió mellékszála nem.

A minta tehát kialakult: a vizsgálóbizottságokon keresztül politikai struktúrát találni a széles körű döntéshozatalhoz, majd a bizottsági jelentések kulcsfontosságú ajánlásait a nem szándékolt következmények törvénye felülírta.

1949 után három további vizsgálóbizottságot neveztek ki a műsorszórással kapcsolatban, amelyek mindegyike két évig tartott, amíg befejezte munkáját: Pilkington 1962-ben, Annan 1977-ben és Peacock 1986-ban. Ezenkívül egy háromtagú vizsgálóbizottság Lord Hunt elnökletével 1982-ben egy gyors hat hónapos felmérést végzett a kábeltelevíziónak a műsorszolgáltatási politikára gyakorolt hatásáról.

Ha Beveridge - akaratlanul - egy második távlati csatorna

létrehozásához vezetett, Pilkington és Annan kifejezetten felkérést kapott arra, hogy

- 18 a további csatornák kiosztásának elbírálása, mivel több spec trum állt rendelkezésre műsorszórási célokra. Mindkét jelentés fő irányvonala azonban nem talált célba.

Pilkington az 1955-ben létrehozott ITV szolgáltatását olyannyira hiányosnak találta, hogy azt javasolta, hogy a franchise-tulajdonosokat egyszerű műsorszolgáltatókká degradálják, és az ITV szabályozója, az ITA lássa el a legfontosabb feladatokat, a megbízást, a műsortervezést és a műsoridő-értékesítést. Ez tetszhetett volna a Munkáspártnak, amely akkor még névlegesen az ITV megszüntetése mellett kötelezte el magát. Az akkori konzervatív kormány azonban - még ha meg is tudta gyomorítani, hogy Pilkington a harmadik csatornát a BBC-hez rendelte - elkerülhetetlenül ellenállt az ITV egészének ilyen röviddel az indulás után történő, nagyra törő, szocialista átszervezésének.

Annan fordulatát közvetlenebbül a politikai változások okozták. Lord Annant a munkáspártiak nevezték ki az 1970-es választások előtt, majd miután a konzervatívok váratlanul visszatértek a hatalomba, lemondatták, majd újra kinevezték, amikor a munkáspártiak ismét hivatalba kerültek. Az Annan-jelentés határozottan elutasította az ITV pályázatát a negyedik elérhető televíziós csatornára, a BBC kétcsatornás szolgáltatásával szembeni ellensúlyként. Ehelyett Annan egy Nyílt Műsorszolgáltatási Hatóságot javasolt, amely alapvetően oktatási célokat követett. A munkáspártiak határozatlansága azonban ismét politikai vákuumot hagyott, amelyet a konzervatívok azonnal betömtek, amint megnyerték az 1979-es választásokat.

Az OBA-t feladták. A történelem szeszélye folytán azonban a két új belügyminiszter, William Whitelaw és Leon Brittan, szintén felhagyott az ITV2-re vonatkozó konzervatív kiáltványban vállalt kötelezettséggel. Ehelyett a politikai és társadalmi mérnöki munka csúcspontját egy kvázikommersz alternatív Channel Four létrehozásával érték el, amelynek felépítése kísértetiesen hasonlít ahhoz, amit Pilkington 1962-ben javasolt az ITV számára.

Ez volt a kultúrpolitika utolsó fellángolása a műsorszolgáltatás területén. Az a felfogás, hogy a műsorszórási spektrum szűkös, és azt a társadalmi igényeknek megfelelően kell elosztani, nem

pedig a piaci igényeknek megfelelően.

logika, még jóval azután is érvényesült, hogy az élelmiszerosztás kora véget ért.

19

máshol az Egyesült Királyságban, és ezzel együtt az a feltételezés, hogy a Whitehallban lévő ember tudja a legjobban. A technológia most a szűkösség érvét erodálta, és az 1980-as évek két vizsgálóbizottsága új megközelítést fogadott el, amely inkább a fogyasztókat, mint a szolgáltatókat vezérelte.

Az 1982-es Hunt-jelentés megkísérelte ellensúlyozni Annan nagyrészt negatív véleményét a kábeltévéről, mint a fizetős televíziózás potenciális médiumáról. Annan szerint - akárcsak a műsorszolgáltató intézmény számára - a kábeltévé társadalmilag megosztó lenne, ha a műsorszolgáltatást és a bevételeket elvonná a szabadon fogható televíziótól. Hunt liberális szabályozási rendszert sürgetett a kábeltévé számára, és a tory miniszterek - különösen azok, akiknek a technológia területén volt megbízatásuk - lelkesen fogadták a megállapításait. Azonban, mégis a politika ismét váratlanul kibillent a helyes irányból - a tőkejövőrészek kincstári kezelésében bekövetkezett változások megfojtották a kábel fejlődését. A sors iróniája, hogy csak egy másik, kormányok által támogatott, technológiailag vezérelt kezdeményezés kudarca indította újra: a nagy teljesítményű műholdas televíziózásé, amelyet egy közepes teljesítményű műholdas alternatíva szorított ki, amely végül a kábel növekedéséhez olyannyira szükséges programfolyamot biztosított.

A Peacock volt talán a legdrámaibb példa egy olyan bizottságra, amely egyszerre szakított a politikai keretekkel, majd a legfontosabb ajánlásokat figyelmen kívül hagyták. A BBC finanszírozásáról szóló jelentés elkészítésére létrehozott, szabadpiaci közgazdászokkal teletűzdelt Peacock minden várakozást meghiúsított azzal, hogy elutasította a reklámot és a szponzorációt mint a licenccdíj alternatíváit, és ehelyett a díj hosszú távú, előfizetéssel történő kiváltását javasolta.

A Peacock a hatáskörét könnyedén figyelmen kívül hagyva, a

kereskedelmi

a televíziózás teljes körű reformját ajánlotta: az ITV-licencek árverés útján történő értékesítését; a Channel Four műsoridő-értékesítésének szétválasztását az ITV-étől; és a független producerek jelentős hozzáférését az ITV műsorához.

Kezdetben a hosszú politikai mezőnybe került

Peacock a kabinet radikálisai mellett győzedelmeskedett, és ezeket a kulcsfontosságú ajánlásokat mind végrehajtották.

20 A múlt mintája azonban más tekintetben is érvényesült. A Peacock-jelentés első ajánlása egy egyszerű eszközre vonatkozott.

minden új televíziókészülékbe beépíteni, hogy megkönnyítsék a titkosított televíziós szolgáltatások egyenletes bevezetését. Ez azonban - a mai fogyasztók nagy kárára - nem valósult meg.

- egy, a Belügyminisztérium számára készített tanácsadói jelentésnek köszönhetően, amely bemutatta (kínosan tévesen, mint kiderült, kínosan tévesen), hogy miért nem működne a televíziózás előfizetéses finanszírozása. Egy másik kulcsfontosságú ajánlás - a szólásszabadság törvényen belüli biztosítása - során a thatcherista közgazdaságtant a thatcherista erkölcsiség előzte meg, és ehelyett létrehozta egy újabb szabályozó felügyeleti szervet, a Broadcasting Standards Councilot.

Talán a legmeglepőbb, hogy az előrelátó Peacock-jelentés nem vette észre az ötödik földfelszíni csatorna lehetőségét, amely alig egy évvel később jelent meg. Valójában a közepes teljesítményű műholdakban rejlő hatalmas lehetőségeket sem vették észre. Ennyiben a Peacock-jelentés volt a háború utáni jelentések közül a legparadoxabb. A jelentés a távoli jövőre összpontosított, és így elkerülték a közeljövőt.

Ami még fontosabb, hogy a gazdasági kérdéseket a szociális kérdések fölé helyezte. Nagyobbra értékelte a szabadságot, mint a politikai beavatkozást. Kerülte a műsorszórás filozófiáról szóló komoly fejtegetéseket, amelyek elődjait jellemezték. Valójában a műsorszolgáltatást vizsgáló bizottságok tönkretétele. Ha a technológiai korlátok eltűntek, és ha a fogyasztók egy nyílt piacon belül működhetnek, akkor egyre kevesebb hely vagy ok volt a műsorszolgáltatás politikai strukturálására.

1986 óta valóban nem volt több jelentős vizsgálat. A politikai vákuumba belépett a piac nyelve. A hatodik előadás az új, széles körű szereposztási tájképet írja le, ahol az ITV-t ma már három, a műsorszolgáltatásban nem jártas üzletember vezeti, ahol a BBC mélyen foglalkozik piaci kérdésekkel, ahol a Channel Fournál a

márkamenedzsment alapvető érték, és ahol a brit televíziózás legerősebb pénzügyi ereje még nem is létezett, amikor Peacock beszámolt.

De foglalkozik a valószínűtlen politikai újbóli felemelkedésével is. a műsorszórás struktúrájába való bekapcsolódás, amint azt az Egyesült Királyságban a digitális földfelszíni televíziós platform létrehozására irányuló kétpárti elszántság is bizonyítja, a régi típusú műsorszórás (és szabályozás) védelmében, még egy olyan korban is, amikor a korlátlan spektrumnak nagyrészt feleslegessé kellett volna tennie a politikai osztály bármilyen szerepét.

Ez a hat előadás egy olyan időszakot próbál felölelni, amely mind a politikában, mind a műsorszolgáltatásban nagy változásokkal járt. Ötven év alatt átalakultak a társadalomról, a széleskörű szereposztás politikai ellenőrzéséről, valamint a nézők mint állampolgárok és mint fogyasztók közötti kapcsolatról alkotott feltevések. Az előadások a kormányzás módjával és a műsorszolgáltatás működésével foglalkoznak egy érett demokráciában. Olyan ironikus és ironikus kérdésekben gazdag utat követnek majd nyomon, amelyek ma is ugyanolyan aktuálisak, mint ötven évvel ezelőtt.

David Elstein

Az Oxfordi Egyetem műsorszóró média

vendégprofesszora,

Hilary kifejezés 1999.

[]1

Beveridge

23 Február 1999

Múlt hónapban ötven évvel ezelőtt Herbert Morrison bejelentette a műsorszolgáltatást vizsgáló bizottság felállítását. A bizottság elnöke Sir Cyril Radcliffe lett volna. Néhány hónapon belül azonban Sir Cyrilt Lord Radcliffe-ként a Fellebbviteli Bírósághoz emelték. Az ő helyébe a jóléti állam atyjaként elhíresült Lord Beveridge-t nevezték ki júniusban. 1949.

A BBC csalódott volt - Radcliffe az Általános Tanácsadó Testület elnökhelyettese volt. Három évvel később a Lordok Háza egyik döntő fontosságú vitájában a kereskedelmi televíziózás gondolata ellen szólalt fel. Pedig Beveridge is tagja volt a BBC Általános Tanácsadó Testületének az 1930-as években. Amikor a Beveridge-jelentést végül 1951 januárjában közzétették, a BBC elnöke, Lord Simon of Wythenshawe megjegyezte, hogy "a jelentést nagy győzelemnek tekintettük; feltételeztük, hogy az alkotmányunkat lényegében változatlan formában folytatják".

Simon optimizmusa érthető volt: a Beveridge-bizottság egy kivételével minden tagja fenntartotta a BBC monopóliumát, és a többség határozottan ellenezte a kereskedelmi műsorszolgáltatást. A White

- 24 A Beveridge-re válaszul kiadott újság ugyanezt az irányvonalat követte. Alig négy évvel később azonban elindult az ITV, amit Lord Annan a műsorszolgáltatásról szóló későbbi vizsgálatában "a nemzet műsorszolgáltatási rendszerében bekövetkezett legnagyobb változásnak" nevezett.

Hogyan történt ez a változás? Mit mond ez el nekünk arról a folyamatról, amely során vizsgálóbizottságokat használnak a műsorszolgáltatásban bekövetkező változások kezelésére? És a Beveridge által elszenvedett fordulat megítélésekor igazságos-e, ha elvetjük a jelentését, mert "pontosan semmit sem oldott meg", és gyakorlati eredményei "elhanyagolhatóak" voltak, ahogyan azt a BBC hivatalos történésze, Asa Briggs teszi?

Valójában a háború utáni összes vizsgálóbizottság meghiúsult kisebb-nagyobb ügyekben, vagy a kormányváltások, vagy az ajánlásaik támogatásának hiánya miatt. Ez az előadásorozat azzal foglalkozik, hogy az elmúlt 50 évben hogyan alakította a brit műsorszolgáltatás szerkezetét a Westminster nyílt politikája és a független vizsgálóbizottságok - amelyek közül elsőként Beveridge készített jelentést - közvetített politikája közötti kölcsönhatás.

Beveridge esetében volt a legnagyobb a szakadék a szándék és az eredmény között, de a tanácskozásokon elhangzott érvek hatása még jóval a közzététel után is megmaradt. Különösen a BBC monopóliumának kérdését oldotta meg Beveridge a következő dokumentumban

ami korántsem volt olyan egyértelmű, mint Lord Simon szerette volna. A bizottság három tagja, köztük maga Beveridge is, hajlandó volt támogatni a BBC-n történő reklámozást. Egy tag pedig, Selwyn Lloyd konzervatív képviselő, a konzervatívok hátsó padsoraiból származó Selwyn Lloyd dandártábornok, olyan eltérő véleményt írt, amely sok mindenről, ami később a brit műsorszolgáltatással történt, mint tervrajzot olvasható.

Akkoriban kevés figyelmet fordítottak erre a kisebbségi jelentésre.

Még a 1952. BBC első háború utáni televíziós vezetője, egy könyvében

a műsorszolgáltatás első fél évszázadának értékeléséről, nem

említette Selwyn Lloydot, és egyetlen zárójeles mondatba foglalta a BBC monopóliumának megtörésére irányuló felhívását.

De Selwyn Lloyd visszhangra talált a fiatal törökök között a saját parlamenti frakciója, amelynek létszáma az 1950-es és 1951-es választások után megnövekedett. Amikor a munkáspárti kormány összeomlott, mielőtt Beveridge többségi álláspontját megvalósíthatta volna, megnyílt az út a kisebbségi jelentés előtt, hogy elfoglalja a főszerepet.

Az ITV lehet, hogy Beveridge nem szándékolt öröksége volt: de ez mindazonáltal az örökségét.

És Beveridge több mint egyetlen eredményt képvisel. Ez adta meg az alaphangot az ilyen fontos vizsgálatok közel negyven évének, amelyeknek létezésük, kinevezésük rendszeressége és gondjaik folytonossága együttesen nagyobb jelentőséggel bírna, mint külön-külön.

A vizsgálóbizottságok rendszere ugyanis sokat elárul a brit műsorszolgáltatás politikai szerkezetéről. Azt sugallja, hogy létezik egy ideális módszer a műsorszolgáltatás megszervezésére, amelyet a nagyok és a jók egy csoportja képes lesz megjósolni. Azt sugallja, hogy ezt a műsorszolgáltatóknak kell eldönteniük, nem pedig a felhasználóknak. A műsorszolgáltatást politikai keretbe helyezi, de úgy tűnik, hogy elszigeteli a közvetlen politikai ellenőrzéstől.

Amint azt a háború utáni kutatások mindegyikét sorra véve látni fogjuk, a társadalom változásával és az egyre szélesebb spektrum rendelkezésre állásával a témák finoman változnak. Valójában az első három jelentés - Beveridge, Pilkington és Annan - mindegyike közvetlenül vagy közvetve a következőkhöz vezetett

közvetve egy új televíziós csatorna létrehozásához. Az utolsó két - Hunt és Peacock - ezzel szemben a spektrumhiány megszűnésének következményeivel foglalkozott. Ahogy ez a kilátás valósággá válik, és ahogy a műsorszórás fogyasztóközpontú változata fokozatosan felváltja a szolgáltatóközpontú változatot, a vizsgálóbizottságok szerepe feleslegesnek tűnik - 1986 óta nem volt ilyen. Ez is része ezen előadások témájának.

Ám ahogy a spektrumhiány - valós vagy vélt - még sokáig fennmaradt, miután a háború utáni racionálás legtöbb más formája eltűnt, úgy a hozzá kapcsolódó elképzelések is mélyen a második félévben is érvényesültek.

26 az évszázadban. Sőt, az utolsó előadásomban megmutatom, hogy rengeteg

az élet még mindig bennük van.

Az a gondolat, hogy a rádiófrekvenciák szűkös, nemzetközi megállapodások által létrehozott és a közjó érdekében hasznosítandó közvagyon, az 1920-as években, amikor az állami vállalatok már divatban voltak, szimpatikus visszhangra talált volna. John Reith közszolgálatosságának mezzsiánus változata meleg fogadtatásra talált, amint a British Broadcasting Company első vezérigazgatója lett, amelyet a rádiógyártók 1922 egy csoportja hozott létre, akik vezeték nélküli készülékeket akartak eladni.

Reith maga is tagja volt a háború előtti négy, a műsorszórással foglalkozó bizottság közül az elsőnek, amelynek elnöke 1923-ban Sir Frederick Sykes volt. A Sykes-jelentés azt sürgette, hogy a műsorszolgáltatás olyan erős médium, hogy annak ellenőrzését "az államnak kell megtartania".

Három évvel később az 1926-os Crawford-jelentés azt javasolta, hogy a kormány vásárolja meg a BBC összes részvényét, és hozza létre újra a BBC-t királyi alapítólevéllel, azzal a kikötéssel, hogy a napi működésnek továbbra is mentesnek kell maradnia a miniszteri irányítástól. Így lett a vállalatból Corporation.

A Charta politikai pártatlanságra vonatkozó kötelezettséget tartalmazott, de ez mindig is benne volt a Post Office műsorszolgáltatási engedélyében. Ahogy a Sykes-bizottság előtt a Post Office vezető tanúja megjegyezte, a Charta előtti BBC olyan pártos lehetett, amilyen pártosnak csak akarta, de ha így tett volna, "egészen biztos vagyok benne, hogy az engedélyt soha nem újítták volna meg".

A probléma valójában a másik irányban volt. Reith már 1926-ban hajlandónak mutatkozott arra, hogy a BBC-t a kormány mögé állítsa az általános sztrájkban, miután a Legfelsőbb Bíróság egy hevesen vitatott ítéletet hozott, amely a sztrájkot törvénytelennek nyilvánította. Híres szillogizmusa azzal érvelt, hogy "mivel a BBC nemzeti intézmény, és mivel a kormány a válságban a nép

érdekében cselekedett... a BBC a válságban is a kormány mellett állt".

Az új rendezés tökéletesen megfelelt Reithnek. A Charta megtiltotta a BBC-nek, hogy reklámot vagy szponzori támogatást fogadjon el a

programok, így a kereskedelmi konfliktus potenciális forrása a sajtót elkerülték. A BBC de facto monopóliumát most már felhasználhatta a műsorszolgáltatás társadalmi, kulturális és vallási céljainak megvalósítására. Ami annak eldöntését illeti, hogy mely politikusok kapjanak hozzáférést az éterhez, az 1930-as években ezt nyugodtan a pártvezetőkre lehetett bízni. Churchill időről időre ennek a folyamatnak volt az egyik áldozata.

1937-től kezdve a BBC-nek nyújtott támogatást megnövelték, hogy fedezzék a Reith által öt évvel korábban elindított tengerentúli szolgálat költségeit, mivel a szolgálatot egyértelműen a külügyminisztérium céljainak megfelelőnek tekintették. Az állami érdekek folyamatosan erősödtek, magával a BBC-vel együtt.

Valójában ez mindig is így volt. A műsorszóró spektrumot elsősorban állami intézmények - a honvédelem, a navigáció, a segélyszolgálatok - használták. Vannak olyan kommentátorok, akik rámutatnak a fegyveres szolgálatok és a posta szerepére a spektrum kezdeti kiosztásában. Megjegyzik, hogy a potenciális felforgatás nyomán követése szempontjából előnyös volt, hogy csak egy műsorszórási engedélyes volt, és hogy a vevő háztartásoknak is engedélyekkel kellett rendelkezniük - ami természetesen nem volt technikai szükségszerűség, és a műsorszórás kezdetekor nem is volt az egyetlen módja a szolgáltatás finanszírozásának.

Így bár a BBC monopolhelyezete hivatalosan sehol sem volt rögzítve, és a Post Office bármikor engedélyezhetett volna egy másik műsorszolgáltatót, a gyakorlatban erre nem sok esély volt: a monopólium volt a preferált politikai és adminisztratív eredmény. 1935-ben a Selsdon-bizottság szinte gondolkodás nélkül a rádió mellett a televíziót is a BBC-hez rendelte. 1936-ban az Ulls water bizottság - amelynek elnöke Reith undorára egy nyolcvan éves férfi volt.

- újabb tíz évre megújította a BBC alapokmányát. A BBC Általános Tanácsadó Testületének többek között Beveridge által aláírt kérésére is reagált, amely szerint a sok szegényebb háztartás által az egyéni vezeték nélküli készülékek alternatívájaként használt rádió-relé szolgáltatásokra vonatkozóan előírják, hogy

kapacitáskorlátozás esetén a BBC szolgáltatásai elsőbbséget élveznek bármely más szolgáltatással szemben.

28 Az állam és a műsorszolgáltató közötti szoros együttműködést tükrözi az is, hogy az egymást követő kormányok hajlandóak voltak támogatni a BBC külföldi műsorszolgáltatók elleni kampányát.

a brit hallgatókat célozták meg, amelyek közül a két legjelentősebb a Radio Luxembourg és a Radio Normandie volt. A BBC vasárnapi műsorkínálata annyira nem volt vonzó a hallgatók számára, hogy ezek az állomások azt állították, hogy feleannyi hallgatót vonzanak, mint maga a BBC. A BBC azt állította, hogy ezek az állomások illegálisan működő kalózállomások voltak - de az ellenük folytatott kampányának egyértelmű célja a verseny megakadályozása volt, nem pedig a törvények betartása.

A háború alatt a BBC még szorosabban azonosult a nemzeti érdekekkel. Azt is felfedezte, hogy az új Forces Network szórakoztató műsorait sokkal többen hallgatták, mint a National Programme ünnepélyesebb adásait. A háború után ezekből lett a Light Programme

és a Belügyi Szolgálat, amelyekhez 1946 szeptemberében csatlakozott a szigorúan kulturális Harmadik Program.

A kormányváltás számos régi feltételezést megkérdőjelezett 1945. A BBC azonban messze nem találta ellenségesnek az új kormányzatot. A televíziózás újraindult, bár a források annyira szűkösek voltak, hogy a tőkekiadásokat szigorú korlátok közé szorították.

A Fehér Könyv intézkedéseket ígért "a kereskedelmi adások külföldről az országba történő irányításának megakadályozására". A várakozások szerint a BBC engedélyének és alapszabályának mielőbbi és hosszadalmas megújítására került sor. Mégis volt néhány aggasztó szalmaszál a szélben.

Sir Frederick Ogilvie, Reith utódja a BBC főigazgatói posztján júniusban, 1946 a műsorszolgáltatás jövőjéről szóló nagyszabású lord viták napján írt a The Timesnak: "A műsorszolgáltatási monopólium" - hangsúlyozta - "elkerülhetetlenül a szabadság negligálása".

Ugyanebben az időben az alsóházban Winston Churchill maga kérte, hogy a BBC alapszabályának megújítását terjesszék a

két ház közös különbizottsága elé, és több mint 200 képviselő írta alá az erre vonatkozó indítványát. Churchill közeli szövetségese, a háborús információs miniszter, Brendan Bracken figyelmeztetett.

"a monopólium fenntartása ellen, amely görcsbe fogja szorítani a nagy 29 a műsorszórás lehetőségei".

A növekvő nyomás hatására a munkáspárti kormány, amely korábban bejelentette, hogy vizsgálat nélkül tíz évvel meghosszabbítja a Chartát, most csak ötéves hosszabbítást engedélyezett, egy meg nem határozott időpontban történő vizsgálat lefolytatásával. Három évvel később - amely idő alatt a BBC monopóliumát kevés ellenállással megerősíthették volna. - végül kinevezték a Beveridge-bizottságot. Ez mélyen megnyírbálta mind a BBC, mind a kormány későbbi mozgásterét, ami messzemenő következményekkel járt.

Beveridge büszke volt arra, hogy ő vezette az első "alapos" vizsgálatot a műsorszolgáltatásról. Sykes, Crawford, Selsdon és Ullswater átlagosan mindössze hat hónapot töltött a kinevezés és a jelentés elkészítése között.

A teljes költség kevesebb mint 1500 font volt. A Beveridge-jelentés a kinevezéstől a közzétételig 18 hónapig tartott, és több mint 15 000 fontba került. A bizottság 62 alkalommal ülésezett, és 368 beadványt kapott.

A Beveridge-hez beérkezett bizonyítékok 40%-a a BBC-től származott. A 1938, BBC az 1940-es évek végén, Reith távozása után távolról sem változtatta meg ambícióit vagy hozzáállását, hanem rendkívül magabiztos szervezet volt. Három szolgálatán keresztül napi 37 órát sugárzott rádiót és 4 órát televíziót. Széleskörű támogatottságot élvezett, és évi több mint tízmillió fontos bevételt ért el. A Radio Times hetente nyolcmillió példányban kelt el.

A Harmadik Program talán a BBC magasztos eszmeiségének megtestesítője. A rádióhallgatók mindössze 1%-át vonzotta. A BBC szerint "a zene, a művészet és az irodalom remekműveinek hosszúságra és nehézségre való tekintet nélküli sugárzását" tűzte ki célul. Még Reith is úgy vélte a Beveridge-nek adott saját vallomásában, hogy a Harmadik Program "egy értékes hullámhossz elvesztegetése", mert "anyagának nagy része túlságosan korlátozottan vonzó". Beveridge fanyarul megjegyezte, hogy "a Harmadik Program, mióta elkezdődött, inkább veszített

közönségszámot, mint nyert". Pajkosan megjegyezte, hogy bár "a Charta a műsorszolgáltatás céljait sorrendben tájékoztatásként, oktatásként és szórakoztatásként sorolja fel, a műsorok túlnyomó többségének

30 a hallgatók ezeket a célokat más sorrendbe állították, a szórakoztató ment először".

A BBC elutasítóan nyilatkozott a populizmusról. Az első tizenöt évben hátat fordított a rendszeres közönségkutatásnak, és azt a kardinális elvet mondta Beveridge-nek, hogy a kutatásnak a szolgája és soha nem ura a műsorszórásnak. "Még ha kiderülne is, hogy a közönség többsége ellenzi a BBC által egy adott kérdésben követett politikát, vagy nem tetszik egy adásba kerülő műsorsorozat, ez önmagában nem tekinthető olyan oknak, amely miatt a politikát vissza kellene vonni, vagy a műsorokat vissza kellene vonni".

Egy évtizeddel később a Pilkington-bizottság boldogan vetette bele magát a vitába arról, hogy a műsorszolgáltatóknak azt kell-e nyújtaniuk, amit a közönség akar, vagy azt, ami jó nekik. Az óvatosabb Beveridge megelégedett a Reith-féle diktummal, miszerint a műsorokat úgy kell kialakítani, hogy "ne a népszavazásnak megfeleljenek, hanem azt megelőzzék".

A BBC akkori főigazgatójának, Sir William Haleynek sokkal grandiózusabb elképzelése volt, miszerint a rádió az ízlés egyre feljebb törő piramisát szolgálja. A BBC Beveridge-nek benyújtott bizonyítékában kifejtette meggyőződését, hogy "csak három alternatív program keretében valósítható meg a közszolgálati műsorszolgáltatás eszménye. A cél lényeges része, hogy a hallgatókat arra ösztönözze, hogy szabadon mozogjanak a három szolgáltatás keretein belül, hogy az egyikben először felkeltett érdeklődést a másikban követni és teljesebben kielégíteni lehessen. Csak így lehet az ízlés színvonalát emelni. Ha a közszolgálati műsorszolgáltatás hatékony akar lenni, akkor monopóliumnak kell maradnia".

Reith számára ez egy egyszerű állításban merült ki: csak "a monopólium nyers ereje" képes megvalósítani a BBC társadalmi célját. Ez volt az a mondat, amely Selwyn Lloyd fogait felsértette: "Nem vonz a monopólium nyers erejével elért kötelező felemelkedés gondolata". Selwyn Lloyd nem volt egyedül azzal, hogy nem találta vonzónak a műsorszolgáltatás manipulatív modelljét.

Beveridge például azt állította, hogy nem érti a próbálkozásokat, hogy meghiúsítsa a külföldi rádióállomások működését, amelyek "fogadási híreket és futball-eredményeket közölnek", amit még a kereskedelmi adásoknál is kevésbé tartott kívánatosnak. Megjegyezte, hogy a Luxemburgi Rádió megtiltotta a királyi családról és a parlamenti képviselőkről szóló vicceket, és nem kommentálta a BBC azon állítását, hogy ezek az állomások kalózkodnak.

Beveridge szerint "a legtöbben ellenezzük" a BBC új ajánlatát, amely arra kényszerítené a négycsatornás átjátszó rádióállomásokat, hogy mindhárom BBC-szolgáltatást sugározzák. Bár az Ullswater-bizottság előtt már megmutatta a saját álláspontját ebben a kérdésben, nagyvonalúan összefoglalta a többség véleményét: "Nem biztos, hogy az a hallgató, aki a rádiózás miatt

a vétel vagy saját személyes kényelme érdekében jobban szereti, ha a relé-rendszert még annyira is lekötik, mint amennyire most van.

a BBC műsoraihoz, és nem látunk okot arra, hogy ezt a korlátozás közelebb".

Beveridge majdnem az egészet maga fogalmazta meg, és elszórakozott a BBC-nek azzal a homályos kritikájával, hogy a BBC nem konzultált a megfelelő szakértőkkel a Wordsworth-centenáriumról szóló tudósításában - természetesen saját magára gondolt! Azon spekulált, hogy a BBC erőteljes elkötelezettsége a kereszténység mellett vajon nem sérti-e a követelményt, hogy

a vitás ügyekben való pártatlanságért. Szeszélyesen elgondolkodott azon is, hogy a BBC "az" vagy "ők" - "ezt nekünk kell eldöntenünk".

Szidta a BBC-t, amiért azt állította, hogy a háború előtti összes vizsgálóbizottság támogatta a BBC monopóliumát - rámutatva, hogy Sykes elvben ellenezte, és Ullswater soha nem is

foglalkozott a kérdéssel, bár a gyakorlatban elismerte az érvet. De azt is elismerte, hogy a bizottsága előtt álló alapvető kérdések

közül a legnagyobb valóban "a monopólium kérdése" volt, nagy I, nagy M betűvel.

A Beveridge-jelentés középpontjában a monopóliumokról szóló 8 oldalas szakasz áll. Ez a kérdés a BBC bizonyítékainak középpontjában is áll. A vita három kulcsfontosságú területre terjedt ki. A BBC túlságosan

32 nagy és uralkodó, gátolja a kreatív szabadságot és a regionális hangokat. Vajon a BBC túl lassan fejlesztette-e a televíziót, amelyet meg kellene szabadítani a rádió halott kezétől. És hogy a monopólium elvileg helytelen-e egy demokratikus társadalomban.

Meglepő módon a monopóliumot ellenző tanúk száma kevés volt. Az érvek is feltűnően soványak voltak. A reklámozók megosztottak voltak a széleskörű kereskedelmi szereposztás előnyeit illetően, ahogyan még a reklámügynökségek is. Valójában a legtöbb ügynökség örömmel bízta volna a műsorszolgáltatást a BBC-re, feltéve, hogy az elfogadja a reklámokat. A két legelegánsabb

A részben a Fabiánusok által támogatott Liberális Kutatócsoport, valamint egy politikai kom mentorpáros, Geoffrey Crowther és Robert WatsonWatt nyújtott be pályázatot.

A liberálisok úgy jellemezték a BBC-t, mint "a világ valószínűleg legnagyobb, eszmék terjesztésével foglalkozó bürokráciáját". A fabiánusokhoz hasonlóan a liberálisok is elvben elleneztek a monopóliumot, de visszatartották magukat attól, hogy teljes körű, versenyképes kereskedelmi műsorszolgáltatást javasoljanak. Az általuk preferált megoldás az volt, hogy a rádiót érintetlenül hagyják, de a televíziót részben a gondosan ellenőrzött szponzoráció engedélyezésével finanszírozzák.

Crowther és WatsonWatt egy olyan javaslatot dolgozott ki, amelyet Crowther a háború alatt először a The Economistban terjesztett elő: "a szabadság egyetlen végső biztosítóka a sokféleségben rejlik". Mivel elleneztek a műsorszolgáltatás kereskedelmi finanszírozását, azt javasolták, hogy a BBC-t osszák fel három vállalatra, és hozzátették azt a furcsa elképzelést, hogy a jogdíjat négyfelé kellene osztani, úgy, hogy minden minivállalat megkapja a negyedét, és a legsikeresebbek kapják a fennmaradó összeget.

A BBC ezt könnyűnek találta: "nem kell megkérdezni, hogy (a prémiumot) a legértékesebb műsorszolgáltatást nyújtó vagy a legjobb előrejelzéseket adó társaságnak szavazzák-e meg. A futballmérkőzésekhez". A BBC pedig a továbbiakban ellenezte a szponzorált programokat, a televíziózás szétválasztását - sőt, a

monopólium építményének bármilyen áttörését.

Nem meglepő módon a BBC Gresham törvényére hivatkozott: "A jó, a jóban³³ hosszú távon elkerülhetetlenül kiszorulnak a rosszból". Valójában a verseny minden elemének, legyen az kereskedelmi vagy más jellegű, ellen kell állni: az elkerülhetetlen "a lehető legtöbb hallgatóért folytatott harcban a tömeges étvágy alacsonyabb formái lennének azok, amelyeket a műsorok egyre inkább kiszolgáltatnának... Ez nem pusztán a BBC kontra kereskedelmi műsorszolgáltatás kérdése. Még ha több közszolgálati vállalat is létezne, mindannyian hasonlóan és önkéntelenül lefele szorulnának".

A BBC nem csak a versenytől, hanem a kommercializmus minden elemétől is irtózott. "Minden tapasztalat" - mondta a BBC - "ellene szól annak a meggyőződésnek, hogy a szponzoroknak érdekükben áll a teljes műsorfolyam lefedése". Ráadásul, ha bármely műsorszolgáltatót szponzorációból finanszíroznának, az "elkerülhetetlenül negatív hatással lenne a közszolgálati műsorok színvonalára". Még "a filmiparnak a televíziós termelésbe való betörése is ellentétes lenne a közérdek hosszú távú érdekeivel". A korlátlan kereskedelmi érdekek és a kötelezettségekkel rendelkező közszolgálati vállalat közötti verseny "nem lenne tisztességes verseny".

A BBC - előrevetítve egy negyven évvel később még mindig nyitott kérdést - arra figyelmeztetett, hogy "a nagy küzdelmeket viszonylag kis számú közönség előtt rendezik meg, akik a "ringside" árakat és a televíziós közvetítéseket fizetik".
vised to a mozik egy csoportja, amely exkluzív árat fizet a televíziós jogokért". A BBC megjegyezte, hogy a kizárólagosságra való ilyen káros törekvést 1948-ban megkísérelték "az olimpiai játékok híradóinak esetében".

"Ha a közszolgálati műsorszolgáltatás hatékony akar lenni" - zárta a BBC - "monopóliumnak kell maradnia... A közérdek szempontjából létfontosságú, hogy a hang- és televíziós műsorszolgáltatás monopóliuma megmaradjon", hogy megvédje a pártatlanságot, a normákat, az értékek tiszteletben tartását, az oktatást, a művészeteket, a közízlés növelését, a valódi állampolgárságot és a teljes életet. Úgy tűnik, csak a jó egészség

maradt ki a listából.

- 34 Végül a Beveridge-bizottság egyik tagja, Selwyn Lloyd volt az, aki a legmeggyőzőbben érvelt az ilyen erős kommunikációs eszköz monopóliumos ellenőrzése ellen: "Nem értek egyet azzal, hogy közérdek, hogy mindezt a tényleges és potenciális befolyást egy magán- vagy állami monopóliumba fektessék... az egyetlen hatékony biztosíték a független forrásokból származó verseny. E nélkül a verseny nélkül a monopólium alapvető rosszai és veszélyei megmaradnak".

Selwyn Lloyd a BBC pusztán méretére összpontosított - az 1935-ös Ullswater idején 2500 alkalmazottról 1950-re közel 12 000-re nőtt. Az, hogy a műsorszolgáltatásban dolgozóknak egyetlen munkáltatója legyen, és hogy ez a munkáltató ilyen túlzott hatalommal rendelkezzen, "a szabadság és a demokrácia tagadásának" tünt számára. Kritizálta a BBC lassú fejlődését mind a VHF rádiózás, mind a televíziózás terén. Bizottsági kollégáival Amerikában járt, és megfigyelte, hogy a New York-iak 45 rádiócsatornához és 7 televíziós csatornához férnek hozzá.

Selwyn Lloyd megelégedett a közszolgálati hálózat megtartásával, de azt egy radikálisan új struktúrába helyezte. Azt akarta, hogy egy műsorszolgáltatási bizottság határozza meg az általános normákat és szabályokat. A BBC továbbra is működhethet a rádióban, de további országos rádióállomásokat akart, amelyek reklámokat is elfogadhatnának, mint valamint a helyi állomások. A televízió egy különálló társaság, a BTC alá tartozna, amely engedélyt kapna reklámok fogadására. Amikor a frekvenciák szabadabbá válnak, versenyképes csatornákat lehetne létrehozni, lehetővé téve a BTC számára, hogy ha úgy kívánja, visszatérjen a licenctíjas finanszírozáshoz.

Arra a következtetésre jutott, hogy

a jelenben, amikor a televíziózás fiatal és a VHF széleskörű casting még nem kezdődött el, a legalkalmasabb a változtatásra. Ha most nem élnék a lehetőséggel, és ha megismétlődik, a monopólium megtörésének feladata sokszorosan több lesz. nehéz.

A Selwyn Lloyd modell mai szemmel nézve ismerősnek tűnik... és vitathatatlan. Hét kollégája számára azonban ez a katasztrófa receptje volt. Nagy hatással voltak rájuk a BBC egyik szemtanújának félelmei azzal az "ijesztő sebességgel" kapcsolatban, amellyel a tehetségeket elnyelte a televízió. Arra a következtetésre jutottak, hogy "a műsorok megsokszorozódása egyszerűen szétteríti a már így is feszített kínálatunkat.

tehetség annál vékonyabban" - ismét egy ismerős panasz a jelenlegi vita a csatornák gyors bővüléséről.

A hét keményvonalas úgy vélte, hogy az általuk "szponzorálásnak" nevezett ügy "elsöprő" - "fantasztikus" árat kell fizetni egy "méltatlan termékért... A BBC javára hozott ítélet olyan egyértelmű, hogy az mindenki számára nyilvánvaló, aki megvizsgálja a tényeket".

De ez nem volt ennyire nyilvánvaló magának Beveridge-nek, aki Lady Megan Lloyd George-dzal és Mary Stocks asszonnyal együtt külön kisebbségi feljegyzést nyújtott be. Ők hajlandók voltak támogatni a BBC-n sugárzott reklámokat - szemben a szponzorált programokkal - a televíziózás fejlesztésének finanszírozása érdekében. Nagy különbséget láttak a szponzorálás - ahol a hirdető közvetlenül befolyásolhatta a műsor tartalmát - és a reklámspotok között, különösen, ha ezeket egy blokkban sugározták (ami később Németországban gyakorlattá vált). A BBC-nek a Radio Times-ból származó évi több millió fontos bevételére hivatkoztak annak bizonyítékeként, hogy a vállalat képes együtt élni a kereskedelmi ügyfelekkel.

Az eretnekségre való szerény bólintással Beveridge ezután a Selwyn Lloydon kívüli teljes bizottságot a versenyre és a monopóliumra vonatkozó végső következtetései mögé állította. Keményvonalas híveinek megnyugtatósára egy retorikai Reith-féle szónoklatot adott elő, amelyben azt sürgette, hogy a versenynek a szolgáltatás minőségében kell zajlania, nem pedig a hallgatókra való törekvésben. "Ha a műsorszolgáltatást közvetlenül és automatikusan a hallgatók által kifejezett preferenciáktól tennénk függővé, az ellentétes lenne a

legmagasabb színvonalra való törekvéssel.

a műsorszolgáltatás társadalmi célja, amely végső soron az oktatás".

36 Ezután megtalálta a módját, hogy a műsorszórési spektrum fizikai korlátaira hivatkozva kikerülje az elvi kérdést. Magabiztosan állította, hogy a technikai fejlődés "a közeljövőben, ha egyáltalán valaha is, nem nyitja meg a széles sugárzású állomások szabad és nyílt versenyének lehetőségét". És hasonlóan pragmatikus választ adott a monopólium fő kritikusainak, akik a meglévő társaság felosztását sürgették. Egyszerűen rámutatott, hogy az ilyen szétválasztás megnövekedett költségei túl kevés előnnyel járnak ahhoz, hogy igazolhatóak legyenek. Ráadásul, ha a szűkös spektrum monopolista ellenőrzése veszélyeket rejt, a biztosítékokat könnyebben és következetesebben lehetne egyetlen társaságban elhelyezni, mint több társaságban.

Az a szűkös talaj, amelyre a fudge-t építette, megterhelte a jelentés nyelvezetét. A reklámokkal kapcsolatos személyes nézetei ellenére hűen tükrözte a többségi véleményt, amikor azt állította, hogy a szponzorációnak soha nem szabad megengedni, hogy átvegye a műsorszolgáltatás fő finanszírozását - "ha bármely ország népe a műsorszolgáltatást önmagáért akarja, akkor késznek kell lennie arra, hogy fizessen érte".

Ugyanakkor, bár a bizottság tizenegy tagja közül tíz elutasította "a műsorszolgáltatásban a hallgatók számáért folyó versenyt mint vezérelvet", Beveridge bizonyítékként az egyetemek példáját hozta fel, hogy megállapítsa: "Nem fogadjuk el, hogy a monopólium egyetlen alternatívája a hallgatói számokért folytatott lealacsonyító verseny, és hogy a műsorszolgáltatásban a monopólium önmagában magas színvonalú és társadalmi célt szolgálhat". Miután meggyőzte keményvonalas képviselőit, hogy fogadják el ezt a megfogalmazást, Beveridge-nek legalábbis tulajdonítható, hogy megteremtette a kereskedelmi műsorszolgáltatás végül kialakult szabályozott formájának szellemi alapjait.

De egy ilyen koncepció 1950-ben nem volt napirenden, kivéve Selwyn Lloydöt. Ehelyett Beveridge a BBC de facto monopóliumának rövid távú igazolására és a finanszírozási megállapodásokra koncentrált. Ebben az összefüggésben az

elsődleges kérdés az volt, hogyan lehet korlátozni a BBC hierarchiájának hatalmát.

Beveridge számára a fő biztosíték a veszélyekkel szemben a monopóliumot a BBC-n belüli hatalom régiókra történő átruházásának kidolgozott rendszerében rejlett. Ezen túlmenően azt akarta, hogy a BBC kormányzói megkerülhessék az igazgatótanácsot, és közvetlenül megtudhassák, mit gondol a közönség a BBC-ről. Szorgalmazta továbbá a BBC működésének rendszeres, ötévenkénti felülvizsgálatát. Ezek voltak azok az eszközök, amelyekkel a bizottság választ adhatott saját kérdésére: "Meg tudjuk-e akadályozni közvetlen parlamenti ellenőrzés nélkül, hogy a műsorszolgáltatói monopóliumból ellenőrizetlen bürokrácia váljon?".

Mindezek a javaslatok a BBC ellenállásába ütköztek - ami nem meglepő, hiszen a BBC vezetősége által közel harminc év alatt kiépített szoros centrista irányítást és a kormányzótól való függetlenséget kérdőjelezték meg. Még Beveridge legjellegzetesebb kritikáját is - miszerint a BBC végre kinevezhetne egy különálló televíziós igazgatót a vezetőségbe - csak vonakodva fogadták el. Mégis, a hatalom átruházásának ezen kérdései döntő taktikai jelentőséggel bírtak.

A BBC elnöke, Lord Simon valóban a Beveridge által a skóciai, walesi és észak-írországi műsorszóró bizottságokra vonatkozó ajánlásával kapcsolatos vitát tette felelőssé azért, hogy a munkáspárti kormány nem hajtotta végre Beveridge fő megállapítását, miszerint a BBC chartáját meg kell újítani.

Az igazság az, hogy 1951-re a Munkáspárt - amely már az előző évi választásokon is meggyengült - a végsőkhig leáldozott, és a műsorszórás nem volt prioritás. Stafford Cripps 1950 októberében lemondott, a vas és acél ügyében súlyos parlamenti vereségek következtek be, és Nye Bevan lázadást vezetett az új kancellár által bevezetett receptadót ellen. Attlee miniszterelnök öt évig feküdt mélyen.

hetekig nyombélfekély miatt, és a rossz egészségi állapot végül arra kényszerítette Ernie Bevin, hogy 1951 márciusában átadja a külügyminisztériumot régi riválisának, Herbert Morrisonnak. Egy hónapig maga Bevin foglalkozott széles körű szereposztási ügyekkel, mint Lord Privy Seal, mielőtt 1951 áprilisában meghalt.

A szóvivői tisztségét átvevő, sokkal fiatalabb Patrick

38 GordonWalker nemzetközösségi miniszterként a Seretse Khama-ügy miatt volt elfoglalva.

Júliusban a kormány késve, Beveridge-re válaszul fehér könyvet adott ki, amelyben felvetette - a BBC számára mélyen ellenszenves - elképzelést, hogy a helyi tanácsosok helyet kapjanak a javasolt széles körű szereposztási bizottságokban. Ha a BBC a Beveridge-jelentést azonnal a megjelenése után egészben lenyelte volna, talán az Alapokmányát azonnal és kevés ellenállással megújíthatták volna.

Most már minden túl nehéz volt, és a kormány elvesztette az eszét és az akaratát is. Még 1951 augusztusában a BBC főigazgatója hiába fordult Gordon Walkerhez a megújításért. Szeptemberben kiírták a választásokat. Októberben a munkáspártiak kiestek.

Eközben a BBC döntő taktikai hibát követett el. A Beveridge-meghallgatások során a BBC-t némileg igazságtalanul bírálták, amiért a televíziózás fejlesztése terén késlekedett. Valójában a tőkekiadásokra vonatkozó kormányzati korlátozások korlátozták a BBC lehetőségeit. A BBC azzal érvelt Beveridge-nek, hogy erőforrásainak 20%-át a televíziózásra fordította, annak ellenére, hogy bevételeinek mindössze 3%-a származott televíziós engedélyekből. Beveridge társadalmi méltányossági okokra hivatkozva helytelenítette ezt a támogatást: "azok, akiknek az a sorsuk, hogy hosszú ideig vagy meghatározatlan ideig kívül maradjanak a televíziózás hatókörén, véleményünk szerint nem kötelezhetők arra, hogy fizessenek érte" - ez a megjegyzés érdekes a BBC későbbi, a BBC2-be és az új digitális csatornába történő jelenlegi beruházásainak fényében.

Beveridge még azt is javasolta, hogy a rádiótól a televíziónak adott "előlegeket" idővel fizessék vissza. A legnagyobb nyomásgyakorlás azonban az volt, hogy a televíziónak nem volt igazgatója, és csak a hazai műsorszolgáltatói igazgatóságon keresztül képviseltette magát az igazgatótanácsban. 1950 októberében, miközben a Beveridge-jelentés a BBC későn nevezte ki a televíziós igazgatót, de a nyilvánvaló

jelöltet, Norman Collinst, a televíziós irányítót kihagyta, mert nem tartották igazgatótanácsi anyagnak. Helyette George Barnes kapta meg az állást, aki a Harmadik Televízió Ellenőre címet viselte.

Program és a Spoken Word igazgatója. Ilyen volt a BBC a oldalon. 1950.

Collins azonnal lemondott, és ő lett a BBC monopóliumának megszüntetését célzó, három évig tartó kampány legfontosabb szereplője. A BBC elnökének, Lord Simonnak el kellett ismernie, hogy

"ha nem rúgtuk volna ki Collins-t, most nem lenne kereskedelmi televízió" - különös módon elfelejtve, hogy Collins-t valójában nem rúgták ki. Később az egyik első ITV-franchise, az ATV elnökhelyettese lett.

Collins két csoporttal állt kapcsolatban: a reklám- és tévékészülékgyártó ipar kereskedelmi érdekeltségeivel, valamint a konzervatív képviselők egy elkötelezett csoportjával, akik átvették a Selwyn Lloyd által megfogalmazott elvi érveket.

Ezt a csoportot nagyban megerősítette a két választás, amelyek több mint száz új konzervatív képviselőt juttattak be az alsóházba.

A legjelentősebbek közülük John Rodgers, aki erős reklámkapcsolatokkal rendelkezett, Ian OrrEwing, akinek üzleti érdekeltségei közé tartozott a televíziókészülékek gyártása, és John Profumo, aki a befolyásos Broadcasting Study Group elnöke lett.

a konzervatív képviselők 1951-ben létrehozott csoportja. A csoport titkára Mark Chapman-Walker volt, aki figyelemre méltó módon egyben a csoport vezetője is volt.

propagandista a Konzervatív Központi Hivatalban, Lord Woolton elnökletével, aki Churchill kabinetfőnöke volt.

ChapmanWalker egy másik jövőbeli ITV elnökhelyettes volt. franchise.

A konzervatívok úgy nyerték meg a választásokat, hogy a műsorszórásról nem tettek említést a programjukban. Mindössze három kabinetttag támogatta a kereskedelmi rendszert. Az új főpostaiszervező bejelentette a BBC Alapokmányának rövid távú meghosszabbítását. Ezután megkezdődött a pártharc.

A BBC és a közszolgálati műsorszolgáltatás támogatottsága erős volt, ezért a felkelők - akik pártjukban mindig kisebbségben voltak - a szponzorált televíziós szolgáltatásra koncentráltak, mint

kiegészítésre.

a BBC szolgáltatásaihoz, kezdetben a BBC saját adói segítségével

40 a szabadidejükben. A taktikájuk bevált. Woolton kiszámította, hogy a BBC támogatóit, akiket meg kellett nyugtatnia, egy olyan kompromisszummal fogadja majd, amely megvédi a BBC monopóliumát a rádiózás terén - ami végül is az uralkodó médium volt -, de lehetővé teszi a versenyt a televíziózás terén. Ezt az álláspontot jelentette be 1952 májusában kiadott Fehér Könyvében.

Legalábbis a Lordok Házában dühkiáltásokkal fogadták. Lord Radcliffe - aki mostanra már elnökként visszatért a BBC Általános Tanácsadó Testületébe - a kereskedelmi célú televíziózást "túl veszélyes kockázatnak" nevezte ahhoz, hogy megkockáztassuk. Lord Hailsham a BBC és a műsorszolgáltatás céljainak elárulását látta a Fehér Könyvben. Lord Reith híresen dühöngött, hogy valaki bevezette a kereszténységet Angliába, "és valaki bevezette a himlőt, a bubópestist és a fekete halált. Valaki most a szponzorált műsorszolgáltatást akarja bevezetni".

Az Általános Tanácsadó Testület a vita előtti napon ült össze, hogy Lord Brabazon, a monopólium következetes kritikusa, a BBC főigazgatója és elnöke "lelkesítő beszédet" tartson. Tizenheten a kormány ellenében szólaltak fel. Több mint a felük szoros kapcsolatban állt a BBC-vel.

A kormány meghátrált, és szóvivői mindkét házban azt sugallták, hogy a verseny bármilyen formája még évekig várat magára. A hónap talán legjelentősebb fejleménye azonban Patrick GordonWalker válasza volt a BBC alapszabályának és engedélyének további megújítására. Kötelezte a Munkáspártot a monopólium visszaállítására, ha a konzervatívok folytatják a verseny bevezetését - ezt az ígéretet a következő évben pártja vezetője megismételte. Ez gyakorlatilag lehetetlenné tette, hogy az alsóházban olyan BBC-párti többség alakuljon ki, mint amilyen egy szabad szavazáson kialakulhatott volna. A döntő vita mostantól a konzervatív párton belül zajlott volna, amelynek az ostorai kényszerítették volna ki a végeredményt.

A végső csatát 1953-ban vívták. Christopher Mayhew, a munkáspárti képviselő és tapasztalt műsorvezető, aki erősen elkötelezett a BBC ügye mellett, létrehozta a Nemzeti Televíziós

Tanácsot, amelyet a következő személyek segítettek

olyan kiválóságok, mint Lord Simon és Lady Violet Bonham Carter. A Tanács beiktatását 1952 júniusában, közvetlenül a koronázás után jelentették be a *The Timesban* - amelyet ekkor már Sir William Haley, a BBC korábbi főigazgatója szerkesztett -, ahol először fordult elő, hogy a televíziós nézettség meghaladta a rádiós nézettséget.

Ugyanilyen jelentős volt az is, hogy a BBC diadalmas közvetítését az Egyesült Államokban újra sugározták, gyakran reklámok közbeiktatásával, a BBC-vel kötött ellenkező értelmű megállapodások ellenére. Az egyik műsorszolgáltató, az NBC még egy J. Fred Muggs nevű csimpánzt is használt adásban, Mayhew nagy örömére. Egy hónapon belül jött a kormány terveinek legújabb bejelentése, amely azt a gyenge kötelezettségvállalást tartalmazta, hogy "a versenyképes televíziózás működését engedélyezni lehet". A *Daily Express* azonnal kijelentette, hogy "a kereskedelmi televíziózás tegnap meghalt".

Az *Express*, mint a legtöbb újság, a *Daily Mirror* kivételével, határozottan ellenséges volt a kereskedelmi televízióval szemben. A nyílt kritikusok közé tartoztak a mozi- és színházi érdekeltségek, mint például a Granada, az ABC (Associated British Corporation) és a nagy szakszervezetek, a NATKE (National Association of Theatrical Television and Kine) és a későbbi ACTT (Association of Cinematograph Television and Allied Technicians). Mindezek az ellenfelek természetesen hamarosan nagyban gazdagodtak a BBC monopóliumának megtörésével.

A kereskedelmi lobbó visszavágott, a hirdető és a Konzervatív Központi Hivatal létrehozta a Népszerű Televíziós Szövetséget, amelynek sikerült olyan támogatókat megnyernie, mint AJP Taylor történész, Malcolm Muggeridge újságíró és Alec Bedser krikettjátékos.

Végül az üzlet megkötött. A pártvezetők azzal hárították el a Lordok esetleges lázadását, hogy az új kereskedelmi rendszerre szabályozó hatóságot írtak elő, amely elegendő közpénzzel támogatta egy külön átviteli hálózat kiépítését, és a reklámot a spotokra, nem pedig a szponzorokra korlátozta - ahogyan azt Beverage saját kisebbségi jelentése is javasolta.

42 A konzervatívok hátsó padsorai elborzadtak. A legkevésbé sem akartak egyfajta junior BBC-t, ahogy ők nevezték a leendő szabályozó testületet. A taktika azonban bevált, mindössze 87 képviselő szavazott a terv ellen, annak ellenére, hogy Lord Hailsham szenvedélyes támadást intézett a BBC elárulása ellen, amit "silány és hitvány alkotmányos hibának" nevezett, mivel a kérdést nem terjesztették a választók elé egy kiáltványban tett ígéret formájában.

1954 júliusában elfogadták a független televíziós törvényt, és 1955 szeptemberében elindult az ITV, amely mindössze 370 000 olyan háztartásban jelent meg, amelynek televíziója képes volt az új szolgáltatás vételére. Ezzel szemben aznap este nyolcmillióan hallgatták a BBC rádió legnépszerűbb sorozatát, amelynek főszereplője, Grace Archer tűzben halt meg. Ez az égő áldozat - amelyet hónapokkal előre megterveztek, hogy eltereljék a figyelmet az ITV első estéjéről - úgy tűnt, hogy beváltja a BBC saját borúlátó előrejelzéseit a verseny negatív hatásairól.

A Beveridge-jelentés is elpusztult a tűzben? Alig több mint három év alatt a politikai légkörben olyan éles változások következtek be, hogy a jelentés fő következtetéseit is maguk mögött hagyták. Ahogy a megszorítások átadták helyüket a szerény jólétnek, a konzervatív ösztönök pontosabban tükrözték a közhangulatot.

Ezzel szemben Beveridge korának teremtménye volt, az 1940-es évek beszűkült feltevéseinek csapdájába esett, ahogy Nagy-Britannia is az volt.

kibújik a háború előtti burokból. Ötven év távlatából talán még azt is Beveridge legnagyobb mulasztásának tekinthetjük, hogy - ahogyan azt Lord Brabazon is sürgette - a 405-ös vonalrendszerrel a 625-ös vonalrendszerre való áttérés elmulasztását egy alkalmasan korai pillanatban. A fogyasztók egy generációja fizette meg az árát ennek a jövőkép hiányának.

Ennek ellenére Beveridge meghatározó pillanat volt a brit műsorszolgáltatás politikai struktúrájának kialakulásában. A jelentés először állította a monopóliummal kapcsolatos vitát a középpontba. Ez volt éppen akkor jelent meg, amikor a televízió kilépett a rádió

árnyékából - és még a ravasz róka, Lord Woolton sem vette észre a televízió valódi jelentőségét. A BBC irányításával kapcsolatban olyan kérdéseket tárt fel, amelyeket

ma is megoldatlanok, mivel a skót hatosról szóló vita
O'clock News bemutatja.

Ennél is fontosabb, hogy megszabta az alaphangot és a keretet az azt követő jelentések számára, akár jó, akár rossz irányba. Még ha az általa adott válaszokat el is utasították, megerősítést nyújtott arról, hogy a politikai folyamat révén létre lehet hozni a műsorszolgáltatás rendezett és szabályozott struktúráját. És az ITV indulását követő öt éven belül egy másik vizsgálóbizottságot állítanak fel, amely gyakorlatilag arra a következtetésre jut, hogy Beveridge-nek végig igaza volt. Pilkington éles vádja az ITV ellen a következő előadás témája.

[]2

Pilkington

25 Február 1999

1951 elején, amikor a műsorszolgáltatás jövőjéről szóló Beveridge-jelentést közzétették, az Egyesült Királyság háztartásainak 85%-a rendelkezett BBC-engedéllyel. A csak hangalapú engedélyek száma 11,68 millió volt, míg a kombinált rádió- és televíziós engedélyek száma kevesebb mint 600 000 volt. Egy évtizeddel később a brit háztartások 95%-a rendelkezett BBC-engedéllyel, de az arányok drámaian megfordultak. 1961-ben a kombinált engedélyek száma 11,66 millió volt, míg a csak hangot tartalmazó engedélyek száma mindössze 3,66 millió.

A műsorszórás világát egy kettős forradalom alakította át. Az 1962-es Pilkington-jelentés szerint a televízió átvette a rádiótól a "kényszerítő elemet".

De ahogy a BBC-n belüli hatalmi és kiadási egyensúly is megváltozott, úgy a kereskedelmi televíziózás 1955-ös bevezetése is visszavonhatatlanul megváltoztatta a műsorszolgáltatást. Az utolsó lehetőség az ITV megakadályozására az 1955-ös választások elvesztésével elszállt, amikor a Munkáspárt elvesztette a választásokat. Az 1959-es választások idejére a Munkáspárt vezetője, Hugh Gaitskell vonakodva engedett: "a kereskedelmi televízió eljött, hogy maradjon".

46 Az ITV túlélte egy problémás születést. Az első estén a televízióval rendelkező otthonok kevesebb mint 5%-a látta a gyermekszolgáltatást. A BBC Television a *The Donald Duck Story-t* az ITV saját, fehér tévéjének nyitó esti közvetítésével szemben tűzte műsorra.

a Céhcsarnokban. A BBC Grace Archer elégetett áldozata - a rádióhallgatóság rémületére, amely eltörpült a televíziós műsorok közönsége mellett - kissé túlzásnak tűnt.

Mégis, heteken belül azok az otthonok, amelyek mindkét televíziós szolgáltatással rendelkeztek, túlnyomó többségben az újonnan érkező televíziót részesítették előnyben. Miközben a BBC közönségkutatási vezetője aprólékosan elmagyarázta a kormányzóknak a versenyképes műsortervezés elemi elveit - például a rendszeres heti sorozatokat -, az ITV gyorsan bevezette a *Dupla pénzt, az I Love Lucy, a Sunday Night At The London Palladium, a Dragnet, a Take Your Pick* és a *Robin Hood* című műsorokat. A kétcsatornás otthonokban az ITV gyorsan megszerezte a nézettség több mint 60%-át, és a legnézettebb műsorok heti listájának mind a tíz első helyét.

A BBC a *La Boheme* előadásának közvetítése a kétcsatornás nézők mindössze 2%-át tudta megszerezni az ITV Val Parnell's *Star Night* című műsorával szemben. Több száz képzett munkatársával együtt a BBC is elkezdett műsorokat veszíteni az ITV-vel szemben - ezek közül az első a *Muffin, az ösvér* volt. De még az ITV ezen sikerei, valamint az adók és a lefedettség gyors elterjedése sem tudták elfedni a Független Televíziós Hatóság, az ITA által kijelölt úttörő kereskedelmi konstruktőrök korai pénzügyi veszteségeit.

Hat hónapon belül a legnagyobb vállalat, az Associated Rediffusion közel 5 millió font halmozott hiánnyal szembesült. Egyik részvényese, az Associated Newspapers, nagy árengedménnyel eladta részesedésének nagy részét partnerének, a Rediffusionnak. A Rediffusion az egyik saját programcímét szó szerint vette, és megduplázta részesedését az ITV-ben azzal, hogy titokban átvállalta a Granada Television veszteségeit az első négy évben.

Az ITV szabályozó hatósága, az ITA azt tervezte, hogy versenyképes

koncessziók az egyes átviteli területeken. Frekvenciahiány

megakadályozta ezt, ezért az ITA felosztotta a hét napjait. a különböző területeken működő vállalkozók között, hogy verseny és sokszínűség alakuljon ki. Az ITV-vállalatok a saját felosztásukkal válaszoltak. A rájuk nehezedő pénzügyi nyomás csökkentése érdekében meggyőzték az ITA-t, hogy tűrje el a költségalapú rendszer alkalmazását. megosztás, amelynek keretében a négy legnagyobb társaság által gyártott összes műsort az egész hálózaton keresztül sugározták előre megállapított áron.

Az ITV a legnagyobb pénzügyi veszélyt jelentő pillanatot megragadva a főműsoridőből is kitiltotta a komoly műsorok nagy részét, amelyek mellett elkötelezte magát. 1956 februárjában a *Hamlet* 90 percének sikerült öt hónap után először a BBC egyik műsorát - *What's My Line* - a top tízbe juttatnia. Ezt a hibát az ITV nem akarta megismételni.

A fordulópont 1956 közepén következett be, amikor világossá vált, hogy a hirdetőik sikeresnek ítélték az ITV-t, és a pénztárcájukkal kezdtek szavazni. Mire a közép-skóciai vállalkozó elindult, tulajdonosa, a kanadai újságíró Roy Thomson úgy jellemezte az ITV-állomást, mint "engedélyt a saját pénz nyomtatására".

1958-ra, amikor a BBC mindössze 14 millió fontot költött a televíziózásra, az ITV bevétele közel 50 millió font volt. A haszonkulcs a bevétel 60%-a volt. Az ATV-nél, ahol Norman Collins, a BBC egykori televíziós irányítója dolgozott, a részvények értéke három év alatt 220-szorosára nőtt. Collins - Asa Briggs emlékezetes megfogalmazása szerint a BBC egyik "legintelligensebb, legtehetségesebb, legelszántabb és legjobban gyűlölt ellenfele" - gazdag bosszút állt. De a televízió hatalma, a nyereség mértéke és egy könyv - Wilson professzor *Pres-sure Groupja* - megjelenése, amely bemutatta, hogy a Konzervatív Pártban egy jól szervezett kisebbség hogyan szorította létre az ITV-t, mind együttesen az elkerülhetetlen visszahatást idézték elő.

Az első ITV-szerződések 1964-ben jártak volna le. A BBC alapító okiratát két évvel meghosszabbították, hogy megfeleljen ennek a lejárat dátumnak - ez a döntés úgy tűnt, hogy egy utód

létrehozására ösztönöz.

48 bizottság Beveridge-nek. Harold Macmillan miniszterelnök azonban vonakodott megtenni ezt a lépést az 1959-es választások előtt, és csak Reginald Bevins postafőnök nyomására sikerült végül júliusban bejelentést tenni az alsóházban. 1960.

Bizarr módon a Macmillan által a bizottság elnöki tisztségére jelölt három név közül az egyik Lord Radcliffe volt, akit 1949-ben Lord Beveridge javára lemondásra kényszerítettek. A választás végül az üvegyáros Sir Harry Pilkingtonra esett, aki éppen akkor fejezte be hároméves munkáját az orvosok és fogorvosok fizetésével foglalkozó királyi bizottság elnökeként.

Szeptemberben bejelentették a bizottság tagságát. A bizottságban nem voltak politikusok - az 1950-es években megszűnt az a gyakorlat, hogy az ilyen bizottságokba minden párt képviselőit kinevezzék. Ehelyett a hangsúly a szakszervezeti tagokon, a nőkön és a képviselőkön volt.

Skócia, Wales és Észak-Írország. Voltak gesztusok a közízlésnek megfelelően, a korábbi angol labdarúgó-játékvezető, Billy Wright és a komikus Joyce Grenfell szerepeltetésével. A két fantáziadúsabb kinevezett - Sir Jock Campbell iparmágnás és Peter Hall színházi rendező - viszonylag gyorsan lemondott. A Pilkington-jelentéshez azonban a legszorosabban - még az elnökénél is szorosabban - Richard Hoggart neve kötődött: pedagógus, szocialista, és a munkásosztály kultúrájának gyökereiről szóló, nagy hatású tanulmány, *A műveltség felhasználása című* mű szerzője.

Hoggart a szélesebb közönség számára leginkább a Penguin Books ellen a *Lady Chatterley szeretője* (*Lady Chatterley's Lover*) papíralapú kiadása miatt indított per védőügyvédjeként vált ismertté. A földhözragadtság, az ékesszólás és a magas erkölcsi hangnem kombinációja kétségtelenül erősen befolyásolta a Pilkington-jelentés nyelvezetét és következtetéseit. Hoggart kiinduló helyzetét egy 1960 elején megjelent cikkéből lehetett lemérni, amelyben úgy jellemezte az ITV műsorait, hogy "szépen elfogadhatónak tűnnek - de az állaguk olyan kevéssé hasonlít a jó élethez, mint a feldolgozott kenyér a házi kenyérhez". Hoggart lelki társra talált a bizottság titkárában, Dennis Lawrence-ben,

biztosította, hogy a jelentést mindvégig átjárja egy olyan komolyság, amelyet sok olvasója azonnal visszataszítónak talált.

A Pilkington-jelentés bejelentésétől a közzétételéig 23 hónap telt el. Összesen 852 beadvány érkezett, és 78 alkalommal ülésezett. A jelentés költsége 45 000 font volt, ami háromszorosa a Beveridge-ének - ez legalább annyira az infláció, mint a munka megsokszorozódása. Az ajánlások száma, 120, szerényebb előrelépést jelentett a Beveridge-éhez képest. 100.

A Pilkington megbízatása a műsorszolgáltatás és a műsorszolgáltató szervek, nevezetesen az ITA és a BBC jövőjének - és finanszírozásának - vizsgálatára irányult az Egyesült Királyságban. Ez gyakorlatilag biztosította e szervezetek jövőjét, ami talán nem is baj, tekintve a jelentés harmadik bekezdésének baljós hangvételét, amely látszólag sajnálkozva jegyezte meg, hogy "megbízatásunk kizárja, hogy azt javasoljuk, hogy a műsorszolgáltatás ismét monopólium legyen".

Ha Pilkington nem is állt el egy ilyen drákói lépéstől, 43. ajánlásában mégis tömör javaslatot tett az ITV radikális átalakítására. Bevins véleménye szerint, ha ez megvalósulna, "tönkretenné a kereskedelmi televíziózást". Az, hogy ez az alapvető javaslat nem talált politikai támogatásra, nem jelentette azonban azt, hogy a jelentést el lehetett volna vetni, ahogyan Beveridge-t egyesek irrelevánsnak tartják. Sokan Pilkington ajánlásai közül néhányat végrehajtottak, és ennek fontos következményei lettek: a BBC2 létrehozása, a színes adásra való áttérés, a 405-ös vonalról a 625-ös vonalra való áttérés, a helyi rádiók BBC-hez rendelése, az előfizetéses televíziózás elutasítása, a licenccij fenntartása és a negyedik csatorna használatának késleltetése.

Ugyanilyen fontos, hogy a 43-as ajánlás szellemisége rendkívül rugalmasnak bizonyult. A legtöbb kommentátor számára talán nem nyilvánvaló a Channel 4 végleges kialakulására gyakorolt hatása, különösen mivel Pilkington publikációja és a Channel 4 elindítása között két évtized telt el, de ez a hatás valós volt. És Pilkington nyelvezete,

50 bármennyire is nem felel meg mai előítéleteinknek, olyan jellegzetes hangot üt meg, amely még 37 évvel az első olvasás után is azonnal felismerhető.

Pilkington nagyon öntudatosan a vizsgálóbizottságok hagyományába helyezte magát. "1923 óta az új és küszöbön álló fejlesztések időről időre szükségessé tették, hogy független bizottságok sora vizsgálja újra a műsorszolgáltatás alapelveit. Bizottságként mi is helyet foglalunk ebben a sorban". Amikor Pilkington a BBC Alapokmányának és az ITA életének további tizenkét évvel való meghosszabbítását javasolta, Pilkington az utódja kinevezésének időzítését számolgatta.

Pilkington azonban egy döntő tekintetben komoly károkat okozott a bizottsági-vizsgálati rendszer hitelességének. A tanúvallomásokot objektív bizonyítéknak tekintette. Ami még rosszabb, hogy megállapításait álnok módon a benyújtott bizonyítékoknak tulajdonította. A jelentés azt állította, hogy "általános doktrínák és előre kialakított elvek nélkül" indult: "megközelítésünk... empirikus volt". Dennis Lawrence, a bizottság titkára azonban a bizottság tagjai számára még az ülés előtt kiadott egy állásfoglalást, amely kulcsfontosságú feltételezéseket fogalmazott meg a műsorszolgáltatás társadalmi jelentőségéről. Ezek alapozták meg a jelentés kulcsfontosságú harmadik fejezetét, "A műsorszolgáltatás céljai" címűt - amely különösen módon maga is a következő szövegezéssel készült miután a bizottság főbb ajánlásai megszülettek, ellentétben a jelentés által hagyott egyértelmű benyomással.

Úgy tűnik, a bizottságnak nem jutott eszébe, hogy a Pilkington által kapott bizonyítékok többsége saját maga által kiválasztott csoportoktól származott, és elkerülhetetlenül szubjektív volt. Richard Rose professzor méltán bírálta a jelentést, mert "azt állította, hogy a távcsöves látás "mély társadalmi jelentőséggel bír", anélkül, hogy empirikus bizonyítékok támasztották volna alá ezt az ellentmondásos hipotézist". A Pilkington ugyan kapott beadványokat Hilde Himmelweit és Hans Eysenck társadalomtudósoktól, de nem rendelt saját kutatást. Amikor felhívták a bizottság figyelmét arra, hogy az emberek

mindig kikapcsolják a készülékeket, és hogy ez nem biztos, hogy "a nagy

a televízió kritikájának relevanciája", a jelentés leleplezően megjegyezte: "ez utóbbit lehangoló gondolatnak találtuk".

A Pilkington számos következtetése logikusan következett az alapfeltevésekből. "Saját megítélésünk a rendelkezésre álló bizonyítékok mérlegelése után egyértelmű következtetésre vezet bennünket. Ez pedig az, hogy... hacsak és amíg nincs egyértelmű bizonyíték az ellenkezőjére, azt kell feltételeznünk, hogy a televízió a társadalmunk értékrendjét és erkölcsi normáit befolyásoló fő tényező, és ezután is így lesz".

Pilkington gondolkodását három másik a priori ítélet is alátámasztotta. Először is, a műsorszóró spektrum jellege olyan volt, hogy "mivel a műsorszórás számára rendelkezésre álló frekvenciaterület korlátozott, alapvető fontosságú, hogy a rendelkezésre álló frekvenciákat a lehető legjobban kihasználják". A jelentés megjegyezte, hogy "a szűkös frekvenciák rendezett használatának biztosításából eredő - tehát technikai célú - ellenőrzést itt alapvetően társadalmi okokból alkalmazzák".

Másodszor, abban a meggyőződésében, hogy a műsorszolgáltatást "nem szabad a kereskedelmi vállalkozások szokásos folyamataira bízni", és nem szabad "az állam kezébe adni", Pilkington melegen támogatta az állami társasági modellt. Az érvelés központi szerkezetének kiegészítéseként Pilkington egyszerűen azt állította, hogy "a köztestületek feladata az volt és az is marad, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatást a nyilvánosság számára elérhetővé tegyék. tudatosság az érdemi, jelentős tevékenység teljes skáláját és tapasztalat".

A nem szekvenciális érvek ezen alapjára Pilkington a jó műsorszórás meghatározásainak félelmetes sorát építette fel, és azt, hogy hogyan azt el kellett érni. "Úgy vélte, hogy a műsorszolgáltatásnak "állandó és érzékeny kapcsolatban kell állnia a társadalom erkölcsi állapotával". De nem volt automatikus út az erényhez. "A széleskörű szereposztás" - mondta a jelentés - "inkább művészet, mint tudomány... a jó műsorszóráshoz nem létezik írott formula. A jó műsorvezetés gyakorlat, nem recept".

- 52 Pilkingtonnak nem volt kétsége afelől, hogy miként tesztelje a BBC és az ITA érdemeit - inkább azzal, amit tettek, mint azzal, amit mondtak. "A műsorszolgáltatást nem a műsorszolgáltatók kinyilvánított céljai, hanem az eredményeik alapján kell megítélni; és ezen eredmények fényében kell vizsgálni a szervezeteik felépítését. Mi először a terméket, majd a gyártót vettük figyelembe".

Pilkington az ITA számára még baljóslatúbb hangot ütött meg: "Úgy gondoltuk, helyes, ha magasra tesszük a mércét. Nem elég, ha a műsorszolgáltatók majdnem elérik a széleskörű szerezéscéljait, vagy ha az egyik éri el azokat, a másik nem".

Ha egy kifejezés az évtizedek során a Pilkington-jelentéshez kötődik, akkor az a "lekezelő és arrogáns". Érdekes módon ez a kifejezés maga a jelentés sajátja, és egy figyelemre méltó értekezés középpontjában áll, amely a műsorszolgáltatással foglalkozó írók egyik legrégebbi témájáról szól: a műsorszolgáltatóknak azt kell adniuk a közönségnek, amit az akar, vagy azt, ami jó nekik? Ez természetesen hamis kettősség, mivel azt feltételezi, hogy a közönség egy differenciálatlan tömeg. Pilkington számára ez csapdának bizonyult, ami annál is inkább veszélyes, mivel a bizottság tévhite szerint megmenekültek a csapdáitól.

Pilkington sértőnek és félrevezetőnek találta a "megadni a nyilvánosságnak, amit akar" kifejezést: "Ez a demokratikus elvekre való felhívás látszatát kelti, de a látszat megtévesztő. Valójában lekezelő és arrogáns. Teljes mértékben elutasítjuk... Amit a közönség akar, és amihez joga van, az az, hogy szabadon választhasson a műsorok legszélesebb köréből. Bármi, ami ennél kevesebb, megfosztás".

A jelentés jóváhagyólag idézte az egyik tanút: "azok, akik azt mondják, hogy azt adják a közönségnek, amit az akar, azzal kezdik, hogy alábecsülik a közönség ízlését, és azzal fejezik be, hogy elzüllesztik azt".

Pilkington ugyanígy elutasította, mint "lekezelő és arrogáns" a

az a gondolat, hogy azt adjuk a nyilvánosságnak, amit jónak tartunk. "A

a lehetséges tárgykörök köre kimeríthetetlen...így a széles körű a varázslónak először fel kell fedeznie és választania kell belőle. Ezt nevezhetnénk "vezetésnek": de ez nem az autokratikus és arrogáns vezetés. Ez a közérdek gondnokaként megfelelően létrehozott hatóságok felelősségének megfelelő gyakorlása".

Pilkington azonban nem elégedett meg ezekkel az egyenletes banalitásokkal. Úgy jellemezte, hogy a "lehető legnagyobb közönség" keresése és az "alacsony szintű közízlés" megszólítása "inkább passzívan beletörődő vagy akár közömbös közönséget eredményez, mintsem aktívan érdeklődő közönséget". Hoggartnak a házi kenyérrel kapcsolatos előítéleteire emlékeztető kifejezéssel megjegyezte, hogy "a nézőknek túl gyakran nem húst vagy mérget, hanem pépet kínáltak".

A legtartósabb ilyen irányú passzus egy olyan gondolkodásmódot mutat, amely John Stuart Millnek a bolond elégedett és a bölcs elégedetlen összehasonlításáig nyúlik vissza. "Egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy egy egész este tévészó hatalmas közönség nagyobb élvezetet fog nyerni belőle, mint több kis közönség, akik mindegyike csak az este egy részét nézi. Az első ugyanis alig tűrheti, amit lát, míg a második intenzíven élvezheti azt".

Az az elképzelés, hogy a többség preferenciáit esetleg háttérbe kell szorítani a kisebbségek preferenciáival szemben, a jelentés egy teljesen különálló, a rádió-relé szolgáltatásokra vonatkozó részében találta meg a legszélsőségesebb formáját.

Emlékezhetünk arra, hogy a Beveridge-bizottság elutasította a BBC azon kérését, hogy amennyiben a hallgatók saját rádiójuk helyett átjátszórendszerekből kapják szolgáltatásaikat, az ilyen rendszereket kötelezzék arra, hogy a BBC három rádiócsatornájának - mint tervezett műsorszóró egységnek - teljes elsőbbséget adjon a külföldi rádiócsatornák, például a luxemburgiak előtt. Beveridge nem értette, miért kellene a több mint egymillió háztartásból álló közvetítő hallgatóságot jobban korlátozni a választékban, mint azokat az embereket, akik szabadon hangolhatják saját készüléküket, ahogyan akarják. Pilkington nem így gondolta.

A hangrádió esetében a hallgatók ideális esetben képesek lennének a BBC összes hangszolgáltatásának és külföldi hangműsorának vételére. De ha nem tudnak, akkor annak a követelménynek kell érvényesülnie, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatásnak törekednie kell a kisebbségek és a többség igényeinek és törekvéseinek kielégítésére. A legegyszerűbben fogalmazva: egy kisebbséget nem szabad megfosztani a Harmadik Programtól/Harmadik Hálózat [ahogyan a Rádió Hármast nevezték], hogy két könnyű műsor (egy BBC, egy külföldi) álljon rendelkezésre - még akkor sem, ha sok hallgató a legtöbbször az egyiket vagy a másikat választaná. Ennek megfelelően azt javasoljuk, hogy az átjátszási engedélynek meg kellene követelnie az engedélyesektől, hogy a BBC összes belföldi hangszolgáltatását továbbítsák, mielőtt a külföldi szolgáltatásokat továbbítanák.

Tehát negyven évvel a BBC alapítása után még mindig a gyártó által vezérelt műsorszolgáltatás koncepciója van érvényben: a fogyasztók választási lehetőségeinek utat kell engedniük a tervezett műsorszolgáltatásnak.

A váltótól függő otthonok egy csoportjának fizetnie kell, hogy hallgathassák

a rádióhoz, de nem fejezhetik ki preferenciáikat. Az a meggondolatlan feltételezés, hogy a komoly műsorok jobbak, mint a nem komoly műsorok, és hogy a kisebbségi ízlés jobb, mint a többségi, még azt sem ismeri el, hogy két "könnyű" műsor, egy BBC-s és egy külföldi között is lehet különbség: sőt, a hallgatók talán nem is választanak e kettő között. Nem csoda, hogy a The Economist "kényszeres dajkasággal" vádolta Pilkingtont.

Érdekes módon maga a BBC is elfogadta, hogy a régi, szorosan integrált rádiós szolgáltatásról alkotott elképzelése egyre inkább elkülönültté vált, nemcsak Luxemburg, hanem a televízió, valamint a hordozható és autórádiók elterjedése nyomására is. Hamarosan a kalózárdiók megjelenése még inkább a szegregált szolgáltatások útjára terelte volna a BBC-t - ezt a tendenciát Pilkington sajnálta. De egyelőre a bizottság arra a következtetésre jutott, hogy "a BBC hangos szolgáltatásai megítélésünk szerint

sikeresen valósítják meg a műsorszolgáltatás céljait". Sőt, a jelentés jóváhagyta a BBC azon követelését, hogy a helyi műsorszórás megkezdését, a folyamatos

szilárd monopólium: "egy szolgáltatás, és csak egy szolgáltatás, kell lennie

55

tervezett", ahogy az ajánlás fogalmazott⁸⁹.

A rádiózás azonban a Pilkington-jelentés mellékszála volt. A középpontjában a távlati jövőkép állt. És a BBC ismét remekül szerepelt. Ez nem volt véletlen. A BBC már jó ideje készült a Pilkingtonra, és Hugh Greene 1960 januárjában történt főigazgatói kinevezése további lendületet adott ennek a folyamatnak. Hugh Greene azonban nem elégedett meg a titkárságról érkező bonyolult papírmunkával.

Különleges vetítést szervezett a bizottság számára Richard Cawston díjnyertes dokumentumfilmjéből, a *This Is The BBC-ből*. És foglalkozott a közönségarány kérdésével.

Emlékirataiban azt írta:

Bármilyen jó is az ügyünk, a Pilkington-bizottság általunk szorgalmazott irányvonalú ajánlásai nem kapnának politikai vagy társadalmi támogatást, ha az emberek még mindig elsősorban többségben az ITV-t néznék. Miért fizetnének licenrdíjat, ha nem a BBC-t használják? Ezért azt mondtam a televíziós szolgálatnak, hogy a BBC színvonalának feladása nélkül arra kell törekedniük, hogy a televíziós nézettségi arányunkat a legalacsonyabbról növeljék.
27:73-ról 50:50-re, mire a Pilkington-bizottság jelentést tett. Ezt pontosan 1963 elején sikerült elérni.

Valójában Pilkington már hat hónappal korábban jelentkezett, de Greene célja addigra már nagyrészt megvalósult, olyan programokkal, mint a *Juke Box Jury*, *The Black And White Minstrel Show*, *Six-Five Special* és *The Benny Hill Show*. Greene talán leginkább azzal járult hozzá a BBC sikeréhez a Pilkington-vizsgálat során, hogy megerősítette a bizottság saját előítéleteit. Úgy vélte, hogy a telekép "az egyik legfőbb tényező, amely befolyásolja az értékeket és az erkölcsi társadalom hozzáállását", és egyetértett azzal, hogy a BBC-nek kötelessége "a közízlésnek teret adni", még "a paternalizmus

kockázatával" is.

Ezzel szemben az ITA elnöke úgy vélte, hogy a televíziózás

56 nagymértékben tükrözta a társadalmat, ahogyan az volt - és hogy a társadalom aligha lenne más, ha nem lenne televízió. Pilkington ezt a megközelítést mélységesen felelőtlennek találta.

A BBC kisebb győzelmei közé tartozik, hogy a bizottságot sikerült meggyőznie arról, hogy tartsa fenn az egyes csatornák műsoridejének korlátozását - ezzel egyidejűleg korlátozva az ITV bevételeit és a BBC költségeit. Pilkington elfogadta a BBC ellenállását a Műsorszolgáltatási Fogyasztói Tanács és az előfizetéses televíziózás ellen is.

1962-ben az előfizetés gyakorlatilag a fizetős televíziózás volt, nem pedig az elmúlt évtizedben kialakult havi rendszer, így Pilkington érvei a műsorszolgáltatás és a bevételek beszedésének túlzott költségeivel kapcsolatban ma már sokkal kevésbé érvényesek. Az előfizetéssel szembeni fő ellenvetés azonban - a BBC-től kölcsönzött - az volt, hogy az olyan kulcsfontosságú műsorokat, mint a sportesemények, elvonhatja az ingyenes televíziózástól. Pilkington úgy vélte, hogy helytelen lenne egy szűkös földfelszíni csatornát ilyen célra használni, és hogy a vezetékes terjesztésnek soha nem lenne több mint korlátozott hatósugara.

Pilkington persze nem tudott ellenállni egy nagyobb ellenvetésnek. Bármilyen televíziós szolgáltatás, még ha vezetéken keresztül nyújtják is, akkor is televízió, és ezért egy állami vállalatnak kell működtetnie, és meg kell felelnie "a műsorszolgáltatás céljainak". Mivel az előfizetéses televíziózás - érvelése szerint - a többséget akarja megszólítani, nem felelhet meg ezeknek a céloknak, még akkor sem, ha nem a közszolgálati frekvenciákat használja.

Ennek megfelelően azt javasolta, hogy "ne engedélyezzék az előfizetéses televíziós szolgáltatást", és ugyanezzel a szomorú logikával azt is, hogy ne engedélyezzenek semmilyen kísérletet, mivel az egyszerűen elvileg helytelen. Végül egy kísérletet engedélyeztek - de az előfizetési technológia ebben a szakaszban még túl kezdetleges volt ahhoz, hogy bármilyen jelentőséggel bírjon.

Pilkington csak egy területen okozott csalódást a BBC-nek: a

BBC azt kívánta, hogy a jogdíjból származó összes bevétel automatikusan a BBC-hez kerüljön. Pilkington ehelyett támogatta a miniszteri mérlegelési jogkört. azzal az indokkal, hogy "a hatalom gyakorlása nagyrészt a pénzügyek ellenőrzésén keresztül történik" - ez a megfogalmazás látszólag hiányzik a

bátorság, de összhangban a jelentés "tőlünk nekik" szemléletével a műsorszórás.

Mint kiderült, a miniszterek hamarosan lemondtak a BBC működésének ilyen korlátozásáról, és helyette a jogdíj korlátozásának jogára támaszkodtak. Pilkington ezzel szemben egyetértését fejezte ki "azzal az elvvel, amely alapján a BBC elosztja a pénzt a szolgáltatásai között".

- más szóval, a rádió számára fenntartva a rádiózásból származó bevételeket.

1 font csak hangot tartalmazó engedély és a 3 fontos kombinált engedély egyharmadából. Egy évtizeden belül persze a rádióengedélyt eltörölték - mivel túlságosan kevésbé hatékony a beszédese -, és a BBC-nek magának kellett eldöntenie, hogy a televíziós engedélyek mekkora hányadát fordítja a rádióra.

Talán Greene legravaszabb trükkje Pilkington irányításában az volt, hogy elismerte, hogy a BBC nem tökéletes. Egyrészt a BBC nem volt hajlandó egyetlen szót sem visszavonni a Beveridge-nek a verseny rosszairól szóló apokaliptikus vallomásából; másrészt elismerte, hogy a könnyű szórakoztatás talán még javult is a verseny következtében. De általában véve, még ha Pilkington "a BBC-ben egy mindenre kiterjedő professzionalizmust talált is", a BBC sajnálkozó célzásokat fogadott el arra vonatkozóan, hogy a verseny arra kényszerítette, hogy eltérjen "a közszolgálati műsorszolgáltatás saját eszményétől".

Carleton Greene úr azt mondta nekünk, hogy a BBC-nek nem célja a teljes televíziós közönség egy bizonyos arányának megszerzése [amit Greene saját szavaiból tudjuk, hogy nem igaz]. Hozzátette azonban, hogy a társaságnak fel kellett ismernie, hogy ha ez az arány túlságosan lecsökken, akkor a nemzeti műsorszóró eszközként való szerepvállalásuk csorbát szenved.

Greene megoldása egyszerű volt. A BBC-nek egy második televíziós csatornát kellene kapnia. Pilkington gyorsan felvette érvelését, amely a kiegészítő műsortervezés vonzó gondolatán alapult. "A tömeges közönség sokféle csoportjának igényeit nem

lehet kielégíteni, hacsak nem két, egymással szemben tervezett programmal".

58 Valójában a BBC már 1954-ben, még az ITV elindítása előtt elkezdte szorgalmazni egy második csatorna létrehozását, de az akkori főpostaigazgató, Dr. Charles Hill 1956-ban gazdasági okokra hivatkozva elutasította az ötletet. 1960-ban, néhány héttel az igazgatói kinevezése után Tábornok, Greene nyilvánosságra hozta ajánlatát. A nemzetközi frekvenciatervezés természetesen több csatorna lehetőségét nyitotta meg, de úgy tűnt, hogy az első számú prioritás a 405-ös vonalas átvitelről (az Egyesült Királyságban egyedülálló szabványról) a 625-ös európai normára való átállás. Pilkington tehát, miután a műszaki szakemberek azt tanácsolták, hogy az új sávszélesség-kiosztások legalább négy csatorna számára biztosítanak helyet a 625 vonalon, azt javasolta, hogy kettőt a meglévő szolgáltatások szimulcastingjára, a másik kettőt pedig új szolgáltatásokra használják.

Ez logikusan egy ITV2-t és egy BBC2-t is sugallt. Váratlanul az ITA azt javasolta, hogy a két további szolgáltatást egy harmadik, különálló, reklámokból finanszírozott általános szolgáltatásra és egy speciális oktatási csatornára kell fordítani. Ennek a látszólag önzetlen javaslatnak volt egy vékonyan leplezett háttere. Az ITA álnokul azzal érvelt, hogy mivel már korábban is felelősséggel tartoztak egy reklámfinanszírozású csatornáért, nyugodtan felügyelhetnek egy másikat is. Eközben a BBC ambíciói meghiúsulnának.

A Pilkington elutasította az ITA érvelésének minden aspektusát, és teljes egészében a BBC megközelítését részesítette előnyben. Egy külön oktatási csatorna nem volt célszerű, mivel csökkenthetne volna az általános műsorszolgáltatók hajlandóságát arra, hogy oktatási anyagokat vegyenek fel. Ezenfelül a bizottságnak nagyon tetszett a BBC elképzelése a két csatorna egymást kiegészítő műsortervezéséről. A cél nem az lenne, hogy "egyik csatorna sem kapna kisebbségi jelleget", hanem az, hogy "a két csatorna sorrendjét úgy alakítsuk ki, hogy azok a nézők, akik nem váltanak, az este egy bizonyos időpontjában információs anyagokkal találkozzanak".

A televíziónak ez a durván manipulatív modellje Sir William

Haley elképzelésének a reminiszcentusa volt, amely szerint a BBC három rádiószolgálatát formálhatta volna a közönséget.
Hogy ez már akkor is

Pilkington számára az események által megelőzöttek nem jelentettek problémát. Egyszerűen nem 59

egy másik különálló szolgáltatást szeretne: "a nézettségi verseny sajnálatosnak tartjuk". A BBC2-re vonatkozó ajánlás egybeesett a legtöbb tanú azon véleményével is, hogy ha lenne egy további szolgáltatás, azt a BBC-nek kellene biztosítania. De mi a helyzet az ITV2-vel?

Nem segített az ITV-nek, hogy az ITA alapító elnöke, Sir Kenneth Clark azok közé tartozott, akik helytelenítették a televíziózás bármilyen kiterjesztését: "úgy vélte, hogy nincs meg az az anyag, amely a televíziózás kiterjesztéséhez szükséges lenne".

a televíziós szolgáltatások bármilyen kiterjesztésének támogatásához szükséges". Valójában "gadaréni süllyedéstől" tartott, tekintettel a meglévő bizonyítékokra, amelyek szerint a televízió nem lehet túlságosan alacsonyan a közízléshez.

Ilyen barátokkal az ITV-nek aligha volt szüksége ellenségekre: de a Pilkington előtt tanúskodók között nem volt hiány belőlük. Bernard Levin már régen elítélte az ITV kínálatának 60%-át, mivel az "nem alkalmas arra, hogy macskát etessenek vele". De most a galambok hazaértek. A Pilkington megállapította, hogy a beérkezett beadványokban szinte az összes nyugtalanság és elégedetlenség a televíziózással, és ebből szinte az összes az ITV-vel kapcsolatos.

A használt jelzők között szerepelt a "szürke", "gyerekes", "származékos", "ismétlődő" és "triviális". A trivialitás - tartalmában, megközelítésében és előadásmódjában - volt a legnagyobb bűn, "a televízió természetes bűne", "veszélyesebb a lélekre, mint a gonoszság". Hogy az ilyen vádak olyan szervezetek egy szűk csoportjától származnak, mint a TUC, a Society for Education in Film and Television, a National Union of Teachers, a Association of Education

Bizottságok és az önjelölt Gyermejkölési Tanács nem tűnt úgy, hogy Pilkington számára figyelemre méltónak.

Pilkington kritikátlanul elfogadta a Council for Children's Welfare által bemutatott statisztikákat is, amelyek szerint az ITV több mint

kétszer annyi western és krimisorozatot vetít este 6 és 9 óra között, mint a BBC. Az ITA csak a közzététel után mutatott rá, hogy az ő adatai majdnem megegyeznek a BBC-ével, ha az olyan ártalmatlan anyagokat, mint *Biggles*, *Flicka* és *Boyd QC*

60 kizárva. Túl késő. Pilkington arra a következtetésre jutott, hogy "az erőszak ábrázolása, annak mennyisége, kezelése és időzítése nem kielégítő a független televízióban".

A másik fő kritika forrása a kvízműsorok voltak - "kis erőfeszítéssel nagy jutalmakat lehetett nyerni", a "félelemre és kapzsiságra való csupasz felhívás" során. A pártjáték-show-k "megalázták a közönség tagjait". "Arra a következtetésre jutottunk, hogy a televízióval szembeni elégedetlenség nagyrészt a független televíziós szolgáltatásnak tulajdonítható... [ezért] az a széles körben elterjedt vélemény, hogy a televízióban sok minden triviális".

És nem csak az ITV műsorai voltak kifogásolhatóak. "A reklámok tartalmával kapcsolatban sok nyugtalanságot tapasztaltunk, és úgy véljük, hogy ez általánosságban indokolt... arra a következtetésre jutottunk tehát, hogy az emberi gyengeségekre apelláló reklámok hosszú távon sajnálatos egyéni és társadalmi hatást válthatnak ki".

Pilkington azonban a legnagyobb támadást az ITV struktúrájával szemben intézte. Ha megbízatása nem is akadályozta meg abban, hogy az ITA eltörlését ajánlja, arra mindenképpen rámutathatott, hogy az ITV-vállalatoknak 1964 után nincs létezősülségük. Ami a Hatóságot illeti, a hatóság félreértette a közte és a vállalkozói közötti kapcsolatot. Nem barátok és partnerek voltak. Az az elképzelés, hogy az ITA "meggyőzésre és befolyásra" támaszkodhatott volna "a széles körű szereposztás céljainak megvalósítása" érdekében, egyszerűen "téves" volt.

A Pilkington véleménye szerint az ITA-nak csak olyan műsorszolgáltatókat kellett volna választania, akik a reklámidő eladását a lehető legjobb műsorszolgáltatási szolgáltatáshoz "csalhatatlanul" járulékosnak tekintik. Mivel ezt nem tette meg, az ITA-nak nem voltak eszközei a helyzet orvoslására. "Az ITA hatalma a vállalatok ellenőrzésére... illuzórikus és elhanyagolható... a Hatóság rendelkezésére álló szankciók... vagy nevelésgesek, vagy túl szélsőségesek, vagy nem megfelelőek... ha egyszer már kineveztek egy vállalkozót, nem lehet hatékonyan fegyelmezni".

A bizottság teljes mértékben elismerte, hogy az ITV kereskedelmi sikere "fenomenális" volt. De az ITV szerkezeti hibája az volt.

félreérthetetlen. "Az ITV két célja nem esik egybe": az ITV-nek a reklámidő "a lehető legkívánatosabb azok számára, akik azt igénylik, [ez] a cél nagymértékben összeegyeztethetetlen a műsorszolgáltatás céljaival... az, hogy a társaságokat széles körben megbízóknak, a Hatóságot pedig szószólójuknak tekintik, nem kielégítő... ezért a Hatóságnak úrnak kell lennie, és úrnak kell látszania".

A Pilkington nem tudta feltörni a kereskedelmi televíziózást. A 43. ajánlásában azonban a bizottság egy zseniális konstrukcióval állt elő. A vállalkozók szerény teljesítménygaranciákat kapnának, ha úgy döntenének, hogy átállnak a tisztán műsorszolgáltatói szerepkörre. Minden mást az ITA végezne - a műsorterv megtervezését, a műsorok megvásárlását, a műsoridő értékesítését és a többletbevételek átadását az államkincstárnak. Ez "megszüntetné az ösztönzést, hogy mindig a maximális nézettségre törekedjenek".

A javaslat és a Channel 4 esetleges struktúrája közötti hasonlóság kétségtelenül sokaknak feltűnik majd. Sőt, vannak olyanok, akik megjegyezték, hogy a műsorkészítők és műsortervezők közvetlen kereskedelmi nyomástól való ilyen mértékű elszigetelése lehetővé tenné a BBC számára, hogy reklámokból finanszírozott közszolgálati műsorszolgáltatóként működjön. A 43. ajánlás azonban annak idején kevés támogatóra talált, kivéve a munkáspárti képviselők egy csoportját, amelyet Christopher Mayhew, a párt műsorszolgáltatási szóvivője vezetett.

Pilkingtonnak két célja volt: az ITV megreformálása és az ITV2 blokkolása a reformig. "Azt javasoljuk, hogy amíg a független televízió a jelenlegi módon alakul és szerveződik, addig ne nyújtson semmilyen kiegészítő televíziós szolgáltatást". Még a is. ha átszervezésre kerülne sor, legalább őt évig nem lenne ITV2.

Bevins már a Pilkington-jelentés közzététele előtt felhívta a kabinet figyelmét annak hiányosságaira: "ez az ítélet kiegyensúlyozatlan és igazságtalan. Úgy gondolom, hogy a bizottságot indokolatlanul befolyásolták az elfogult, de szókimondó szervezetek bizonyítékai". Az ITA elnöke egyenesen a belügyminiszternek, Rab Butlernek tiltakozott: "a jelentés tele

van előítéletekkel, és bővelkedik a következőkben

62 félrevezetés és torzítás". Az egyik ITV-vállalat elnöke egy hatalmas máglyán elégette Sir Harry és jelentésének képmását. Néhány képviselő az "erkölcsi tekintélyelvűség" kifejezést használta.

A legélesebb kritika a 43. ajánlást érte. A Sunday Times - még jóval azelőtt, hogy jelenlegi tulajdonosa birtokolta volna - úgy jellemezte azt a kísérletet, hogy "az ITA-t egy másik BBC-vé tegyék", mint "a szabad társadalom működését alapvetően féltő emberek reménytelen utolsó mentsvárát". Kevésbé hisztérikus, de nem kevésbé elítélő volt a kiváló televíziós kritikus, Peter Black ítélete. "A Pilkington-jelentés úgy gondolta, hogy a reformot egy olyan szolgáltatás létrehozásával lehet elérni, amelyet reklámok támogatnak, de nem függ a népszerűségtől. Ez vonzó elképzelés azok számára, akik nem szeretik a reklámokat és a népszerűséget".

Természetesen mások kevésbé voltak kritikusak. Beveridge felhívta Pilkingtont, hogy közölje, teljes mértékben egyetért a jelentés tartalmával. Ezzel

Beveridge szelektív emlékezetben szenvedett. A Lordok Háza előtt azt mondta, hogy meggondolta magát a BBC monopóliumának megőrzésével kapcsolatban, de ellenezte a reklámokat - hogy 1951-ben valóban támogatta a BBC reklámozását, de fenntartásait fejezte ki a monopóliummal kapcsolatban. A következő lépcsőfokon Sir William Haley volt főigazgató gratulált Greene-nek a BBC nagyszerű igazolásához. Ahogy Bevins maga is viccelődött, Pilkington "fehérebbnek találta a BBC-t a fehérnél" - egy akkori reklámszlogent idézve.

De Bevins már nem volt ura a végeredménynek. A kabinetén kívüli miniszterként nem volt befolyása. Butler, a belügyminiszter volt az, aki a kabinet bizottságát vezette, amely a jelentés végrehajtásáról döntött. A BBC2-t gyorsan jóváhagyták, és el is jött.

21 hónappal később került adásba. Új televíziós törvényt nyújtottak be a Parlament elé, amely nem sok kedvet érzett a Beveridge utáni szenvedélyes viták megismétlésére. Ahogy az egyik munkáspárti szóvivő fogalmazott: "magunk mögött hagytuk

a régi csatát". Még Patrick GordonWalker is,
aki korábban az ITV megszüntetésére esküdött fel, most
elismerte, hogy "a verseny jót tett". Christopher Mayhew úgy
döntött, hogy lemond az

a frontbench szóvivője a műsorszórásról, amikor nem sikerült meggyőzni kollégáit, hogy támogassák az ajánlást⁴³ - bár pártkonferenciája még abban az évben egyhangúlag támogatta.

Az 1964-es televíziós törvény azonban jelentősen megváltoztatta a hatalmi egyensúlyt az ITV-ben. Az ITA most már sokkal nagyobb befolyással rendelkezett a műsorterv felett, még akkor is, ha a társaságok a helyükön maradtak. Kifejezett követelmény volt a magas színvonal, a megfelelő kiegyensúlyozottság, a "széles körű megjelenés az érdemi műsorok számára" és "elegendő idő" a hírek számára. Lehet, hogy csak szimbolikus jelentőségű volt, de az 1954-es "szórakoztatás, oktatás és tájékoztatás" megfogalmazás 1964-ben "tájékoztatás, oktatás és szórakoztatás" lett, ami a BBC Chartáját idézi.

Ugyanilyen fontos volt a megelőző csapás a Con szervatív kormány a Pilkington-jelentés előtti évben, amikor Selwyn Lloyd kancellár bevezette a televíziós reklámadót, amelynek célja az ITV-társaságok túlzott nyereségének csökkentése volt. Selwyn Lloyd az ITV létrehozásában játszott szerepére emlékeztetve reményét fejezte ki, hogy a vállalatok "nem bánják, ha megharapja őket az a kéz, amelyik etette őket". Az 1964-es törvényben ezt az illetéket az ITV-adó első változata váltotta fel - és az ITA ismét vesztes csatát vívott, mivel az általa preferált nyereségadó helyett forgalmi adót vezettek be. Ez várhatóan az ITV nyereségességének több mint felét elszívta volna.

Az ITV számára a Pilkington-eljárás kimenetele mélyen fájdalmas volt. Az ITV hivatalos története a vereséget az 1956 elején végrehajtott programcsökkentéseknek és a kötelességtudó hangoskodásra való nem hajlandóságnak tulajdonította: "a takarékoság és a néptelevízió koncepciója iránti makacs elkötelezettség kombinációjával az ITV elszalasztotta a lehetőséget, hogy könnyű érdemeket szerezzen a bizottság szemében". Hugh Greene elutasítóbb volt a vállalatokkal szemben: "Lusták voltak ügyük nyilvános bemutatásában, és végzetesen lazák, sőt, úgy vélem, megvetők voltak a bizonyítékaik bemutatásában. Azt kapták, amit érdemeltek".

- 64 Az ITV rendszerében bekövetkezett változás miatt Norman Collins 1964-ben azzal fenyegetőzött, hogy egyetlen vállalkozó sem fogja megújítani az engedélyét. De az ő napja már elmúlt. Az összes vállalat szabályosan újra jelentkezett, és a legnagyobb - az AssociatedRediffusion, az úttörők legbuzgóbbika - a londoni franchise junior partnerévé degradálódott, amikor az újjáélesztett ITA végül eljött, hogy meghozza ítéleteit. Az új elnök, Dr. Hill - akit most már nemesítettek, miután kirúgták Macmillan kabinetjéből - eltökélte, hogy leteszi a névjegyet.

A Pilkington-bizottság talán az ITV-ellenes érzelmek áradatán hajózott, de jelentése döntően összpontosította ezt az érzést, és elindította az 1964-es törvény reformjait. A túlzott mérlegelési jogkörrel rendelkező ITA rendszerének hiányosságait még harminc évig nem oldották meg - de ez aligha róható fel Pilkingtonnak, akinek saját, radikálisabb javaslatai csak a Channel 4 megszületése után vezettek eredményre.

Ez a folyamat az 1963-as utolsó parlamenti vitában tette meg első óvatos lépéseit, amikor Bevins reményét fejezte ki, hogy "1965 folyamán engedélyt adnak ki az ITA2 számára", hogy "1966-ban adásba kerülhessen". Egy éven belül Bevins és a tory kormány a toryk pártjára állt. Hogy az ITV2 hogyan csatlakozott hozzájuk, az a következő előadás témája.

[3]

Annan

2 Március 1999

1970 májusában a posta- és távközlési miniszter - ahogy Harold Wilson a postaügyi minisztert nagyszerűen átnevezte - behívott az irodájába egy kiváló liberális akadémikust egy pohár pálinkára. Az akadémikust, Lord Annant, a londoni University College, korábban pedig a cambridge-i King's College provostját kérték fel a műsorszolgáltatás jövőjéről szóló új vizsgálat vezetésére. Természetesen, mondta a miniszter, ebben a jövőben az általunk ismert televíziózás eltűnhet, és helyébe új technológiai csodák léphetnek.

Valójában a miniszter volt az, aki eltűnt. John Stonehouse nem sokkal később megrendezte saját vízbe fulladásos halálát, Ausztráliában bukkant fel újra, és hat évvel később 18 vádlottal szemben emeltek vádat csalás, hamis tanúzás és hamisítás miatt az Old Bailey bíróságon.

Az Annan-vizsgálat egy kicsit - de csak egy kicsit - követte az irányvonalat. - kevésbé eseménydús. Stonehouse-nak meg kell hagyni, hogy Annan kinevezéséről szóló döntése miatt le kellett küzdenie saját miniszterelnökének, valamint a BBC és az ITV ellenállását, és egyikük sem

- 66 akik közül egy újabb teljes körű vizsgálatot tartottak szükségesnek. több mint nyolc évvel Pilkington jelentése után.

A minisztérium előre tekintett arra, amikor 1976, a BBC Charta és az ITV szabályozó hatóságának élettartama lejárt volna. A polgári A szolgálat óvatos számításai szerint a vizsgálat három évet vehet igénybe (szemben a Pilkington két évével), az ebből következő jogalkotás pedig további két évet. Ezenkívül általános alkotmányos okokból a független bizottság által végzett vizsgálatra azért van szükség, hogy a két műsorszolgáltató hatóság elszámoltatható legyen a nyilvánosság előtt, és azt lássák, hogy elszámoltatható.

Későn, de túl későn érvényesült ez a nézet. Az Annan-jelentés másnapján vizsgálatot jelentettek be, a parlamentet feloszlatták, Harold Wilson - a legtöbb ember meglepetésére - elvesztette a választásokat Edward Heath-tel szemben, és egy hónapon belül az új miniszter, az egykori nemzetközi sportoló és ITN hírműsorvezető, Christopher Chataway visszavonta Annan kinevezését. Világossá tette, hogy Annan visszautasítása politikai, nem pedig személyes okokból történt. A konzervatív kormány nem volt hajlandó gyökerestől felrántani a műsorszolgáltatást, hogy megvizsgálja az egészségi állapotát, és ez így is maradt a négyéves ciklusa alatt.

Chataway csupán a széleskörű casting órák korlátozásának megszüntetésébe egyezett bele, ami segítette az ITV bevételeit. Ezt a BBC hevesen ellenezte, mivel a többletórák többletköltséget jelentettek, nem pedig bevételt; Chataway azonban megnyugtatta a BBC-t azzal, hogy továbbra is visszatartotta a negyedik csatornát az ITV-től. Ezt követően az ITV-t azzal kárpótolta, hogy enyhítette a reklámadó terheit. Miniszteri utódja, Sir John Eden szintén ellenállt az ITV és szabályozója kitaró lobbizásának az ITV2 létrehozása érdekében.

A bányászstrájk Heath általi kezelésének köszönhetően Wilson 1974 februárjában visszakerült a hatalomba. Megszüntette az általa kitalált postaügyi és távközlési minisztériumot, és átadta

a Belügyminisztériumba, ahol Roy Jenkins és közeli munkatársa, Lord Harris

elnököt. Heteken belül Annan

visszaállítva. A négyéves szünet azt jelentette, hogy mind a BBC Charta⁶⁷ és az ITV-rendszer élettartamát meg kellett hosszabbítani, hogy 1979.

A bizottsági tagok kiválasztása rendkívül vitatottnak bizonyult. Az érdekek állandó újbóli kiegyensúlyozása miatt a számok felduzzadtak. tizenhat éves korig. Ennek ellenére az ITV nyilvánvaló barátjának hiánya tiltakozást váltott ki a kormánynál. Maga Annan később elismerte, hogy "a bizottság összetételét a politika alakította ki. és jó okkal: a műsorszolgáltatás maga is egy politikai alany".

Talán ezért volt helyénvaló, hogy maga az Annan-jelentés végül politikai áldozattá vált. A jelentést 1977 márciusában tették közzé, jó két évvel a következő általános választások előtt, a munkáspárti kormány azonban ismét elszánta magát arra, hogy ne hajtsa végre az általa megrendelt - sőt, ebben az esetben kétszer is megrendelt - műsorszórási jelentés kulcsfontosságú javaslatait.

Annan ajándékának fődíja a megüresedett negyedik földfelszíni televíziós csatorna. Saját ügyetlensége miatt a Munkáspárt hagyta, hogy egy konzervatív belügyminiszter hozza meg a végső döntést. Végső iróniaként a történelem megismételte önmagát. 1954-ben a konzervatív kormány csalódást okozott saját szorgalmas lobbistáinak azzal, hogy félelmetes szabályozási struktúrát kényszerített az ITV-re, amelyet az ő erőfeszítései hoztak létre. 1980-ban William Whitelaw felhagyott saját pártja kiáltványában tett ígéretével, miszerint a negyedik csatornát az ITV2-nek juttatja, és ehelyett a Channel 4-et állította sajátos útjára.

Ha az Annan-jelentés létrehozását és végrehajtását a választási eredmények irányították is, a jelentés megszületését és tartalmát szélesebb körű politika alakította. Bármennyire is ellentmondásos volt Pilkington hangneme és ajánlásai, a bizottság egyetlen lényeges kérdése az ITV előnyei vagy hátrányai voltak. A műsorszolgáltatás azonban drámaian megváltozott a Pilkington utáni években.

A legnyilvánvalóbb, hogy a BBC2 1964-es bevezetése, majd a színes televízió 1964-es bevezetése átalakította a BBC-t, mind

pénzügyileg, mind kreatívan, mind pedig a televíziózás terén.

68 szervezeti szempontból. Az induláskor a BBC2-t a licenccdíjakból finanszírozták, annak ellenére, hogy még öt évvel később is az ország egynegyede nem tudott jelet fogni. Ez úgy tűnt, hogy

megsérti a Beveridge és Pilkington által megfogalmazott elvet, miszerint a BBC különböző brit szolgáltatásait azoknak kell finanszírozniuk, akik igénybe veszik azokat.

1968-ban azonban, amikor a BBC2 megkezdte a színes adásokat, a kombinált rádió- és televíziós engedélyek 5 fontos alapdíjához 5 fontos színes kiegészítő díjat adtak. Ez átmenetileg visszaállította a különálló szolgáltatásokhoz tartozó külön bevételek elméleti hozzárendelését. Ami ennél is fontosabb, ez a BBC bevételeinek növekedését segítette elő - amit tovább ösztönzött az ITV és a BBC1 1969-es színesre való átállása. Mindössze nyolc év alatt a televíziós háztartások többsége átállt színesre: 1976-ra 9,3 millió háztartás váltott át színesre, és csak 8.3 millió fekete-fehérben. Ezzel egyidejűleg a BBC személyzete 17 000-ről 26 000-re, a kiadások pedig A Pilkington idején évi 30 millió fontról Annan jelentésének idejére több mint 200 millió fontra emelkedett.

Eközben a csak hangos engedélyek száma egyre csökkent, olyannyira, hogy az 1,25 fontos díj beszedése a gyorsan növekvő infláció mellett gazdaságtalanná vált. Annan később rámutatott arra, hogy a rádióknak juttatott 25%-os jogdíjbevétele sokkal többet tett ki, mint amennyit a csak hangalapú engedély a kombinált engedély hangelemével együtt biztosított volna. Ezért a csak hangot tartalmazó engedély újbóli bevezetése kontraproduktív és nem is lenne célszerű.

A különálló szolgáltatások külön finanszírozásának elvét nem hagyták el teljesen. Annan azt javasolta, hogy a BBC mondjon le a helyi rádiózásról, azzal az indokkal, hogy a jogdíjat nem szabad olyan szolgáltatásokra fordítani, amelyek a legtöbb jogdíjfizető számára elérhetetlenek. Ezt a javaslatot azonban elutasították, és a BBC finanszírozásának egykori központi elve nyilvános vita nélkül a történelem homályába veszett.

Sokkal inkább a közvéleményt foglalkoztatta a BBC válasza a

kalórádió 1964-es megjelenésére. A munkáspárti kormány

végül törvényt vezetett be a kalózok betiltására, de kivonták a BBC-től cserébe elkötelezettséget arra, hogy betölti az így keletkezett popzenei űrt. Ez viszont arra készítette a BBC-t, hogy felhagyjon a három szolgálatában gondosan összeállított műsorok keverésével, és helyette négy általános szolgálatot, köztük egy popcsatornát állítson fel.

Így William Haley víziója a lassan felfelé törő ízléspiramisról végül a *Broad-casting In The Seventies* című könyv 1969-es megjelenésével nyugvópontra jutott. Az idősebb BBC-hallgatók számára a sok mély volt. Végül is ez volt az az intézmény, amely 1963-ig nem volt hajlandó közvetíteni a verseny előtti fogadási esélyeket, és 1961, 1963-ig megtiltotta a királyi családra, politikára, szexre vagy vallásra való utalást a vígjátékaiban. Most a BBC terjeszkedése, a fiatal és kalandvágó producerek beáramlása a BBC2-re, valamint a Hugh Greene főigazgató által teremtett liberálisabb légkör visszahatást váltott ki.

Az egyik oldalon olyan szervezetek, mint a National Viewers and Lis teners Association és a Festival of Light tiltakoztak a hagyományos normáktól való visszalépés ellen. Ezzel szemben a BBC-nek mint vállalkozásnak az 1970-es évek elején, a McKinsey and Company öt évig tartó menedzsment-tanácsadása után végrehajtott átszervezése meggyőzte a hatvanas évek politikai radikálisait arról, hogy a BBC egy olyan műsorszolgáltatási rendszer része, amelyet szűk politikai, intézményi és pénzügyi érdekek szorosan kézben tartanak.

Lord Hill 1967 volt tory miniszter cinikus áthelyezését az ITA elnöki posztjáról a BBC elnöki székébe széles körben úgy értelmezték, hogy Harold Wilson Hugh Greene-t a túlságosan független gondolkodás bűne miatt bántotta. Az, hogy Hill helyére egy korábbi munkáspárti vezető, Bert Bowden került, akit Lord Aylestone néven emeltek a peerage-be, csak megerősítette az összeesküvés-elméleteket a legrosszabb gyanújukat. Ironikus, hogy Hill BBC-je aztán azzal dühítette fel a távozó munkáspárti vezetést, hogy egy évvel azután, hogy elvesztették hivatalukat, dokumentumfilmet mutatott be *Yesterday's Men* címmel. Ez tovább politizálta a vitát a

műsorszolgáltatásról, az azt működtető hatóságokról és annak

70 helye egy szabad társadalomban. Ebben az összefüggésben az Annan A bizottság alakot öltött, és bizonyítékokat gyűjtött.

Annan kifejezetten elismerte a világszervezetek és a világszervezetek a vita. "A kiegyensúlyozottság és a pártatlanság elavult fogalmainak elkötelezettjeként hogyan tudják a műsorszolgáltatók tükrözni a pluralista társadalmunkban a vélemények sokaságát?" - tette fel a kérdést. A bizottsághoz beérkezett 750 beadvány és több tízezer levél - amelyek összesen mintegy tizenhét követ (kb. 108 kilót) nyomtak - Annan szerint tele volt olyan követelésekkel, hogy vizsgáljuk felül a műsorszolgáltatás egész szerkezetét és azokat a politikai előfeltevéseket, amelyeken a brit rendszer nyugszik. Tizenöt évvel ezelőtt az emberek ezt megdöbbenőnek találták volna.

Ugyanilyen megdöbbenő volt - mindössze tizenöt évvel a BBC Pilkington-győzelme után - a nemzeti műsorszolgáltatókra vonatkozó hivatalos ítéletek szerencsésének megfordulása. Ez részben a BBC és az IBA által tartott előadásoknak tudható be - mivel az ITA-t átnevezték, miután a helyi kereskedelmi rádiókért való felelősséget kapta, és így már nem csak a televíziós műsorszolgáltatásra terjedt ki. A BBC leendő főigazgatója, Ian Trethowan elismerte, hogy a BBC számos beadványát, az igazat megvallva, unalmas volt nézni, és unalmas volt olvasni. Az ITV társaságok ezzel szemben csak egyetlen jelentést készítettek, jól megírva és rendkívül vonzóan és stílusosan bemutatva.

Annan a BBC-vel szembeni legerősebb kritikáját a BBC aktuális programjaira tartogatta. Úgy tűnt, hogy a *Yesterday's Men* felháborodása eltompította az oknyomozó újságírás iránti vágyat. "A

a BBC minden szintjén, a szerencsétlen epizód körüli vitát okolták az óvatosságért, az iránytalanságért, az érzékenységért és a bizonytalanságért az aktuális ügyek kiadásában".

Voltak szélesebb körű aggályok is. Ahogy a BBC maga mögött hagyta Reith, Haley és Pilkington közszolgálati eszméit, helyette a műsorszolgáltatás professzionalizmusának ethoszát vette át. "Az

1969 utáni reformok" - mondta Annan - "egy kicsit távolabb vitték a műsorszolgáltatást a "kulturális tevékenység, és egy kicsit közelebb áll az "üzleti" tevékenységhez. Ez már nem volt

a műsorszolgáltatást példaértékű normákként kezelhetjük. és kulturális útmutatás nyújtása. Az új szellem már sokkal inkább irányító jellegű. A gazdasági irányítással foglalkozik, a tervezési és fejlesztési stratégiával, valamint a programok nyílt ellenőrzésének fenntartásával". Mennyire ismerősnek tűnnek számunkra ma ezek a megállapítások.

Ha a BBC le is vetette magáról a Beveridge által említett arroganciát és a komolytalan békülékenységet, Annan szemében az sem volt vonzóbb, ami ezek helyébe lépett. "A BBC ma ostromlottnak, nyomás alatt állónak, lobbizónak és lobbizásra kényszerítettnek látja magát. Úgy tűnik számunkra, hogy a BBC némi idegvesztésről tesz tanúbizonyságot, ami részben a kritikák áradatának oka, részben pedig eredménye. Az irányérzéke meggyengült".

Annant nem hatotta meg a BBC azon állítása, hogy "a műsoroknak nem kell népszerűbbnek lenniük annál, mint ami ahhoz szükséges, hogy a közönség 50%-át megszerezzék és megtartsák". Véleménye szerint "egy tájékozatlan közönségnek megbocsátható, ha azt hiszi, hogy a legfőbb aggodalom a BBC műsortervezőinek az a célja, hogy az ITV-nek egy darabig semmi jót ne tegyenek". Szerinte a helyes cél nem az 50%-os részesedés, hanem a közönség "inter est és szórakoztatása".

A bizonyítékok egy része - és a bizottság egy része - jóval túlmutatott ezen. A Rendezők és Producerek Szövetsége - a mai Rendezők Céhének előfutára - áldozatos hangulatban volt. "Sajnos úgy gondoljuk, hogy eljött az ideje, hogy ezt a nagy monolitikus szent tehenet feldarabolják". A bizottság tizenhat tagja közül nem kevesebb, mint hatan javasolták, hogy a BBC-t két vállalatra, televízióra és rádióra osszák fel.

Azzal érveltek, hogy egyetlen vállalat, amely két médium között próbál lavírozni, túl nagy hatalmi tömböt hoz létre, és sérti a pluralizmus igényét. A súrlódásokat és panaszokat "a társaság egységes irányításának következményeinek" tekintették; a panaszosok sokaságával való foglalkozás "állandó védekező magatartást" eredményezett.

72 "Úgy véljük" - mondták a hatok - "hogya a főigazgató pozíciója lehetetlen, megbénítja a következetesség mindenekfelett álló igénye, 90 millió font értékű vagyonért és 200 millió font bevételért felelős vezérigazgató, főszerkesztő és rezidens teológus, pápa és császár egyben, egyetlen oszthatatlan társaság értelmezője és végrehajtója".

Még a tízfős többség is elismerte, hogy ez egy finoman kiegyensúlyozott érvelés. Valójában a szétválasztás ellenzése mellett szóló érvek viszonylag csekélyek voltak: a BBC külföldi hírnevének veszélyeztetése, az Egyesült Királyságon belüli befolyás és függetlenség bizonyos mértékű elvesztése, a kormánynak a licenclíjbevételek felosztásába való bevonásától való félelem, valamint a több, nem pedig a kevesebb bürokrácia kilátásba helyezése. Az, hogy az ellenvéleményt megfogalmazó kisebbségnek engedték meg a legjobb hangokat, jól jellemzi Annan nagy és nehézkes bizottságának kezelését. A jelentésben szétszórta egymásnak feszülő vélemények, egyéni fenntartások és egymásnak ellentmondó álláspontok vannak, amelyeket nem oldottak fel.

Mindez része volt a vizsgálati folyamat politizálásának, amelyre maga Annan is utalt. Például a BBC felosztására vonatkozó kisebbségi ajánlás mögött álló hajtóerő Phillip Whitehead, egy ismert televíziós producer és munkáspárti képviselő volt, aki a Parlamenten belül és kívül is keményen lobbizott az Annan-bizottság felállításáért. Miután Annant 1970-ben lemondatták, szóbeli bizonyítékokat kínált az 1972-es vizsgálat során a

ITV az államosított iparágakkal foglalkozó alsóházi különbizottság által. Ez a pártok közötti testület figyelemre méltóan egységesnek bizonyult az ITV kritikájában, és elismerően idézte a legszélsőségesebb ITV-eket.

Pilkington fennkölt preferenciáit a kevesek örömei iránt, mint amelyek intenzívebbek, mint a sokaké, és azzal zárta, hogy Annan visszahelyezését követelte. Whitehead gyorsan talpra állt aznap este, amikor a bizottság jelentését közzétették, és a műsorszolgáltatás "elválaszthatatlanul politikai és társadalmi" kérdéseinek "alapos elemzését" követelte, amit csak egy

vizsgálóbizottság tudna biztosítani.

Annan hevesen ellenállt Whitehead kinevezésének. Bizottság. Nem akart képviselőket, összhangban Pilkington tagságával. Valójában úgy tűnik, hogy Whiteheadet a műsorszolgáltatás alapos reformját szorgalmazó radikális csoportok által preferált képviselő helyett választották, akik a műsorszolgáltatás alapos reformját szorgalmazták. az 1960-as évek végén a Szabad Kommunikációs Csoporttól kezdve a Standing Conference On Broadcasting (SCOB) nevű szervezetig. A vezető szerepet Anthony Smith játszotta, aki később az oxfordi Magdalen College elnöke lett, de akkoriban író és kutató volt, aki távközlési szakemberként Vision producer, Whitehead kortársa volt mind az egyetemen, mind az egyetemen. Oxfordban és a BBC TV aktuális ügyekben.

Smith volt az, aki megálmodta a nagy ötletet, amely a baloldali viták melegágyából született. Azt javasolta, hogy hozzanak létre egy Nemzeti Televíziós Alapítványt, amely tisztán kiadói feladatkörben működne, és a megüresedett negyedik csatornát arra használná, hogy a független producerek, valamint az oktatási és oktatási intézmények műsorainak széles skáláját sugározza. kulturális források. Az a hír járja, hogy Smith személyesen vétőzta meg. maga Harold Wilson az Annan-bizottság tagjaként.

Whitehead közel állt a belügyminiszterekhez. Kinevezése arra kényszerítette Annant, hogy egyensúlyt keressen egy konzervatív képviselő (aki az 1974-es választások második fordulójára előtt azonnal lemondott mandátumáról), valamint egy másik - jobbközépen álló - televíziós szakember személyében: Antony Jay, a *Yes, Minister* forgatókönyvírója. És ha valaki azt hitte, hogy Smith kizárása tönkretette a National Tele vision Foundationt, az Whitehead nélkül számolt, aki melegen támogatta azt. Sőt, az Annan-bizottság másik tagjához, Hilde Himmelweit professzorhoz hasonlóan ő is tagja volt a SCOB-nak, amely - szerény nyilvános támogatása ellenére - két napot kapott arra, hogy tanúvallomást tegyen a bizottság előtt. Ez további lendületet adott az alapítvány ötletének: olyannyira, hogy az IBA és az ITV sietősen belekomponálták ennek egy változatát a felülvizsgált

javaslatukba.

egy ITV2.

Az ITV hivatalos története odáig megy, hogy azt állítja, hogy Whitehead a kiválasztás megszegte a szokásos konvenciókat, amelyek megkövetelték, hogy

74 az ilyen bizottságok tagjainak "lehetőség szerint olyan személyeknek kell lenniük, akik nem kötelezték el magukat olyan mélyen az érintett kérdések egyik oldala mellett sem, hogy gyakorlatilag lehetlenné tegyék a pártatlan vizsgálat és az egyhangú jelentés valószínűségét". Ez bizonyára túlzó, akárcsak az az állítás, hogy Whitehead olyan jelentős szerepet játszott Annanban, mint Richard Hoggart Pilkingtonban. Annan nagyrészt maga készítette el a jelentését: leginkább az egyetértés iránti vágy és a kor hangulata befolyásolta.

Az ITV félelmei legalább egy tekintetben alaptalannak bizonyultak. Annan elismerte, hogy "nagyon kevés bizonyítékot kaptunk az ITV programismertetéséről", és arra a következtetésre jutott, hogy "az ITV hosszú utat tett meg a Pilkington-bizottság jelentése óta", és "mérhetetlenül sokat fejlődött". Különösen a hírek és aktuális ügyek tekintetében hasonlított a BBC-hez. Még Sir Kenneth Clark, az ITA első elnöke is, aki Pilkingtonnak a televíziózást és a verseny káros hatásait szidta, most hajlandó volt elismerni, hogy a "verseny ösztönzésének" köszönhetően a televíziózás, beleértve az ITV-t is, "figyelemre méltó" jót tett.

Ekkorra természetesen Clark már egy mérföldkönek számító dokumentumfilm-sorozatot szállított a BBC-nek, ami miatt a "Lord Clark of Civilization" (A civilizáció lordja) nevet kapta. Annan az ironia legkisebb jele nélkül, elismerően idézte Clarkot: "messze nemhogy lealacsonyította volna a közízlést, hanem szerinte mindig is egy kicsit megelőzte azt. Óriási mértékben tágította az emberek látókörét". Ezután elvetette a Pilkington-bizottság "legvitatottabb javaslatát", a 43. ajánlást, amely az ITV-társaságoktól a műsortervezés és a műsoridő-értékesítés feladatait a szabályozó hatóságra kívánta átruházni.

Az elutasítás indoklása nem állja meg a közelebbi vizsgálatot: úgy tűnik, hogy Annan egyszerűen csak egyensúlyozott, mert a BBC-t ért kritikáinak súlyossága ellenére a végső ítéletében hogy a BBC még mindig "minden szempontból jobb szolgáltatást nyújt a közönségnek, mint az ITV", amely minden fejlődése ellenére "még mindig tudna jobbat nyújtani".

Talán ez csak egy utólagos racionalizálás volt, hogy megmagyarázza Annan

75

legfontosabb döntése - hogy megtagadja az ITV-től a második csatornát. Ezt az egyhangú döntést a korszellem vezérelte: az a széles körben elterjedt meggyőződés, hogy a televíziózás irányítását a BBC/IBA duopólium kezében hagyni mélységes hiba lenne. Annan tudatosan vette át az Anthony Smith által kitalált jelzőt: a kényszerzubbony.

Smith azt mondta Annannak, hogy az ITV2 létrehozása "befejelné a brit műsorszolgáltatás szimmetrikus kényszerzubbonyát, és örökké folytatná azt. Egy új csatorna, vagy akár csak egy jelentős részének odaitélése az IBA-nak és a vállalatoknak való átadása helyrehozhatatlanul károsítaná a műsorszolgáltatást. Jobb, ha egyáltalán nem itéljük oda, mintha ezekre a bizonyos rossz kezekbe kerülne".

Annan ezt szó szerint reprodukálta. Három legfontosabb feladatának meghatározásakor a Parlamenten keresztül történő elszámoltathatóság és a műsorszolgáltatók szerkesztői függetlenségének megőrzését jelölte meg. Mindenekelőtt azonban sokszínűséget akart, ami "nem valósítható meg a jövőben, ha minden fejlesztés a BBC és az IBA duopóliumának kényszerzubbonyába kényszerül".

Ha Reith számára a műsorszolgáltatás lényege az egységes ellenőrzés volt, Annan számára a kulcsszó a sokszínűség volt. És azzal, hogy ilyen álláspontot képviselt, elvetette a műsorszolgáltatás hatalmáról alkotott Reith-féle nézetet is. Bár a bizottság többsége szájbarágósan fogadta Pilkington formuláját, miszerint amíg nincs bizonyíték az ellenkezőjére, a televízió hatását közvetlen hatásúnak kell feltételezni, mint a köre csöpögő vizet, Annan saját véleménye - amelyet zavaros módon a bizottság "nagy többségének" tulajdonított - a következő volt: "a televízió közvetlenül vagy közvetve befolyásolhat bennünket a megvásárolt árukban, de - kivéve azokat az embereket, akik érzelmileg zavartak... - nem valószínű, hogy erőszakos bűncselekmények elkövetésére készítenet, vagy arra, hogy megváltoztassa mélyen vallott erkölcsi vagy politikai

meggyőződésünket".

Egy ilyen álláspont logikája arra kényszerítette Annant, hogy "megtévesztően egyszerű" érvként utasítsa el azt a régi érvet, hogy a műsorszórásnak erkölcsös felemelés. "Túl gyakran úgy tűnik, hogy azok, akik egy ilyen politikát támogatnak.

76 tegyük fel, hogy társadalmi és erkölcsi célokat lehet megfogalmazni, megállapodni, majd a műsorszolgáltatókra kényszeríteni. A totalitárius országokban kétségtelenül lehetséges. Itt nem lehet. Nem fogadjuk el, hogy a műsorszolgáltatók feladata lenne az erkölcs vagy az illem döntőbírájaként fellépni, vagy társadalmi mérnökként beállítani magukat".

Ehelyett Annan visszahúzódtott a műsorszórásba, mintha az nem lenne semmi.

több, mint a sugárzott műsorok összege. Miután elutasította az erkölcsi felemelkedést, erényt látott a régi hatalmi struktúra felbomlása és a nagyobb sokszínűség megteremtése mellett szóló érvekben. Természetesen még mindig társadalmi mérnök volt; de inkább a barkácsolás, mint a toronyépítés terén. Amire ő törekedett, az "kiigazítások voltak a műsorszolgáltatók, a kormány és a közönség közötti viszonyban".

Ösztönösen elzárkózott a baloldaltól érkező, a Munkáspárt által támogatott átfogó Kommunikációs Tanácsra vagy a Műsorszolgáltatási Bizottságra vonatkozó javaslatoktól, mint például a következők a SCOB által támogatott. Ezekben "visszatérést látott a műsorszolgáltatás monolitikus ellenőrzéséhez, amely már évek²¹ óta nem volt meg".

Ennek következtében "merevség, a választási lehetőségek korlátozása, a véleménynyilvánítás szabadságának és a politikai beavatkozásnak a veszélye, valamint a bürokrácia terjedése" következne be. Az EGSZB ezért "egyöntetűen úgy vélik, hogy egy végrehajtó műsorszolgáltató bizottság elviselhetetlen lenne. Bármennyire is tiszta és bátor lenne [az] első időkben, a végén... egy öncélú és önfenntartó hatalmi csoporttá válna".

Annan mindezzel szemben a sokszínűséget részesítette előnyben, még az erőforrások kevésbé hatékony felhasználásának árán is. A BBC és az IBA közötti versenyt a Montague-ok és Capuletek versenyéhez hasonlította, és egy átfogó következtetésre jutott: "úgy véljük, hogy a duopóliumnak véget kell vetni az általunk

vizsgált időszakban". Ez alatt a következő tizenkét-tizenöt évet értette, és a műsorszolgáltatási intézmények általános átszervezését javasolta, az IBA és a BBC átalakítását, valamint két új hatóság létrehozását. Annan később elárulta, hogy az egész terv, beleértve a

részlege, a BBC, teljesen formálódott a szájából Phillip Whitehead tíz rövid percben egy bizottsági ülésen. Annan szinte teljes egészében átvette, csak a BBC megosztottságát hagyta ki belőle.

Azt akarta, hogy a helyi rádiózást vegyék el az IBA-tól és a BBC-től, és azt egy helyi rádióhatóság irányítsa. Arra a következtetésre jutott, hogy "a helyi rádiózás egy zűrzavar", megjegyezte, hogy "amíg a helyi rádiózás a BBC vagy az IBA függeléke, addig nem remélheti, hogy első számú prioritás lesz". Ahogy a ennek következtében az ITA-t átneveznék Regionális Távközlési Hatóságnak, hogy tükrözze az általa szabályozott rendszer szövetségi struktúráját. A kép teljessé tétele érdekében létrehoznának egy Nyílt Műsorszolgáltatási Hatóságot, amely a negyedik csatornát - "a mások által szolgáltatott műsoranyagok közzetevőjét" - működtetné.

A bizottság nem próbálta elrejtteni, hogy ez csupán egy másik neve a Nemzeti Televíziós Alapítványnak. "A messze legátfogóbb tervezet Anthony Smith úrtól származott, aki azt javasolta, hogy a műsorszolgáltatás olyan virágzó állapotban van ebben az országban, hogy eljött az idő, amikor egy Nemzeti Televíziós Alapítványt kell létrehozni". Smith szavai szerint az alapítványnak "egyfajta impresszári szerepe lenne, amely csupán forrásokat osztana ki egyeseknek, de producereket, írókat, technikusokat juttatna másoknak, akik csak egy ötlettel, egy sérelemmel vagy egy ügy érdekében érkeznek".

Ez a vízió jól illett Annan céljaihoz. "Meggyőződésünk, hogy ez a helyes megközelítés a negyedik csatornával kapcsolatban. Nagy lehetőséget szalasztanánk el, ha a negyedik csatornát kizárólag *a jelenlegi* műsorkínálat bővítése szempontjából", ami "önpusztító nézettségi harc" receptje lenne. A bizottság az OBA-ban nem csupán "a csatornák sokféleségének kiegészítését, hanem a sokféleség mélyebb értelemben vett erejét látta... Kísérleti terepnek kell lennie, és szimbolizálnia kell mindazt, amit az OBA-nak meg kell valósítania...".
vitalitás, új kezdeményezések, gyakorlatok és szabadságok, amelyek

inspirálhatják a műsorszolgáltatókat".

Az ITV2 elutasításakor Annan nem tudott ellenállni a BBC-nek szánt oldalvágásnak. A Pilkingtonnak a harmadik csatornával kapcsolatban elmondott érvek mulatságos megismétlésével, amikor az ITA álnok módon egy olyan csatornát javasolt, amely

78 oktatási csatornát, hogy (sikertelenül) megelőzze a BBC2-t, ezért Annan elutasította a BBC javaslatát egy speciális közönségcsatorna létrehozására. "Az IBA" - mondta - "a BBC megjegyzéseit indokolatlannak tartotta: egyetlen szándékuk az volt, hogy az ITV-nek egy kicsit rosszat tegyenek" - ezt a kifejezetten Annan-féle kifejezést már hallottuk korábban - "és megelőzzék a negyedik csatornát, amely az ő útjukat járja".

Az OBA az Annan műsorszórá körét tette négyzetre. Ideges volt attól a felhívástól, hogy a műsorszolgáltatók nagyobb elszámoltathatóságot követelnek a nyilvánosság felé. Elutasította a médiához való általános hozzáférési jog gondolatát is. Nagy vonalakban elégedett volt a "elszámoltathatósági lánc", ahogy ő nevezte, amely a műsorszolgáltató hatóságoktól a Parlamentig, a műsorszolgáltatóktól pedig a műsorszolgáltató hatóságokig tart. A Parlamentnek kell döntenie a műsorszolgáltatók számáról és jellegéről.

a műsorszórá szolgáltatások, de ezt követően nem avatkozik be. A műsorszolgáltató hatóságoknak "inkább a könyöküknél fogva kellene fogniuk a műsorszolgáltatókat, mintsem a karjukat csavarni" - "cenzúrázni, nem pedig cenzúrázni". Most az OBA még lazább gyeplőt kínálna, inkább kiadóként, mint szabályozó hatóságként.

Sajnos ez a szép megoldás gyakorlati problémába ütközött. Annan már átvett egy másik liberális álelvet, amelyet a közvetítéssel foglalkozó teoretikusok gyakran a brit rendszer egyik erősségeként hoztak fel, mivel úgy tűnt, hogy az elterelte a közvetlen verseny a közönségért. "Amennyire lehetséges, minden műsorszolgáltató hatóságnak saját bevételi forrással vagy forrásokkal kell rendelkeznie, és nem kell más műsorszolgáltatókkal versenyeznie ugyanazon bevételi forrásért".

Valójában egy ilyen elvet nem a priori, hanem csak utólag lehetne kimondani: és az OBA egyszerűen nem illett bele a múlt hasznos, de véletlenszerű mintájába. Anthony Smith egy olyan ellenőrzési mechanizmust képzelt el, amelynek

"gyakorlatilag nincsenek alkalmazottai", és amelyek programjait a reklámokból, szponzorációból és az oktatási hatóságok befizetéseiből származó éves fix összegből finanszírozzák. Egyáltalán nem volt világos, hogyan lehetne elegendő pénzt szerezni ilyen forrásokból. Sőt, a jelentés egy ponton azt javasolta, hogy egyéb bevételek hiányában "a kormányzat adjon támogatást a következők fenntartására

a csatorna és produkcióinak újdonsága, akár közvetlenül, akár esetleg a Művészeti Tanácson keresztül". Maga Annan később elismerte, hogy "a csatorna finanszírozásának módja olyan kérdés, amelyben nem értettünk egyet".

Az IBA számára ez a könnyelműség egyszerűen perverznek tűnt. Az IBA főigazgatója elítélte Annan javaslatát, mint logikátlan, naiv, átgondolatlan és irreális. Az ítélet az ITV hivatalos történetében megdöbbenő: "mindenki számára, kivéve azt a kis lobbit, amely olyan lelkesen támogatta, [az OBA] nyilvánvalóan megvalósíthatatlannak és politikailag halott kacsának tűnt, még mielőtt a tinta megszáradt volna a jelentésen".

A csalódottság a legmesszebbre kerültek körében még jobban kiütöközött. "Annan általános gondolkodásmódjával összhangban - írta Nicholas Garnham professzor - az OBA struktúra nélküliségével ösztönözi fogja a sokszínűséget, a pluralizmust és a kreatív szabadságot. Ezt a valószínűtlen bravúrt pontosan úgy érte el, ahogyan kritikái joggal és némi jól irányzott bordalral rámutattak, hogy az új hatóságnak nem adtak semmilyen elképzelhető reális pénzforrást".

Garnham támadása messze túlmutatott az OBA elégtelenségén: "az Annan-bizottság paradox módon a strukturális változást részben támogatva lejáratva azt. Sokan, a műsorszolgáltatáson belül és kívül is, nagyon bíztak a vizsgálóbizottság radikális lehetőségeiben, és aktívan kampányoltak, a kormány ellenállása és tehetetlensége ellenére egy ilyen bizottság felállítását. Amint az Annan utáni vita... világosabban megmutatta, mint maga a jelentés, a hangulat döntően a status quo fáradt és fatalista elfogadására változott. Valójában fenntartható az a cinikus érvelés, hogy Annan, mint minden ilyen vizsgálóbizottság, kifejezetten arra volt hivatott, hogy a radikális elégtelenség forrását csillapítsa".

Ez persze egy utólagos ítélet, és bizonyára még egy olyan zseniális elmét is meghaladta, mint Annané, hogy a baloldalt a negyedik csatorna radikális változatával megnyugtassa, de ravaszul források nélkül hagyja. A hiba az eredeti tervben volt. Bár Anthony Smith elutasította az alapítványt ért kritikákat a

80 baloldalon a teljes változásra irányuló irreális törekvéseket tükrözi - amit ő "Garnhamvision"-nek nevezett -, az OBA gyengesége a finanszírozásában rejlik.

Meglepő módon az OBA - legalábbis névleg - túlélte a kormányzati intézkedések következő szakaszát, egy fehér könyv formájában, amely egy évvel Annan jelentésének közzététele után jelent meg. Ez a kiadvány azonban már erősen kompromittált volt. A belügyminisztérium a kincstár támogatásával megpróbálta megszüntetni az OBA-t az ITV2 javára. De a Phillip Whiteheadhez kiszivárgott javaslatról lehetővé tette egy utóvédharc ideje, hogy eltérítse ezt. Az OBA túlélte - csak - de olyan műsorszolgáltatási intézkedések keretében, amelyek három BBC igazgatótanács létrehozását foglalták magukban, amelyek tagjainak felét a kormány nevezi ki. Ez a legutóbbi dokumentum annyira nem volt vonzó, hogy kevesen siratták a Callaghan-kormányzattal együtt a bukását az 1979-es általános választásokon.

Az általános megdöbbenésre a William Whitelaw és Leon Brittan alkotta új belügyminisztériumi csapat úgy tűnt, hogy nem hajlandó végrehajtani az ITV2-nek tett kiáltványban vállalt kötelezettségét. Ehelyett inkább óvatosan körbejárták a lehetőségeket. A reformisták újjáélesztették kampányukat a Channel Four Group formájában, amelynek szervezője egy friss diplomás médiatudós volt, akit Michael Jacksonnak hívtak. Whitelaw nyomására az IBA többször módosította javaslatait, mígnem az ITV-elemet olyan arányokra csökkentették, amelyeket a felkelők - és Whitelaw - elfogadhatónak találtak.

Egy pillanatnyi önhittségében Annan magának követelte a dicsőséget. "Az OBA" - mondta a Lordok Háza előtt - "Tony Smith úr ötletéből született... a bizottságunk fogta azt a darab tészta, és elkezdett dolgozni".

süssük meg. Nem hiszem, hogy nagyon messzire jutottunk a sütéssel, mielőtt be kellett fejeznünk a beszámolót. Az új, negyedik csatorna valójában ugyanaz a kenyér, csak most egy fordulóra elkészült". Kevesen vitatják azt a következtetést, hogy Annan OBA-ja félkész volt: figyelemre méltó azonban, hogy a

jelentés valóban tartalmazott egy tervet a jövőbeli Channel 4 pontos felépítésére vonatkozóan, a 15. fejezet 7. bekezdésében elrejtve.

Az Igazgatók és Producerek Szövetsége egy újszerű javaslat. Azt javasolták, hogy a negyedik csatornát a műsorkészítők kapják meg. Az IBA-nak az ITV1 kiegészítő kínálataként kellene beütemeznie a csatornát.

Természetesen az ITV társaságok is hozzájárulnának, de a független produkciós társaságok is, amelyek munkáját a csatornának kellene támogatnia, és szükség esetén finanszíroznia.

A csatornának a bemutatáshoz és a folytonossághoz szükséges eszközökön és stúdiókon kívül nincs szüksége gyártási létesítményekre vagy stúdiókra: mindössze egy kis létszámú személyzetre van szüksége, egy vezérigazgatóval és egy ügyvezető igazgatósággal, valamint egy titkársággal az átfogó égisze alatt.

az IBA. Ők vásárolnák fel és dolgoznák fel a termékeket. Az IBA a csatornát az ITV társaságokra kivetett illetékből finanszírozná, amelyek kizárólagos jogot kapnának arra, hogy saját területükön reklámidőt értékesítsenek az új csatornán. Maga a csatorna nonprofit szervezet lenne.

A Csatorna nem hivatalos történése 4óva intett attól, hogy közvetlen utat lászson e javaslat és a végeredmény között, sajnálkozva, hogy az "a célszerűséghez szól", szemben a Nemzeti Televízió Alapítvány eszmeiségével. Történetesen a Az ADP dokumentum, amely korántsem volt újszerű, egy 1973-ban John Birt és jómagam által megfogalmazott javaslat átdolgozása volt, amelyet Jeremy Isaacs támogatott, aki később a Channel 4 első vezérigazgatója lett. Elsődleges prioritása egy működő finanszírozási mechanizmus volt, amely köré olyan struktúrát lehetett építeni, amely ösztönözte a pluralizmust és a sokszínűséget. A szerzők tudatosan tekintettek vissza Pilkington híres ajánlására, amely szerint a műsorok megrendelésének és ütemezésének folyamatát el kell választani⁴³, a reklámok értékesítésétől.

A mechanizmus és a struktúra Whitelaw általi végső jóváhagyása annál is inkább elismerésre méltó volt, mivel Annan helyesen állapította meg a politikailag érzékeny szempontot - a közpénzek elkerülhetetlen igénybevételét. Egy ilyen Channel 4 talán nem

terhelné közvetlenül a közpénzeket, de mivel finanszírozása az
ITV-társaságok által fizetett illeték első számú igénybevételét
jelentené, elkerülhetetlen lenne, hogy

82 a kincstári bevételek csökkenése néhány évig, legalábbis addig, amíg az ITV és a Channel 4 teljes nézettsége elegendő többletbevételhez nem jut, hogy ellensúlyozza a Channel 4 programjainak többletköltségeit.

A walesi negyedik csatorna - Whitelaw utolsó pillanatban, egy halálos bűjtöléssel fenyegetőző walesi nacionalista képviselő nyomására végrehajtott csűrés-csavarása - még nagyobb csapás volt az államkincstárnak, de a légiközvetítő iparnak igen, amely speciális berendezéseket adott el több tízezer nem walesi nyelvű walesi otthonnak, akik a Channel 4 angol nyelvű változatát szerették volna látni.

Mint kiderült, Jeremy Isaacs vezetése alatt a Channel 4 nagyrészt azt valósította meg, amit Anthony Smith alapítványa tervezett. Sokan a csatorna szellemi atyjának tekintették, és Smith-nek felajánlották, hogy helyet kap a csatorna igazgatótanácsában, és kegyesen elismerte, hogy a sokáig figyelmen kívül hagyott ADP finanszírozási struktúra bizonyult a legjobb megoldásnak.

Annan kevésbé volt kegyes, és évekkel később is azt állította, hogy a Channel 4-et az általa javasolt irányvonalak szerint hozták létre, annak ellenére, hogy az OBA koncepciója teljesen más struktúrájú volt. Nem csoda, hogy Annan "újszerűnek" minősítette az ADP javaslatát, és ezt követően figyelmen kívül hagyta azt. Sem akkor, sem egy évtizeddel később nem értette meg.

A Channel 4 a társadalmi mérnöki munka csúcspontját jelentette a brit műsorszolgáltatásban. Az új csatornát gondosan elhelyezte a meglévő csatornák kontextusában, és minimalizálta a rendszerre gyakorolt versenyhatását. Annan kissé nyersen fogalmazva: "a többség számára már van elég program - most a különböző kisebbségeknek szóló programokra van szükség, amelyek együttesen alkotják a többséget". A Whitelaw vezette Channel 4 valószínűtlenül sokat megvalósított abból, amit Annan elképzelt, de amit a jelentésében jelképesen nem sikerült megvalósítani.

A jelentés sok más tekintetben is hasonlóan eredménytelennek

bizonyult. Az IBA-t érintetlenül hagyták - csak jóval később váltak le róla a kereskedelmi rádiók, és a BBC-nek még akkor is megmaradt a saját helyi rádióhálózata. A javasolt kizárás a

a gyermekműsorok reklámjait elutasították, mint ahogyan a a szinkronizált nevetés javasolt betiltása.

Miután maguk is elutasították az állandó műsorszolgáltatási bizottságot, sőt még az Anthony Smith által javasolt Nemzeti Műsorszolgáltatási Központot is, amely "a legjobb esetben is csak egy örökké tartó nyűg, a legrosszabb esetben pedig egy, a műsorszolgáltatás minden aspektusa felett lebegő inkubus", az Annan-bizottság egy olyan műsorszolgáltatási közvélemény-kutató bizottságot javasolt, amely hétévente tartana nagyobb meghallgatásokat - egyfajta időszakos Annan, amely például tanácsot adna az ötödik csatorna elosztásáról. Ez sem talált kedvező fogadtatásra.

Az egyetlen szerény strukturális változás, amit Annan elért, a műsorszolgáltatási panaszbizottság létrehozása volt, amely az egyénnel szembeni tisztességtelen bánásmóddal és a magánélet megsértésével kapcsolatos vádakkal foglalkozik.

Mennyire volt jól elköltve az Annan-bizottság 315 000 fontja? A liberális elvek kinyilvánításaként egy politikailag zavaros időszakban sokan csodálják. Számos ellentétes nézet között sikerült egyensúlyt teremtenie. Talán ennek eredményeképpen bizonyult rossz útmutatónak a jövőre nézve. Úgy képzelte, hogy 1991-re a legvalószínűbb technikai előrelépés a széleskörű közvetítésben a teletext nyilvános használata lesz. A BBC-hez és az IBA-hoz hasonlóan kételkedett abban, hogy a videorekorderek tömeges eladásokat fognak elérni, mivel elsősorban oktatási célúnak tekintették őket, és egyébként csak a "rendkívül válogatós kisebbség" megszólítása. Annan még attól is tartott, hogy a videomagnók vonzása a tehetősebb kisebbségek számára azt eredményezheti, hogy bizonyos műsортípusok eltűnnek a televíziós műsorszórásból a videomagnó-forgalmazásba.

Egy csipetnyi realizmussal Annan azt jósolta, hogy "a legnagyobb veszélyt a jelenlegi koncepcióra, miszerint a tömegközönség kizárólag egy műsorszolgáltató által finanszírozott műsort néz, kétségtelenül a kábel jelenti". De ezen a ponton a

A bizottság látásmódja cserbenhagyta őket. "Nem látjuk a kábelt a következő

tizenöt éve nemzeti szolgáltatásként fejlődik. Úgy véljük, hogy helyi közösségi szolgáltatásként fog fejlődni. Nem gondoljuk, hogy a kábeltelevíziós szolgáltatások fizetős televíziózásként fejlődnének".

84 Ami a műholdas televíziózást illeti, csak egy ötcsatornás szolgáltatás volt kilátásban, amelyet megfizethetetlenül drága, nagy teljesítményű átvitelrel nyújtottak. Annan ezt ösztönösen a BBC-hez rendelte, amelyet - a társaság legnagyobb örömeire - "a nemzeti műsorszórás eszközének" nevezett. Annan még a negyedik csatornát is távoli kilátásnak tekintette "a jelenlegi ökonomiai környezetben", ahogyan ő fogalmazott. És annak ellenére, hogy emlékeztette a pesszimistákat arra a téves jóslatokra, hogy "nem lesz elegendő profi tehetség" a BBC2 kiszolgálásához, kijelentette, hogy "kétesnek tűnik az a kilátás, hogy egy ötödik csatorna nagyjából ugyanazt a műsort tudná nyújtani, ugyanazon a színvonalon, mint a meglévő csatornák". Legalábbis ebben a kérdésben még nem született döntés.

A 174 ajánlás végén, amelyek közül kevésnek volt hatása, Annan felajánlotta utolsó túszát a szerencséinek. "Az előttünk álló tizenöt évben nem látunk lehetőséget arra, hogy olyan jelentős technológiai fejlesztést finanszírozzunk, amely megváltoztatná a műsorszórás arculatát". Különös kétségei voltak a kábeltévével kapcsolatban.

Öt éven belül azonban az új kormány, amely egészen más dobszóra menetelt, sürgős vizsgálatot indított a kábeltellevíziózás lehetőségeiről. A következő két előadás témája az Annan-féle klasszikus liberalizmustól az 1980-as évek piacfilozófiája felé történő elmozdulás.

Hunt

4 Március 1999

1924-ben a Southampton melletti Hythe-ban A W Morton úr vezetékekkel csatlakoztatta rádiókészülékét a háza egy másik szobájában lévő hangszóróhoz, hogy felesége ott is hallgathassa. Egy évvel később a vezetéket 25 szomszédjára is kiterjesztette, és heti 7 pennyt - egy shilling és hat penny a predecimális pénzben - számolt fel nekik. Így született meg a kábeles elosztórendszer ebben az országban.

Az 1980-as évekre kereskedelmi alapon kibővült, és az összes brit háztartás 14 százalékát szolgálta ki, de lényegében passzív rendszer volt, eltekintve a közösségi programozással, a payperview-val és a filmelőfizetéssel kapcsolatos alkalmi kísérletektől. A meglévő földfelszíni csatornák pusztta továbbításán túlmutató bővítési kísérletek mindig is megghiúsult. 1982-ben a hivatalos politika gyökeres változáson ment keresztül. A politikusok a kábelt egy új Klondyke-nak tekintették. A változás eszköze pedig egy háromtagú vizsgálóbizottság által írt jelentés volt, amelynek elnöke Lord Hunt volt.

Az összes jelentés közül, amelyet ebben az előadássorozatban megvizsgálók, valószínűleg Lord Hunt jelentése a legkevésbé

ismert. Sőt, egyesek talán megkérdézhetik, hogy egy ilyen vékony kötet - mindössze 46 oldal,

86 amely mindössze 45 000 fontba került - a Beveridge, Pilkington és Annan nagyhatalmakkal, nem is beszélve a későbbi Peacockról. A Hunt-jelentés azonban rendkívüli változást jelent az Egyesült Királyságban a műsorszolgáltatás egész megközelítésében, ami annál is inkább figyelemre méltó, mert olyan gyorsan követte a korábbi konszenzus csúcspontját - a Channel 4 létrehozását, amely a hatvan évig uralkodó közszolgálati elv szándékos kiterjesztése volt.

Még furcsább, hogy éppen ezt a Channel 4-et - a társadalmi mérnöki munka egyik legjobb példáját - az új Thatcher-kormány belügyminisztere vezette be a törvénykönyvbe, megmentve azt a félgondolatlan kanyargásoktól, amelyeket a kormányzat és a belügyminiszterek folytattak.

az Annan-bizottság - kétszer is! - a munkáspártiak. Willie Whitelaw egy olyan új csatornát hozott létre, amely elszívta a pénzt az államkincstártól, inkább a kisebbségeket szolgálta, mint a kereskedelmet, és érintetlenül hagyta az ITV régi reklámidő-monopóliumát - ez volt a legkevésbé sem Thatcher-féle végeredmény, amit el lehetett volna képzelni. Az 1980-as műsorszórás törvény elfogadása után néhány hónappal azonban a belügyminisztériumra egyre nagyobb nyomás nehezedett a kabinetiroda és az ipari minisztérium részéről, hogy foglalkozzon a kábel- és műholdas televíziózás csábító előnyeivel.

Ami a műholdakat illeti, Whitelaw Annantól vette a példát. Egy 1977-ben kötött új nemzetközi megállapodás lehetőséget teremtett arra, hogy minden európai ország nagy teljesítményű műholdat indítson, amely mintegy öt új szolgáltatást képes a lakásokhoz csatlakoztatott kis antennákra eljuttatni - ezt a rendszert közvetlen műholdas műsorszórásnak, vagy DBS-nek nevezik. Annan azt javasolta, hogy ezeket a csatornákat mind a BBC-nek osszák ki. Whitelaw óvatosabb volt, és felkérte a BBC-t, hogy az első kettőt vegye fel, a másik hármat pedig tartsa tartalékban.

Alighogy a belügyminisztérium 1981-ben közzétette a DBS-re vonatkozó terveit, a kabinetirodán belül létrehoztak egy információtechnológiai tanácsadó testületet, hogy megvizsgálja

annak lehetőségét, hogyan lehetne a haldokló kábelipart arra ösztönözni, hogy fizetős televíziós szolgáltatásokat kínáljon. A testület

meglepő lehet, ha ma megtudjuk, hogy 1981-ben egym2.6illióan voltak 87 kábelrendszerhez csatlakoztatott otthonok. Ezeknek közel fele lakótömb volt, amelyeket egyetlen tetőantenna szolgáltatott, amely a különböző csatornákat vezetéken keresztül minden lakoshoz eljuttatta. A többit korlátozott kapacitású kábelrendszerek szolgálták, amelyeket az UHF műsorszórás bevezetése előtt a VHF átvitel hiányosságainak kiküszöbölésére telepítettek. Egy ilyen kereskedelmi szolgáltatásért általában évi 15 fontot kellett fizetni.

A gyakorlatban ezek a szolgáltatások csak egy egyszerű közvetítést nyújtottak.

a földfelszíni csatornák. Az arra irányuló remények, hogy ezekből valódi előfizetési szolgáltatásokat alakítsanak ki, sokáig erős ellenállásba ütköztek. Pilkington elvben ellenezte a fizetős televíziózást, azzal az indokkal, hogy az elvonná a műsorszolgáltatást az ingyenes televíziózástól. Ami még rosszabb, hogy

nem felelne meg a műsorszolgáltatás Pilkington által felfogott céljainak, mivel elkerülhetetlenül a többségi közönségre törekedne. "Az előfizetési televíziós szolgáltatást nem szabad engedélyezni" - zárta le a következtetést.

Annan teljesen elutasítóan nyilatkozott az előfizetési finanszírozásról. A kábeltévé jövőjét a helyi televíziózásban látta, nem pedig a fizetős televíziózásban. "Ahogy a BBC és az IBA kiterjeszti UHF adóinak lefedettségét, egyre kevesebb ember lesz hajlandó fizetni egy kábeltársaságnak azért, hogy azt nyújtsa, amit az interneten kívül is megkaphatnak... nem voltunk meggyőződve arról, hogy a fizetős televíziózás önmagában új műsoranyagot generál... ezért egy kiéhezett parazita. Rádadásul, ha a fizetős televíziózás kereskedelmileg sikeres lenne, hosszú távon a legtöbb nézőnek kevesebb választási lehetősége lenne. A fizetős televíziós szervezetek

valószínűleg megengedheti magának, hogy kizárólagos jogokat vásároljon néhány olyan eseményre, amelyeket most általában a BBC vagy az IBA közvetít".

Annan nem volt meggyőződve arról, hogy a megnevezett

események védelme elegendő lenne. "Mindazonáltal fennállna a valós veszélye annak, hogy a széles körű szereposztó szervezetek által a közönség számára elérhető programkínálat csökkenne. Minden bizonnyal a negyedik csatorna programozási lehetőségeit is szűkítené. Ezért egyikünk sem gondolja úgy, hogy a fizetős televíziós szolgáltatás alapján

88 elsősorban a játékfilmek és a sportesemények élő közvetítései tekinthetők kiemelt fontosságúnak, és többségünk azt javasolja, hogy a kábelszolgáltatók ne kapjanak engedélyt fizetős televíziós szolgáltatások nyújtására".

Valójában Annan ellenséges volt a távlati elképzelések jelentős kiterjesztésével szemben: "Ez a "több rosszabbat jelent" gondolkodásmód előfutára, amely az 1980-as években gyorsan terjedt.

E heves támadás ellenére a munkáspárti kormány az Annanra válaszul kiadott fehér könyvében úgy döntött, hogy engedélyezi néhány - összesen tizenhárom, néhány százezer háztartást kiszolgáló - kábeltelevíziós fizetős televíziós kísérletet. A Labour azonban osztotta Annan ösztönét, miszerint a kábeltelevíziózás nagyszabású fejlesztését központilag kellene finanszírozni. Thatcher miniszterei támogatták a kísérleteket, de nem voltak érdekeltek egy közpénzből finanszírozott kábelrendszerben. Pedig a kábel által kínált ipari és kereskedelmi kilátások mélyen vonzották őket:

az információs technológia kezdett teret nyerni, és a munka és a Az exportlehetőségek határtalannak tűntek.

Kenneth Baker, aki az ipari és informatikai miniszteri címet kapta, egy alsóházi vitában elég egyértelműen fogalmazott: "azért akarunk gyorsan lépni, mert a kábelezéssel több munkahely jön létre". Bár a szórakoztatás lenne a hajtóerő, "a nem műsorszóró szolgáltatások köre a bővítés létjogosultsága". A kulturális kérdéseket kiszorították az ipari prioritások.

Ennek eredményeképpen az évtized során visszatérő téma volt a belügyminisztérium és az ipari miniszterek közötti versengés a műsorszolgáltatási menetrend irányításáért. Thatcher asszony már döntött a British Telecom privatizációjáról és deregulációjáról, és ösztönözte a versenytárs megjelenését a Mercury formájában. Tudomásul vette, hogy a francia kormány bátorítja a kábeles és előfizetéses televíziózást, és meg volt győződve arról, hogy egy új ipari forradalom épülhetne a hátán a Nagy-Britannia bekábelezése. Amire a vezetékeknek szükségük volt, az a motorja volt.

szórakoztatás, hogy továbbvigye, bármit is jelentett ez a közszolgálati műsorszolgáltatás fogalma és gyakorlata.

Az 1980-as évek vége felé a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium a kincstár támogatásával megkísérelte átvenni a műsorszolgáltatás elsődleges ellenőrzését. Különleges tanácsadók - jellemzően Thatcher kedvenc iparosai - reggeliket szerveztek, hogy a belügyminisztérium minisztere nélkül döntsenek a televíziózás jövőjéről. A műsorszolgáltatási jogszabályokról egy kabinetbizottság döntött, amelyből a műsorszolgáltatási minisztert kizárták.

Egy látványos alkalommal a kereskedelmi és ipari miniszter, Lord Young, bejelentette, hogy a BBC2 és a csatorna áttérték a közvetlen műholdas sugárzásra, és a földfelszíni frekvenciákat a kereskedelmi piacnak adták át: a *The Guardian* ezt a javaslatot "egyszerre örültek és baljóslatúnak" minősítette. A javaslatot gyorsan visszavonták, a belügyminisztériumi tisztviselők alig leplezett öröme: de az, hogy egy ilyen javaslat a tudtuk nélkül készülhetett, csak azt illusztrálta, hogy Thatcher asszony mennyire türelmetlen lett azokkal szemben, akiket az ipari jóléthez vezető út akadályozóinak tartott.

Az évtized elején olyan ad hoc csoportokat keresett, mint az Informatikai Tanácsadó Testület, amely alapvetően az elektronikai ipar vezetőiből állt, "hogy biztosítsa, hogy a kormányzati politikák és intézkedések biztonságosan, szoros a piaci igények és lehetőségek felmérése". Az ITAP kábelekről szóló jelentése 1982 márciusában jelent meg. A jelentés a kábelprogramozásra vonatkozó korlátozások megszüntetését, a 30 vagy több csatornából álló helyi hálózatok engedélyezését, valamint a kormány gyors nyilatkozatát politikai szándékairól kérte. "Az Egyesült Királyság csak gyors, pozitív és radikális szabályozási változtatásokkal érheti el a kábeltechnológia fejlődése által kínált előnyöket...

a brit ipar számára a késedelmes döntés egyenlő a negatív döntéssel. döntés".

Érdekes módon az ITAP nyomásgyakorlásának egyik oka az volt, hogy attól tartottak, hogy

a műholdas fejlesztés talán túlságosan előrehaladt volna, ha a kábeltévé

90 nem deregulálták gyorsan - és a kábel volt az, amely a visszatérési útvonal képességével, valamint az interaktivitás és a tranzakciók lehetőségével a későbbi ipari haszon fő forrásának számított. A kábel korai elterjedése a DBS szórakoztató szolgáltatások természetes terjesztési közegévé tette volna. Az ITAP-jelentés úgy vélte, hogy az eredeti várakozások, miszerint a műholdvevő és dekóderdobozok csak 150 fontba kerülnek majd, túl optimisták voltak - esetleg

A 400 font közelebb lenne a célhoz, ami még inkább szükségessé tenné a kábel kiépítését. Az ITAP számításai szerint Nagy-Britannia 50%-ának bekábelezése 2,5 milliárd fontba kerülne, de az ország számára az esetleges előnyök évente több mint egymilliárd fontot jelentenének.

A belügyminisztérium azonnal megpróbálta visszaszerezni a kezdeményezést, és még ugyanabban a hónapban egy háromfős csoportot nevezett ki, hogy foglalkozzon az ITAP kihívásával, és ajánlásokat tegyen a kábel jövőjével kapcsolatban. A

A bizottság elnöke Lord Hunt volt, aki Sir John Hunt néven 1979-ig a kabinet minisztere volt. Hozzá csatlakozott Sir Maurice Hodgson, az ICI korábbi elnöke és James Ring fizikus professzor, aki sok éven át az ITV szabályozó testületének, az IBA-nak volt a tagja. Figyelemre méltó hiányosság volt, hogy a bizottságból kimaradt egy gazdasági szakértő, ami miatt a bizottság megállapításait a szabadpiac hívei heves kritikával illették, miután azokat közzétették.

Hunt referenciakeretét szűken határozták meg: a feladatköre "a kormány azon kívánsága, hogy biztosítsa a kábeltechnológia által az Egyesült Királyság számára nyújtható előnyöket, és hajlandó megfontolni a kábelrendszerek olyan kiterjesztését, amely lehetővé tenné, hogy a kábeltelevízió a szórakoztató és egyéb szolgáltatások szélesebb skáláját közvetítse (beleértve a közvetlen műholdas műsorszórást is), de a szélesebb közérdekkel, különösen a közszolgálati műsorszolgáltatás védelmével összhangban". Mindössze hat hónapot kapott a jelentés elkészítésére.

A baloldali kritikusok ezt a szüksézsavúságot annak bizonyítékaként használták, hogy a döntés már megszületett. A Campaign for Press and Broadcasting Freedom (Kampány a sajtó és a mősorszolgáltatás szabadságáért) keserűen kifogásolta, hogy Huntnak nem hagyott mozgásteret egy ilyen egyértelműen meghatározott keret.

a kormányzati preferenciákról, nemhogy elég időnk lenne elolvasni a 91
189 beadvány. Hunt ellenkezett: azt állította, hogy hat hónap
elegendő, és hogy bizottsága szabadon elutasíthatja a
kábeltelevíziózás kiterjesztését, ha az nem egyeztethető össze a
közszolgálati műsorszolgáltatás érdekeivel. Megoldása az volt,
hogy a kábelt a földfelszíni műsorszolgáltatók kiegészítőjeként
pozicionálja, és a fogyasztók választékát a helyi, hiánypótló,
speciális és speciális műsorszolgáltatókkal bővíti.
kisebbségi csatornák. Hunt nem hitt abban, hogy a kábeltvé
révén "a BBC és az ITV csatornáival közvetlen versenyben álló
általános szórakoztató csatornák" jönnének létre.

Hunt emlékeztette olvasóit, hogy a kábeles otthonok látszólag nagy
bázisa délibáb volt. "Ebben az országban nincsenek modern
kábeles rendszerek" - mondta. "Van néhány elöregedő keskeny
sávú rendszerünk, amelyek nem tesznek mást, mint közszolgálati
adásokat közvetítenek, kivéve néhány kísérleti előfizetéses
televíziós rendszert és egyetlen, szinte kizárólag filmekből álló
csatornát".

Osztotta azt a nézetet, hogy e rendszerek modern, széles
sávú kábelekkel való helyettesítése nem lenne lehetséges
anélkül, hogy
szórakoztatásvezérelt befektetés. Elismerte, hogy félt, hogy a
televíziózás bővülése a színvonal csökkenéséhez vezet, és
hogy a legjobb (vagy legnépszerűbb) műsorok az ingyenes
televíziózásból az előfizetéses csatornákhöz vándorolnak, ha
azok széles körben elterjednek. Mindazonáltal úgy vélte, hogy meg
lehet találni az egyensúlyt.

"Úgy véljük, hogy mind a többcsatornás kábeltechnológia, mind
pedig maga a közszolgálati műsorszolgáltatás legújabb
fejleményei indokolják az előfizetéses televíziózás elleni érvek
újraértékelését, amelyeket a Pilkington- és az Annan-jelentés
meggyőzőnek talált. Meg vagyunk azonban győződve arról, hogy
a közszolgálati műsorszolgáltatás károsodásával szembeni
korlátozott biztosítékokra szükség van a közösség azon nagy
részeinek érdekében, akik - választásuk vagy
szükségtségük miatt - továbbra is függnek a közszolgálati

műszerszolgáltatástól."

92 Hunt bevallotta, hogy "a kábeltelevízió sok szempontból ugrás a sötétségbe". Úgy látta, hogy "a nézők választékának bővítéséről van szó", nem pedig arról, hogy "a közszolgálati széleskörű műsorszórás egy újabb ága" legyen. Véleménye szerint "az egész megközelítésnek másnak kell lennie", hogy tükrözze a kábel által kínált szűkített műsorterjesztésű szolgáltatások sokféleségét. Mivel az új csatornák "különlegesen inter est" vagy "helyi orientációjú", nem látta szükségét a műsorszórástílusú szabályozásnak. Inkább egy "felügyeleti" funkciót képzelt el, "néhány általános iránymutatással", a közvetlen szabályozás csak akkor válna szükségessé, ha az önszabályozás kudarcot vallana.

Elzárkózott az elektronikus kiadás merész elképzelésétől, amelyet Peter Jay az 1981-es Edinburgh-i Nemzetközi Televíziós Fesztiválon tartott nagy hatású Mactaggart-előadásában vázolt fel. Hunt nem látta, hogy a kábel készen állna a kiadói szerepre, csak a törvényeknek alávetve.

a földnek. A Jayvision, ahogyan azt később nevezték, elleni érvek inkább pragmatikusak, mint logikusak voltak - a kábel nem terjedt el teljesen, nem volt elég kapacitás, és a kép ereje erősebb volt, mint az írott szóé. Peacock volt az, akit Jay jobban meg tudott győzni.

Strukturális szempontból Hunt hajlandó volt nagyfokú vertikális integrációt megengedni azok között, akik a kábelt fektették le, akik a kábelt kezelték, akik a csatornákat szállították, és akik a csatornáknak programokat szállítottak. A bizottság tagjai tudomásul vették az Egyesült Államokból érkező figyelmeztetéseket a "kábelbiztosítók és a műsorszolgáltatók közötti tulajdonosi kapcsolatok" veszélyeire vonatkozóan, de "nem gondoljuk, hogy az ilyen vertikális integrációból valódi kockázatok származnának".

az országban belátható időn belül: a probléma inkább a jó anyagok hiánya, mint a jó anyagok piaca jutásának hiánya".

Hunt teljesen tisztában volt azzal, hogy a kormánynak nem áll szándékában fizetni Nagy-Britannia kábelezéséért, annak ellenére, hogy a Munkáspárt és az érdekelt felek, például a

Postamérnökök Szakszervezete, ilyen irányú törekvéseket fogalmazott meg. Ilyen körülmények között szó sem lehetett arról, hogy a kábelt a közös vivőeszköznek tekintsék.

minden szállítást igénylő jelet, még akkor is, ha nem lenne kapacitáskonfliktus.

93

törzsek. Ehelyett a vezeték nélküli táviró engedélyre vonatkozó régi követelményt elhagynák egy egyszerű helyi franchise-eljárás javára, amelynek keretében tényleges helyi monopóliumokat adnának a rendszer kiépítésére vonatkozó kötelezettségvállalásokért cserébe. A kábellel vagy ezzel a franchise-eljárással szemben ellenséges helyi hatóságok nem akadályozhatnák meg a szolgáltatót azzal, hogy megtagadják az engedélyt a burkolókó letételére.

Hunt nem látta szükségét különösebb tulajdonosi korlátozásoknak, kivéve a politikai és vallási csoportokat, bár arra törekedett, hogy a külföldieket - akik közé akkoriban az európaiak is tartoztak - kizárja bármely választójog többségi ellenőrzéséből. Nem volt a többszörös franchise-tulajdonlás kérdése - "nem látjuk a veszélyét annak, hogy egy a kábelkoncessziók túlzott tulajdonlásából eredő monopólium".

A kábelhálózaton keresztül közvetített műsorok üdvözlendőek lennének: "Véleményünk szerint a kábelszolgáltatóknak szabadságot kell biztosítani, hogy olyan műsorokat kínáljanak, amelyek valószínűleg vonzóak a fogyasztók számára, még akkor is, ha ezek egy részét a nemzeti műsorszolgáltatók számos kábelszolgáltató számára biztosítják".

Érdekes módon azonban Hunt negatívan nyilatkozott az alírás kilátásairól. A filmekben és a BBC DBS kínálatán kívül "elégedett volt azzal, hogy korlátozott azon további csatornák száma, amelyekért a legtöbb ember hajlandó külön fizetni". A bizottság azzal a javaslattal zárta le, hogy "bizonyos csatornák előfizetését engedélyezni kell". Huntot nem győzték meg a kábeltévé amerikai tapasztalatai, mivel kissé furcsán úgy vélte, hogy a kábeltévé felemelkedése nem a fizetős televíziózás eredendő vonzereje, a földfelszíni jelek gyengesége vagy a közszolgálati televíziózás csekély volta, hanem "a televíziós reklámok tolakodó volta" okozta.

Az Egyesült Királyságban - mondta - "a legtöbb ember számára a

reklámok jelenléte nem befolyásolja a döntést, hogy néz-e egy adott műsort vagy sem. Így az előfizetési televíziózásért való fizetésre való motiváció itt gyengébb lehet, mint az Egyesült Államokban, és mint egy

94 következőképpen az előfizetések kevésbé élénk finanszírozási forrást jelenthetnek". Ebből az elferdült logikából azt a következtetést vonta le, hogy a kábeltelevízió reklámbevételre van szüksége, és hogy nem szabadna korlátozni a reklámszűneteket - ami szembe megy az amerikai szintén tett megfigyeléseivel.

Egy hasonlóan furcsa logika vezette Huntot a payperview mint finanszírozási módszer betiltására. "A BBC nagyon határozottan képviselte, hogy a kábeles versennyel kapcsolatos egyik fő aggodalmuk a sporteseményeknek az ingyenes televíziózásból való esetleges kiszípolozása volt. Arra a következtetésre jutottunk, hogy egyelőre biztonságosabb lenne kizárni, hogy a kábeles rendszerekben payperview műsorokat kínáljanak". Öszintén elismerte, hogy ez nem akadályozza meg "az előfizetéses szolgáltatásokba való átcsapást - de legalább a probléma legélesebb formáját elkerülhetővé teszi". Végül is, érvelt, a payperview nem volt a kábeltelevízió számára nem olyan fontos, de a tilalom "némi megnyugvást jelentene a közszolgálati műsorszolgáltatás számára".

A kábeltelevízió általi potenciális kiszípolozás legérzékenyebb célpontja a nemzeti sportesemények listája volt, amelyekhez a műsorszolgáltatóknak tilos volt kizárólagos jogokat szerezniük. Ez a politikai elem a korai ITV-állomások korlátozott földrajzi lefedettségéből eredt, ami a BBC-t arra készítette, hogy - az ITV támogatásával - a következő érvekkel érveljen Lordok Háza -, hogy helytelen lenne megfosztani az ITV adókon kívül élő nagyszámú nézőt a jelentős sportesemények közvetítésétől. Ez az 1981-es műsorszolgáltatási törvényben rögzítésre került, mint a belügyminiszternek a hét felsorolt eseményre vonatkozó kizárólagos szerződések megtiltására vonatkozó tartalékjogosultsága, de az ITV és a BBC közötti informális versenytilalmi megállapodásoknak köszönhetően soha nem éltek vele.

Hunt elismerte a földfelszíni csatornáknak a fő szempontot: "A védett események jelenlegi listáját... az új kábeles szolgáltatásokra ugyanúgy kell alkalmazni, mint a

műsorszolgáltatókra; ettől [és általában a payperview-től]
eltekintve nem tartjuk helyénvalónak, hogy az új kábeles
szolgáltatásokat

a kábeltelevízió által közvetített sport- vagy egyéb eseményekre vonatkozó
korlátozások

esetleg fedezni kívánják" - még akkor is, "ha ez felnyomná a rendezvények díját".

95

amelyeket már közvetít a televízió".

Valójában a BBC-nek volt egy bevásárlólistája a védett fajokról, amely messze túlmutatott a hét fő eseményen. A rögbiuniót, az Open golfot, a bokszt címeccseket, az összes klasszikus autóversenyt és az autós Grand Prix-t; további öt, az ITV-vel közös kategóriát, például az európai atlétikát és a labdarúgást; tíz másik neves sportágat és - ami a legérdekesebb - a "külföldön gyártott anyagot", ahogyan azt nevezték, ami alatt olyan sorozatokat értettek, mint a *Kojak*, a *Starsky és Hutch* és a *Dallas*.

Ha a kábeltévék pályázhatnának ezekre - mondta a BBC -, akkor vagy "a nézők többségét megfosztanák a sztáratrakcióktól", vagy,

a kábeltelevízió ajánlatainak visszaverése, a BBC erőforrásainak átirányítása a

a "kisebbségi programozás kreatív területeinek elszegényedése".

A BBC álláspontjának logikája világos volt. Továbbra is ugyanolyan olcsón kell megvásárolnia a meglévő anyagokat, mint korábban. Sőt, a kábeltársaságokat arra kellene kényszeríteni, hogy minden szolgáltatásukban az Egyesült Királyságból származó termékek jelentős részét sugározzák, és meg kellene akadályozni, hogy jelentős mennyiségben amerikai termékeket sugározzanak.

A BBC azt mondta Huntnek, hogy

a külföldi, különösen az amerikai, nagyrészt triviális szórakoztató anyagokat tartalmazó műsorok bevezetése hosszú távon mindenképpen hatással lesz a nézési szokásokra. Az ilyen jellegű piaci erők egy idő után csökkenthetik a brit televíziós termelés számára rendelkezésre álló finanszírozást. Szélsőségesen kifejezve [és a BBC nem mutatott vonakodást, hogy ezt tegye] fennáll a veszélye annak, hogy az Egyesült Királyság televíziós ipara ugyanarra az útra kerülhet, mint az Egyesült Királyság filmipara. Ez ellen egyértelműen védekezni kell, különösen

mivel a brit televíziózás jelentős szerepet játszik az Egyesült Királyság identitásának és sajátos kulturális értékének megteremtésében és fenntartásában.

96 A BBC szerint a nézők választékának várható növekedése elegendő volt anélkül is, hogy a kábeltelevíziós műsorok szabad térnyerését engedélyoznák. "A Channel Four, a Breakfast Television és a DBS érkezésével az iparág már most lehetőséget kap arra, hogy a megfelelő terjeszkedés" - szemben, feltehetően, a helytelen terjeszkedéssel - [így] "a BBC a brit nézők és a brit televíziós ipar érdekeinek védelmében szabályozást sürget".

A kábeltársaságoknak egyszerűen csak "helyi hozzáférést, etnikai és szakosodott műsorok" - inkább úgy, ahogy a BBC a Channel 4-ről Annan számára. "Ha versenyeznek a hálózatokkal a népszerűségért.

programozás, lehet, hogy csak még több lesz belőle" - a gondolat is elszállt. A BBC a legapokaliptikusabb hangnemben figyelmeztetett "a pénzügyi ellenőrzés gyorsgyilkos módszereiből, a közízlés cinikus szemléletéből és a társadalmi mellékhatásokkal való nemtörődömségből álló működési filozófiára".

Hunt azonban ellenezte a konkrét programozási követelményeket, és "nem tett ajánlást a programok körére és egyensúlyára vonatkozóan". Nem voltak kvóták: a filmcsatornák valószínűleg túlnyomórészt amerikai tartalmúak lesznek, és a külföldi csatornák, mint például az RTE, szívesen látott kiegészítői a kábeles színtérnek. A kábel gyors elterjedéséhez vonzó, olcsó programokra volt szükség, amelyek alacsony havi alapdíjat igényeltek - Hunt az ingyenes légitársaságok, a BBC DBS-csatornai és a külföldi állomások segítségével próbálták növelni a hallgatók számát.

A földfelszíni műsorszolgáltatók további szerény megnyugtatóként úgy döntött, hogy a szélessávú rendszereknek "minden, az adott települést kiszolgáló ingyenes, széles sugárzású televíziós szolgáltatást közvetíteniük kell, függetlenül attól, hogy jelenlegi vagy jövőbeli", amely magában foglalta legalább az egyik leendő BBC DBS-csatornát. A kábeltelevízióknak tett engedményként eltörölte a régi rendszerek esetében a négy

csatornára korlátozott "must carry" szabályt, bár csak öt évre.
Aztán a másik irányba fordult,
a régi rádiótávközlő szabályokat kívánta alkalmazni a rádiós
szolgáltatásokat nyújtó kábelrendszerekre. "Ha a
csatornakapacitás nem jelent problémát, akkor csak a BBC
összes országos szolgáltatásának terjesztése után és mind a

a helyi rádiós szolgáltatások, ha kettő is szolgálja az adott területet, hogy egy kábeles

97

szolgáltató választhatja bármely más engedélyezett műsorszóró állomás, például a Radio Luxembourg továbbítását".

A dereguláció állítólagos apostola tehát egyenesen a Pilkington-bibliából idéz. Nem volt meglepő, amikor a walesi kábeltársaságokat később arra kényszerítették, hogy az új walesi negyedik csatornát sugározzák az angol nyelvű Channel 4 helyett, bármennyire is ellenezte ügyfeleik nagy része ezt a kényszerítést. Máshol azonban Hunt a Londonban élő walesiek és skótok joga mellett érvelt az S4C vagy az STV vételéhez, még akkor is, ha az összes ITV-adó általános elérhetősége a kábelen a területen kívül esetleg aláásná néhányuk gazdaságosságát, vagy akár a megszerzett műsorok közvetítési jogait is megsértené.

A kérdések ilyen véletlenszerű megközelítése irritálta a puristákat. Két szabadpiaci közgazdász, Veljanovski és Bishop, a Gazdasági Intézet által közzétett tanulmányban panaszkodott a sekélyes A jelentés "egy olyan gyengeséget mutat, amely az egész jelentést megfertözi: a piaci rendszer és különösen a kábelipar megértésének hiánya... ennek eredményeképpen a jelentés ajánlásról ajánlásra halad, inkább az állítások, mint az érvelés erejével".

Ennek ellenére Hunt következtetése, miszerint a kábeltelevíziós hálózatoknak széles körű terjeszkedési szabadságot kell biztosítani, bizonyára megörvendeztette a kábeltelevíziós lobbist. A Campaign for Press and Broadcasting Freedom (Kampány a sajtó és a műsorszolgáltatás szabadságáért) valóban panaszkodott, hogy a Kábeltelevíziós Szövetség bizonyítékait "gyakorlatilag teljes egészében átvették". Hunt a saját megfogalmazása szerint minimális korlátozásokat ajánlott, kivéve azt, hogy a programoknak a szokásos műsorszolgáltatási szabályokat kell követniük az zítés és a tisztesség tekintetében - az egyetlen kivételt az elektronikus zárral rendelkező előfizetési csatornák jelentik, amelyek bármikor vetíthetnek bármilyen filmet, amelyet a Brit Filmosztályozó Testület a felnőtteknek szóló R18-as szint alatt minősített.

Hunt azt is javasolta, hogy a kábeltulajdonlásra vonatkozó

egyetlen korlátozás az legyen, hogy tilos legyen a rendszer irányítása a

98 egy külföldi vállalat kezében. Azt akarta, hogy a koncessziós hatóság egy új szerv, a Kábeltelevíziós Hatóság legyen. Attól tartott, hogy az IBA megbízása elriasztaná a befektetőket, akik ismerik a közszolgálati műsorszolgáltatást szabályozó hatóság szerepét. Ez heves támadást váltott ki a jelentés ellen az IBA részéről, miután az megjelent.

Az IBA "teljes mértékben ellenzi a Hunt-vizsgálat központi meggyőződését, miszerint a Hunt-vizsgálat ajánlásainak elfogadása esetén a közszolgálati műsorszolgáltatás nem szenvedne komoly károkat: a vizsgálat által javasolt szabályozó testület... a befektetések ösztönzése érdekében... hatástalan és fogatlan lenne". Az IBA-nak nem volt ilyen gyenge szerepet kíván vállalni, és azt jósolta, hogy a szabályozott és a deregulált műsorszolgáltatás közötti rivalizálás "elkerülhetetlen és pusztító" lesz - ami arra készítette Ring professzort, a bizottság azon tagját, aki az IBA tagja volt, hogy megjegyezze: Hunt jól tette, hogy nem adta át a kábelt az IBA-nak!

Érdekes módon az IBA egyike volt azon kevés szervezeteknek, hogy bizonyítékaiban azzal érvelt, hogy az előfizetés lesz a kábeltelevíziós terjeszkedés elsődleges finanszírozója - ez a jóslat pontosabbnak bizonyult, mint Hunt sajátja.

Hunt kritikussai gyorsan összeálltak. Az ACTT, a televíziós technikusok szakszervezete úgy jellemezte a jelentését, mint "a kábeles kalózok gazdagodási receptjét". A postai mérnökök gúnyolódtak hogy "egy városokban és településeken egy rosszabb minőségű, elavult, félkész kábelrendszer fog megjelenni". A Munkáspárti Roy Hattersley "a kormány által lefektetett és irányított országos kábelhálózatot" sürgetett.

A baloldali kritikák egy része maga is kontra diktatúra volt. Egyfelől azt jósolták, hogy nem épül új kábel - a szolgáltatók kihasználják a négycsatornás rendszerekre vonatkozó "must carry" szabály alóli öt éves felmentést, és a már ellenőrzött területeken fizetős csatornákkal helyettesítik az ingyenesen fogható csatornákat. Másik lehetőségként, ha ennek a kísértésnek ellenállnak, a Campaign for Press and Broad casting

Freedom (Kampány a sajtó és a széleskörű műsorszóró szabadságért) szerint "nagyon is reális a veszélye annak, hogy

a korlátlan kábeles reklámok kétségbeesett kapkodáshoz vezethetnek 99
a bevételekért, ami katasztrófális lenne a kereskedelmi
televíziók, rádiók és újságok számára".

Ezt a témát a London Weekend Television akkori programigazgatója vette fel. Ha a Hunt-jelentés megvalósulna John Birt figyelmeztetett: "a választék jelentősen csökkenni fog, és a közszolgálati műsorszolgáltatási rendszer gyorsan hanyatlani fog: ez a folyamat azért fog bekövetkezni, mert Lord Hunt kábeltévé-kiterjesztésre vonatkozó előírása elszegényítő hatással lesz az ITV és a BBC pénzügyeire". Birt úgy vélte, hogy "kevés néző fog találni ebben a tejjel-vízzel folyó kábeles szolgáltatásban sok mindent, ami ösztönzőleg hatna, elragadóan hatna vagy kielégítené őket"; de még a kevés nézővel rendelkező csatornák esetében is, ha lenne elegendő, együttesen azt eredményezné, hogy az ITV bevételei öt éven belül reálértéken csökkennének. Hogy ez hogyan hatna negatívan a BBC-re, azt nem magyarázták el, de Birt megoldása az volt, hogy minden egyes típusú részzolgáltatást - ifjúsági, etnikai, kulturális, sport, hírek - egyszerre csak egyet, és csak egyet engedélyezzenek. És az egész rendszer szigorú szabályozásra szorult.

A BBC válasza zavaros volt: kétségtelenül nagyban befolyásolta a DBS - közvetlen műholdas műsorszórás - iránti elkötelezettsége. Hunt jelentése előtt egy nappal a BBC sajtótájékoztatót tartott, amelyen az egyik szaklap szerint arra figyelmeztetett, hogy "az általunk ismert műsorszórás vége közeleg, ha bevezetik a szórakoztató mentális kábelt". A BBC szóvivője a *Dallasról* beszélt: ez a figyelemre méltóan lekicsinylő fogalom attól a műsorszolgáltatótól származik, amely az ITV-vel való versengés során szégyentelenül reklámozta a *Dallast* a saját műsortervében - még a hírekben is -. Úgy tűnik, hogy a BBC gondosan ellenőrzött dóziszú *Dallasja* jó volt: amikor a beteg korlátlan mennyiségben jutott hozzá az anyaghoz, a BBC saját megfogalmazása szerint "a közizlés durvult". De akkor ez volt az a BBC, amely saját reggeli televíziós szolgáltatást akart indítani, hogy megelőző csapásként destabilizálja az IBA új szerződő partnerét, a TVAM-ot.

100 Mindenesetre mindez másnap "kínos módon megfordult", ahogy a szaksajtó fogalmazott. Miután Huntnak benyújtott bizonyítékaiban amellet érvelt, hogy a kábeltelevíziót az IBA szabályozza, a BBC most úgy döntött, hogy üdvözli a Kábelhatóságot. Nem meglepő, hogy a BBC jóváhagyta a tilalmat is.

a payperview-ra, amelyet Hunt javasolt - "egyelőre", jegyezte meg a BBC -, és a mustcarry-szabály. Valamilyen megmagyarázhatatlan okból a BBC "nagy nehézségeket látott" a rec.

ommandáció a nem exkluzív nagy sporteseményekről. Nem volt meggyőződve arról sem, hogy az engedélyezési eljárás során tett kötelezettségvállalások érvényesíthetők lennének, mivel nem hitt abban, hogy "a koncesszió megszerzése során tett előzetes biztosítékok érvényes biztosítékot jelentenek - a tapasztalat azt mutatja, hogy kevés értékkel bírnak".

A BBC főigazgatója, Alasdair Milne volt az, aki a döntő különbséget tette, ami talán megmagyarázza a BBC furcsa magatartását. Az előfizetési televíziózás önmagában nem volt rossz - elvégre a BBC előfizetési szolgáltatást működtetne a DBS-en. A műhold "potenciálisan mindenki számára elérhető" volt, egyéni döntés alapján: a kábeles hozzáférést azonban az határozta meg, hogy a szolgáltatók hol telepítik. A BBC arra számított, hogy az országnak csak 50-60%-a lesz kábeles - és még ez is csak 3-6 milliárd fontba kerülne -, és csak 50-60%-os kihasználtsággal számolt ezeken a területeken belül: ezek a számok egyébként a gyakorlatban a kábelipar közel sem érte el ezeket a számokat.

"Éppen ezért" - mondta a BBC - "fontos a szabályozás, hogy megakadályozzuk, hogy a kisebbségnek nyújtott szolgáltatás korlátozza a többség számára elérhető választékokat. A szabályozás döntő fontosságú, mert e nélkül a kábel károsíthatja, sőt talán tönkretelheti a közszolgálati műsorszolgáltatás egész területeit, és ezzel együtt azt a sokszínűséget, hatóköröket, minőséget és egyensúlyt, amelyet az ilyen műsorszolgáltatás jelenleg képvisel".

A BBC aggódott a kvóták hiánya miatt - "ha a külföldi

anyagokat szabadon beengedik, nagy lesz a kísértés, hogy ezeket a hazai gyártású anyagokkal szemben előnyben részesítsék". Milne brutálisan fogalmazott: "elképzeln, hogy további amerikai műsorokat lehet vásárolni azok mellé, amelyeket már élvezhetünk.

és fenntartani a megszokott műsorszolgáltatói színvonalat, az egyenlő azzal, hogy nem vagyunk a való világban".

És még a brit anyagokkal együtt is fennállt az elszívás vagy a költségek felhajtásának veszélye. Bill Cotton, a DBS szolgáltatás kijelölt ügyvezető igazgatója ismét a már ismert érveket hozta fel az ellen, hogy a kábeltévé közvetlenül versenyezzen a következőkkel

ITV és a BBC. Szöges ellentétben Hugh Greene Pilkington idején az ITV-vel szemben tanúsított elutasító hozzáállásával, Cotton a közszolgálati megközelítés keretében felkarolta az ITV-t: "duopóliumként csak a közönség figyelméért versenyzünk, nem a bevételeinkért:

ezért bátran megbízhatunk és ütemezhetünk kisebbségi programok".

Ezzel szemben a "korlátozások nélküli kábeltévé olyan szolgáltatást vezetne be, amely természeténél fogva megpróbálná a műsorok népszerű részét lekenni, és nem támasztana minőségi követelményeket, sőt, választékot sem.

A korlátozásmentes kábeltévé lehetővé teszi, hogy elszabaduljanak a

a népszerű műsorok területe felhígítja a rendelkezésre álló anyagot, így a közönséget, és így a bevételeket is, és végül senki sem lesz érdekelt, vagy képes befektetni a hazai piacra készült minőségi műsorokba". Továbbá "van egy határ, amit a sportért [a BBC] fizetni tud, hacsak nem szakítják el ismét a mindenki számára elérhetőség elvétől, és nem szippantják be egy kábeles sportgettóba, amelyért az embereknek külön kell fizetniük".

Ezek az érzelmek az 1990-es években sokkal erőteljesebben jelentek meg újra, a műholdas szolgáltatás, a Sky kapcsán: de mivel 1982-ben a BBC-nek saját műholdas ambíciói voltak, csak a kábeles előfizetéses szolgáltatásokat tudta támadni, és akkor is csak azok földrajzi kizárólagossága miatt. A BBC azzal érvelt, hogy műholdas előfizetéses szolgáltatása egyszerűen az ingyenesen fogható csatornáinak kiterjesztéseként működne, játékfilmeket kínálva azok hálózati megjelenése előtt, nemzetközi

s ismétléseket. A Huntnak benyújtott saját bizonyítékaiban azonban elismerte, hogy az élsport is megjelenhet: "A sportszakmai törekvések

102 a promóterek és a filmgyártók a jobb megtérülés érdekében a DBS-en hamarosan elérhetővé váló csatornákon keresztül teljesíthetik".

"A DBS-csatornáknak" - mondta a BBC - "sem földrajzi, sem technikai okokból nem kell a nézők jogaitól megfosztaniuk a nézőket. Az egyetemességük vonzereje - az a lehetőség, hogy Brightontól Butt of Lewisig bárki számára elérhetővé válnak a kiegészítő szolgáltatások, először is egy vevőantenna beszerzésével, és ha úgy dönt, előfizetés fizetésével - vonzotta a BBC-t a DBS-hez. Az a lehetőség, hogy egy kicsit többet fizessenek, minden néző számára biztosítja a választása szerinti gazdagodást anélkül a nemkívánatos társadalmi megosztottság nélkül, amelyet a kábeltelevízióknak kell előidéznie". Rupert Murdoch maga sem fogalmazhatta volna meg jobban.

A BBC ékesszólóan azt mondta Huntnek, hogy "ha a kábel annak a jelképévé válik, amit Mayfair birtokolhat, de Brixton nem, amit a nagyvárosi ember élvezhet, de a vidéki ember nem, akkor még egy társadalmi feszültség keletkezik egy nyugtalan korban. A szélessávú kábelnek valószínűleg nem lesz gazdasági értelme a nagyobb városokon és településeken kívül, sőt még egyes városok gazdag külvárosain kívül sem. Így a társadalmi széthúzás újabb árnyéka vetülhet közösségeinkre".

Huntot nem hatották meg a BBC kifinomult megkülönböztetései, és egyszerűen figyelmen kívül hagyta őket. Olyan szövetségesekre talált, mint Sir Philip Goodhart konzervatív képviselő, aki egy alsóházi vitában arra emlékeztette a Cassandrát, hogy "a civilizáció hosszú történetében a kulturális, esztétikai és filozófiai színvonal legnagyobb mértékű csökkenését a nyomdagép okozta".

Huntnek voltak kritikusai a jobboldalról. Úgy vélték, hogy elvi kérdéseket bolygatott, nem értette meg a közgazdasági elmélet és a fogyasztói választás mögöttes elveit, vagy nem tudta elmagyarázni a korlátokat.

a kábeltevé potenciálját. "A Hunt-jelentésben hiába keressük - mondta Veljanovski és Bishop -, hogy meggyőző indokot találjunk arra, hogy miért kellene szabályozni az iparágat... sehol sem szerepel, hogy miért kellene ellenőrizni a kábelszolgáltatók helyi

monopóliumát". Ami a nagy sporttal kapcsolatos szerződéseket illeti, "Hunt nem ad meggyőző indokot arra, hogy miért

A BBC-nek és az ITV-nek nem kellene a teljes piaci értéket kifizetnie ezen események jogaiért". Ami a külföldi tulajdonjogot illeti, hogy az "kinek és miért elfogadhatatlan a költségek és az előnyök szempontjából, nincs megmagyarázva... mivel a szükséges beruházás nagy és kockázatos lesz, és mivel az amerikai tőkének sokkal több tapasztalata van a beruházások e formájával kapcsolatban, a káros következmények jelentősek lehetnek".

Mindezek ellenére Veljanovskinak és Bishopnak el kellett ismernie Hunt megállapításainak jelentőségét: "éles szakítást jelentenek a műsorszolgáltatási verseny korlátozására irányuló, évek60 óta tartó kormányzati politikával". Az, hogy a kormány nagyjából támogatta a jelentést a közzétételről, "gyakorlatilag elvetette azokat az elveket, amelyeken a brit műsorszolgáltatási rendszer alapult a kezdetek óta".

...a "rationált televíziózás" korszaka, amely a nyilvános működés és a kiterjedt szabályozásnak vége lesz".

Más kommentátorok egyetértettek, bár inkább sajnálattal, mint lelkesedéssel. Lord Annan, aki távolról sem bánta meg a kábeltvé parazitaként való jellemzését, "a szemét és a pornó áradatát" jósolta, ha az amerikai tapasztalatokból következtetni lehet. Gratulált Lord Huntnak, amiért a belügyminisztérium és az ipari minisztérium között egy főhivatalnok módjára kormányzott, de számára "a jelentés irányvonala egyértelmű: a műsorszolgáltatási hatóságok a történelem homályába vesznek".

A *The Daily Telegraph* a kábeltelvízió deregulált státuszát "a brit műsorszolgáltatási gyakorlatban példa nélkül állónak" nevezte. A *The Guardian* szerint példátlan volt a politikai folyamat gyorsasága és ködössége, amelynek Hunt is részese volt. Michael Tracey azt is megjegyezte, hogy "hihetetlen gyorsasággal" "a közszolgálati műsorszolgáltatás hívei" "jelentős vereséget szenvedtek". "A papság" - mondta - "fájdalmasan fog ráébredni, hogy a gyülekezet átvette a hatalmat, és az élet már soha többé nem lesz teljesen ugyanaz".

Ez volt az a téma, amelyre maga Hunt is kitért a Guildhall Lecture-

b
e
n
,
a
m
e
l
y
e
t

n
e
m

s
o
k
k
a
l

a

m
e
g
j
e
l
e
n
é
s

u

tán tartott. Pajkosan Hugh Greene tíz évvel korábbi Guildhall-előadásából idézett: "a műsorszórás jövője ebben az országban nem lesz radikálisan más, mint a jövőben.

104 a vezetékes rendszerek által érintett bármely előre látható időszakban". Hunt válasza Greene-nek a következő volt: "emlékezzünk a videorögzítőre". Az előre felvett videók kölcsönzésének és vásárlásának gyors növekedése alátámasztotta a Nemzeti Fogyasztói Tanács megállapítását, miszerint a nézők 41%-a elégedetlen volt a három csatornán elérhető műsorokkal. "A fogyasztók hangját még nem hallották meg" - mondta.

Greene tulajdonképpen Hunt előadását vezette, és nem tudta megállni, hogy ne keresse az utolsó szót: "melyik lenne a nagyobb katasztrófa az ország számára: ha a kábeltévé megbukna - ami nagyon is lehetséges - vagy ha sikerülne... ami szintén nagyon is lehetséges?".

Hat hónappal Hunt megjelenése után a kormány fehér könyve gyakorlatilag az összes ajánlását elfogadta, kivéve azt, hogy az engedélyek tizenkét évre szólnának, a reklámozásra korlátozásokat vezetnének be.

és a payperview mégiscsak engedélyezett lenne, bár csak a még nem sugárzott anyagok esetében. Az új Kábelhatóság első igazgatója a Hunt Bizottság titkára, Jon Davey lenne. Húsz évbe telt, amíg a csatorna a Pilkington-jelentés első tervezetétől az 1982 novemberében történő elindításig eljutott. Most, kevesebb mint húsz hónap alatt, szabaddá vált az út a sokat hirdetett kábeles forradalom előtt. Paradox módon ez nem következett be.

Elsősorban a kormány volt a hibás. Megpróbálta például a saját preferált technológiáját ráerőltetni a kábelkoncessziókra, ami kontraproduktívnak bizonyult. A ragaszkodás a BT vagy a Mercury által nyújtott telefonszolgáltatással a kábelszolgáltatókat megfosztották a versenyelőnytől - Veljanovski és Bishop nem kételkedett abban, hogy "egy ilyen rövidlátó politika csökkenti a hosszú távú foglalkoztatási kilátásokat, amelyeket a kábeltelevíziós terjeszkedés kínálhat Nagy-Britanniának". Az amerikai tőke kizárásának illegális hatásaira vonatkozó előrejelzéseik ugyanilyen megalapozottnak bizonyultak. Amikor a kormány megváltoztatta tőke kivonási adópolitikája miatt az Egyesült Királyságban leálltak a kábelberuházások. Csak amikor engedélyezték a külföldi

tulajdonjogot, és a kábelszolgáltatóknak engedélyezték, hogy a BT-vel versenyezve telefonszolgáltatást nyújtsanak - de a BT

tilos a szórakozás - a kábel elterjedése összegyűjti
ütemben.

Már akkor is döntő fontosságúnak bizonyult a műholdon keresztül nyújtott szórakoztató szolgáltatások elérhetősége. De nem a BBC által. A kormány a műholdak terén is döntően elszámította magát. A BBC DBS-tervei túl költségesnek bizonyultak a finanszírozáshoz. Az a kísérlet, hogy a BBC-t az ITV-vel és más kereskedelmi érdekeltségekkel szövetségbe tömörítsék az úgynevezett 21-es klubon keresztül, gyorsan összeomlott. Az ITV által az európai nézőket célzó Superchannel műholdas szolgáltatás elindítása ugyanilyen gyorsan kudarcot vallott. Csak amikor a Superchannelhez való csatlakozást elutasító két ITV-vállalat egyike - a Thames - a SES Astra nevű luxemburgi vállalkozásba történő befektetéssel megoldotta a műholdas rejtélyt, sikerült tiszta pályára állni. És akkor Rupert Murdoch volt az, aki az utat mutatta, és a kábeltévé végül csak az ő ambíciói nyomán indult el.

Eközben Huntot magát is megelőzte a sokkal félelmetesebb Peacock Report. Itt a műsorszórásnak a fogyasztók által, nem pedig a gyártók által vezérelt megközelítését támogatta teljes mellszélességgel. Senki sem vádolhatta Peacockot azzal, hogy a logika vagy a gazdasági megértés hiánya. De ha a Hunt-jelentés teljes hatását véletlenül el is tompította az azt megrendelő kormányzat, utólag beláthatjuk, hogy megváltoztatta a széleskörű, a gazdaság és a társadalom szerkezetének politikai megítélését.

castingot olyan határozottan, ahogyan a technológia megváltoztatta a fogyasztók felfogását. Hogy Peacock mennyivel vitte tovább ezt a folyamatot, az a következő előadás témája: de a négy évvel korábbi Hunt-jelentéstől kell datálnunk azt a döntő változást, amely a műsorszolgáltatás szabályozásának és irányításának módjában bekövetkezett.

[]5

Páva

9 Március 1999

Kinek a szavai ezek?

A BBC és a szabályozott ITV-rendszer sokkal jobban utánozta a valódi fogyasztói piac hatásait, mint ahogyan azt bármely tisztán laissezfaire, reklámokból finanszírozott rendszer a spektrumhiányos körülmények között megtehetette volna.

Ez az Annan-jelentésből származik? A Munkáspárttól? A BBC vagy az IBA? Hallgassunk meg többet.

Mi ennél is tovább mennénk: figyelemre méltóan alacsony költséggel nyújtottak a közönségnek programcsomagokat... az információ, az oktatás és a szórakoztatás összefonódása nagyszámú néző és hallgató látókörét szélesítette... a műsorkategóriák kereszthatásának gondolata a BBC gyakorlatának - és az ITV gyakorlatának is - szerves része, és nagy értéket képvisel... mindez összhangban van a Reith-i hagyománnyal.

Pilkington talán? Egy utolsó nyom.

Valóban fontos, hogy ... nem szabad idő előtt levetkőznünk vagy megsemmisítenünk a "csomagolt" földi műsorszórást.

olyan szolgáltatások, amelyek ma jó értéket nyújtanak. A vegyes éttrend alacsony költséggel történő biztosításának gyakorlatát szeretnénk, ha folytatódna. Véleményünk szerint ez összeegyeztethető a BBC jövőbeli előfizetéses finanszírozására vonatkozó ajánlásokkal....

Ezek természetesen idézetek a Peacock-jelentésből, a háború utáni műsorszolgáltatást vizsgáló bizottságok közül az utolsóból, amellyel ez az előadássorozat foglalkozik. Ha manapság egyesek az idézett szavak közül az utolsó kivételével az összeset meglepőnek találják - félig-meddig emlékezve a Peacock-jelentés szabadpiaci kiáltványként való hírhedségére -, akkor képzeljük el, milyen megdöbbenést okozhattak ezek az érzések azoknak a keményvonalas toryknak a szívében, akik a Peacock-bizottságban a BBC sarkára állításának kiválasztott eszközt látták.

Az 1979-es választások, amelyek Thatcher asszonyt a Downing Streetre juttatták, mélyreható hatással voltak a brit műsorszolgáltatásra. Kevés türelmet tanúsított a berögzült oligopóliumokkal szemben, különösen, ha azok nem osztották szilárd nézeteit. A figyelmeztető jelek már a kezdetektől fogva megvoltak: az első miniszteri felháborodást a BBC Panorama stábja váltotta ki, amely egy IRA-egységet filmezett, amely az ulsteri Carrickmore faluban útzárat működtetett - ez a történet 1979 októberében jelent meg, azon a napon, amikor a kabinetnek a jogdíjról kellett volna tárgyalnia.

A BBC-vel szembeni ellenségesség a tandíj elleni támadásokban nyilvánult meg. A *The Times* sorozatban közölte a BBC-ellenes vezetőit - természetesen azzal a váddal, hogy nézetei kényelmesen illeszkednek a BBC veszteséges műholdas versenytársát, a Sky Televisiont működtető Rupert Murdoch tulajdonosának kereskedelmi érdekeihez.

Az Adam Smith Intézet, egy jobboldali agytröszt ellen nem lehet hasonló vádakot felhozni. Az 1984-ben megjelent *The*

Omega File című kiadványuk elítélte a licencdíjat, mivel az nem kapcsolta össze a fizetési kötelezettséget a fogyasztói preferenciákkal. A BBC-t

garantálta a bevételeit "szinte függetlenül a műsorszórás minőségétől vagy minőségétől".

A Falkland-szigeteki háború volt az, amely a konzervatív képviselők körében dühkitörést váltott ki, tiltakozásul az ellen, hogy a BBC nem kezelte egyformán a brit és argentin információforrásokat. A vállalat elnöke, George Howard és főigazgatója, Alasdair Milne hatalmas pörkölést kapott az alsóházban.

A támadás kettős iránya 1985-ben találkozott. A BBC akkori alelnöke, Lord ReesMogg, Thatcher kinevezettje, tisztában volt azzal, hogy a konzervatívok a BBC-t arrogánsnak és már nem pártatlannak - vagy talán túlságosan is pártatlannak! Úgy vélte, csak idő kérdése, hogy "a politikusoknak elégük legyen abból, hogy a BBC így viselkedik, és elkezdik leépíteni a BBC-t - és valóban így is tettek: a Peacock-bizottságot éppen ezzel a céllal hozták létre".

Leon Brittan, aki Willie Whitelaw ügyes államminisztere volt a Channel Four létrehozása idején, és most maga is belügyminiszter volt, 1985. március 27-én bejelentette az alsóházban, hogy vizsgálatot indít, amelynek elnöke Alan Peacock professzor lesz. A Munkáspárt gyorsan lecsapott. "Annyira jobboldali, amennyire csak lehet" - így jellemezte Peacockot, aki egy neves liberális közgazdász volt, az egyik hátsó padosorokban ülő képviselő. Egy másik képviselő arra célozgatott, hogy "ez az inkvizíció" várhatóan arra az "előre eldöntött következtetésre jut, hogy legalább a BBC1-en és a BBC2-n reklámot kell adni". Brittan válaszul rámutatott, hogy Peacock két éven át az előző munkáspárti kormány tanácsadója volt, és tagadta, hogy létezne "egy finom összeesküvés a reklámozás BBC-re kényszerítésére". A bizottság szűkös hatásköre azonban táplálta az ellenzéki gyanút.

Peacock ugyanis valójában a "BBC finanszírozásával foglalkozó bizottság" elnöke volt, nem pedig a műsorszolgáltatást vizsgáló bizottságé.

egy egészet. A Brittan által a Commonsnak bejelentett feltételek a teljes mértékben foglalkozott azzal, hogy a reklámozás és a

110 a szponzorációt a BBC finanszírozására kell felhasználni - az egyetlen további rövid utalás a "fogyasztóktól származó bevételek biztosítása a licenccíjon kívül".

Érthető módon a munkáspárti árnyék belügyminiszter, Gerald Kaufman elítélte Peacockot, mint rossz vizsgálatot - "egy olyan vizsgálat, amely szinte kizárólag a reklámok bevezetésének hatásaira és a reklámozási lehetőségekre korlátozódik, elfogadhatatlan". Brittan rámutatott, hogy a szponzoráció is szóba került - aligha

hogy eltérítse Kaufmant - és hogy a "licenccíjon kívül" kifejezés magában foglalhatja az előfizetést is: ez egy olyan információ, amelyet minden képviselő figyelmen kívül hagyott, miközben Kaufman nagyszabásúan elkötelezte pártját egy sor kötelező erejű politikai kötelezettségvállalás mellett.

A munkáspárti kormányzat semmilyen körülmények között nem engedélyezi a BBC televízióban vagy rádióban történő reklámozást. Peacock professzornak ezt figyelembe kell vennie. Egy munkáspárti kormány fokozatosan megszünteti az engedélyt, hogy egyetlen nyugdíjasnak se kelljen fizetnie a televízióért. engedélyt. Ezt az elkötelezettséget egyértelműen és határozottan vállalom a következők nevében
a Munkáspárt és az ország következő kormánya.

Tizenkét év hosszú idő a politikában, így az ilyen ígéretekről feltételezhető, hogy már nem érvényesek. Elvégre Attlee alatt a Munkáspárt egyszer már elkötelezte magát az ITV megszüntetése mellett. Leon Brittan, jól felkészülve, egyszerűen meglegedett azzal, hogy rámutatott Kaufmannak, hogy a nyugdíjasok felmentése a licenccíj alól évi 325 millió fontjába kerülne a BBC-nek.

Brittan arról is biztosította a Commons-t, hogy Peacock szabadon levonhatja a saját következtetéseit. Ez a békülékeny hangvétel azonban néhány héttel később némileg aláásta a bizottság másik hat tagjának megnevezését. Köztük volt egy iparos és egy filozófus, aki megerősített jobbközép nézeteket vallott, valamint - az általános megdöbbenésre - a belügyminiszter saját idősebb

testvére, Sam Brittan, egy neves liberális közgazdász és a
Financial Times Col.

umnist. A Broadcast című szaklap Sam Brittant a bizottság szellemi
erőműveként jellemezte. A bizottság egésze

még halmozottan tűnt, mint azt az elnök személye eredetileg sugallta.

Valójában Leon Brittan egy másik akciója okozta a BBC-nek a legtöbb kezdeti nehézséget. A bejelentését a következő időpontra időzítette

Peacock kinevezése mindössze négy nappal azelőtt történt, hogy a BBC hároméves licencszerződése lejárt volna. A BBC azt szorgalmazta, hogy a 46 fontos színes műsorszolgáltatási díjat 65 fontra emeljék - ez az arány jóval megelőzi a következő összeget. az infláció miatt, de a BBC ezt egy brosúrában igyekezett igazolni, amelynek címe: "Nagy-Britannia legjobb vételára". A kritikusok gyorsan rámutattak, hogy az akciók általában olyan dolgok, amelyeket az ember a polcon hagyhat. A belügyminiszter is azok közé tartozott, akiket ez nem győzött meg, és csak 58 fontos díjat engedett meg, amely legalább két évig tart - attól függően, hogy Peacock pontosan mikor és miről számolt be.

Peacock rossz szemmel nézte ezt a régimódi alkudozást. A belügyminiszter, hogy az 58 fontos határon belül maradjon, takarékosagra és átszervezésre szólította fel a BBC-t: "Egyik sem", jegyezte meg

Peacock, "a BBC számára potenciálisan katasztrofálisnak írták le... mindezek az intézkedések rendkívül hasznosnak tűntek számunkra, de feltesszük magunknak a kérdést, hogy miért nem fogadták el őket korábban".

Peacock tovább ment. "A BBC-nek nyújtott finanszírozás során a kormánynak a BBC-re kell támaszkodnia a döntését befolyásoló információk tekintetében. A BBC-t azonban soha nem kérték fel arra, hogy igényeit célzott "outputokhoz" kapcsolja, és ezeket indokolja. A BBC 'szükségleteinek' költségvetési folyamatát és a pénzeszközök felhasználásának ellenőrzése a legdurvábbnak tűnik".

A következő pont akár egyenesen az Omega-jelentésből is származhatott volna. "Egyre világosabbá válik, hogy egy létfonosságú elem kimaradt a vita. A fogyasztóknak közvetlen érdeke fűződik a fizetendő

á
t
a
l
á
n
y
d
í
j

ö
s
s
z
e
g
é
h
e
z
,
f
ü
g
g
e
t
l
e
n
ü
l

a
t
t

ól, hogy mennyit néz vagy hallgat, de nincs hatalma arra, hogy ellenőrizze, hogy mekkora legyen a díj... a díjjal fedezendő költségekre vonatkozó információk egyetlen közvetlen forrása az állami műsorszolgáltató.
monopólium, amely érdekelt fél. Ezért lehet

112 nincs garancia arra, hogy a rögzített díj az adott mennyiségű műsorszórási szolgáltatás nyújtásával összeegyeztethető minimum. Hiányoznak a verseny által általában biztosított ösztönzők".

A bizottságot nem nyűgözte le a BBC rendszeres ígérete a hatékonyság növelésére, amit a könyvelőcégek ellenőriznek, és inkább azt a tendenciát állapította meg, hogy "a BBC a Peat Marwick által a tevékenységeiről készített "pénzért értéket" felülvizsgálat megállapításaiba menekül". Peacock még a Peat Marwick általánosságban kedvező jelentése után is azt kifogásolta, hogy a BBC nem szolgáltatott hasznos adatokat a bizottságának, és "figyelman kívül hagyott egy sor nagyon fontos ajánlást a "teljesítménymutatók" használatára vonatkozóan", amelyeket a dokumentumban előterjesztett.

A bizottság BBC-ről alkotott véleményét nem javította Alasdair Milne teljesítménye a Peacock által Londonban szervezett egész napos nyílt ülésen, a tanácskozás felénél. A jelentés - egyértelműen rosszallóan - idézte Milne véleményét, miszerint "a széleskörű szereposztás egy olyan folyamat, amely szétszórja és így messzire elveti a magot".

és szélesre... némelyik köves talajra esik, némelyik pedig termékeny talajra... a műsorszórás azt jelenti továbbá, hogy a vetés megvárja, hogy mi terem" - egy olyan hozzáállás, amelyben Peacock szavaival élve "a néző fő funkciója az, hogy reagáljon a műsorszolgáltató intézmények által meghatározott választási lehetőségekre".

A BBC szerencséjére ez volt Peacock negatív megjegyzéseinek a határa. Annanhoz hasonlóan elutasította azt a javaslatot, hogy a BBC televízióját és rádióját szét kellene választani - "bár a BBC rádióműsorainak választéka és minősége javulhatna.

a televíziótól való különválással, úgy tűnik, hogy a BBC-t jobban meg lehet tartani egységes egységként". A döntés indoklása szűkszavú volt, de talán a Peacock-jelentésben az a szellemi folyamat volt a legfigyelemreméltóbb, amelynek során a jelentés elzárkózott a BBC intézményi gyengeségeitől, és arra a műsorszolgáltatási környezetre összpontosított, amelyben a

BBC működött. "Csábító lett volna", mondta a jelentés, "ha a BBC mellett és ellen szóló érvek korlátozott vizsgálatára szorítkozunk".

a reklámok bevezetése a BBC-n...[de] mielőtt a műsorszolgáltatás finanszírozására vonatkozó iránymutatásokat dolgoznánk ki, meg kell határoznunk annak céljait".

Peacock e célokról alkotott véleménye messze eltért a korábbi bizottságokétól. A kérdés, amit feltett magának, Pilkington torkán akadt volna: "Hogyan lehet a brit műsorszolgáltatás úgy kell finanszírozni, hogy a lehető legtöbb néző és hallgató számára a legnagyobb élvezetet és örömet nyújtsák, miközben valamilyen közszolgálati kötelezettségnek is eleget tesznek?" Peacock válasza? "Véleményünk szerint a műsorszolgáltatási politika alapvető célja a fogyasztók szabadságának és választási lehetőségének, valamint a műsorkészítők lehetőségeinek bővítése kell, hogy legyen, hogy alternatív termékeket kínáljanak a közönségnek". Lord Annan gyorsan megjegyezte, hogy ez a meghatározás gyakorlatilag eltörölte a műsorszolgáltató hatóságok korábbi központi szerepét, amely köré saját jelentését alkotta.

Peacock egyáltalán nem volt tudatában annak, hogy a bizottsága pusztán létezése is megkérdőjelezi a bevett bölcsességet. Bármerre járt, mindenütt "csodálkozással fogadták - még az amerikai NBC és ABC is -, hogy a britek azon gondolkodnak, hogy megváltoztassák a rendszerüket, amelyet szinte mindenki csodál". A bizottság első kérdése a következő volt: "Miért helyes, hogy a BBC finanszírozásának olyan hosszú ideje működő rendszerénél, amelyet minden, a rendszert felülvizsgáló bizottság jóváhagyott?" Indoklásuk az volt, hogy "egyetlen olyan bonyolult és részletes politikai döntés sem lehet örökre helyes, mint az, amely a széles körű szereposztás szerkezetét határozza meg - azt a változó körülmények fényében felül kell vizsgálni".

A BBC számára az változott meg, hogy a jogdíj elvesztette lendületét. Több mint hatvan éven keresztül a tandíjfizetők számának növekedése - először a rádió, majd a rádió és a televízió kombinált díja, majd a színes televízió díja - lehetővé tette, hogy a BBC bevételei gyorsabban növekedjenek, mint maga a tandíj nominális mértéke. De ahogy a színes licenckel elérte a telítettségi pontot, a költségnövekedés a

114 a licenc volt az egyetlen eszköz a BBC kiadásainak fenntartására. az ITV-vel egyenrangú hatalom.

A BBC saját, Peacocknak benyújtott bizonyítékai szerint az előző tíz évben hatszor emelték a licencdíjat, míg az előző ötvenhárom évben hét alkalommal. "Politikai körökben általában" - ismerte el a BBC - "ez "hozott néhány a licencdíjrendszer hosszú távú tartósságába vetett bizalom elvesztése". Miután a BBC Annannak úgy jellemezte a licencdíjat, mint a legkevésbé elégtelen finanszírozási eszközt, Peacocknak úgy mutatta be, hogy "egyelőre még mindig a leghatékonyabb eszköz a különböző szolgáltatások finanszírozására egy elkerülhetetlenül tőkéletlen világban".

Peacock számára a problémát az jelentette, hogy a BBC bevételeinek ez a csökkenése az ITV-t tápláló reklámbevételek gyors növekedésével járt együtt. Ha az elsődleges cél a két rendszer közötti egyensúly fenntartása volt, az instabilitás elkerülhetetlen volt. Ráadásul a kábel és a műhold növekedése felgyorsította volna ezt a destabilizációt: "Ha úgy tekintünk a BBC-re, mintha a rendelkezésre álló kis számú csatorna felével folytatódna, akkor nem értjük meg a már zajló változások természetét, amelyek fokozódása ellenállhatatlannak tűnik".

Peacocknak mindenestre gyökeres kifogása volt a paritásos modellel szemben. Annanhoz hasonlóan, de más okokból, ő sem szerette azt, amit "kényelmes duopóliumnak" nevezett. "Jó okunk van megkérdőjelezni - mondta -, hogy a szabályozott duopólium valóban a nézők és hallgatók jólétét szolgálja vagy szolgálhatja". Továbbá "a duopolhelyzetek gazdasági elemzése nem sok támpontot nyújt arra a nézetre, hogy ha a duopólium stabil, akkor a fogyasztók és nem a termelők érdekei lesznek a legfontosabbak".

Rámutatott a keresztfinanszírozások bonyolult rendszerére - a központból a régiókba, valamint a nagy nézettségű, alacsony költségű programokból a nagy költségű, alacsony nézettségű programokba -, valamint a költségtudatosságra való ösztönzés hiánya. Megjegyezte,

fanyarul, hogy a BBC és az ITV "erőfeszítéseik nagy részét arra fordítják, hogy öregbítsék hírnevüket a szakmabeliek körében".

A Peacock által megrendelt kutatás megállapította, hogy a nemzetközi díjak számával mérve a brit televíziózás "messze a legjobb a világon". A Nemzeti Fogyasztói Tanács megbízásából végzett felmérés szerint azonban a lakosság 45%-a elégedetlen a brit televíziózással, és csak 46%-a elégedett. "A fogyasztók hozzáállásának mérésével kapcsolatos minden tapasztalatunk azt mutatja" - mondta az NCC - "hogy általában 75-80%-uk elégedett egy szolgáltatással, bármi legyen is az: A 46%-os elégedettség nagyon alacsony arány".

Miközben elfogadta, hogy a biztos finanszírozás és a közönségarányok paritásának kölcsönös tolerálása lehetővé tette a műsorszolgáltatók számára, hogy "nyugodtan tervezhessenek", a nézők pedig "a műsorok szélesebb választékát élvezhessék, mint azt a kereskedelmi megfontolások diktálnák", Peacock nem tudott nem segíteni.

megjegyzik, hogy "paradox módon a status quo - tekintettel arra a követelményre, hogy a meglévő finanszírozási arányokat meg kell tartani - instabil helyzetet jelent". Elmondta, hogy "a BBC szempontjából a legnagyobb fejfájást az okozza, hogy az ITV társaságokhoz képest megőrizze a kiadási erejét", és arra a következtetésre jutott, hogy a licenrdíj elviselhetetlenül nagy nyomás alá kerülne, ha megpróbálna megfelelni a reklámok folyamatos növekedésének - "a fogyasztók ellenállása biztosan növekedne, ha a rögzített arányszabály lenne a legfontosabb, és a licenrdíj emelésének módjában bekövetkező változások legfeljebb csak kozmetikai célt szolgálnának".

Az ITV Jonesékkal való lépéstartás mindenesetre magában hordozta az ezzel járó

kifogásokat, hogy az ITV társaságok sajátos hatékonysági hiányosságait az egész műsorszolgáltatásra átvitte. Még az a zseniális elképzelés sem oldotta meg ezt az alapvető problémát, hogy a BBC további éves szükségleteit az ITV illetékből finanszírozzák.

Peacock megjegyezte, hogy az államkincstárnak az ITV-adóból

S
Z
Á
R
M
A
Z
Ó
B
E
V
É
T
E
L
E
I
A
Z
I
T
V
-
B
E
V
É
T
E
L
K
E
M

elkedő görbéje ellenére stagnálnak. Akár az árbevételre, akár a nyereségre vetették ki az illetéket, az ITV reklámmonopóliuma "nem ösztönzi ezeket a vállalatokat arra, hogy minimalizálják a bevételeket".

116 a költségek... a javadalmazásuk magasabb, mint ami a szakmai munkaerő megtartásához szükséges (azaz a monopolprofitot megosztják a munkavállalók és a részvényesek között), és ez nyomást gyakorol a BBC-nek, hogy kövesse a függetlenek által megítélt béremeléseket. televíziós társaságok".

Ennek eredményeképpen "a műsorszolgáltató ipar általában pazarolta az erőforrásokat a túlszervezés és az öncélú munkamódszerek miatt... Bármilyen finanszírozási módszer is volt megfelelő a BBC finanszírozására, a nyilvánosság joggal várhatta el, hogy a széleskörű műsorszolgáltatást a lehető legalacsonyabb költséggel nyújtsák, amely összeegyeztethető a magas színvonalú szolgáltatás nyújtásával". Peacock megjegyezte, hogy bár a BBC költséghatékonyabbnak tűnt, mint az ITV, a független producerek inkább úgy tüntek, hogy a BBC költséghatékonyabb, mint az ITV.

hatékony, mint bármelyikük - ez a megfigyelés drámai következményekkel járt volna.

következmények.

Miközben csodáljuk - mint láttuk - néhány eredményt a közszolgálati műsorszolgáltatásnak a duopólium által biztosított formáját, a Peacock úgy vélte, hogy annak gyengeségei felülmúlják azokat. Hiányzott a "valódi fogyasztói szuverenitás", a rendszer "sebezhető volt a politikai nyomásgyakorlással szemben, és kiszolgáltatott volt a szakszervezeti és egyéb különleges érdekcsoportoknak", az ITV franchise-eljárást "szinte lehetetlen" volt tisztességesen működtetni, és "a költségek ellenőrzése vagy a hatékonyságra való törekvés endemikus gyengesége". A régi rendszerről szóló ítélete elmarasztaló volt: "még ha a kormányzati szabályozás emberfeletti erőfeszítéseivel meg is lehetne őrizni a 21. században, elvileg helytelen lenne erre törekedni".

Mi léphetne a helyébe? Peacock a feladatához hűen kimerítően foglalkozott a BBC-n történő reklámozás kérdésével - és határozottan elutasította azt. A bizottsághoz összesen 843 beadvány érkezett, ebből 658 a reklámokkal kapcsolatban.

Maguk a hirdetőik is elismerték, hogy nagyon valószínűtlen, hogy elegendő bevétel állna rendelkezésre a jogdíj kiváltására és a kereskedelmi rádió és televízió fenntartására. A legjobb esetben a BBC szükségleteit a befagyasztott licenccdíjon felül legfeljebb évi 100 millió font elnyerésével lehetne kielégíteni.

a reklámok természetes éves növekedése. Néhány hirdető úgy vélte, hogy ezt az ITV és az ILR károsítása nélkül is meg lehet tenni. Ezek a kereskedelmi műsorszolgáltatók azonban azt állították, hogy a veszteségbe kerülnének, ha a BBC óránként akár két perc reklámot is elvinne.

A BBC természetesen nem akart az lenni, amit ők "egy kicsit terhesnek" neveztek, a reklámtól való függés minden nyomását elszenvedve, miközben még mindig rendszeres tárgyalásokkal kellett szembenéznie a kormányzókkal, akik inkább csökkenteni akarták a jogdíjat, mintsem befagyasztani azt. Peacock tisztában volt a BBC új-zélandi megfelelőjének sorsával, amelyet rávettek, hogy 10%-ban reklámot fogadjon el.

a licenbevétel kiegészítésére, és hamarosan 70%-os arányban találta magát függő tőle.

Peacock egy sor speciális gazdasági elemzést rendelt meg, amelyek meggyőzték arról, hogy a hirdetések iránti kereslet egyszerűen nem elég rugalmas ahhoz, hogy a teljesen kereskedelmi rendszer által kínált összes helyet elfoglalja anélkül, hogy az ár meredeken csökkenne. Az egyik szakértőpáros azt jósolta, hogy a teljes reklámbevétel akár vissza is eshet. Peacock megjegyezte, hogy "jelenleg az IBA-t szabályozási feladatában segíti az a tény, hogy az ITV alacsony közönségaránya (ha az ökonometriánk helyes) növelné az ITV bevételeit, mivel a hirdetőknél többet kellene hirdetniük ahhoz, hogy elérjenek egy adott közönségarányt.

a közönség méretének szintje és az ebből következő reklámverseny a résidők feljebb nyomnák az árakat".

Az üzenet Peacock számára egyértelmű volt. A reklámbevételekért folytatott verseny, akár korlátozott, akár teljes körű, és akármilyen fokozatosan is vezet be, végül arra kényszeríti a BBC-t, hogy módosítsa műsortervét: "a választék és a minőség kiszolgáltatottá válna a nézettség maximalizálásának igényével szemben; és a jó drámai és aktuálpolitikai műsorok nagy része elesne a finanszírozástól - a BBC1 és az ITV

m
ű
s
o
r
k
í
n
á
l
a
t
á
n
a
k

s
z
ű
k
ü
l
é
s
e

m
á
r

a

k
o
r
a
i

szakaszban szinte elkerülhetetlennek tűnik". Peacockot az sem győzte meg, hogy a szponzoráció többet nyújthatna, mint "a BBC pénzeszközeinek szerény kiegészítése".

118 A Peacock által megrendelt kutatás kimutatta, hogy a lakosság 62%-a "jó ötletnek" tartotta, hogy az engedélyezési díj helyett reklámot használjanak. Ezt az eredményt azonban nem vették figyelembe, mivel - mondta a Peacock - "a jogdíj reklámmal való helyettesítését támogatók főként azon a véleményen voltak, hogy ez nem befolyásolná a műsorszolgáltatást. a műsorok minőségét": 83% pedig ellenezte a reklámokat, ha azok a műsorok minőségét csökkentenék, ami Peacock szerint biztos, hogy így is lesz.

Volt egy mélyebb probléma. Peacockot egyre inkább vonzotta, nemcsak a fogyasztói jólét, hanem a fogyasztói szuverenitás fogalma is. Ezt a boldog állapotot csak akkor lehetett volna elérni, ha minden háztartás csatlakozik egy olyan közös hordozóhoz, amely gyakorlatilag korlátlan számú csatornát és műsort kínál, minden szolgáltatónak ingyenes vagy olcsó hozzáférést biztosít az átviteli rendszerhez, és minden fogyasztó szabadon választhat a kínálatból fizetős alapon.

Lényeges különbséget tett a reklámozók által finanszírozott műsorszolgáltatási rendszer és ez a fogyasztóvezérelt változat között. "A fogyasztói szuverenitásról alkotott elképzelésünkéből következik, hogy elutasítjuk a kereskedelmi laissezfaire modellt, amely azon alapul, hogy kevés műsorszolgáltató verseng a közönség eladásáért a hirdetőknél". Peacock tehát nemcsak a BBC-re és általában a műsorszolgáltatás színvonalára gyakorolt hatása miatt utasíthatta el a jogdíj reklámmal való felváltását, hanem azért is, mert gazdasági és filozófiai okokból is rosszabb.

A Peacock jövőképeinek leírására leggyakrabban használt kifejezés az elektronikus kiadás volt. Ennek legfőbb képviselője az ökonómiai újságíró, Peter Jay volt, aki először 1970-ben a *The Times*-ban megjelent cikkében fejtette ki ezt az elképzelést, majd 1970-ben az Annan-bizottságnak címzett nyílt feljegyzésében bővítette ki (1977 amely udvariassan megdicsérte, de aztán túl idealisztikusnak minősítette), és az Edinburgh-i Nemzetközi Távlati Fesztiválon tartott MacTaggart-előadásában 1981 fejtette ki teljes mértékben. Jay írt Peacocknak, és ékesszólóan beszélt a nyílt napon. Párfogása készségesen megütötte a fületem, nem

utolsó sorban Sam

Brittan, akit különösen a szólásszabadság vonzott.
 érv.

A Peacock-jelentés első tartós passzusa határozottan jelezte aggodalmait. A cenzúra gonoszságait - amelyeket az inkvizíció, a Csillagkamara és a 120 éves nyomdai monopóliummal rendelkező Stationers' Company testesített meg - szembeállította a szabadság bajnokaival: Milton, Macaulay, Wilkes és az első módosítás.

A bizottság azzal érvelt, hogy "az elektronikus közzététel azon a tételen alapul, hogy a kommunikáció olyan tevékenység, amely általában nem igényel kormányzati beavatkozást... ami a kormányt és a jogalkotókat a képbe hozta, az a műsorszórási technológia egyszerű ténye volt". Most a korlátozott belépés és a "masszív ellenőrzés és szabályozás...[a] formális és informális kódexek bonyolult sorozatán keresztül" kettős hibáját szenvedtük el.

Ezzel szemben "inkább még az évszázad vége előtt, állítja Jay úr, az üvegszálás technológia segítségével lehetséges lenne egy az ország minden háztartását összekötő hálózat, amelynek segítségével a nemzet nézői egyszerre annyi különböző műsort nézhetnének, ahány különböző könyvet, magazint és újságot olvashatnának egyszerre a nemzet olvasói".

Peacock nem támogatta teljesen ezt a kissé utópisztikus forgatókönyvet, rámutatva, hogy "a műholdas technológia... még gyerekcipőben jár", és hogy "még jóval a 21. századba is beletelhet, mire a szélessávú átviteli képességek nagymértékben beépülnek a nemzeti kommunikációs hálózatba, egészen az előfizető telephelyéig".

Az EGSZB megállapította a kábel alacsony elterjedtségét, és kijelentette, hogy "jelenleg a kábel bizonytalan befektetés", és a BT-t tekintette

(British Telecom) - amelynek elnöke, Sir George Jefferson befolyásos tanú volt -, hogy segítsen az országos hálózat kiépítésében, cserébe azért, hogy a kábelhálózat növekedésének ösztönzése reményében kínálhassa azokat a szórakoztató szolgáltatásokat, amelyekből korábban ki volt zárva.

120 Peacock úgy vélte, hogy a teljesen összekapcsolt társadalom végül megvalósul, akár kábelen, akár közvetlen műholdas műsorszórással, akár a BT-n vagy más módon: "reméljük, hogy a műsorszórással együtt a kifinomult piac teljes érettsége felé halad, a műsorszórás első évszázadában bevezetett általános korlátozások indokoltsága, amelyek a spektrum szűkösségét tükrözik. és a médium újdonsága elsorvad... a cenzúra minden szabályozásának megszűnése annak a jele lenne, hogy a műsorszolgáltatás elérte korát, akárcsak a könyvkiadás három évszázaddal ezelőtt... a megjelenés előtti cenzúrának nincs helye egy szabad társadalomban".

Peacock a fogyasztói szuverenitást nem a "statikus igények" passzív kifejeződéseként képzelte el - inkább egy "felfedező mechanizmusként", amelyben "a nézők és hallgatók a saját érdekeik legjobb végső megítélői". De amiben nem volt érdekelt, az a "kötelező felemelkedés" - ha az emberek "még mindig egészségtelen ételeket készítenek, az az ő kiváltságuk egy szabad társadalomban".

Peacock azonban kénytelen volt elismerni, hogy az ideális rendszer messze a jövőben van. Meg kellett találnia az intellektuális, gazdasági és gyakorlati kapcsolatot a jövő és a jelen között. Amit megragadott, az az előfizetés köztes technológiája volt. Peacock számára "az előfizetési technológia egész témája magában hordozza azt a lehetőséget, hogy a nézők és a hallgatók azért fizetnek, amit szeretnének, és sokkal nagyobb választékot kapnak a műsorok közül... az előfizetési technológia képes lehet egyrészt egyszerűen a licencdíj beszedésének kényelmesebb eszközeként használható, másrészt megnyitja a ajtót szinte végtelen számú csatornához vagy programhoz, illetve számos más lehetőséghez - banki szolgáltatások, közvetlen postai rendelés stb."

Amikor a Peacock-jelentést közzétették, a BBC finanszírozásának mechanizmusaként a szubkripció gondolatát széles körben neveltségessé tették. Rajtam és a Nemzeti

Fogyasztói Tanácson kívül kevesen támogatták nyíltan ezt a Peacocknak. Pedig a közgazdászok körében már régóta ismert volt, és figyelemre méltó tanulmányok jelentek meg a következő folyóiratokban

A kommentátorok láthatólag nem vették észre, hogy a BBC és a Munkáspárt bizonyítékai között is nagy szerepet kapott az előfizetés gondolata. A BBC, amikor elismerte a licencdíj hiányosságait, kifejezetten azt mondta: "talán a legjelentősebb a jövőbeli alternatív vagy járulékos finanszírozás csábító kilátásai rejlenek az előfizetés irányába".

A BBC természetesen az összes csatornát kódolva szerette volna sugározni: Egy ilyen rendszer egy csapásra véget vetne az adóelkerülés minden lehetőségének, automatikus kiegészítő díjat vezetne be a további készülékekért, és ami a legfontosabb, megszüntetné a tisztességtelen versenyt a még mindig ingyenesnek tekintett ITV és az "előfizető" BBC között.

Függetlenül attól, hogy a bizottságról szóló fülest kapott-e vagy sem gondolkodás, a Munkáspárt közölte Peacockkal: "úgy tűnik, erős okok szólnak amellett, hogy az előfizetés esetleg a BBC finanszírozásának valószínűsíthető középtávú megoldásaként... vannak bizonyítékok (nevezetesen egy 1984-es IBA-tanulmány), amelyek arra utalnak, hogy a BBC műsorai iránti kereslet azt jelentené, hogy az előfizetési díjat a jelenlegi licencdíjnál lényegesen magasabb szinten lehetne felszámítani". Továbbá "az előfizetési rendszer biztosítaná a BBC függetlenségét a kormányzati ellenőrzéstől és cenzúrától".

A Munkáspárt mégis ellenezte az előfizetést, mert az két fontos alapelvet sértett. Az első az volt, hogy minden szolgáltatást általánosan, rögzített áron kell nyújtani, ami kevésbé tűnik elvnek, mint inkább az előfizetés lehető legdurvább formájának leírása. A második az volt, hogy megszűnhet a szolgáltatások közötti keresztfinanszírozás - feltehetően a BBC1 és a BBC2, vagy a BBC televízió és a BBC rádió között, de a Munkáspárt nem részletezte, és nem is magyarázta meg, hogy miért szűnnének meg a keresztfinanszírozások, nem is beszélt arról, hogy miért jelentenek elvet. Az előfizetés támogatói valójában azzal érveltek, hogy az előfizetési díjrendszerben rejlő támogatások nem teljesen üdvözlendők:

122 az egyszemélyes háztartások a többszemélyes háztartásokat támogatták, a becsületes engedélyfizetők a tisztességtelen engedélykerülőket támogatták, a szegények ugyanazt a díjat fizették, mint a gazdagok, a magánháztartások a szállodákat helyettesítették, és az adókhöz könnyen elérhető közelségben lévő a távoli területeken lévőket helyettesítették.

A munkáspártiak legnagyobb aggodalma az volt, hogy az előfizetési szolgáltatásokat nem mindenki veszi igénybe, és így valamiféle társadalmi kirekesztéshez vezet. De, ahogy Peacock rámutatott, ez a kirekesztés volt untáris volt. A "fakultatív előfizetés egyértelműen sérti" az egyetemesség elvét, de "egy plusz lehetőséggel (a lemondás)" bővül - és "az ár vagy akár a szolgáltatás minőségének kormányzati szabályozása... az egyik lehetséges válasz arra az állításra, hogy az előfizetési televíziózás eleve megosztó".

Peacock nem fogadta el azt az érvet sem, hogy "a programozási típusok amelyek iránt gyenge a fogyasztói kereslet", kiszorulhatnak a piacról egy előfizetési szolgáltatásban. Erre húsz évvel korábban egy amerikai közgazdász, Jora Minasian is rámutatott: "egy előfizetési rendszer várhatóan változatosabb programkínálatot eredményez, mint egy hirdetési rendszer, mivel az előbbi lehetővé teszi az egyének számára, hogy dollárszavazataik koncentrációjával legyőzzék ízlésük "népszerűtlenségét"". És ahogy Peacock már megjegyezte, a licencdíj egyáltalán nem tudta regisztrálni a nézői preferenciák intenzitását.

Peacockot bátorította a BBC nyilvánvaló nyitottsága: "a BBC bizonyítékai... világossá teszik, hogy az előfizetés megvalósítható... a BBC bizonyítékai legalábbis támogatják az előfizetési rendszert (bár több nézet is létezik. a társaságban), és a társaságon belül nagyfokú bizalom a társaság azon képességében, hogy szolgáltatásait közvetlenül egy ilyen rendszerben értékesítse".

Peacocknak az is feltűnt, hogy a BBC mennyire kiszolgáltattott az engedélyek kijátszásának. Nem ellenőrizte a behajtást, amely a posta drága kezében volt. A becslések szerint 1,6 millió háztartásból 1,6 millióan mulasztottak engedélyt, mégis csak 85

000-en voltak, akik megkerülték az engedélyt.

az előző évben elítélték. Átlagos bírságuk mindössze 7 fonttal haladta meg a jogosítványdíj mértékét. A Peacock kutatói rámutattak továbbá, hogy a hivatalos adatokból hiányzik a becslések szerint használatban lévő monokróm távvezérlő készülékek száma és a birtokolt monokróm engedélyek jóval nagyobb száma közötti egyértelmű eltérés, ami több mint félmillió további mulasztó háztartásra utal.

Peacock belátta, hogy a BBC-szolgáltatások titkosítása hatékonyan megállítaná az engedélyek kijátszását: de az előfizetés vonzereje ennél többre megy. Ahogy a két-, sőt, a háromcsomagos otthonok száma egyre nőtt, a BBC pénzügyeinek hiányzó lendületének helyreállítása is kínálkozott. Igaz volt, hogy a titkosított jelek egyenél több készüléket lehetett táplálni, de ezek a készülékek egyszerre csak ugyanazt a műsort engedhették nézni. Ha a különböző szolgáltatásokat különböző készülékekkel akarnák nézni, mindegyikhez dekóderre lenne szükség: "az előfizetési televíziózás így a több készülék tulajdonosaiból többletbevételre tehet szert". Peacock még arra is gondot fordított, hogy megjegyyezze, hogy az előfizetésből finanszírozott BBC "megőrizné a brit televíziózás legrégebben bevett elvét, miszerint minden jelentős televíziós szolgáltató számíthat saját, megkülönböztetett bevételi forrására".

Peacock végzett néhány meglehetősen durva kutatást a BBC önkéntes fizetésére vonatkozó lakossági hajlandóságról, de be kellett ismernie, hogy "a számok kínosan következtelenek, és nem nagyon lehet rájuk támaszkodni". Becslései szerint a BBC előfizetési díjazása 45-95% között lenne - ami nem túl hasznos - , a valószínű eredmény pedig 75-80% lenne, ami a BBC-t függővé tenné.

a multisugárzókra, hogy elkerüljék a licencdíjnál magasabb előfizetési díjat vagy a szolgáltatás minőségének csökkenését. Mindazonáltal annyira meggyőződött az előfizetés előnyeiről, hogy javasolta, hogy az előfizetésre való átállást támogassák: "Ez egy olyan befektetés lenne a műsorszolgáltatási piacba, amely hasonló lenne például az utakba való befektetéshez".

124 Tovább ment. Jelentésében az első számú ajánlás az volt, hogy a franciák és az olaszok példáját követve minden új televízió készülékbe kötelezővé kell tenni egy speciális peritelevíziós aljzat beszerelését. Ez megnövelné az új televíziókészülékek árát, de jelentősen csökkentené az aljzatba csatlakoztatható dekóderek gyártási költségét.

Eközben Peacock teljes mértékben elismerte, hogy ha az ő tökéletes piaca a folyamat távoli harmadik szakasza, akkor még a második szakasz is

- előfizetés - néhány évnyi távolságban volt: bár véleménye szerint "valószínűleg még jóval a század vége előtt megkezdődik".

Eközben az első szakaszban a BBC-nek stabilitásra volt szüksége, és meg kellett fékezni az ITV megrögzött eredménytelenségének káros hatásait. Ez a jelentés végén egy sor olyan javaslathoz vezetett, amelyek kevésbé kapcsolódtak a bizottság által a tanácskozás kezdetén kiadott konzultációs dokumentumban szereplő tizenöt kérdéshez.

A Peacock-jelentés utolsó, 12. fejezete tartalmazta a következtetéseket és ajánlásokat. Csak feltételezhetjük, hogy jóval a jelentés többi része után, sőt, a tagok közötti intenzív vita után íródott. Az igazság az, hogy az ebben a szakaszban bevezetett ötletek közül soknak csak a legvázlatosabb kapcsolata volt az előző fejezetekkel - például az a felhívás, hogy tíz éven belül a teljes televíziós teljesítmény 40%-át a következőknek kell biztosítaniuk

független producerek, nem pedig maguk a műsorszolgáltatók.

Ez óriási győzelmet jelentett a független lobbij számára, amely mindössze öt évvel korábban, a Channel 4 megalakulása során jelent meg először. Azzal érveltek, hogy a sokszínűséget és az alacsonyabb költségeket képviselik - mindkettő a Peacockot vonzóknak számított, aki kijelentette: "a saját gyártásra vonatkozó követelmények a szakszervezetek korlátozó gyakorlatának gyökerei". Az ITV és a BBC a függetlenek - és nem csak a Channel 4 - bevonásával "növelné a versenyt és megsokszorozná az ellátási forrásokat", valamint megkönnyítené a függetlenek helyzetét, akiket "a korlátozott piac és az egyetlen

monopolvásárlótól való virtuális függőségük miatt szorongattak".

Ennek az érvelésnek az igazolására Peacock visszautalt a jelentés 71-74. bekezdésére. Sajnos ezek a bekezdések csak a Channel 4 struktúrájával foglalkoznak, és egyáltalán nem utalnak a független producerekre. Hasonlóképpen, a 12. fejezet nyitó bekezdése, amely azt állítja, hogy "a licenccdíj népszerűtlenségének nagy része a befizetés éves átalányösszeg jellegéből és a szegényekre rótt terhekből ered", visszautal a 209. bekezdésre - amely nem szól semmit az éves átalányösszegekről. Valójában a BBC volt az, aki a Peacocknak benyújtott saját bizonyítékában ezt az állítást tette. Ezután a 439-448. bekezdésekre hivatkozik, hogy justifying mondván: "Ez csak akkor igaz, ha nem vizsgáljuk túl alaposan a "fok" szót.

Az, hogy a következtetéseket nyilvánvalóan sietve állították össze, egyes kommentátorok azt állították, amikor az utolsó pillanatban elhangzott érvek részletei kezdtek kiszivárogni, hogy ez egy "olyan bizottság, amely kétségbeesetten keresett valami radikális mondanivalót". Igazságosabb lenne az a megjegyzés, hogy az ajánlások, a jelentéssel ellentétben, nem követtek logikus mintát. Megkíséreltek utat teremteni a jelentésben második szakasznak nevezett szakaszhoz, előkészítve a távoli jövőbeni harmadik szakaszt, de a legtöbb ajánlott intézkedés az első szakaszba koncentráldott.

A kettes ajánlás tehát egyszerűen felmentette a BBC televíziót minden olyan kötelezettség alól, hogy az előfizetés bevezetése előtt reklámokat fogadjon el; a hetes ajánlás azonban lehetőséget adott a BBC-nek a rádiók és 1 a 2 helyi rádiók privatizálására. A bizottság hét tagja közül öt valóban előírta volna a privatizációt, abban a meggyőződésben, hogy az megerősítené a BBC-t.

a kereskedelmi rádiós ágazatban, és kevés kárt okoz a BBC-nek - éves működési költségeket takarít meg, és egy kézzelfogható átalányösszeget biztosít. Az ötök még a munkásvezetés kivásárlását is előnyben részesítették, bár egy árva bizonyítékot sem tudtak felhozni egy ilyen javaslat alátámasztására.

126 Eközben a műsorszolgáltatási díjat a kiskereskedelmi árakhoz indexálnák, a BBC-nek adnák át a beszéd ellenőrzését, a nyugdíjasok, akik kiegészítő nyugdíjat kapnak a teljes mértékben nyugdíjtól függő háztartásokban, mentesülnének a műsorszolgáltatási díj alól, és az autórádiók után 10 fontot kellene fizetni - annak ellenére, hogy éppen ezt a gondolatot a jelentésben elvetették! Ismét, ha visszatekintünk a BBC saját, Peacocknak küldött bizonyítékaira, láthatjuk az ötlet eredetét. Megjegyezve, hogy a rádióműsor-használati díjat 1971-ben eltörölték, mert a behajtási költségek a bevétel 25%-át tették ki, de amikor már egymillió rádió volt az autókban, a BBC sajnálkozva megjegyezte: "tizenöt évvel később fel kell tennünk a kérdést, hogy a teljes eltörlés nem ártott-e a BBC-nek".

Peacock úgy vélte, hogy az intézkedések e kombinációja a BBC-t nagyjából semleges pénzügyi helyzetbe hozná. Az RPI-hez való kötetést előnyben részesítette a műsorszolgáltatási költségek indexének használata helyett, mivel "ez némi nyomást gyakorolna a BBC-re, hogy erőteljesebben használja ki bevételszerzési lehetőségeit, és alaposabban gondolja át, mielőtt az alapvető kötelezettségeitől távol eső, periférikus tevékenységekbe kezdene". A BBC már érzékeny volt az ilyen implicit kritikákra, és ígéretet tett - miután a DBS vállalkozás összeomlott.

- hogy tartsa távol magát a kábeltévétől és a műholdaktól - "a BBC nem kíván jelentős szerepet vállalni ezekben a fejlesztésekben... a BBC követelése, mind a pozíció, mind a pénzeszközök tekintetében, az egész nemzet számára új műsorok folyamatos szolgáltatójaként betöltött szerepére vonatkozik".

A műsorszórás egy kis megnyitása érdekében Peacock azt javasolta, hogy az ITV és a BBC által nem használt éjszakai órákat értékesítsék - ismét a BBC bizonyítékaira hivatkozva (saját kereskedelmi javaslatának alátámasztására).

hogy éjjel letöltsön anyagokat videóra rögzítés céljából), hogy "a BBC1 hálózat marginális üzemeltetési költségei kevesebb mint 500 fontot tettek ki óránként". Ennél is fontosabb és ellentmondásosabb, hogy a Peacock-bizottság többsége azt

javasolta, hogy az ITV-licencket árverésre bocsássák a minőségi
küszöbértéket meghaladó legmagasabb ajánlattevőnek - ez a
javaslat az illeték tollbmondását és a spektrum hatékony
felhasználását egyaránt hivatott felváltani.

Peacock emellett azt is követelte, hogy szüntessék meg a kábeles franchise-ok nem EGK-beli tulajdonlását megakadályozó korlátozásokat, oldják fel a fizetős televíziózásra vonatkozó valamennyi korlátozást, és a Channel 4 számára tegyék lehetővé, hogy saját reklámokat adjon el, és így felhagyjon az ITV finanszírozásától való függőségével. Végül, arra számítva, hogy a műsorszolgáltatási tartalomra végül egyszerűen az ország törvényei vonatkoznak majd, Peacock azt javasolta, hogy az olyan jogszabályok, mint az obszcén kiadványokról szóló törvény, többé ne mentesítsék a műsorszolgáltatást, mivel az külön szabályozott.

Peacock nem volt biztos abban, hogy mikor kerülhet sor az előfizetésre való átállásra, ezért biztonsági hálót ajánlott fel a kisebbségi programozás védelmére a második szakaszban. Azt javasolta, hogy hozzanak létre egy közszolgálati műsorszolgáltatási tanácsot - esetleg az ITV árveréséből származó bevételből finanszírozva. Ez támogatná a tudást, kultúrát, kritikát és kísérletezést kínáló műsorokat a rádióban és a televízióban, és nem korlátozódna egyetlen csatornára sem. "Ha végül megvalósul a teljes műsorszolgáltatási piac, ahol a nézők és hallgatók közvetlenül kifejezhetik preferenciáikat, a közszolgálat fő szerepe olyan műsorok kollektív biztosítása lehet, amelyeket a nézők és hallgatók adófizetői és választói minőségükben hajlandóak támogatni, de nem közvetlenül fogyasztóként".

Tudva, hogy a BBC ragaszkodott ahhoz, hogy közszolgálati szerepe a műsorok teljes skálájára kiterjedjen - hogyan másképp lehetne indokolni az általános kötelező műsorszolgáltatási díjat? - Peacock előre látta, hogy ez az elképzelés nem lesz népszerű a műsorszolgáltatók körében, akik a Művészeti Tanács gettójaként ábrázolnák. "A jelenlegi rendszer valószínűleg nem fog sokáig fennmaradni az 1990-es években" - figyelmeztetett Peacock. "A múltbeli sikerek...

a jövőben a bolondok paradicsomát teremthetik meg. Itt az ideje felismerni, hogy a közszolgálati műsorok állami finanszírozására van szükség... a duopólium védelmezői akaratlanul is a művészeti, aktuálpolitikai és speciális ízlésű, magas színvonalú műsorok legnagyobb ellenségei lehetnek". Peacock retorikája nem tudta

l
e
p
l
e
z
n
i
a

l
o
g
i
k
a

k
u
d
a
r
c
á
t
:

h
a

a
z

e
l
ő
f

128 programkínálat, miért volt szükség a Közzszolgálati
Műsorszolgáltatási Tanácsra?

Kétségtelenül tudatában annak, hogy ajánlásait¹⁸ - amelyek Beveridge, Pilkington és Annan több mint száz ajánlásához képest csupán egy maroknyiak - könnyen lehet szelektíven végrehajtani vagy figyelmen kívül hagyni, Peacock azzal zárta, hogy "egy koherens stratégia részeként tervezték őket... nem lehet tetszés szerint válogatni közöttük anélkül, hogy az egész irányvonalat tönkretennék". Kétségtelen, hogy minden elnök kísértést érez hasonló bölcselkedésre.

Az utolsó bekezdés azonban olyan áttekintést nyújtott, amely a tömörségben ritka. "Nem törekedtünk sem arra, hogy a BBC-t "kihúzzuk a csávából", sem arra, hogy üldözzük. Ha egyetlen szlogennel kellene összefoglalnunk a következtetésünket (amit a legtöbben nem tennének szívesen), akkor az a közvetlen fogyasztói választás lenne, nem pedig a jogdíj fenntartása. Az általunk az utóbbira javasolt intézkedések, bár úgy terveztük, hogy kivonjuk a témából a feszültséget, arra szolgálnak, hogy áthidalják azt az időszakot, amíg az előfizetés megvalósíthatóvá válik. Végül reméljük, hogy elérjük azt a helyzetet, amikor a műsorszolgáltatásból kiveszik a misztikumot, és nem lesz különlegesebb, mint a könyvkiadás lett, miután a világ hozzá szokott, hogy a nyomdagépekkel éljen".

A Peacock-jelentés 1986 júliusában jelent meg. A műsorszolgáltatók, a szabályozó hatóságok, a szakszervezetek, a parlamenti képviselők és a miniszterek gyalázkodások, harag és gúnyolódás vihara fogadta. Gerald Kaufman a jelentést "ideológiai elmebajnak" nevezte, amelyet "a papírkosárba kellene dobni". Egy miniszter a Peacockot a következőképpen jellemezte "halott kacsa". Általános megdöbbenést váltott ki, hogy Peacock elutasította a BBC átalakítását, majd látványosan túllépte a hatáskörét azzal, hogy az ITV és a Channel Four esetében nagyobb műtétet javasolt. Az IBA azt jósolta, hogy a saját reklámok külön értékesítése "tönkretenné" a Channel 4-et. Az ITV egyik vezetője, David Plowright, a Granada vezetője, aki elítélte a licencárverést, azzal viccelődött, hogy "már van egy műsorunk, a

The Price Is Right". Egy másik, Christopher Bland az LWT-től az árverést "elégé lökött eljárásnak... egy péntek délutáni javaslatnak" nevezte.

A *Broadcast* című szaklap az árverést "cápa chartájának" nevezte. A gúny és a csodálat keverékével jegyezte meg, hogy "ritkán fordult elő, hogy egy kormány olyan bizottságot állított volna fel, amely világosabb utasításokkal rendelkezett volna arról, hogy pontosan mit is kell jelentenie... ritkán fordult elő, hogy egy bizottság ennyire csalódást okozott és ennyire szembeszállt politikai gazdáival".

A *Broadcast* egyik rovatvezetője, Nick Higham - aki jelenleg a BBC médiaköri tudósítója - még rövidebbre fogta a jelentést. "A jelentés két olyan, a műsorszolgáltatás megszervezésére vonatkozó javaslatot hozott a holdkórosok pereméről, amelyek még két évvel ezelőtt is alig kaptak volna komoly figyelmet a műsorszolgáltatók vagy a politikai döntéshozók részéről. Ezek a következők: a sugárzott televíziós jelek zavarása, hogy csak azok az előfizetők számára legyenek elérhetőek, akik fizettek a megfelelő dekóderért, és a műsorszórás frekvenciaspektrum elárverezése". Higham nem kételkedett Peacock sorsában: "Az ellenzéki politikusok által megkínzott, a lekezelő belügyminiszter által "ösztönzőnek, kihívásnak" minősített és a feladatát túllépő bizottság jelentését szertelenül betuszkolták a belügyminisztérium által talált legmélyebb gödörbe, és csak néhány kóbor toll maradt, amely emlékeztet minket az elmúlására".

Ez az elutasító szónoklat határozottan korainak bizonyult. A Peacock-jelentés talán nem volt teljesen Thatcher asszony ízlésének megfelelő - ő maga gazdasági liberálisnak nevezte magát, de a szólásszabadság sokkal kevésbé vonzotta -, mégis úgy döntött, hogy ő lesz a műsorszolgáltatással foglalkozó kabinetbizottság elnöke. Hamarosan a pusztá hatalma Peacock érveinek és Thatcher akarátának a televíziózás világát is átjárná. Ezért Peacock nagyrészt Peacockot illeti az érdem - vagy a hiba.

A Peacock-jelentés színes táblázataival és diagramjaival, kifinomult gazdasági elemzéseivel, valamint a fogyasztó és nem a műsorszolgáltató központi szerepének hangsúlyozásával teljesen másképp nézett ki, másképp érezte magát, és teljesen másképp

O
l
v
a
s
t
á
k
,

m
i
n
t

e
l
ő
d
j
e
i
t
.

A

h
á
b
o
r
ú

ó
t
a

készült öt ilyen jellegű vizsgálat közül könnyen lehet, hogy ez volt a legragyogóbb: de mivel elsősorban a távoli jövőre összpontosított, sok minden kimaradt belőle, amit a Peacock Report nem tudott megemlíteni.

130 közvetlenül előttünk áll - mint például az ötödik teres próbacsatorna kilátásai és a közepes teljesítményű műholdak jelentősége. Valószínűleg még Peacockot is meglepte volna, hogy alig tíz évvel a kiadvány megjelenése után a lakosság 30%-a 50 televíziós csatornához fér hozzá.

Mégis, a legjobb esetben logikájának intenzitása és látásmódjának tisztasága eltörpül a hibái mellett. Jelentésének visszhangja egy évtizedig vagy még tovább is érezhető lesz, még akkor is, ha kulcsfontosságú ajánlása - az előfizetési finanszírozás - csak egy olyan úton érte el hatását, amelyet ő maga aligha várt.

A sorozat utolsó előadásában - amelynek címe "A digitális politika" - Nyomon követem a Peacockért folytatott csatát, Thatcher asszony kiszámított támadását a televíziózás ellen, a műholdnak mint a változás egyik fő mozgatórugójának megjelenését, valamint a digitális forradalom keretében a műsorszolgáltatás szabályozásának új politikai indoklására tett kísérletet. Végül pedig megpróbálom az elmúlt ötven év kontextusába helyezni a Gavyn Davies által vezetett legutóbbi Felülvizsgálati Bizottságot, amelynek feladatmeghatározása figyelemre méltó hasonlóságot mutat magával a Peacockéval.

[]6

Páva után:

A digitális politika

11 Március 1999

Az 1986 júliusában közzétett Peacock-jelentés egyszerre volt biztató és óvatos a széles körű öntés jövőjét illetően. A technológiai kilátások csábítóak voltak, de "minden előre tekintő kísérletet... óvatosságnak, alázatnak és a kormánypolitika által elérhető eredmények reális megítélésének kell irányítania". Peacock még az egyetlen szerény szellemes próbálkozásával is megpróbálkozott. A műholdas programok beáramlásával szemben azt jósolta, hogy "a kormányok azt fogják tapasztalni, hogy Canute királyhoz hasonlóan nem tudják irányítani a hullámokat".

Peacock professzor Margaret Thatcher nélkül számolt. Annak ellenére, hogy a kormány számos kínos kudarcot vallott a műsorszórás ipari preferenciáinak kikényszerítésére tett sikertelen kísérletek során,

a miniszterelnök még mindig hadilábon állt. Douglas Hurd belügyminisztériuma közvetlenül a közzététel után jelezte, hogy a Peacock-jelentést "a hosszú fűbe fogják dobni". De miután Thatcher asszony maga vette át a műsorszórással foglalkozó kabinetbizottság elnöki székét, és behívta keményvonalasait - Lord Youngot, Norman Tebbitet és Nigel Lawsont - a testületbe.

- Hurd túlerőben és túlerőben találta magát. A legtöbb

132 Quentin Thomas, a műsorszolgáltatás vezető köztisztviselője arról számol be, hogy a Kincstár és a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium "nagyon szoros érdeklődésének" kell eleget tennie.

1986 októberére Hurd nyilvánosan támogatta az előfizetést - "jól illeszkedik a kormány általános megközelítésébe" -, sőt, megkérdőjelezte a közszolgálati műsorszolgáltatást - "nem lehet örökké csak úgy csámcsogni". Maga Thatcher asszony a közszolgálati műsorszolgáltatást "kissé ködös és egyre inkább elavult elméletként" jellemezte.

Ezt a támadást politikailag a konzervatívok folyamatos nyugtalansága hajtotta, amiatt, ahogyan a műsorszolgáltatók kezelték a Thatcher asszony által ellenségnek tekintett műsorszolgáltatókat. Még Peacock tanácskozása közben is dühös vita tört ki a BBC és Norman Tebbit között Kate Adie Tripoliból, a Líbia elleni amerikai bombázásokról szóló tudósítása miatt. Ezen a fronton a BBC keményen védekezett, de a két jobboldali képviselő, Gerald Howarth és Neil Hamilton által a *Panorama Maggie's Militant Tendency* című kiadása miatt indított rágalmozgás miatt fájdalmasan drága feltételekkel, a vezetőség feje fölött rendezték, köszönhetően az elnök hirtelen halála után a kormányzók által végrehajtott fordulatnak.

Nem sokkal később a Peacockot kinevező belügyminiszter, Leon Brittan levélben kérte a BBC igazgatóit, hogy vegyék le a műsorrendről a *Valódi életek* című dokumentumfilmet, amely egy republikánus és egy lojalista, a félkatonai erővel szoros kapcsolatban álló észak-írországi republikánust és lojalistát mutatott be. A kormányzók példátlan döntése, miszerint a műsort még a transzmisszió előtt megtekintik, és elhalasztják a bemutatását, végül a BBC főigazgatójának, Alasdair Milne-nek az új elnök, Marmaduke Hussey általi határozott elbocsátásához vezetett.

A Peacock-jelentés azonban nem adott a kormánynak azonnali vásárlási lehetőséget a BBC-vel kapcsolatban. Valójában az összes műsorszolgáltató a szűk és széleskörű önérdkek keverékéből összefogott a megrohmozottnak tekintett vállalat körül. Az ITV és a Channel 4 még kevésbé kívánta, hogy a BBC-t

reklámokból finanszírozzák, mint a BBC.

és minden műsorszolgáltató alkalmasnak találta, hogy egy viszonylag zárt és önfenntartó rendszer kollektív erőnyeit támogassa. Ezért még inkább bosszantó volt a kereskedelmi műsorszolgáltatók számára, hogy a Peacock utáni csatákat egyedül vívják.

A BBC kevés támogatást nyújtott. Sőt, a BBC Television programigazgatója, Michael Grade még olaj volt a Peacock-tűzre azzal, hogy azt javasolta, hogy a Channel 4 műsoridejét - ahogy a jelentés is javasolta - külön kellene értékesíteni az ITV-től: ezt a nézetet elvetette, amikor hirtelen a Channel 4 új vezérigazgatójává nevezték ki.

egy olyan időpontban, amikor a Channel 4 igazgatótanácsa még mindig ellenséges volt a javaslattal szemben. Két éven belül azonban a vezetőség arra a következtetésre jutott, hogy ezt a csatát nem érdemes megvívni. Fontosabbnak tartották, hogy elhárítsák a saját tagságuk közvetlen politikai kinevezésének veszélyét, és tárgyalásokat folytassanak egy biztonsági hálóról, hogy elsimítsák az ITV-től való függőségből való, mára már elfogadott átmenetet.

Az ITV volt az, amely a Peacock-eljárás során a legjobban kitétt magáért. Figyelemre méltó fejlemény volt, hogy a Monopolies and Mergers Commission felkérték, hogy vizsgálja ki az ITV állítólagosan felduzzadt bérköltéseit. Az, hogy a végső megállapítások meglepően pozitívak voltak, kevés vigaszt jelentett: A Peacock alaposan beivódott a miniszterelnök elméjébe, hogy az ITV - híres kifejezésével élve - "a korlátozó gyakorlatok utolsó bástyája". Ezt a kifejezést egy 1987-es Downing Street-i szemináriumon használta, amelyen a műsorszolgáltatói intézménynek - többek között - Thatcherrel, Lawsonnal, Younggal, Peacockkal, a független lobbival és olyan, a 10-es számmal foglalkozó politikai és ipari tanácsadókkal kellett szembenéznie, mint Brian Griffiths és Jeffrey Sterling.

Ott volt Michael Green is a Carlton Communications-tól, aki Lord Young unokatestvére, és a Conservative alapok egyik támogatója, és akinek a Thames Television felvásárlási kísérletét az IBA vétója hiúsította meg. Ambíciója, hogy a

n, továbbra is fennállt, és ő még inkább

mintha hajlandó lenne politikai kapcsolatait felhasználni ennek eléréséhez.

134 Az IBA-t a Downing Street-i szemináriumon főigazgatója, John Whitney képviselte, aki saját bevallása szerint katasztrófális teljesítményt nyújtott. Az ITV egésze súlyos vereséget szenvedett.

Thatcher asszony már akkor úgy döntött, hogy a Peacock ajánlásai közül a legkevésbé ízlésének megfelelőt, a műsorszolgáltatók progresszív szólásszabadságát akarja elvetni. Az 1987-es választási programjában ígéretet tett arra, hogy szigorúbb ellenőrzést vezet be a szex és az erőszak ábrázolására. A választások megnyerése után néhány hónappal a konzervatívok létrehozták a Műsorszolgáltatási Szabványügyi Tanácsot, amelynek elnökévé Sir William Rees-Moggot nevezték ki, aki - a kormányzói testület elnökhelyetteseként - már régóta sajnálkozott a BBC szerkesztési fegyelmének hiánya miatt. A BSC az 1990-es Broad casting Act-ben kapott törvényes státuszt.

Eközben 1988-ban az ITV a *This Week című műsorának Halál a sziklán* című adásában elemezte, hogy mi történt, amikor három fegyvertelen IRA-terroristát lőtt le egy SAS-osztag Gibraltár utcáin. A műsorszolgáltatásért felelős Douglas Hurd belügyminiszter elutasította a külügyminiszter, Sir Geoffrey Howe kérését, hogy avatkozzon közbe a az IBA-t, hogy megakadályozza annak továbbadását. Howe tehát maga vállalta a feladatot. Az IBA, miután látta a filmet - amelyet én, a Thames programigazgatója voltam, aki a Thames - jóváhagyta a sugárzást. Sir Geoffrey nyilvánosan elítélte mind a Thames-t, mind az IBA-t. A legtöbb Fleet Street-i újság, a Downing Street-i példát követve, hasonlóan elítélően nyilatkozott, még hozzá drágán azokról, amelyek a film egyik interjúalanyát, Carmen Proettát rágalmazták. Thatcher asszony elkeseredett volt: "Rosszabb, mint a hazaárulás" - dühöngött egy japán filmstábnak.

Ez véget vetett minden kétségnek, ami az ITV-nek addig a pontig a kormány elszántságával kapcsolatban a Peacock-árverés elrendelésére vonatkozóan felmerült. Az IBA, amióta Lord Thomson

Lady Plowden helyére lépett az élén, sikertelenül kereste

az ITV franchise-ok elosztásának "jobb módját" javasolta. mint egy tíz-tizenkét évente megrendezett szépségverseny, amikor egy maroknyi hivatalban levő személyt nem jobb okból, mint "pour encourager les autres" (az újak bátorítása) miatt lehetett leváltani. A *halál után*

A *Sziklán* az IBA is a tűzvonalba került, az IBA-val együtt. kinevezettek, az ITV társaságok.

Tévedés lenne azonban az ITV-engedélyek árverés útján történő értékesítését pusztán büntető intézkedésnek tekinteni. A spektrumiac ötlete hosszú és tiszteletre méltó múltra tekint vissza, legalább az 1950-es évekig. Harold Lever, Harold Wilson egyik legokosabb és legötletesebb minisztere az 1970-es években vetette fel azt az ötletet, hogy az ITV koncessziókat úgy kellene kezelni, mint az északi-tengeri olajmezőket - mint szűkös közvagyon, amelynek a kincstár számára történő megtérülését maximalizálni kellene.

Még az Annan-jelentés is tartalmazott egy függelékét a "Nyerésegekről".

of Advertising Financed Television" című, Dr. Hindley által készített tanulmány, amely azt a kérdést tette fel, hogy azok, akik műsorszolgáltatási jogot igényeltek, miért nem tettek "árajánlatot... a többi potenciális felhasználóval versenyezve".

Az ötlet elutasításakor Annan helyeslően idézte Pilkington véleményét, miszerint "nincs természetes összefüggés a közszolgáltatás nyújtásához szükséges legjobb általános képzettség és a pályázó által felajánlott, vagy bölcsnek tartott pénzösszeg között".

Peacock nem állt ellen a gazdasági logikának, és az új-zélandi hatóságokat idézte, akik a spektrum elajándékozását eleve gazdaságtalannak és pazarlónak minősítették - mintha gyapjút osztogatnának. Csak a

a frekvenciapiac lehetővé tenné a Parlament és a szabályozó hatóságok számára, hogy megfelelő értéket adjanak a műsorszórás engedély teljes kereskedelmi értéke és a közszolgálati programelemek egyébként kereskedelmi szolgáltatáson belüli sugárzására vonatkozó követelményből

e
r
e
d
ő

é
r
t
é
k
c
s
ö
k
k
e
n
é
s

k
ö
z
ő
t
t
i

k
o
m
p
r
o
m
i
s

szumnak. A Peacock ülése idején az akkori szociáldemokraták akkori vezetője, David Owen az ITV-engedélyek árverésre bocsátását szorgalmazta.

Peacock véleménye szerint ésszerű egyensúlyt lehetne elérni, ha minden egyes engedélyre tartalékárat határoznának meg, meghatároznának egy minőségi küszöböt, amelyet minden ajánlattevőnek meg kell haladnia, majd lehetővé tennék, hogy a legmagasabb árat ajánló ajánlattevőnek adják meg az engedélyt.

136 a pályázónak az engedélyt, így maximalizálva az államháztartás számára a megtérülést, és kiszorítva a pazarlást a műsorszolgáltatási tevékenységből - ami ugyancsak kívánatos eredmény.

Annak a következtetésnek azonban, hogy a kormány napirendjében büntető elem is volt, nehéz volt ellenállni. Az 1988-as Fehér Könyvben - hat hónappal a *Death On The Rock* sugárzása után - az ITV egy olyan változata jelent meg, amelyet nehéz volt felismerni. Az ITV még a nevét sem tarthatta meg, helyette a hármas csatornának kellett neveznie magát. Az IBA-t, amely engedélyezte a *Death On The Rock* sugárzását, át kellett alakítani: Független Televíziós Bizottsággént. Az Independent Television News, az ITV hírszolgáltatója, amely teljes egészében a vállalkozók tulajdonában volt, külső részvényeseket kellett volna bevonnia: ez egy elégedetlen hírműsorvezető magánlobbijaának eredménye, aki politikai kapcsolatokat használt fel arra, hogy leszámoljon a tulajdonosokkal, akik nem értékelték eléggé az ITV-t, és nem voltak eléggé hálásak az ITV-nek.

- így gondolta - az ITN potenciáljáról.

A gyakorlatban ezek a kicsinyes intézkedések nem sok változást hoztak. Az ITV nem volt hajlandó megváltoztatni a nevét. Az IBA-ból ITC lett, de azonos személyzettel - még a korábban független Kábelhatóságot is magába olvasztotta. Az ITN tulajdonjogának szükséges megváltoztatását a társaságok nagyrészt figyelmen kívül hagyták, az egyszerű eszközzel, hogy az ITN-ben lévő többlétrekesedéseiket nem a műsorszóró karjukban, hanem holtbiztos fedőcégekben helyezték el.

De az ITV minden nagy kérdésben veszített. Úgy döntöttek, hogy a licencek árverése folytatódik, még a Peacock által előirányzott tartalékár védelme nélkül. Hogy a kincstár hogyan jutott erre a bizarr - a józan észnek ellentmondó - megállapodásra, arra soha nem kaptunk magyarázatot: Nigel Lawson kancellárnak biztosan nem volt magyarázat híján. Ennek eredményeképpen az ITV-licencek több sikeres pályázó jóval a piaci értékük alatt szerezték meg azokat, ami több százmillió fontjába került az államkincstárnak.

az évek során. Mintha csak a sérülést tetézte volna, az 1990. évi műsorszolgáltatási törvény valójában úgy rendelkezett, hogy az ITV-engedélyek későbbi megújítását az ITC által meghatározott tartalék piaci ár alapján kell elvégezni - ez egy megkésett intézkedés.

a racionalitás alkalmazása, amelyet már a kezdet kezdetén is könnyen alkalmazhattak volna.

Mire az 1990-es törvény végleges formát öltött, Lawson összeveszett Thatcher asszonnyal, és az ezzel járó kabinetátalakítás során David Mellort, egy korábbi műsorszolgáltatási minisztert helyeztek vissza, hogy értelmet adjon a jogszabályoknak. Első feladata az volt, hogy megakadályozza az IBA elnökének - aki egyben az ITC megbízott elnöke is volt - esetleges lemondását az árverés

folyamat. George Russell világossá tette, hogy nem fogja egyszerűen jóváhagyni a legmagasabb zárt ajánlatot. Mellor tehát szigorította a minőségi küszöbértéket, és az ITC-nek is jogot adott arra, hogy kivételes körülmények között elutasítsa a legmagasabb ajánlatot tevő ajánlattevőt.

Érdekes módon Peacock maga kereste fel Mellort, hogy felvetesse, hogy a licit szintje és a programkínálat minősége között kompromisszumot lehetne kötni. Ahogy azonban az ITV hivatalos történetében elmondta, "végül ezt a javaslatot elutasították - a kormányzó ment azt mondta: "nem, van egy küszöb: átmész a Becher-patakon; nem számít, milyen magasra ugrassz, és utána jön a licit".".

A kivételes körülményekre vonatkozó záradék egyfajta délibábznak bizonyult. Például a Thames Television, amelynek akkoriban én voltam a programigazgatója, félelmetes sikereket ért el. Ez azonban az engedélyek árverésénél lényegtelen volt, mivel a televíziós műsorszolgáltatásban teljesen újoncok is pályázhattak, és ott volt

Az egyetlen tisztességes összehasonlítás a jövőbeni ígéretek között lenne, nem pedig a múltbeli teljesítmény között. Ezenkívül az ITC által megkövetelt új hálózati megállapodások értelmében az egyes licenctulajdonosok nem vonják felelősségre, ha az általuk ígért programokat később nem rendelik meg. A Thames magas történelmi költségalapja miatt - amely három évtized alatt alakult ki, amikor az engedély

b
i
r
t
o
k
l
á
s
á
n
a
k

f
e
l
t
é
t
e
l
e

v
o
l
t
,

h
o
g
y

b
i
z

onyítottan képes legyen magas színvonalú programokat biztosítani
- több mint valószínűnek tartotta, hogy egy ilyen történelmi
költségalap nélküli versenytárs túllicitálja.

138 Ezért a legtöbbet ajánlotta, amit saját engedélyéért megengedhetett magának,

és remélte, hogy egyértelmű minőségi előnye kiválthatja a kivételességre vonatkozó rendelkezést. Ez a stratégia kudarcot vallott, és utólag bosszantó volt megtudni, hogy George Russell szerint a Thames jobban tette volna, ha kevesebbet ajánl, és így képes lett volna ígéretet tenni a következő ajánlatokra még jobb minőség - éppen a Peacock által javasolt és Mellor által elutasított kompromisszum.

Természetesen nem Thames volt a rendszer egyetlen áldozata. Néhány inkumbens szolgáltatót túllicitálás miatt elutasítottak, annak ellenére, hogy bizonyíthatóan elegendő pénzeszközzel rendelkeztek ahhoz, hogy megengedhessék maguknak az ajánlatukat, vagy pedig a jövőbeli ITV-bevételeket pontosabban prognosztizálták, mint a Thames.

az ITC. Egy másik túllicitált cég - a TVAM - valójában magától Thatcher asszonytól kapott részvénytulajánító levelet, amelyben tiltakozott: "nem önökre gondoltunk": ez felveti a nyilvánvaló kérdést, hogy kire gondoltak. Nekünk, a Temzénél dolgozóknak nem voltak kétségeink.

Lawson később úgy jellemezte az ITV árverését, hogy az "szokatlanul magas bohózzattartalommal" rendelkezett. Az, hogy a franchise-ok közül oly sok csak egy vagy két ajánlattevőt vonzott, bizonyára a terv vagy a koncepció hibájára utalt.

Lawson azonban a belügyminisztérium utolsó pillanatban történő beavatkozását tette felelőssé, visszhangozva korábbi miniszterelnökének véleményét, aki úgy vélte, hogy "sajnos a belügyminisztériumban a műsorszolgáltatók gyakran találtak készséges szószólót". Thatcher asszony valóban úgy támadta az eredményeket, mint "kompromisszumot, amely kevésbé bizonyult kielégítőnek, mint amikor az ITC a franchise-okat... a régimódi módon adományozta". Ezzel szemben Mellor úgy vélte, hogy az általa örökölt törvényjavaslat "szerencsétlen" ügy volt, amely a Lawsonhoz hasonló miniszterek ideológiai preferenciáit tükrözte, akik úgy gondolták, hogy "festékkereskedők bármely csoportja vezethet egy televíziós társaságot". De legalább Michael Green végre megvalósította

Carlton vágyát, hogy betörjön az ITV-be.

Az ITV újabb vereséget szenvedett, amely egy kiszámított szerencsejátékon alapult. A Channel 4 műsoridejének külön eladását próbálta megakadályozni, az 5. csatorna ötletét támogatta, hogy - a megfelelő időben - a hirdetőik által annyira igényelt versenyképes műsoridőpiacot biztosítsa.

keresett. Érdekes módon még 1984-ben Douglas Hurd, első belügyminiszteri megbízatásakor azt mondta az alsóháznak, hogy "nem valószínű, hogy a földfelszíni adókon elérhető csatornákat egy ötödik csatornával lehetne kiegészíteni". Nem meglepő, hogy Peacock gyakorlatilag figyelmen kívül hagyta az ötödik csatorna lehetőségét, kivéve, hogy megjegyezte, hogy az IBA szabályozási hatásköre, úgy tűnik, hogy a versenytársak kereskedelmi televíziózásba való belépésének korlátozásától függ. A szabályozás és a piacra lépés szabadsága közötti konfliktus - mondta Peacock - "akuttá válna, ha a közönséges földfelszíni műsorszórás számára lehetőség nyílna egy 5. vagy 6. csatornára".

Amikor a DTI és a BBC mérnökei 1987-ben kidolgozták, hogyan lehetne létrehozni egy ötödik hálózatot, amely az ország 65%-át lefedné, az ITV azt remélte, hogy a csatorna reklámtámogatásának azonnali támogatása lehetővé teszi a Channel 4 által jelentett konkurencia közvetlenebb veszélyének elhárítását. Rámutattak Peacock saját állítására, miszerint "még a saját reklámjainak a Channel 4 általi közvetlen értékesítése is megsértené azt az elvet, hogy ugyanazon bevételi forrásért nem lehet versenyezni".

Peacock a Channel 4 leválasztását aligha alapvetően indokolta: egyszerűen megállapította, hogy "a Channel Four mostanra elérte azt a pontot, ahol a költségei hasonló nagyságrendűek, mint a reklámbevételei". Ezen az alapon úgy vélte, hogy fel kell ajánlani neki a különválás lehetőségét, annak ellenére, hogy ismételten azt állította, hogy amint az ITV védelme megszűnik a riválisok bevételeiért folytatott közvetlen versennyel szemben, "az IBA-nak rendkívül nehéz lesz érvényt szerezni a normáinak".

A kormány álláspontja figyelmen kívül hagyta a programszínvonalra gyakorolt lehetséges hatást. A Fehér Könyv - amelynek alcíme sokatmondóan a Verseny, választás és minőség volt, ebben a sorrendben - kíméletlenül őszinte volt azzal kapcsolatban, hogy kinek az érdekeit kell érvényesíteni. "A televíziós műsoridő értékesítői közötti fokozottabb verseny - ez a sürgető igény azok részéről, akiknek a reklámkiadásából fizették a

f
ü
g
g
e
t
l
e
n

t
e
l
e
v
í
z
i
ó
s

r
e
n
d
s
z
e
r
t

-

e
l
e
n
g

edhetetlen. A kormány szélesebb körű javaslatai a versenyképesebb független televíziós rendszerre vonatkozóan

140 televíziós ágazatban a Channel Four helye egy ilyen integrált ITV-rendszerben már nem lesz elérhető. A szerkezeti változás ennek megfelelően elkerülhetetlen". *Alice Csodaországban a Szívek királynője* rokon lélekre talált.

Amikor a csatorna igazgatótanácsa végül élt az opcióval, a Az ITV társaságok úgy találták, hogy minden fronton vesztek. A licencárveréssel, a Channel 4 leválasztásával és a Channel által támasztott versennyel 5, gyakorlatilag egyszerre kellett szembenézniük (bár a gyakorlatban, A Channel 5 négy évig késett, miután az első pályázat felhívásra csak egy pályázó jelentkezett, akinek üzleti tervét az ITC elutasította).

Így az 5. csatornát - a brit analóg földfelszíni televíziózás történetében egyedülálló módon - mindenféle vizsgálóbizottság nélkül indították el. Sőt, Sam Brittan már maga a döntés ellen is tiltakozott, hogy a csatornát a hirdetők finanszírozzák: úgy vélte, hogy ez ideális lehetőség az előfizetéses televíziózás kipróbálására, a francia mintára a Canal Plus számára földfelszíni frekvencia kiosztásával, ami nagymértékben csökkenti a fogyasztók belépési költségeit.

Nem ez volt az egyetlen kudarc Peacock kedvenc előfizetési projektje számára. Közvetlenül a jelentés közzététele után a Belügyminisztérium megbízott egy Charles Jonscher által vezetett tanácsadó céget, hogy adjon tanácsot az előfizetés megvalósíthatóságáról. Jonscher kinevezése aligha okozhatott csalódást Peacocknak. Jonscher 1985-ben írt egy monográfiát, amely a Peacock-féle javaslatok alapjául szolgálhatott volna. Látta a jövőt - a címezhető settop átalakítót - és úgy gondolta, hogy az nemcsak működik, hanem "a hatékony piac létezésének alapvető alapját" is biztosítja. Megfelelő áron "lehetséges lenne ilyen készülékeket bevezetni az Egyesült Királyság összes televízió készülékébe, majd az új tranzakciós rendszer bevezetése érdekében zavarni a BBC és minden más, nem reklámtámogatott szolgáltatás adását".

Jonschernek nem voltak kétségei. "A jövőben valamikor, talán öt év múlva, ezeknek az eszközöknek az ára olyan szintre fog

csökkenni, hogy a BBC a szolgáltatásait a nélkül is el tudja majd vinni, hogy

a közösség szegényebb tagjai számára túlzottan magas költségekkel jár, ha továbbra is BBC-szolgáltatásokat akarnak igénybe venni. A licenccím így a néző BBC-műsorok megtekintésének feltételévé válhatna".

Jonscher rámutatott arra a tényre, hogy a videomagnók és a bérelt kazetták magas ára "nem tartotta vissza a brit háztartások igen nagy részét attól, hogy előfizetésre váltsanak erre az új médiumra", ahogy ő fogalmazott. "Ez bizakodásra adhat okot, hogy a televíziós csatornák... jelentős bevételekre tehetnek szert, ha előfizetéses alapon finanszírozzák őket. Ezért a BBC-nek nem kell félnie a váltástól.

erre az új technológiára, amikor az ár kellően alacsony szintre - talán 50 font/egység körüli szintre - csökken. Ez, és nem a kereskedelmi reklám, egyértelműen ez a helyes hosszú távú megoldás a finanszírozási problémára".

Jonscher 1987-ben közzétett jelentése ugyanolyan hosszú volt, mint Peacocké, és hasonlóan tele volt grafikonokkal és táblázatokkal. Következtetései azonban teljesen eltérnek Peacockéval, sőt, saját, korábban közzétett nézeteivel is. Kifinomult elemzések alapján arra az egyértelmű következtetésre jutott, hogy a fogyasztók jóléte szempontjából az előfizetés a műsorszolgáltatások finanszírozásának eszközeként rosszabb, mint az előfizetési díj és a reklám. Ráadásul számításai szerint sem a BBC1, sem a BBC2 nem tarthatja fenn magát pusztán előfizetésből.

A "BBC finanszírozásának jelentős mértékben előfizetéses alapra való átállításának negatív gazdasági hatásai" mellett Jonscher nem kételkedett abban sem, hogy "előfizetéses környezetben... a BBC... jelentősen megváltoztatná a programkínálatát... ha az előfizetés lenne a BBC egyetlen bevételi forrása... a társaságnak szinte teljesen át kellene állnia a jelenlegi programkínálatról egy olyanra, amely nagyban támaszkodik a "prémium" programokra" - ami alatt a sportot és a filmeket értette.

Ez csapás volt az előfizetési lobbira számára. Szerencsétlenségükre a Jonscher-jelentés részletgazdagsága hatékonyan leplezte annak mély módszertani gyengeségét. Az

142 a sportot és a filmeket emelte ki elemzésében, hogy a vizsgálathoz rendelkezésre álló egyetlen sikeres fizetős szolgáltatás ezektől a műfajoktól függött. Nem volt precedens egy generalista szolgáltatásra, nemhogy egy olyanra, amelyiknek már 50%-os részesedése volt. a megtekintés, az előfizetésre való áttérés. Jonscher nem is tudta elképzelni, hogy bármely piacon háromnál több fizetős szolgáltatás virágozna. Elemzése ezért nem foglalkozott a BBC egyedülálló helyzetével.

Ennél is fontosabb, hogy a fogyasztói jóléti számítások egész építménye a 13 vitakörben mindössze 84 résztvevővel készített interjúk gyenge alapjára épült, akik - mint azt maga Jonscher is elismerte - a lakosság egészének nézési szokásait tekintve nem voltak reprezentatívak. Annak ellenére, hogy a jelentés szerint hogy "a felmérés célja nem az volt, hogy statisztikailag érvényes mennyiségi eredményeket hozzon létre", a jelentés összes megállapítását a fogyasztói magatartásról és jólétről e 84 válaszából számították ki, annak ellenére, hogy amikor olyan alapvető kérdést tettek fel, mint hogy hetente hány órát vásárolnak a négy csatornán, "a válaszadók több mint egyharmada túl nehéznek találta ezt a kérdést megválaszolni".

Ezt a súlyos hibát súlyosbította, hogy Jonscher ezután minden számításában abból indult ki, hogy otthononként egy televízió készül. Amint azonban Peacock már világossá tette, a feliratozás egyik fő vonzereje az a lehetőség volt, hogy a BBC finanszírozásának élénkségét és igazságosságát a készülékenkénti, nem pedig a lakásonkénti díjjal lehetett helyreállítani. Jonscher csak a negatív megállapításai után tette hozzá bémán: "Végezetül megjegyezzük a hozzáférés-ellenőrzési technológia használatának egyik lehetséges vonzerejét a műsorszolgáltatási díj beszédésére, nevezetesen azt a lehetőséget, hogy a műsorszolgáltató a következő díjakat számíthassa fel külön engedélyezési díj az otthon minden egyes készülékére". Tekintettel arra, hogy az egy otthonra jutó készülékek átlagos száma már közel két készülék volt, a Jonscher-jelentés - az

által összegyűjtött rengeteg információ ellenére - gyakorlatilag értéktelenné tette a politika formálására szolgáló dokumentumot, mivel ezt a tényezőt nem vette figyelembe a számításaiban.

Ennek ellenére a Jonscher-féle megállapítások általánosan elfogadottá váltak, és számos tanú - köztük a BBC, az IBA, a belügyminisztérium és a Broadcasting Research Unit - hivatkozott rájuk az alsóház belügyi bizottsága előtt, amely 1988-ban kiterjedt meghallgatásokat tartott a műsorszolgáltatás jövőjéről. Csupán a London Business School két közgazdásza - akik történetesen határozottan támogatták az előfizetési díjat - vonta kétségbe Jonscher előfizetésre vonatkozó megállapításait, mivel úgy vélték, hogy nagyon kicsi annak a valószínűsége, hogy az emberek kivonulnának a BBC-ből, ha a díjfizetés önkéntessé válna.

Az LBS ezután egy kétéves kutatási projektbe kezdett, amelyet a BBC egy korábbi vezető kutatási szakértője közösen vezetett. A "Nézők fizetési hajlandósága" című jelentésüket 1990-ben tették közzé. Zseniális módszertana kimutatta, hogy "a brit televíziónézők hajlandóak a jelenlegi engedélyezési díjnál jóval magasabb árat fizetni azért, hogy megtarthassák a mainstream csatornáikat... az eredmények azt sugallják, hogy a BBCTV-t könnyen lehetne előfizetésből finanszírozni az engedélyezési díj helyett: ha a BBC annyit kérne, amennyit a piac elbír, akkor nagyon nyereséges lehetne". Az LBS továbbra is a licencdíj-finanszírozást részesítette előnyben, azzal az indokkal, hogy az előfizetési működési költségek akkoriban nagyobbak tűntek, mint a licencdíj-kikerülés és -beszedés költségei. Azonban még az LBS sem építette be tanulmányába a multispecifikus tényezőt, hanem egyszerűen arra a megállapításra támaszkodott, hogy "szinte senki sem hagyná abba a BBC1 vagy (főleg) a BBC2 nézését, ha az önkéntes előfizetés körülbelül a teljes jogdíj szintjén maradna".

A Belügyi Bizottság 1988 nyarán tette közzé jelentését. A jelentés nagyjából támogatta Peacock megközelítését, azzal a kiegészítéssel, hogy a Channel Five-öt hamarosan be kell vezetni, és öt éves ütemtervvel kell elérni a 25%-os független gyártási kvótát, megelőzve Peacock tízéves 40%-os célját. Ennek ellenére, hogy a független producerek többsége politikailag baloldali volt, a konzervatívok melegedtek hozzájuk, mint minikapitalistákhoz, akik a műsorszolgáltatás nagyobb hatékonyságát szolgálnák. Független képviselőként egyszer én vezettem Alasdair Milne-hez a

144 BBC és Lady Plowden az IBA-nál, 2%-os kvótát kérve. Most a kormány egy 25%-os önkéntes kvótát hozott létre, azzal a fenyegetéssel, hogy ha a BBC és az ITV nem tartja be a törvényben előírtakat, akkor magasabb lesz a kvóta.

Ami tehát a Peacock-jelentésben szinte csak utólagos gondolat volt, az gyorsan megvalósult, és mélyreható változásokhoz vezetett az iparágban. Az erőforrások, a gyártás, a széleskörű vetítés, a közvetítés és a terjesztés korábban zárt vertikális struktúrájának részleges szétválasztása könyörtelen logikát szabadított fel, nem utolsósorban a BBC-nél. Ennek hatásai még mindig érezhetők.

A Belügyi Bizottság arra is emlékeztette a kormányt, hogy Peacock azt kívánta, hogy az új televíziókészülékekben a peritelevíziós aljzatok kötelezővé váljanak 1990-től. 1988. Most azt javasolta, hogy a dátumot 1990-re tolják ki, hogy tükrözze az időközben bekövetkezett késedelmet. A Jonscher-jelentés azonban nagymértékben aláásta ezt az elképzelést, rámutatva arra, hogy számos eszközzel el lehet érni ugyanazt az eredményt, és azzal érvelt, hogy az ilyen aljzatok kérdése valójában kívül esik a bizottság hatáskörén. Ezért nem tett ajánlást.

Érdekes módon maga a Belügyminisztérium az alsóházi bizottság előtt tett vallomásában azt állította, hogy Jonscher a kötelező aljzat ellen javasolta. Mindenesetre az 1988-as fehér könyv továbbra sem volt meggyőződve, miközben továbbra is azzal érvelt, hogy a BBC-nek fel kell készülnie az előfizetés esetleges bevezetésére a licenrdíj helyett. "Pénzügyi ösztönzőként" egy ilyen átálláshoz "a kormány április után az RPI-növekedésnél kisebb mértékű licenrdíj-emelésben kíván 1991megállapodni".

A peritelevízió aljzat - vagy a scart csatlakozó, ahogy később ismert lett - végül az Európai Bizottság irányelvének köszönhetően vált kötelezővé a nagyobb televíziós készülékeknél. De addigra az előfizetés egész kérdését Rupert Murdoch már átvette, aki látványosan bebizonyította, amit a Nemzeti Fogyasztói Tanács és a London Business School kutatása is sugallt - hogy a nézők közel fele elégedetlen a meglévő négy csatornával,

és a nézők hajlandósága, hogy a televíziózásért a műsorszolgáltatási díjat messze meghaladóan fizessenek, jelentős bevételi forrássá alakítható.

Furcsa egybeesés, hogy az 1990. évi műsorszolgáltatási törvényt a királyi jóváhagyás napján kapta meg a Murdoch-féle Sky Television és az IBA által támogatott riválisa, a British Satellite Broadcasting, a BSkyB egyesülése. Ez az ügylet dühöngött a tehetetlen IBA, valamint a liberális sajtó, különösen akkor, amikor kiderült, hogy Murdoch előre figyelmeztette erről Thatcher asszonyt egy zártkörű találkozón. Valóban, a műholdas televíziós üzletágban Murdochnak tulajdonított szinte minden bűnt Thatcherre is hártják, akiről feltételezik, hogy segítette politikai csodálóját és kívülálló társát a műsorszolgáltatási sikerekben.

A tények kevésbé támasztják alá ezt az összeesküvés-elméletet. Murdoch nem sokkal 1968-as indulása után megmentette a London Weekend Televisiont, amikor az pénzügyi és vezetői válságba került. Az akkori szabályozó hatóság - az ITA - azonban nem engedte, hogy egy ilyen kereskedelmi szemléletű ausztrál vállalkozó ténylegesen átvegye az LWT vezetését. Sok keserűség közepette visszalépett, és újságbirodalmának kiépítésére koncentrált - és itt nem kérdés, hogy a Thatcher-kabinet megkönnyítette a Times Newspapers átvételét azzal, hogy nem küldte monopóliumvizsgálatra.

A televíziózás terén azonban Murdoch pörgött a kerék. Robert Maxwell volt az, aki potenciális haszonélvezője volt a kormány 1980-as évek közepén bevezetett, a kábeltelevíziós piac deregulációjának. (Nem mintha Maxwellnek megvoltak volna az üzleti képességei ahhoz, hogy ebből tőkét kovácsoljon, sőt, még a rendkívül értékes MTV Europe fél részvényét is kiengedte a kezei közül). Murdoch eközben a Sky műholdas csatornáját terjesztette az európai kábelrendszerekben, és hat év alatt több tízmilliót vesztett, mielőtt beletörődött, hogy gyakorlatilag nincs páneurópai reklámpiac. Amikor 1985-ben megváltoztatták a szabályokat, hogy a háztartási helyiségekbe is telepíthessenek parabolaantennákat, az nem Rupert Murdoch, hanem a brit DBS sikerének elősegítése érdekében történt.

146 Eközben az Európai Unió és az Európa Tanács (amely az akkori 12 tagállam helyett az országokat²¹ tömörítette) kezdeményezései olyan megállapodásokhoz vezettek, amelyek minden tagállamot köteleztek a más tagállamokból érkező műholdas adások fogadására. Bizonyos fokú harmonizált szabályozást hoztak létre, és az Egyesült Királyság támogatta Svédország arra irányuló törekvéseit, hogy az ilyen szabályozás reális legyen. Murdoch nem vett részt ebben az alaptisztázási folyamatban, de gyorsan reagált, amikor az egyik EU-tag, Luxemburg szembeszállt az európai telefontársaságok - amelyek szinte mind állami monopóliumok - közötti munkamegállapodással, miszerint a közepes teljesítményű műholdakat csak távközlési célokra szabad használni.

Egy luxemburgi vállalat, a SES/Astra, egy olyan műhold számára kívánta felhasználni Luxemburg egyik nemzetközileg elfogadott űrszelvényét, amely centiméteres⁶⁰ parabolaantennákat céloz meg, amelyeket gyakorlatilag egész Nyugat-Európában a háztartásokban elhelyezett helyiségekre lehet csatlakoztatni. A szabályozó hatóságok sok rosszallást fogadtak el - amikor a Thames úgy döntött, hogy befektet az Astrába, az IBA megkérdőjelezte a műhold jogi státuszát, megismételve a Radio Luxembourg ellen az 1930-as években felhozott kalózkodási vádakat. De amikor a BT szakított a telefonos társaival. vállalatok és az Astra támogatása mellett döntöttek, a hivatalos ellenségeskedés megszűnt. Murdoch azonnal lefoglalt négy transzpondert a műholdon, hogy a Sky Televisiont Sky One néven újraindítsa, hír-, film- és sportcsatornákkal együtt.

Meglepő lépése leváltotta a BSB konzorciumot, amely elnyerte a jogot a hivatalos, nagy teljesítményű brit műholdvevőhelyek használatára, legyőzve a többi pályázót, akik között volt Michael Green és Rupert Murdoch is. A BSB elhárította a Sky fenyegetését, tévesen azt hitte, hogy az Astra parabolaantennák a saját kisebb paraboláik árának két-háromszorosát fogják eladni. A 14 hónappal később induló BSB soha nem tudta csökkenteni a Sky előnyét. Mindkét szolgáltató hatalmas összegeket veszített, Murdoch egész vállalkozása - a News Corporation - pedig közel került a pénzügyi összeomláshoz. Végül a BSB részvényesei voltak azok, akik végül elvesztették a bátorságukat, és

beismerték, hogy

az egyesült vállalat irányítása Murdoch kezébe kerül, a tulajdonjog egyenlő arányú megosztása ellenére.

Thatcher szerepe ebben az egészben soha nem volt több, mint marginális. A Sky elindítását éppúgy nem tudta volna megakadályozni, mint a páros fúziót. A BSB-t felesleges költségekkel terhelték.

és szabályozások egyszerűen azt tükrözték, hogy a kormányok régóta úgy gondolják, hogy a piaci erőkre való tekintet nélkül engedhetnek előítéleteiknek. Igaz, hogy a Sky-t a Murdoch-sajtó erősen támogatta - de nem jobban, mint az ONDigital-t az ITV. Sőt, ha bármelyik konzervatívokat támogató médiaszolgáltatóról elmondható, hogy üzleti szempontból profitált a kormány döntéseiből, akkor Michael Green neve jut eszembe.

Mindenesetre a Sky-t nem annyira az egyesülés tette működőképesé - decemberben a BSKyB1990, még mindig heti 10 millió font veszteséget termelt -, mint inkább a határozott vezetés, a fogyasztói preferenciák pontos ismerete és a technológiai innováció. Murdochot itt is tisztességtelen gyakorlatokkal kellett vádolni, mivel egy vertikálisan integrált vállalatot épített ki, amely az előfizetők kezelési rendszerének, a titkosítási technológiának, egy intelligens kártyával foglalkozó vállalatnak, egy antennaszereelési üzletágnak, transzponder-bérleteknek, gyártási és transzmissziós létesítményeknek, valamint a News Corporation leányvállalata, a Fox által gyártott filmekhez és sorozatokhoz való hozzáférésnek a tulajdonosa volt.

Az igazság mégis az, hogy a BSKyB mindezen üzleti szempontok nélkül nem lett volna üzlet - és Murdochért senki sem vállalta volna. Sőt, a legtöbb versenytárs azt jósolta, hogy elbukik - mert a régimódi PAL-jeleket nem lehetett titkosítani, vagy az intelligens kártyákat elárasztották volna a kalózverziók, vagy az emberek nem voltak hajlandók csúnya antennákat tenni a falukra, vagy a brit műsorszórás egyszerűen túl jó volt ahhoz, hogy a prémium filmekben és a sporton kívül bármi másnak piacot találjon. Az, hogy a prémium filmek és a sport ma a műholdas és kábeles nézettségnek csak egynegyedét teszik ki, és hogy több tucatnyi hiánypótló és általános csatornának sikerülhetett

h
o
g
y

M
u
r
d
o
c
h

ó
r
i
á
s
i

s
z
e
r
e
n

c
s
e
j
á
t
é
k
á
n
a

k hátán virágozzék fel.

148 befektetés, egyszerűen a hagyományos gondolkodás gyengeségét mutatja sok éven keresztül.

A földfelszíni műsorszolgáltatók azonban visszavágtak, és erős szövetségesre találtak a kábeliparban, amelyet a BBC a Hunt-vizsgálat során társadalmi megosztottságként jelentett fel. A kábeles műsorkínálatot mérhetetlenül erősítette a Sky programjainak elérhetősége, de a kábeltévé határköltései nagyrészt a Sky ellenőrzése alatt álltak, és a határbevételek nagyrészt a Sky zsebébe folytak.

A kábeltársaságok panaszos kiáltásai miatt az OFT rendszeresen vizsgálta, hogy a Sky állítólagosan visszaélt-e erőfölényével. Egyetlen panasznak sem adtak helyt, de a közvéleményben egyértelműen az a kép alakult ki, hogy a Sky gátlástalan versenytárs.

Az ITV komoly pszichológiai csapást szenvedett el, amikor 1992-ben elvesztette legnagyobb sportszerződését - az élvonalbeli labdarúgó-bajnokságot - a Sky-tól. A bevételeit azonban alig érintette, és a Premier League jelentőségét a Sky számára jócskán eltúlozták: a Sky üzletmenetének legnagyobb egyedi fellendülését nem a Premier League 1992 augusztusi elindítása, hanem a Multi Channels csomag szeptemberi elindítása jelentette. 1993.

az egymást követő vizsgálóbizottságok legnagyobb félelme a fizetős televíziózással kapcsolatban - kevesebb mint 5%. A BBC több jelentős sportműsort veszített el az ITV, a Channel 4 és még az 5. csatorna javára, mint a Sky javára.

Ennek ellenére 1996-ban a BBC által gondosan irányított jelentős számú Murdoch-ellenes véleménynek sikerült megdöntenie a Lordok Házában a kormánytöbbséget, és elérni, hogy a felsorolt sporteseményeket - összesen nyolcat, köztük a kupadöntőt és a vb-t - kizárólag korlátozott terjesztésű csatornákon lehessen értékesíteni.

A BBC is úgy ítélte meg, hogy érdemes szakértői bizonyításba fektetni a Sky elleni kábeles panaszok alátámasztására. És határozottan támogatta az Európai Parlamentben tett lépéseket, amelyek célja, hogy szigorú ellenőrzés alá vonják a digitális

technológiát használó fizetős távközlés következő generációjának fejlesztését.

Hogy igazságos legyek, a BBC joggal állíthatná, hogy mindezzel a saját érdekei mellett a közérdeket is igyekszik védeni. A BBC számára a tét nagy volt: a digitális technológia megalapozhatta vagy megtörhette a vállalatot. Minden szereplő számára jelentősek voltak a digitális vonzerők. Az új technológia megnövelte a bármely elosztócsatornába bepréselhető csatornák számát, jobb kép- és hangminőséget ígért, és nagyobb interaktivitást tett lehetővé, különösen mivel a televízió, a telefonok és a számítógépek most már ugyanazt a nyelvet használhatták. Azok, akik - jogosan vagy jogtalanul - panaszkodtak a Sky által az analóg fizetős televíziózás területén elfoglalt erőfölényével való állítólagos visszaélésre, eltökéltek abban, hogy ha a Sky hasonló pozíciót ér el a digitális térben, akkor nem tud majd visszaélni vele.

Még a konzervatívok is - még Thatcher alatt is - bevezették a médiakereszt tulajdonlási szabályokat, amelyek célja, hogy a legnagyobb újságtulajdonosok ne birtokolhassanak kisebbségnél nagyobb részesedést a földfelszíni televízióban. Murdoch kritikussai úgy vélték, hogy ez nem a lényegét tévesztette szem elől: a műholdas fizetős televíziózás volt az, ami lehetővé tette számára, hogy rendkívül erős pozíciót építsen ki. Mégis ki tudta volna ezt megakadályozni? A műholdas transzponderek nem voltak szűkös erőforrások.

- az IBA jelenleg több mint 200 műholdas szolgáltatást engedélyez. Ráadásul, ha ezeket nem brit forrásból bérelték, akkor nem állt a kormány rendelkezésére sem a kiosztásuk, sem a részletes szabályozásuk. Bármilyen kísérlet arra, hogy a nem hazai műholdas csatornákra szigorú tulajdonjogi szabályokat kényszerítsenek, öncélú lett volna: a működés egyszerűen, teljesen legálisan, máshová került volna át az EU-ban, ami több ezer munkahelybe került volna az Egyesült Királyságban.

Ehelyett a szabályozás új formája alakult ki, amely a szolgáltatás tartalma helyett a tisztességes kereskedelmen alapul. A versenyhatóságok megkövetelték a Sky-tól, hogy minden programját elérhetővé tegye kábeles riválisai számára, bár a kábeles exkluzív programokat a műholdas platformtól is távol tarthatták. A Sky szolgáltatásainak díjszabását szabályozták.

I megkövetelje, hogy valamelyik csatornáját bármely más csatorna megszerzésének feltételeként vegyék át.

150 közülük. És bármennyire is előrehaladt a Sky az analóg, az digitálisan újra kellene kezdeni.

A Sky-t óvatosan kezelő erők két olyan területet jelöltek meg, ahol új ellenőrzések bevezetésére kerülhet sor. Az első csata a dekóderdobozok kialakításával kapcsolatban zajlott, amely Európában ipari, szabályozási és politikai szinten zajlott. Határozott kísérlet

- a BBC és a brit EP-képviselők jelentős szerepvállalásával - a digitális dobozok saját feltételes hozzáférési rendszereinek betiltására, vagy egy külön közös interfész bevezetésére irányult, amelyet a műsorszolgáltatók az úttörő befektetők hátán szabadon használhatnának, miután elegendő számú boxot hoztak létre. Végül az ipari logika győzött a politikai preferenciák felett: egyik intézkedést sem hajtották végre, és a befektetők hiánya miatt a digitális műsorszóró elhalványult. A Sky és a szabadalmaztatott rendszerek más felhasználói azonban a visszaélések elleni szabályozási ellenőrzések egész sorával szembesültek.

A másik csatátér az elektronikus programfüzetet érintette - azt a navigációs rendszert, amely lehetővé tette a nézők számára, hogy irányítsák

a digitális lehetőségek sokaságán keresztül. A lehetőség a manipuláció egyértelmű volt. A BBC még egy 10 000 font értékű videót is készített, amely bemutatja, hogy az állítólagos Sky EPG hogyan számúzheti a BBC-t a BBC-ről.

szolgáltatások a rendszer távoli részeihez. Ez némileg visszaütött, amikor a Sky be tudta mutatni, hogy a BBC saját - televíziós és nyomtatott - műsorfüzetének útmutatói hogyan diszkriminálják a versenytársakat, különösen a nem földi sugárzásúakat. A befektetés azonban kifizetődött, mivel a minisztereket és a szabályozó hatóságokat meggyőzték, hogy szigorú feltételeket szabjanak az EPG-k kialakításának módjára.

A Sky MultiChannels tapasztalatai azt mutatták, hogy a Sky nem akarta kizárni a riválisokat a platformjáról, hanem azt szerette volna, ha mindannyian csatlakozhatnak a rendszerhez, és az EPG-ben kiemelt helyet kapnak. A Sky versenytársai voltak azok, akik úgy döntöttek, hogy visszatartják szolgáltatásaikat -

nevezetesen az ITV és az ITV2; és ez azért volt így, mert a tulajdonosaiknak most már saját platformjuk volt, amelyet előnyben kívántak részesíteni, mint egy

a digitális politika legnagyobb egyedi fejlesztésének eredménye: a digitális földfelszíni televíziózás, azaz a DTT.

A digitális korszakra való felkészülés során a BBC legfontosabb győzelme az volt, hogy meggyőzte a Whitehallt és a többi földfelszíni műsorszolgáltatót a DTT előnyeiről. Az, hogy a meglévő analóg adótornyokat fel lehet használni a DTT-re, elég könnyű volt belátni. Az is nyilvánvaló volt, hogy akár harminc csatornát is be lehet szorítani egy olyan földfelszíni rendszerbe, amely jelenleg alig öt csatornát szolgáltatott. Valószínűnek tűnt, hogy a legtöbb ember ezeket parabola- vagy kábeldoboz nélkül, de a meglévő antennáján keresztül is foghatja.

A kábel- és műholdas műsorszórás esetében a digitálisra való áttérés nem politikai, hanem üzleti döntés volt. Nehezebb volt megérteni, hogy ki fogja fizetni a DTT átvitelt, amely az analóg földfelszíni rendszer költségein felül legalább évi 70 millió fontba kerül, vagy hogy mely fogyasztókat vonzaná a korlátozott csatornakinálalt - amely még az analógnál is kevesebb -, és melyeket vonzana.

kábel és műhold, és a töredéke annak, amit ezek a platformok digitálisan kínálhatnak. A DTT-nek azonban erős politikai és szabályozási vonzereje volt.

A westminsteri politikusok számára a DTT hiányában az a nemkívánatos kilátás állt fenn, hogy a digitális televíziós rendszer gyakorlatilag kívül esik az ellenőrzésükön, és potenciálisan Murdoch uralja azt.

Paradox módon a brit szabályozó hatóságok által kiosztott korlátozott kapacitású rendszer még a spektrumbőség korában is lehetőséget adott arra, hogy a hagyományos műsorszolgáltatók központi helyet foglaljanak el. Az elektronikus kiadás szédítő elképzelései, amelyek minden szabályozó hatóság tényleges hatókörén kívül esnek, a spektrumszűkösség újonnan kitalált változatában vakká válhatnak.

Tipikus kompromisszumot kötöttek. Cserébe azért, hogy a teres trial műsorszolgáltatók beleegyeztek abba, hogy analóg szolgáltatásaikat évekig párhuzamosan digitálisan sugározzák,

m
i
n
d
a
n
n
y
i
a
n

t
o
v
á
b
b
i

k
a
p
a
c
j
t
á
s
t

k
a
p
t
a
k

a harminccsatornás DTT legjobb felében.

151

rendszer. Ezt felhasználhatják arra, hogy új szolgáltatásokat indítsanak el egy olyan ellenőrzött környezetben, amelyet továbbra is uralni tudnak.

152 A földfelszíni műsorszolgáltatók mindegyike kapott a kormánytól olyan pénzügyi kedvezményeket, amelyek elegendőek voltak ahhoz, hogy együttműködésükre ösztönözzék őket - valójában a DTT átviteli rendszerért a nyilvánosság fizet. A kapacitás másik felét kereskedelmi szolgáltatóknak írták ki pályázatra.

A nyertes ajánlatot a Carlton és a Granada konzorciuma tette. - aki most az ITV kétharmadát birtokolta - és maga a BSkyB. Az európai versenyhatóságok és az OFTEL távközlési szabályozó hatóság nyomására azonban az ITC arra kényszerítette a BSkyB-t, hogy részvényesként lépjen ki, de a beígért programszolgáltatásokat hagyja meg. A kormány az ITC-n keresztül a DTT-re vonatkozóan is összetett tulajdonjogi és tartalmi szabályokat hozott létre. Az 1980-as évek tapasztalataitól el nem riadva, és a háború utáni minta nyilvános vizsgálata nélkül, a politikailag vezérelt széles körű szereposztási menetrendet állították vissza, éppen akkor, amikor a közvetlen fogyasztói választás Peacock-korszaka elérhető közelségbe került.

Meglepő fordulat volt, nem kockázat nélkül. Mind a konzervatív, mind a munkáspárti kormányok látták a digitális piac alakítására tett korlátozott kísérletek erényét. A közvélemény azzal indokolta, hogy a digitális műsorszórás fogyasztói előnyei potenciálisan nagyon nagyok, és hogy a háromlappos rendszer felgyorsítja a gyors elfogadást. A DTT azt is lehetővé tette, hogy a fogyasztók egyszerűen egy digitális televíziókészülék megvásárlásával váltsanak át a digitális adásra, anélkül, hogy fizetős csatornákra kellene előfizetniük, vagy külön dekódert kellene vásárolniuk. Ráadásul minél gyorsabb az egyetemes minél inkább elterjed a digitális technológia, annál gyorsabban tudná a kormány újraértékesíteni az analóg földfelszíni spektrumot, és így egyszeri nyereséget hozhatna a spektrum távközlési célú, több milliárd fontos eladásából.

Ennek a szélsőségeknek a valóságát nem szabad természetesnek venni. Az ITC már figyelmeztetett arra, hogy az analóg műsorszóró rendszer leállítása valószínűleg még tovább fog tartani, mint az a 21 év, amely a 405-ös vonalú adók 625-ös vonalúak javára történő leállításáról szóló döntés és az 1985-ös

tényleges leállítás között eltelt. Ma a televízió

a készülékek sokkal tovább tartanak, minden otthonban átlagosan közel három készülék van, és szinte minden otthonban van videomagnó. Gyakorlatilag minden egyes működő hardvert digitálisra kell fejleszteni, mielőtt az analógról való lekapcsolás politikailag lehetővé válna. Az az elképzelés, hogy akár öt évre előre is bejelenthetnénk a kikapcsolás időpontját, mondjuk akkor, amikor az otthonok 75%-ában már van egy digitális készülék, veszélyekkel teli.

A digitális politika sokkal összetettebb, mint a műsorszórás Peacock által elképzelt változata. A gazdasági szabályozás a kormányzati szerepvállalás kulcsfontosságú tényezőjévé vált. A miniszterek most azt mérlegelik, hogyan kezeljék a tartalom és a versenyszabályozás keverékét, ahogy a műsorszolgáltatás és más digitális technológiák konvergálnak.

A műsorszolgáltatási piac gyorsan növekedett, de még mindig jelentős mértékű a közzsféra ellátása - nem csak a műsorszolgáltatási díj és a walesi és gael nyelvű szolgáltatások költségei révén, hanem a csatornák implicit állami támogatása révén is, és 3,4 akik csökkentett díjat 5, fizetnek.

- vagy nulla - összeget fizetnek azért, hogy hozzáférjenek értékes frekvenciákhoz, cserébe a közzszolgáltatási kötelezettségek vállalásáért. Még a látszólagos spektrumbőrség korában is felárat kell fizetni a szűkös földfelszíni frekvenciákért, amelyektől az otthonok nagy többsége függ.

A tisztességes verseny kérdései most már jóval túlmutatnak a Sky tevékenységén. Már láttuk, hogy az ITC új keresztpromóciós iránymutatásokat adott ki, miután az ITV-t úgy ítélték meg, hogy visszaélt a digitális televíziózás reklámidőben történő népszerűsítésének jogával, amikor a földfelszíni platformot támogatta a műholdas platformmal szemben. Az új kérdések sűrűn és gyorsan érkeznek.

Engedélyezni kell-e az ITV-nek és hatékony leányvállalatának, az ONDigitalnak, hogy közösen pályázzanak olyan jelentős sportjogokra, mint a Bajnokok Ligája, amikor egyetlen más műsorszolgáltató sem rendelkezik hasonló hozzáféréssel mind az ingyenes, mind a fizetős csatornákhöz? Az ilyen bajnokságok

f
r
e
e
t
o
a
i
r

é
s

f
i
z
e
t
ő
s

j
o
g
a
i
t

k
ü
l
ö
n

k
e
l
l

ene-e választani és önálló csomagokként értékesíteni, ahogyan azt az élő és a kiemelt mérkőzésekre vonatkozó jogok esetében megköveteli a következő szervezet

154 az ITC-nek a jegyzett eseményekre vonatkozó szabályai?

Igazságtalan-e a hirdetőkkal szemben, ha a költségeiket több százalékponttal növeli az, hogy a Carlton és a Granada 50 millió font értékben ad el saját műsoridejükből saját csoporttárságaiknak? Engedélyezni kellene-e a BBC-nek, hogy minden jogot megvásároljon egy teniszbajnokságra, jól tudva, hogy csak a döntő kiemelt részeit tűzi műsorára a fő szolgáltatásaiban, és az élő közvetítést a BBC Choice-ra helyezi át, amely csak az otthonok egy kis kisebbsége számára érhető el?

Mennyire akarjuk, hogy a BBC a kereskedelmi piac jelentős szereplőjévé váljon? Külföldi kereskedelmi tevékenységei ugyanolyan érzékenyek-e, mint a hazaiak? Számít-e, ha a kereskedelmi részlege - amely a licencfinanszírozású műsorok hasznosításából él - pénzt veszít a tengerentúli befektetéseken? Hogyan tartja egyensúlyban a BBC a licencfinanszírozott műsorokból származó bevételek rövid távú maximalizálásával a lehetőséggel, hogy az említett anyagot biztosítékként használva tőkét építsen? Helyes-e, ha a licencdíjfizetőktől újbóli fizetést követelünk az általuk finanszírozott műsorok megtekintéséért, amikor lehetőség nyílik arra, hogy az anyagot szabadon sugárazó műsorszolgáltatóknak adják el?

Milyen mértékben kell a BBC-nek részt vennie az új fizetős távközlési és digitális piacon? Amikor a Channel 4 elindította prémium filmszolgáltatását, a Filmet,4, 30 millió fontot kockáztatott. Mivel a Channel 4 nem fizet semmit a rendkívül értékes sugárási frekvenciákért, ez a befektetés a programköltségvetésből átcsoportosított közpénznek tekinthető. Ha a BBC a jogdíjat egy ilyen szolgáltatásért - akár nyereségesnek bizonyult, akár nem - hangos tiltakozásra adna okot. A BBC megígérte Peacocknak, hogy a DBS ambícióinak kudarca után nem fog újra belevágni a fizetős televíziózásba. Ehelyett a nem készpénzes eszközöket olyan kereskedelmi partnerségekbe fekteti, mint a Flextech és a Discovery, és a jogdíjából származó pénzeszközöket az új, szabadon fogható szolgáltatások finanszírozására fordítja.

Azonban még ezek az ingyenes légi járatok is vitákat váltanak ki. A Sky panaszt tett az Európai Bizottságnál, hogy a Sky News szolgáltatása kárt szenvedett, amikor a BBC a kábeltelevízió számára hozzáférhetővé tette

társaságok ingyenesen a saját licencből finanszírozott News 24. A BBC valamennyi ingyenes digitális szolgáltatása valójában a források átcsoportosítását jelenti a háztartások 99%-a és a tandíjfizetők 100%-a számára elérhető szolgáltatásoktól a többcsatornás technológiába beruházó háztartások felé.

Ez a rejtély áll a BBC finanszírozásának felülvizsgálatának középpontjában, amelynek elnöke a Goldman Sachs vezető nemzetközi közgazdásza, Gavyn Davies, és amely éppen ötven évvel azután történt, hogy Lord Beveridge-t a háború utáni első vizsgálóbizottság elnökévé nyilvánították. A Davies-féle felülvizsgálat nem egy teljes körű vizsgálat - de a feltételei nagyjából ugyanazt a területet fedik le, mint Peacocké, bár a hangsúlyt a tisztességes kereskedelemre és a licencdíj kiegészítésének módjára helyezi, nem pedig kifejezetten a reklámra és a szponzorációra.

Peacock úgy érezte, hogy joga van ahhoz, hogy vizsgálatát a BBC finanszírozásánál jóval szélesebb körben folytassa, mivel más médiumokat is bevontak a vitába. Valószínű, hogy Davies gyorsan el fogja utasítani a reklámokat és a szponzorációt, mint értelmes forrásokat.

BBC bevételeit, ahogyan a Peacock is tette. Ő is úgy találja majd, hogy a BBC kereskedelmi bevételek szerzésének lehetőségei korlátozottak, valamint versenykérdésekkel is sújtva vannak.

Minden jel arra mutat, hogy Peacockhoz hasonlóan ő is azt feltételezi, hogy nincs reális politikai lehetőség a licencdíj infláció előtti indexálására, és hogy

valamilyen más forrás a BBC bevételeinek helyreállításához és a jogos digitális ambícióinak finanszírozását meg kell találni.

Egyértelmű kísértés az engedélydíj digitális kiegészítése, ahogyan az a televízió, majd a színes televízió bevezetésekor történt. Azok, akik igénybe vették az új szolgáltatásokat, fizettek értük. A BBC digitális csatornáival szembeni kereskedelmi és politikai ellenérvek egy csapásra elenyésznének. Ráadásul, mivel minden digitális dekóder automatikus kapcsolóval lenne ellátva, amely megakadályozná, hogy a digitális kiegészítést nem fizetők

h
o
z
z
á
f
é
r
j
e
n
e
k
,
é
s
m
i
n
d
e
n
d
i
g
i
t
á
l
i
s
t
e
l

evíziós adásvétel központilag rögzíthető lenne, a digitális engedélyt könnyebb lenne beszélni, mint az analógot, és a többcsatornás otthonok méltányosan arányosan többet fizetnének. Peacock híres

156 a második szakasz - az előfizetés korszaka - a következő módon valósulna meg

digitálisra való átállás.

A digitális úttörők - műsorszolgáltatók, gyártók, kiskereskedők - számára - súlyos átmeneti csapás lenne, egy politikailag kívánatos technológiaváltás potenciális fékje, amit csak súlyosbítna, ha csak hónapokkal azután vezetnék be, hogy digitális fogadásait megtették. Ugyanakkor visszaállítaná a Beveridge, Pilkington, Annan és Peacock által lefektetett elvet, miszerint a BBC különböző szolgáltatásait a felhasználóknak kell finanszírozniuk.

Szükség van rá? Rövid távon talán nem. A BBC és az ITV közötti finanszírozási szakadék éppoly illuzórikusnak bizonyult, mint Kennedy rakéták közötti szakadék. Peacock és Jonscher úgy képzelte, hogy a század végére elérheti az évi 1 milliárd fontot - de ez még egy tucat évvel később sem változott. A BBC százmilliókat szorított ki a költségeiből, köszönhetően a belső reformoknak, amelyeket a függetlenek bevezetése gyorsított fel. Több mint 200 millió fontot megtartott az adók eladásából - ritka engedmény a Thatcher utáni konzervatív kormányzat részéről. Biztosította az engedélyezési díj jelentős emelését, hogy finanszírozni tudja a digitális piacra való első lépéseit. Eközben az ITV és a Channel 4, bár jól prosperál, bevételei és programköltségvetései alig haladják meg a következő éveket

a BBC-é. Sokak várakozásával ellentétben a BBC és a tandíj legalább 2006-ig biztonságban van. A BBC, a Peacock-ügy bizonyítékait maga mögött hagyva, megerősítette támogatását a licenccdíj mellett. Az előfizetési finanszírozás még mindig csábíthat, de csak távolról.

A BBC központi szerepe a brit műsorszórásban a háború utáni vizsgálatok sora alatt is állandó maradt. Ugyanígy a műsorszolgáltatás szabályozására irányuló törekvés is a fokozatos pontokon keresztül.

a növekedés. Az 1980-as évek elejétől kezdve a fogyasztók kiszorították a műsorszolgáltatókat, mint a kormányzati politika alakításának kulcsszereplőit: de a monopólium iránti ösztön, a piac irányításának szokása és az a meggyőződés, hogy a

Whitehallban dolgozó ember tudja a legjobban, a politikai
körökben is megmaradt. A fogyasztókat látszólag védeni kell

nemcsak a kereskedelmi ragadozóktól, hanem önmaguktól is. A digitális korszak, amelynek örömteli szabadságát Peter Jay 30 évvel ezelőtt megrajzolta, hamarosan véget érhet: de paradox módon a szabályozás megújult lendületével kezdődött, nemcsak az Egyesült Királyságban, hanem általában az EU-ban is.

Ha van tanulsága az elmúlt ötven évnek, akkor az az, hogy a műsorszolgáltatás továbbra is dacol a fogyasztói ellátás normális szabályaival. Ahogy Pilkington fogalmazott, a technikai okokból eredő ellenőrzések kulturális, társadalmi és politikai dimenziót öltöttek. A digitális politika sok tekintetben az analóg politika nagybani politikája. Talán hamarosan eljön az ideje egy újabb átfogó vizsgálatnak, a digitális műsorszórással összefonódó számos politikai szál kibogozása. És talán az ezt követő jelentés lehetővé teszi majd ennek az előadássorozatnak az utószavát.

[]7

Davies és a digitális Licencdíj

25 November 1999

A Peacock-jelentés és a Davies-jelentés közzététele között tizenhárom év telt el. Vajon a kormányok mulasztást követtek el, amikor a műsorszolgáltatás struktúráját nem vizsgálták át a mélyreható változások időszakában? Talán igen, ha megnézzük az egész iparág példátlan átalakulását ebben az időszakban. Vagy talán nem, hiszen ha a szűk körű Hunt-jelentést nem vesszük figyelembe, akkor tizenhárom év az átlagos idő, amely általában véve a műsorszolgáltatást és különösen a BBC-t érintő nagyobb vizsgálatok - Beveridge 1949-ben, Pilkington 1962-ben, Annan 1977-ben, Peacock 1986-ban és Davies 1999-ben - között eltelt.

Természetesen ez már felveti azt a kérdést, hogy a Davies-jelentés egyenrangú-e a másik négygel. A Davies-testület már elnevezésével is úgy tűnt, hogy a többi jelentés bizottsági státuszához képest finoman visszaminősült. És csak hat hónapot kapott a munkája elvégzésére: nem többet, mint a háromtagú Hunt-bizottság, és csak a felét a Peacocknak szánt időnek. Ráadásul, ahogyan a testület jelentése is igyekezett rámutatni, a testület megbízatása és az időbeosztása kizárta a műsorszolgáltató ipar egészének vizsgálatát, vagy akár a

közszolgálati műsorszolgáltatás természetének és céljának vizsgálatát.

160 szolgáltatási műsorszórás. Valójában még a BBC státusza és logikája is a testület hatáskörén kívül esett.

Ugyanez volt a helyzet a licencdíjjal is. Amikor 1998 októberében bejelentették a "BBC finanszírozásának felülvizsgálatának" nevezett projekt feltételeit, világossá tették, hogy a feladattal megbízottaknak "abból az álláspontból kell kiindulniuk, hogy a licencdíj legalább a Charta 2006-ig esedékes felülvizsgálatáig fenntartható".

Peacockot meglepte, hogy a BBC fő finanszírozási forrása húsz évvel saját jelentésének közzététele után is a licencdíj marad. Az, hogy ez így történt, nagyrészt annak volt köszönhető, hogy Thatcher asszony inkább a kereskedelmi televízióra, mint a BBC-re vetette be fegyvereit, majd pedig elvesztette hivatalát 1990. Utódja, John Major sokkal kevésbé volt ellenséges a BBC-vel szemben. Kiválasztotta a műsorszolgáltatást a belügyminisztériumból, és létrehozta a Nemzeti Örökség Minisztériumát, amelynek első államtitkára nem más volt, mint az 1990-es Broad casting Act megmentője, David Mellor.

Ekkorra a BBC-nek már volt egy főigazgatója, John Birt, aki eltökélte, hogy szerkesztőségi, szerkezeti és pénzügyi szempontból is elfogadhatóbbá teszi a vállalatot a konzervatívok számára. Annak ellenére (vagy talán éppen azért), hogy a miniszterek gyorsan cserélődtek a DNH-nál.

- Birt és vállalati stratégái hat év alatt négyet - Birtnek sikerült elérnie a BBC Alapokmányának tíz évre szóló megújítását és egy ötéves licencdíj-megállapodást, amelynek célja, hogy a BBC-t a digitális korszakba vezesse.

Tony Blair 1997. májusi választási győzelmével a DNH-ból DCMS - a Kulturális, Média- és Sportminisztérium - lett. A DNH korábbi árnyékszóvivőjét, Chris Smith-t nevezték ki államtitkárnak. Két kabinetátalakításon való túlélése azt jelenti, hogy ő lesz az egyetlen háború utáni miniszter, aki mindkettővel rendelkezik.

jelentős műsorszolgáltatási vizsgálatot indított, és döntött arról, hogy végrehajtja-e annak megállapításait.

Chris Smith volt az, aki meghatározta a "BBC finanszírozásának felülvizsgálata" feladatát, ahogyan ő nevezte: hogyan lehetne kiegészíteni a licencdíjat, hogy megerősítsük "a BBC pozícióját a nemzet legjelentősebb közszolgálati műsorszolgáltatójaként", miközben egyensúlyt tartunk a BBC közszolgálati és kereskedelmi tevékenységei között. Egy konkrét további feladat volt a kedvezményes licencdíjrendszer vizsgálata.

November végére megtalálta elnökét, a neves közgazdász és a Munkáspárt hosszú távú tanácsadója, Gavyn Davies személyében. Januárra nyolc félelmetes tagot neveztek ki, akik között a nemek és a pártok megfelelően kiegyensúlyozottak voltak; bár a nyolc tag közül az egyiket azonnal a BBC kormányzótanácsába léptették elő. Kilenc hét állt rendelkezésre a bizonyítékok benyújtására, a végleges jelentés pedig négy hónappal később jelent meg.

Ha ez egy ilyen fontos kérdés esetében szűkösnek tűnt is, az elnök személye miatt elkerülhetetlenül felmerült a gyanú, hogy a testület következtetései amúgy is előre eldöntöttek. Gavyn Davies végül is több okból is híres volt - a Southamptoni Football Club támogatásáról, a Goldman Sachs partnereként szerzett hatalmas vagyonáról, valamint a Munkáspárt hierarchiájához való közelségéről, amelyet felesége a pénzügyminiszter magánhivatalában betöltött szerepe is alátámasztott.

- valójában akkor találkozott vele, amikor a Downing Street-en dolgozott a
előző munkáspárti kormányzat.

Kitörölhetetlenül kötődik a digitális licencdíjhoz is: ezt a gondolatot a BBC által finanszírozott és 1997-ben kiadott, nagy hatású röpiratban fejtette ki. Davies társszerzője volt a "Broadcasting, Society and Policy in the Multimedia Age" (Műsorszolgáltatás, társadalom és politika a multimédia korában) című könyvnek régi oxfordi oktatójával és munkáspárti gazdasági tanácsadó társával, Andrew Grahammel. A fejezetek nincsenek külön-külön attribútumokkal ellátva, de nem volt titok, hogy a filozófiai rész nagy részét Graham, a pénzügyi részt pedig Davies írta.

A brosúra azt sürgette, hogy a BBC-t olyan szinten

f
i
n
a
n
s
z
í
r
o
z
z
á
k
,

a
m
e
l
y

l
é
p
é
s
t

t
a
r
t

a

k
e

reskedelmi szektorral. Ez az érvelés népszerű volt a BBC-n belül, és a Davies-jelentés is idézte, mint a főigazgató BBC-re vonatkozó nagyszabású elképzelésének részét.

162 John (ma Sir John) Birt 1999 júliusában tartott New Statesman-előadásában:

Hacsak és amíg a BBC bevételei nem nőnek a nemzet jövedelmének növekedésével, és a műsorszolgáltató ipar jövedelmének növekedésével, a BBC fokozatosan, lassan, észrevétlenül, fokozatosan fog csökkenni a műsorszolgáltatás többi részéhez képest, és egyre kisebb szerepet fog játszani a nemzet életében.

Ez a törekvés, amely nem csupán a BBC bevételeinek inflációbiztosítására irányult, hanem a GDP-hez és/vagy a műsorszóró ipar bevételéhez kötötte azt, jól jelezte a BBC pénzügyi ambícióinak mértékét. Függetlenül attól, hogy a BBC jelenlegi szolgáltatási színvonala mennyire jó, költséghatékony vagy szükséges, automatikusan még több közpénzhez kellene hozzáférnie, amelyet a legszociálisabb adómechanizmusok által generált közpénzekből kap, pusztán azért, hogy megőrizze a bevételei és néhány többé-kevésbé releváns mérőszám közötti számtani kapcsolatot.

Ami a műsorszolgáltatási ágazat bevételeit illeti, Davies azt bizonyította, hogy a BBC bevételei a két fő televíziós riválisa, az ITV és a Channel 4 bevételeivel lépést tartottak, illetve megelőzték azokat. Igaz, hogy az előfizetések száma megugrott, de az ezeket fogadó műsorszolgáltatók csak kis mértékben versenyképesek a BBC-vel. A hangsúlyt nagymértékben a tematikus és hiánypótló csatornákra helyezik - amelyek közül sok a BBC számára inkább bevételi forrást jelent, mint elvonást, mivel a BBC könyvtárából vásárolnak. Ami az előfizetéses sport- és filmcsatornákat illeti, ezek túlnyomórészt olyan vásárlási jogokat jelentenek, amelyek vagy nem állnak a szabadon fogható csatornák rendelkezésére, vagy pedig meghaladják a kollektív pénzügyi lehetőségeiket. A BSkyB sikeréből a licenccij arányos emelésére hivatkozni mélységesen félrevezető.

Mint oly sok közigazdász, akiket később a BBC rábeszél, hogy hasonló esszéket írjanak a műsorszolgáltatási politikáról, annak ellenére, hogy nem rendelkeztek a műsorszolgáltatáshoz szükséges szakértelemmel, Graham és Davies természetesnek

vették, hogy a BBC jó dolog, hogy növekvő versennyel néz szembe, és hogy ezért többletfinanszírozásra van szüksége.

Ugyanilyen elvont érvekkel fogadták el a jogdíjat, mint a BBC finanszírozásának legigazságosabb, leghatékonyabb vagy a minőségi műsorszóráshoz leginkább hozzájáruló módját. Ennek az álláspontnak az volt a hallgatólagos logikája, hogy a közönségarány egy tetszőleges arányának fenntartása érdekében, amely alá a BBC nem csökkenhet, mert attól tartanak, hogy a jogdíj fenntarthatatlanná válik, a jogdíj szintjét folyamatosan emelni kell a nézők rendelkezésére álló választék gyors növekedésével szemben. Minél kevesebben nézték a BBC-t, annál többet kellett fizetniük érte, amíg a BBC pusztá vásárlóerejének súlya meg nem parancsolta a nézői figyelmet.

Ezeknek az érveknek az előnyeit vagy hátrányait nem kell itt tárgyalnunk: elég, ha csak annyit mondunk, hogy a Davies-esszé, amikor elismerte, hogy nyilvánvalóan szükség van a BBC bevételeinek az inflációt meghaladó növelésére, és hogy ez politikailag nehezen kivitelezhető pusztán a jogdíj emelésével, azt javasolta, hogy vagy a multimédiás háztartások fizessenek többet, vagy a digitális televíziók tulajdonosai fizessenek kiegészítő díjat.

A multiset koncepció természetesen közel áll a Peacock által preferált előfizetési modellhez, amely szerint a BBC szolgáltatásaiból a legtöbb hasznot húzó otthonok arányosan többet fizetnének. Ez már bevett gyakorlat a kábeles és műholdas háztartásokban, ahol az előfizetési szolgáltatások egynél több televíziókészüléken történő választásának lehetősége a háztartáson belül plusz díjba kerül. A nem előfizetési háztartásokban azonban a többszörös licenccdíj beszédese olyan súlyos gyakorlati problémákat vetett fel, hogy a Davies testület végül elvetette az ötletet.

1997-es röpiratában Davies úgy tűnt, hogy a digitális licenccdíj amúgy is jobban megragadta, és összehasonlította azt a televíziós (a rádiózáson felüli) és a színes (a fekete-fehér televíziózáson felüli) műsorszolgáltatási díj bevezetésével, amikor a BBC már korábban is lépéseket tett a szolgáltatásnyújtás terén. Felismerte a javaslattal kapcsolatos nehézségeket: a digitális bevezetés ütemét nehéz pontosan

m
e
g
j
ó
s
o
l
n
i
,
a
m
i
b
i
z
o
n
y
t
a
l
a
n
s
á
g
o
t
o
k
o
z

164 a BBC; a digitális átvétel visszatartó ereje meghiúsíthatja a kormányzati kezdeményezéseket, például az "információs társadalom" elterjesztését; és ha az analóg lekapcsolás a háztartásokat önkéntelenül magasabb digitális költségekre kényszerítené, az egész koncepció elfogadhatatlanul népszerűtlenné válhatna.

Ebben a szakaszban fontos megjegyezni, hogy Davies nem állított kapcsolatot a BBC által nyújtott további digitális szolgáltatások és a digitális licenrdíj között: ez volt az ára annak, hogy bárki hozzáférjen a digitális szolgáltatások előnyeéhez, és egyszerűen a BBC bevételeinek helyreállítását célozta, hogy azokat a piaci részesedés védelmére költthesék. Ha Davies tisztában is volt a Beveridge-, Pilkington- és Annan-bizottságok által megfogalmazott, a különálló szolgáltatások külön finanszírozásának elvével, itt nem árulta el, hogy ismerte volna azt.

Davies ebben a szakaszban is úgy képzelte el, hogy a BBC bevételeinek ilyen mértékű növekedése folyamatos folyamat lesz, és a digitális otthononként 45 fontot kitevő adó 2005-re évente közel 150 millió font többletbevételt hoz (ez a szám figyelemre méltóan hasonlít a jelentésében végül javasolt értékhez), ami egy évtizeddel később évi 970 millió fontra emelkedik (ami jobban megfelel a BBC most bejelentett ambícióinak).

Hiba lenne, ha a digitális licenrdíj gondolatát kizárólag Gavyn Daviesnek tulajdonítanánk. Valójában a Davies-jelentés közzététele után legalább egy újság azt állította, hogy ez Gordon Brown ötlete volt, még mielőtt kancellárrá vált volna, és hogy Gavyn Davies 1997-es pamfletjében egyszerűen csak a bábjátékos szócsöve volt, akit a bábmester (a *The Sun* nem túl elegáns kifejezésével élve) működtetett.

Akárhog is van, az ötletnek minden bizonnyal korábbi eredete van. 1996 decemberében, amikor John Birt és elnöke, Sir Christopher Bland tanúvallomást tettek az alsóház Nemzeti Örökség Bizottsága előtt, Joe Ashton munkáspárti képviselő és a műsorszolgáltatási díj kritikus megkérdezte, hogy a BBC a színes műsorszolgáltatási díj előzményeit követve digitális

műsorszolgáltatási díjat kíván-e bevezetni. Birt válasza a következő lenne

idézték a digitális licencdíj ellenzői a Davies-testület tanácskozása során és azt követően.

Sem a kormány, sem mi nem hajlunk ebbe az irányba, feltételezem, két fő okból. Az első az, hogy a digitális műsorok vételéért fizetendő magasabb licencdíj valójában az innováció megadóztatását jelentené, és hátráltatná a digitális műsorszóró rendszerek fejlesztését. A második pont az, hogy a szín eléggé szokatlan volt, hogy a szint ilyen módon finanszírozzák, mint technikai innovációt. Más innovációkat, például az FM-et egyszerűen az alapidíj emeléséből finanszírozták.

A Birt által felajánlott második "ok" valójában két dolgot kevert össze. Különbség van aközött, hogy új szolgáltatásokért fizetünk-e, amelyek csak egy új technológia - például a színes televízió - bevezetésével vehetők igénybe, és aközött, hogy a meglévő szolgáltatások új átviteli rendszereit finanszírozzuk - amelyek szinte mindig az alapidíjból igazolhatók, mivel a szolgáltatásokra jogosultak vagyunk, függetlenül attól, hogy milyen költségekkel jár a szolgáltatás nyújtása. Ugyanezen elv alapján a skótok nem fizetnek magasabb licencdíjat, mint a londoniak, annak ellenére, hogy a BBC szolgáltatásainak közvetítése számukra jóval nagyobb költséggel jár.

A Birt által felhozott első ok volt egyértelműen a legfontosabb, és ezt a főigazgató-helyettes, Bob Phillis is megerősítette ugyanezen a Commons Bizottsági ülésen. A digitális licencdíj "gátolná és késleltetné a digitális műsorszórás növekedését Nagy-Britanniában, és minden bizonnyal kitolná azt az időt, amikor egy jövőbeli kormány fontolóra vehetné az analóg műsorszóró rendszerek bezárását Nagy-Britanniában".

Ez nem szóbeli kérdésekre adott rögtönzött válasz volt. Hat hónappal később, 1997 júniusában a BBC közzétette a tervezett digitális szolgáltatásairól folytatott nyilvános konzultáció eredményét. "Nem értünk egyet azzal" - mondta a BBC - "hogy a digitális közszolgálati szolgáltatásokat igénybe vevők számára differenciált licencdíj bevezetése praktikus vagy kívánatos lenne. A licencdíjra vonatkozó felár elriasztaná a

d
i
g
i
t
á
l
j
s

k
ö
z
s
z
o
l
g
á
l
t
a
t
á
s
o
k

j
g
é
n
y
b
e
v
é
t

élet. Mindenesetre azok a nézők, akik a

166 az új szolgáltatásokért külön kell fizetniük a szükséges berendezésekért".

A BBC nyilvánvalóan nem számolt azzal, hogy a piaci verseny csökkentheti, sőt akár meg is szüntetheti az új digitális háztartások készülékköltségeit. Mindenesetre a dokumentum egy másik részéből kiderült, hogy a BBC tökéletesen elégedett azzal, hogy az új digitális szolgáltatásokat az alapdjából finanszírozza. "A BBC új digitális szolgáltatásainak költségei" - állt a dokumentumban - "a BBC teljes kiadásainak csak kis részét teszik majd ki. Becsléseink szerint öt év múlva" - azaz júniusra - 2002" a digitális szolgáltatásokra fordított éves kiadások a licencdíjből származó források 9%-ának felelnek majd meg".

Valójában a BBC már most túllépte ezt a 9%-os szintet. A digitális műsorszolgáltatások természetesen külön költségkategóriát képeznek a digitális műsorszórásba történő beruházástól, amelyről kevesen tagadnák, hogy jogos díjterhelés a jogdíjra. Sajnos a konzervatív kormány utolsó hónapjaiban tárgyalt 5 éves licencmegállapodás bizonyos fokú bizonytalanságot hagyott maga után. Ez - gazdasági nyelven szólva - előrehozott volt, lehetővé téve a BBC számára, hogy az első két évben az inflációt meghaladó mértékben emelkedjenek a díjak, amit az utolsó két évben az infláció alatti emelések ellensúlyoztak, pontosan azért, hogy megkönnyítsék a BBC digitális műsorszórásba való belépését. Az adóhálózat eladásából származó 244 millió font megtartása további tartalékot jelentett.

Májusban, amikor 1996, a BBC egyik legmagasabb rangú vezetőjét, Will Wyattet a *Newsnight* című műsorban arról faggatták, hogy a BBC új digitális szolgáltatásait hogyan fogják finanszírozni, azt válaszolta: "a mostani megtakarításainkból, a jövőbeni megtakarításaink fokozatos változtatásaiból és a következő tíz év során megszerezhető kereskedelmi pénzekből". Még hét hónappal később is, egy olyan licencdíj-tárgyalás közepette, amelynek során a BBC "szerény reálértéken történő emelést" kért, a BBC megígérte, hogy digitális stratégiájának "oroszlánrészét" finanszírozza. "a megnövekedett hatékonyságból és a kereskedelmi részleg

hozzájárulása révén". Ebben a szakaszban természetesen az olyan javasolt csatornák, mint a BBC

A Knowledge és a BBC Choice a BBC és a Flextech előfizetési partnerségének részeként, nem pedig a BBC által finanszírozott, ingyenesen elérhető szolgáltatásként lett beígérve.

Ha a kormány annak idején fontolóra vette és elvetette a digitális licencdíj bevezetését, akkor ez nem vált nyilvánvalóvá az 5 éves megállapodás bejelentésekor. Amikor azonban a BBC elindította első új digitális szolgáltatását, egy 24 órás hírcsatornát, széleskörű kritikákba ütközött: a kereskedelmi versenytársak részéről, akik felháborodtak azon, hogy ezt a szolgáltatást ingyenesen kínálják a kábelszolgáltatóknak; a nézők részéről, akik megdöbbentek a szolgáltatás minőségén; a személyzet részéről, akik aggódtak amiatt, hogy a szűkös erőforrásokat egy olyan szolgáltatásra fordítják, amely csak a televíziós műsorok minőségének javítására szolgál.

az otthonok egy kisebbsége kaphatna; és a licencből a díjfizetők, akik meg voltak győződve arról, hogy az alapvető szolgáltatásaik szenvednek, miközben a BBC kétszer annyit - évi 50 millió fontot - költött a hírműsorok kiegészítőjére, mint a Sky a teljes, egyértelműen jobb hírcsatornájára.

Mire a Davies Panel elkezdte a bizonyítékok átvételét, a felmerülő kérdések sokkal élesebbek voltak, mint amilyeneket Davies 1997-es brosrájában vizsgált. A sors iróniája, hogy társszerzője 1999 elején újra kiadta a broszúra nagy részét - ezúttal kizárólag a saját neve alatt -, annak ellenére, hogy Davies addigra nyilvánvalóan elhatárolódott a broszúrában felvetett lehetőségek egyikétől, az inflációt megelőző licencdíjmeléstől. Mindkét férfi februárban részt vett a DCMS zártkörű szemináriumán, ahol Davies világossá tette, hogy a digitális licencdíjat részesíti előnyben - legalábbis a szeminárium egy másik résztvevője, Ray Snoddy, a *The Times* médiaszerkesztője néhány nappal később erről számolt be rovatában.

A díj szintje ebben a szakaszban 35 font volt, nem pedig az 1997-ben javasolt 45 font. Mégsem ez az ihletett kiszivárogtatás, hanem Snoddy két hónappal későbbi másik jelentése váltotta ki azt a heves, a közzététel előtti vitát, amely a Davies Panel körül kialakult. Snoddy részt vett a BBC kormányzói szemináriumán a

m
ű
s
o
r
s
z
o
l
g
á
l
t
a
t
á
s

k
i
f
i
z
e
t
é
s
é
r
ő
l
,

a
m
e
l
y

en Sir John Birt - kissé szemérmesen - azt a véleményt fogalmazta meg a résztvevőknek, hogy "a digitális műsorszórás egyik erénye, hogy

168 licencdíj az, hogy csak azokat terheli, akik a digitálisba fektetnek be". A közönség nagy része támogatta az ötletet: ezzel lehetővé tette a BBC számára, hogy egy nem túl finom fordulatot hajtson végre, ami azonnal elidegenítette gyakorlatilag az összes kereskedelmi műsorszolgáltatót (az én Channel 5 csatornám volt az egyetlen kivétel).

Kilenc nagy műsorszolgáltató vállalat - amelyekhez hamarosan csatlakoznak a gyártói és kiskereskedelmi vállalatok is - tiltakozott Chris Smithnél a digitális beruházásait fenyegető potenciális veszély miatt, amelyet a kiegészítő licencdíj jelent. Pontatlanul idézték Davies korábbi kijelentését, miszerint egy ilyen díj "jelentős visszatartó erőt jelentene a digitális átvételben" (valójában soha nem használta a "jelentős" szót).

Érdekes módon e csoport leghangosabb tagja, a BSkyB nem sokkal korábban rendkívül lelkes volt azért, hogy a BBC olyan előfizetési szolgáltatásokat indítson, amelyek segíthetnek a fizetős televíziózás piacának kiépítésében, és hogy meglévő és új ingyenes műsorszolgáltatásait a BBC által oly sokáig támogatott digitális földfelszíni átviteli rendszer mellett digitális műholdon is műűjtsa.

Most azonban a Sky és fő versenytársa, az ONdigital jelentős támogatásokat ígért a setop-boxokra, és az új előfizetők számára kevés pénzért vagy ingyen kínálta azokat. Miután ők maguk is 2 fonttal emelték havi előfizetéseiket, hogy ezt a beruházást megtérítsék, kifejezetten elégedetlenek voltak azzal, hogy további, talán havi 3 fontot kell fizetniük azért, ami szerintük a fogyasztók számára semmilyen extra előnyt nem jelent.

A digitális licencdíj elleni szervezett támadás egészen a Davies-jelentés közzétételéig - és azon túl is - folytatódott. Rendszeresen idézték egy NOP-felmérést, amely szerint a fogyasztók 60%-a elzárkózna a digitális díjtól. Még azután is ezt a számot idézték, hogy egy másik NOP-felmérés sokkal alacsonyabb ellenállási szintet mutatott ki.

Azt állították, hogy a digitális licencdíj társadalmilag megosztó lenne, és a legszegényebbeket sújtaná a legsúlyosabban -

holott inkább az ellenkezője volt a valószínűbb.

igaznak bizonyulna, mivel a legszegényebb háztartások vennék át a legkevésbé a digitális technológiát, és mégis (digitális műsorszolgáltatási díj hiányában) az alaplíjra keresztül fizetnének a digitális szolgáltatásokért, amelyeket ingyenesen nyújtanak azoknak a háztartásoknak, amelyek megengedhetik maguknak a fizetős televíziózást.

Egy finomabb érv az volt, hogy a digitális nézők nagyobb választékkal rendelkeznének, és ezért kevesebbet néznék a BBC-t, miközben többet kellene fizetniük: de ugyanez a logika azt eredményezné, hogy a kábeles és műholdas analóg ügyfelek most alacsonyabb alaplíjat fizetnének, mert átlagosan ők is kevesebb BBC-műsört néznek.

Egy másik kifogás az volt, hogy ez visszamenőleges adó lenne azok számára, akik már átálltak a digitális technikára - de az ingyenes dekóderek használatának folyamatos növekedése a Davies-féle digitális licenc után is folytatódik. javaslat közzététele után azt sugallta, hogy a lehetséges digitális pótdíj előzetes ismerete sok korai előfizetőt nem tántorított volna el.

A különdíjat az ellenzők digitális közvélemény-kutatási adónak nevezték, noha ez egy önkéntes díj volt, amelyet csak a digitális szolgáltatásokat átvevők fizettek, és ezért sokkal igazságosabb volt, mintha a BBC digitális szolgáltatásainak túlnyomó részét a nem átvevők fizették volna. A kifejezés azonban a maga nemében kárt okozott, csakúgy, mint a kereskedelmi lobbifüggetlenség fenyegetése, miszerint az alaplíj hosszú távú támogatását veszélyeztetné a digitális kiegészítő díj bevezetése.

Amivel Davies a jelentésében szembe akart szállni, az a kereskedelmi lobbifüggetlenség támadásának a közzététel előtti fő irányvonala volt. Davies saját broszúrájában felvetette azt a félelmet, hogy a digitális engedélyezési díj gátolhatja az analóg átviteli rendszer leállítását - ami a kormány egyértelműen kinyilvánított politikája -. Most úgy finomított a kérdésen, hogy a digitális licencdíjnak egy olyan változatát dolgozta ki, ami jóval a kikapcsolás előtt eltűnik, egy olyan szintől indulva, amelyről folyamatosan csökken, amíg az alaplíj szokásos emelkedése el

n
e
m

n
y
e
l
j

a
z
t

·

E
k
k
o
r

a

h
á
z
t
a
r
t
á
s
o
k

t
ö
b

170 a digitális televíziózást, így a további digitális televíziózás finanszírozása a szolgáltatásoknak az általános engedélyezési díjból való kivonása már nem lenne tisztességtelen.

De az egyik nagy probléma megoldása két másik kisebb problémát is okozott. Ameddig az alapdíjnak fel kellett zárkóznia a digitális kiegészítőhöz, addig a digitális háztartásoknak nem kellett évente növelniük a BBC-nek fizetett díjaikat, annak ellenére, hogy élvezték a digitális műsorszolgáltatást.

a BBC alapvető szolgáltatásainak minőségi javulása, amelyet a többi licencdíjfizető évről évre növekvő mértékben finanszírozott. Emellett a javasolt struktúra az első években maximalizálná a digitális licencdíjből eredő, a digitális műsorterjesztés elterjedését gátló gátlásokat.

Végül úgy tűnt, hogy a Davies-testület olyan sok energiát fordított a digitális engedélyezési díjra vonatkozó javaslatának finomítására - amelyet még akkor is ellenzett egy tagja, a kereskedelmi rádiók főnöke, Lord Gordon -, hogy kénytelen volt beismerni, hogy nem volt ideje megvizsgálni a közpénzből finanszírozott műsorszórás mellett szóló szélesebb körű érveket.

A jelentéshez írt előszavában Davies elismerte, hogy a testület nem tudta meghatározni a közszolgálati műsorszolgáltatást vagy a BBC szerepét, csak annyit mondott, hogy "a közszolgálati műsorszolgáltatás koncepciójának középpontjában valamilyen piaci kudarcnak kell állnia".

A tényleges piaci kudarcról azonban nem született leírás, bár - Davies - talán régi mentora, Andrew Graham tiszteletére - a jelentés utolsó mellékleteként egy rövid, elméleti és nem túl meggyőző általános beszámolót mellékel a műsorszolgáltatás piaci kudarcáról.

A gyakorlatban a Davies-jelentés lényegében a BBC több forrásra irányuló kérelmét próbálta a saját feltételei szerint kezelni. Ennek ellenére a BBC-nek a testülethez benyújtott bizonyítékait nem hozták nyilvánosságra, ahogy a többi 186 beadványt sem: ez a mulasztás elkeresítő. Nem történt kísérlet arra sem, hogy a BBC beadványát összehasonlítsák a korábban közzétett javaslataival és nyilatkozataival, annak ellenére, hogy az egyértelműen éles

ellentétben állt mindazzal, amit alig két évvel korábban a Commons National Heritage Committee előtt mondott.

Ennek eredményeképpen, bár a jelentés meggyőzőbb, mint azt kritikusai várták, kevésbé meggyőző, mint amilyenek elsőre tűnik. A jelentés 209 számozott oldalt tartalmaz, de ezek közül 28 üres. A rutinszerű mellékletek nélkül a jelentés fő része mindössze 133 oldalnyi szöveget tartalmaz, amelyből 30 oldal az elnök előszava, amely gördülékeny és jól érvel, de elkerülhetetlenül ismétli a jelentés fő részét.

További 20 oldal kissé eredménytelenül foglalkozik a különböző koncessziós rendszerekkel, és 16 oldalt szentel a fenntarthatóság eléréséről szóló szűkszavú fejezetnek, amely őszintén elismeri a koncessziós díjrendszer gyengeségét, de alig tesz igazságot az alternatívákról. Az előfizetés kérdését azzal a kétes tautológiával utasítják el, hogy ez az egyetemes hozzáférhetőséget negligálja: de még a Davies megbízásából készített közvélemény-kutatásban szereplő egyetlen előfizetésre vonatkozó kérdést is félrevezető módon összegzik a jelentésben.

Vannak más hibák is. Bár Gavyn Davies maga is nyilvánosan csodálja a Sky szolgáltatásait, úgy tűnik, hogy lenyelte a Sky-ellenes propaganda megemésztetlen falatjait. Előszavában azt állítja, hogy "a többségnek valószínűleg sokkal kevesebb választási lehetősége van néhány fontos műsortípusban, mint egy évtizeddel ezelőtt", ami bizonyíthatóan nem igaz. Úgy véli, hogy "széles körben neheztelnek amiatt, hogy a brit lakosság többsége nem kaphat elsőfilmes filmeket a televízióban", látszólag nincs tisztában azzal, hogy nem változott az az időtartam, amely alatt a filmek eljutnak a szabadon fogható csatornákra: a fizetős szolgáltatások egyszerűen betöltenek egy olyan rést, amely mindig is létezett szinte minden piacon, de nem a szabadon fogható nézők rovására.

Az előszó legelső oldalán bizarr módon látszólagos ellentmondás van a jelentés fő részével. Davies 40 ajánlását összefoglalva azt mondja, hogy "az extra (digitális) szolgáltatások új finanszírozásának elsődleges forrása a BBC önszegélyének (azaz megtakarításainak) kellene lennie"; és hogy "az új finanszírozás másodlagos forrása, amely évente körülbelül 150-200 millió fontot

t
e
s
z

k
i
,

a

k
ö
v
e
t
k
e
z
ő

l
e
n
n
e

172 származik" digitális licencdíjból. A teljes jelentésben azonban a testület azt mondja, hogy "általános elvként úgy véljük, hogy a BBC-nek biztosítani kell, hogy a kizárólag a digitális nézők számára elérhető műsorokra fordított kiadások ne legyenek magasabbak, mint a digitális licencdíjből származó források".

Ezt az elvet nem kevesebb, mint háromszor, a jelentés 33., 82. és 87. oldalán fogalmazzák meg, azzal a követelménnyel együtt, hogy a BBC-nek évente számot kell adnia e célkitűzés elérésének sikerességéről. A jelentés 55. oldalán azonban úgy tűnik, hogy a testület elfogadja, hogy a BBC-nek az összes alapszolgáltatásának jelentős korszerűsítésével összefüggésben, 600 millió font megtakarítás és bevételnövekedés felhasználásával további 150-200 millió fontot kellene biztosítani: nem azt a 650-700 millió fontot, amelyet évente digitális szolgáltatásokra szeretne költeni, hanem - és ez a legfontosabb - a már elköltött 200 millió fontot meghaladó összeget.

Nagyon nehéz összeegyeztetni a jelentés 55. oldalán található számítást azzal a gyakran hangoztatott elvvel - amelyet maga Davies is elfogadott a kiadást követő mantrájaként -, hogy nyilvánvalóan igazságtalan, hogy az analóg műsorszolgáltatási díjfizetők a digitális szolgáltatás nézői számára fizetnek támogatást. A testület azt az elvet is elfogadta, hogy a egy egészséges közszolgálati műsorszolgáltatási ökológia, "a jogdíjrendszer eredendő hátrányai azt jelentik, hogy az ehhez szükséges minimális BBC-szolgáltatásokat kell finanszíroznunk, nem pedig a maximális összeget, amelyet hasznosan el lehetne költeni". A probléma az, ahogyan azt a jelentés sajnálkozva elismerte, hogy "ezeknek az elveknek a számszerűsítése inkább művészet, mint tudomány".

Ha szó szerint elfogadjuk a testület álláspontját, miszerint az új szolgáltatásokat csak átmenetileg és szerény mértékben kellene az alapdíjből finanszírozni, akkor a BBC digitális stratégiájára nézve jelentősek a következmények: végül is évi 150-200 millió font az, amit a BBC digitális stratégiájára fordítanak. A BBC már most is költ digitális szolgáltatásokra, így ha ez a határa annak, amit új digitális szolgáltatásokra költhet, akkor a

jelentés szerint "prioritásokat kell felállítani a digitális világban folytatott tevékenységei között, és nem szabad automatikusan minden új tevékenységi területre terjeszkednie".

Elfogadható volt ez a csomag a BBC számára? A BBC csak egyszerű, közvetlenül a jelentés közzététele után fogadta el egyértelműen a Davies alapelvét. A Sunday Express cikkében Will Wyatt, a BBC Broadcast vezérigazgatója azt mondta: "ez a egy bevált és megbízható formula. Új licenc egy új szolgáltatási szinthez. Aki egy kicsit többet fizet, sokkal többet kap. Ezért született meg a digitális licencdíj ötlete, amelyet csak azok fizetnek, akik digitális szolgáltatásokat vesznek igénybe, nem pedig az általános díj megemlése, amely igazságtalanul sújtaná azokat, akik még nem váltottak át". De a ezt az egyedülálló elvi nyilatkozatot ezután egy olyan formula alá temették, amely szerint - bár a BBC elismerte, hogy a digitális kiegészítés előnyösebb, mint az alapdíj emelése - a kormánynak kellett döntenie arról, hogy mit tegyen. A BBC nem kockáztatta volna a rövid távú készpénzt a magasabb elvekért.

Wyatt kivételével kevés BBC-vezetőnek volt könnyű lepleznie a vállalat megdöbbenését, amikor a Davies-jelentés nyilvánosságra került. A testület szerint "a BBC digitális kínálatának néhány eleme kifejezetten kopottas", a jövőbeli tervei pedig "izgalmasak" és "meggyőzőek" voltak, ugyanakkor "nem győzte meg a testületet a következőkről

a BBC 2006-ig 650 millió font többlettámogatást kér". A fő probléma az volt, hogy ennek az összegnek kevesebb mint a felét különítették el konkrét javaslatokra, és a testület "nem szívesen finanszírozott előre olyan szolgáltatásokat, amelyeket még nem azonosítottak és nem határoztak meg teljes mértékben".

A BBC arra panaszkodott, hogy Davies a célokat akarta, de az eszközöket nem, amelyekkel a BBC teljes mértékben részt vehet a digitális jövőben. Még keserűbbé tette a pirulát, hogy Davies egy sor olyan intézkedés mellett érvelt, amelyek a BBC nagyobb elszámolási képességét és a kereskedelmi gyakorlatában a bizonyítható tisztességességet biztosítják. A BBC gyártási erőforrásainak és kereskedelmi részlegének, a BBC Worldwide-nak 49%-ának eladására vonatkozó javaslatok különösen nem tetszettek a vállalatnak.

A BBC csalódottsága azonban nem csillapította a kereskedelmi

reklámozását, és elismerte a BBC elszámoltathatóságával kapcsolatos aggodalmaikat.

174 és a tisztességes kereskedelem, gyenge kompenzáció volt a gyűlölt digitális licenccdíj túléléséért - annak ellenére, hogy az évi 24 fontról indult, ami jóval alacsonyabb volt, mint amire számítottak; annak ellenére, hogy 12 fontra csökkent, így átlagosan csak 19 font volt az életében, mielőtt végül megszűnt volna; és annak ellenére, hogy csak a legminimálisabb hatást gyakorolhatta az analóg lekapcsolásra.

A *The Sun* a "Düh a Beeb 19 fontos "Digitax" című műsorán" címmel jelent meg. A düh nagyrészt a saját dühük volt - "botrányos" volt az ítélet - "összeesküvés", "átverés". A *The Mirror* - bár épp a veszteséges televíziós leányvállalatának bezárására készült - "felháborítónak" nevezte a digitális licenccdíjat. Még a *Daily Mail* is - amely csak marginális befektetője a kereskedelmi televíziózásnak - "a közvélemény intelligenciájának megsértéseként" jellemezte. A lap kolumnistája, Andrew Neil, visszautalva az eredeti Davies-brosúrára, amelyet a BBC finanszírozott, és az ismert politikai kapcsolatokkal, úgy jellemezte a jelentést, hogy az "körülbelül olyan "független", mint a *Pravda* volt a szovjet korszakban". A digitális licenccdíj közvélemény-kutatási adó, luddita adó, nevetséges és igazságtalan: magát a jelentést pedig "a szemétkosárba kellene dobni".

A *The Sun* azt hirdette, hogy "a digitális szavazási adót egyetlen jelentős újság sem támogatja", és ezzel a *The Independent On Sunday*-t, a *Financial Times*-t, a *The Guardian*-t és a *The Times*-t, saját istállóját is a helyükre tette. A kereskedelmi műsorszolgáltatók megduplázták erőfeszítéseiket: a Sky két vezetője, a Carlton Television vezérigazgatója, a United Broadcasting vezérigazgatója és a Granada vezérigazgatója mindegyike hosszú újságcikkben ítélte el a digitális licenccdíjat.

Új érvek csatlakoztak a régiekhez. A BBC-nek nem volt szüksége új pénzre a digitális csatornák működtetéséhez - könnyen meghúzhatta volna a nadrágszíjat. Brüsszel tiltakozna az állami finanszírozás ellen, amely megzavarná a digitális piacot. A digitális műsorszolgáltatói díj kötelezettséget jelentene, ha közvetlenül a 2000. májusi helyhatósági választások előtt

vezetnék be (ahogyan azt javasolták). A kereskedelmi lobbisták a BBC által Davies-nek benyújtott tanácsadói jelentést félreolvasva azt állították, hogy Londonban

A közgazdaságtan bemutatta, hogy a színes televíziós engedély 2-4 évvel késleltette a 405-ös vonali sebességváltók kikapcsolását.

A London Economics dokumentuma valójában csak azt mutatta ki, hogy még ha a színes licencekből származó bevételeket nem is költötték volna programozásra, az elméletileg csak szerény késedelmet okozott volna a 405-ös vonal kikapcsolásában. Az, hogy a bevételt a BBC2 finanszírozására és a BBC1 színesre való átállítására használták fel, egyértelműen a 625vonalas átvétel óriási mozgatórugója volt: ezt a ténytet a kereskedelmi lobbisták kényelmesen figyelmen kívül hagyták.

Válaszul Davies levelek és cikkek sorát írta, amelyekben élesebb kritikát fogalmazott meg álláspontjukkal szemben. Jelentésében rámutatott, hogy "a digitális engedélypótlékok ellenző magán műsorszolgáltatók egyszerre érvelnek azzal, hogy az új technológiák egy új világot nyitnak meg, amely a szolgáltatásnyújtás szempontjából kényszerítő erejű előrelépést kínál, és hogy az engedélydíj 1,57 £-os (havi) pótléka megöli az új technológiát. Hajlamosabbak vagyunk az előbbi, mint az utóbbi mellett érvelni".

Most továbbment, és azzal érvelt, hogy a licenrdíj-rendeázés érintetlenül hagyása és a BBC digitális szolgáltatásainak digitális kiegészítésből történő finanszírozása évente 10 fontot takarítana meg az analóg licenrdíj-fizetőknek a digitális költségeken, és további 25 fontot hét év alatt az alacsonyabb licenrdíjak miatt: mindez talán már benne volt a jelentésben, de az összefoglalóból nem derült ki. A BBC tanácsadójának egy másik, .econ nevű cégtől származó kutatását is felhasználta, amely egy lépéssel tovább vitte a London Economics érvelését.

Ez a dokumentum azt jósolta, hogy a fizetős televíziós szolgáltatások a háztartások 60-65%-ánál nem fognak nagyobb digitális penetrációt elérni. A fogyasztók tömegei csak akkor térnének át a digitális szolgáltatásokra, ha további ingyenes szolgáltatásokat kínálnának - és a közönség nyilvánvalóan olyan szolgáltatásokat akart, amilyeneket a BBC szokott nyújtani. Davies tehát úgy érvelt, hogy az analóg lekapcsolás előmozdítása érdekében a kereskedelmi műsorszolgáltatók azt

á
l
l
í
t
o
t
t
á
k
,

h
o
g
y

e
z

é
r
d
e
k
ü
k
b
e
n

á
l
l
,

é
s

176 a nemzeti érdekeknek megfelelően támogatniuk kell a BBC beruházását. digitálisan.

Kritikusai azonban nem voltak meggyőződve arról, hogy a BBC free-to-air csatornáit segítenének a digitális piac fellendítésében. A Sky különösen azt bizonyította, hogy a BBC csatornáit nem szerepeltek a fogyasztók által a digitális átállásra felhozott tíz legfontosabb ok között. Ennek alapján ésszerű volt azt javasolni, hogy vagy a BBC-nek kellene ilyen csatornákat kínálnia. a szolgáltatásokat csak előfizetéses formában, hogy a nézők maguk dönthessék el, hogy fizetnek-e értük vagy sem; vagy közvetlen adókból kellene finanszírozni őket, ha valamiféle közjóléti szolgáltatásnak tekintik őket; vagy egyáltalán nem kellene kínálni őket.

Ez utóbbi lehetőséget azonban a kereskedelmi lobbi soha nem fogadta el nyilvánosan. Ha a BBC további, digitális, ingyenes műsorszolgáltatást akart nyújtani, akkor tegye meg: egyszerűen csak be kell tartani azt az ígérését, hogy ezeket a szolgáltatásokat belső megtakarításokból és kereskedelmi bevételekből finanszírozza, még akkor is, ha ez nem volt tisztességes az analóg tandíjfizetőkkel szemben.

Azt sem fogadták el, hogy a digitális licenrdíjat tisztességesen össze lehetne hasonlítani a színes licenrdíjjal. A színes licenrd esetében a kiegészítő díj ugyan 100%-os volt, de az ebből finanszírozott csatornák számának növekedése 50%-os volt. A digitális kiegészítés csak 20%-kal növelné a licenrdíj költségeit, de kevesebb mint 5%-kal növelné a csatornák számát, és egyik sem rendelkezne a BBC2 széles körű vonzerejével.

A kereskedelmi szereplők nem voltak hajlandók elfogadni a London Economics érvelését sem, amely szerint a digitális licenrdíjnak a digitális vételre gyakorolt hatása a BBC digitális kiadásait támogatva inkább pozitív, mint negatív lenne. Megbízták egy újabb tanácsadói jelentést a NERA-tól (egy gazdasági tanácsadó cégtől), amely nem meglepő módon támogatta ügyfeleik előítéleteit. A NERA azt állította, hogy a digitális licenrdíj körülbelül három évvel késleltetné az analóg lekapcsolást, mivel a 2004-2008 közötti időszakban kétmilliárd és 5,7 millió háztartás

közötti mértékben csökkentené a digitális televíziózás elterjedését, ami a műsorszolgáltatóknak, a gyártóknak és a kiskereskedőknek közel 5 milliárd fontjába kerülne.

Davies kigúnyolta ezeket a számokat. Ha egy ideiglenes havi 2 font - évente csökkenő - digitális felár ekkora kárt okozna, akkor miért emelte a Sky és az ONdigital önkéntesen és tartósan havi 2 fonttal a díjait az év elején? Megpróbálták tönkretenni az üzletüket? És ha ez ilyen káros hatással lenne, nem lenne-e gazdasági értelme, hogy az iparág maga fizesse a díjat?

Mégis úgy tűnt, hogy a politikai hullámvölgy megfordul. Ray Snoddy beszámolt egy lehetséges megállapodásról, amelynek értelmében a kormány csökkentené a digitális műsorszolgáltatási díjat, cserébe a kereskedelmi műsorszolgáltatók támogatnák az alapdíj emelését. A Davies Panel egyik tagja, a közgazdász Lord Lipsey szeptember végén a *The Times*nak írt levelében tiltakozott egy ilyen megállapodás ellen.

A BBC új digitális szolgáltatásainak fejlesztésével járó összes költséget a digitális előfizetőkről, akiknek ez előnyük származik, a jogdíjfizetőkre hárítaná, akiknek ez nem jár. Mivel az átlagos licenccdíjfizetők átlagosan kevésbé tehetősek, mint azok, akik átálltak a digitális szolgáltatásra, ez fordított Robin Hood lenne - a szegényebbeket kirabolnák, hogy a gazdagabbakat támogassák. Nem tudom elhinni, hogy ez a kormány ilyen társadalmi visszafejlődés árán akarja megnyugtatni a digitális lobbist.

Egy héten belül megjelentek az első ihletett szivárgások. "Blair meg akarja akadályozni a digitális tévékre kivetett 24 fontos "szavazati adót" - jelentette be a *Mail On Sunday* október elején. Ugyanezen a napon a *Sunday Business* arról számolt be, hogy Chris Smith felszólította a rivális digitális műsorszolgáltatókat, hogy ragaszkodjon az együttműködésükhöz a digitális átvétel felgyorsítása érdekében: ez lehet az ára annak, hogy esetleg meg kell fizetniük a digitális műsorszolgáltatási díj csökkentését. Két héttel később a *The Sunday Times* címlapja így szólt: "A televíziós műsorszolgáltatási díj emelkedik, mivel a digitális adót eltörlik", és "magas rangú Whitehall-forrásokat" idézett, akik szerint egyszerűbb egy meglévő díjat emelni, mint egy újat bevezetni. A Davies Panel egyik tagjáról azt írták, hogy "Chris Smith-t már kiütötték".

A
l
i
g
e
g
y
h
é
t
t
e
l
k
é
s
ő
b
b
a
m
á
s
i
k
c
i
p
ő

is leesett. Az *Expressz*

177

arról számolt be, hogy az engedélyezési díj 10 fonttal emelkedik,
de a

178 a nyugdíjasok ingyenes engedélyeket kapnának, hogy az emelést politikailag elfogadhatóvá tegyék. A "miniszterek" most azt mondták, hogy egyszerűbb egy meglévő díjat emelni, mint egy újat bevezetni. Chris Smith, a hírek szerint, "úgy véli, hogy egy mérsékelt engedélydíj-emelés az ideális megoldás, feltéve, hogy a nyugdíjasok mentesülnek a díjfizetés alól".

A *The Times* címlapon egy hasonló történetet közölt. A DCMS egyik miniszterét idézték: "A kormányok új adókat vezetnek be az általános választások előtt? - Nem, a sikeres kormányok nem". Mind Chris Smith, mind a műsorszolgáltatási minisztere úgy vélte, hogy "az általános licencdíj emelése elfogadhatóbb módja lenne a BBC pénzszerzésének", feltéve, hogy a nyugdíjasokat nem sújtják.

Újabb hét, újabb szalagcímek, mivel Chris Smith könyvvizsgálókból álló csapatot állított a BBC-hez, hogy ellenőrizzék, indokoltak-e az extra digitális finanszírozás iránti igényei. Egyesek ezt Davies megalázásának tekintették, noha a jelentésében éppen ilyen vizsgálatot sürgetett. Chris Smith tagadta, hogy ez a digitális licencdíj megszüntetésének előjátéka lenne.

Két héttel később azonban az államkincstár kancellárja bejelentette, hogy a 75 év feletti nyugdíjasok ingyenes televíziós engedélyt kapnak, ami évente több mint 300 millió fontba kerül. Ez az összeg sokkolta az idősek hosszú távú gondozásával foglalkozó királyi bizottság elnökét. Úgy vélte, hogy ez egy trükk, amely "olyan hasznos, mint a karamellás alma" a nyugdíjasok számára, akik sokkal jobban járnának, ha közvetlenül kapnák meg a pénzt, és maguk dönthetnék el, hogy az ingyenes televíziózás az elsődleges számukra. A bejelentést azért is bírálták, mert veszélyezteti a BBC hazai műsorszolgáltatásának állítólagos függetlenségét a kormányzati finanszírozástól.

Ennek ellenére úgy tűnt, hogy a Davies-jelentés legvitatottabb és legfontosabb ajánlásának elvetésére már előkészítették a terepet. Maga Davies azt állítja, hogy a kérdés még mindig nyitott, és hogy személyesen is részt fog venni az ajánlásaira adott összes válasz átvizsgálásában, amelynek határideje november elején lejárt. A döntést 2000 elején hozzák meg.

Eközben a BBC Daviesnek adott válaszában közzététele végre lehetővé tette, hogy lássuk, mekkora ambíciói vannak. Megdöbbenő módon megújította a 2006-ig 30%-os kiadásnövekedésre vonatkozó ajánlatát: több mint évi 700 millió fontot. Ravasz módon digitális terveit egy olyan átfogó tervbe temette, amely a meglévő és az új szolgáltatások mindenféle új tartalmába való befektetést irányozza elő, a kreativitás, a tanulás és az állampolgárság címszavak alatt.

Teljesen figyelmen kívül hagyta azt a kérdést, hogy az új digitális csatornái közül miért nem lehet néhányat előfizetéses finanszírozásúvá tenni, ahogyan azt eredetileg tervezték. Ismét tévesen állította, hogy az előfizetéses szolgáltatások a filmekre, a sportra és a felnőtt szórakoztatásra koncentrálnak, figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy az előfizetéses csatornák nézettségének 85%-a nem ezekre a műfajokra irányul, és hogy a legnépszerűbb előfizetéses csatornák közül kettő általános szórakoztatást kínál - a Sky One és a BBC által tervezett UK Gold.

A dokumentum ellenezte a digitális licencdíj bevezetését, amennyiben annak fokozatos megszüntetését tervezik. Ami a mértékét illeti, semmi sem indokolta, hogy miért ne lehetne évi 48 font a 24 font helyett - a BBC kiadási tervei szerint a mérték 72 font lenne, vagyis 30 font az alapidíjhoz képest. Azzal, hogy minden főútcán BBC Open Centresről és oktatási tartalmak bankjairól beszélt, úgy tűnt, hogy az ország társadalmi szerkezetébe történő jelentős állami beruházások finanszírozásának legjobb módja egy félig elszámoltatható műsorszolgáltató, amelyet a háztartások általánadóójából finanszíroznak. Nem meglepő, hogy Ray Snoddy a *The Timesban* azt sürgette, hogy "a BBC javaslatait felháborítóan kell elutasítani".

A Davies-jelentés, bár gördülékeny és intelligens, úgy tűnik, hogy a hatáskörének korlátai miatt túlhaladottnak bizonyult. Mivel nem volt képes a BBC, nem is beszélve a közszolgálati műsorszolgáltatásról és a tágabb értelemben vett műsorszolgáltatási ágazatról, alapos vizsgálatot végezni, csak egy szűk logikát követhetett, amelyet a BBC válasza meg akart

k
e
r
ü
l
n
i
,

m
o
n
d
v
á
n
,

h
o
g
y
"
a

t
e
s
t
ü
l
e
t

á
l
t

al javasolt digitális kiegészítés... nyilvánvalóan még a BBC szolgáltatásainak jelenlegi költségeit sem fedezi, nemhogy azok fejlesztését lehetővé tenné".

180 Chris Smith azt mondta Gavyn Daviesnek, hogy egy nagyobb vizsgálat csak 2003/4-ben, a BBC Alapokmányának felülvizsgálata előtt lenne helyénvaló. Addigra természetesen eldőlt, hogy milyen BBC-t kapunk, és milyen szerepet fog játszani a digitális jövőben. A Davies-jelentés minden érdeme ellenére úgy tűnik, hogy elszalasztott lehetőség volt.

Ha a Davies-jelentés központi ajánlását elutasítják, akkor az a háború utáni négy másik nagy jelentéshez csatlakozik. Beveridge a BBC monopóliumának fenntartását, Pilkington az ITV nagyszabású reformját, Annan a negyedik csatorna működtetésére egy nyílt műsorszolgáltató hatóságot, Peacock pedig a BBC előfizetési finanszírozására való áttérést sürgette. A nagy ötletek mindegyike az út szélére került, akár jó, akár rossz okokból - bár Davies hajlandó volt elismerni, hogy Peacocknak még igaza lehet az előfizetéssel kapcsolatban.

Ötven évvel Beveridge után a műsorszolgáltatási politikát még mindig inkább a politikai hullámvás és az elszánt érdekcsoportok tevékenysége határozza meg, mint a nagyok és a jók ad hoc bizottságai, legyenek bármennyire is jó politikai kapcsolatokkal rendelkezők, és bármilyen meggyőzőek is legyenek az ajánlásaik. Valójában azt lehet állítani, hogy a Hunt-jelentés, bármennyire is szűkszavú volt, a legsikeresebb elképzeléseinek megvalósításában - nem utolsósorban azért, mert azok az akkori kormány előítéleteit tükrözték.

Természetesen a Davies-jelentés sorsa még nem pecsételődött meg, és a BBC elszámoltathatóságával és tisztességes kereskedelmével kapcsolatos ajánlásai közül sok még jelentősnek bizonyulhat. Még ha Davies el is veszíti a digitális jogdíjjal kapcsolatos vitát, az analóg jogdíjfizetőkkel szemben továbbra is fennálló igazságtalanság, hogy a BBC digitális kínálatát élvezni képes kisebbség finanszírozza, olyan fogyasztói lázadást válthat ki, amely nagy nehézségeket okoz a BBC-nek és a kormánynak.

Eközben a BBC, mint egy nagy államhajó, tovább hajózik, elhárítja a Davies-jelentés érveit, hatalmas bevételnövekedésre pályázik, és arra készül, hogy a digitális korban egyszerre legyen

iskola és polgári tanácsadó iroda. Talán ötven év múlva,

Daviesnek adott válasza ugyanolyan túlviláginak és anakronisztikusnak fog tűnni, mint ötven évvel ezelőtt a Beveridge-nek adott bizonyítéka. John Reith-től Greg Dyke-ig figyelemre méltó utat tett meg. Még hosszú út áll előttünk.

[]8

A BBC a a digitális század

10 Február 2000

A Davies-jelentés hosszú utóhatása egybeesett a BBC-nél bekövetkezett őrsváltással. Miközben a miniszterek - és a miniszterek - a Davies-következtetések érdemeit vitatták, és miközben a kereskedelmi digitális szolgáltatók lázasan ellenezték a digitális licenccdíjat, a kormányzók belekezdtek abba a lassú folyamatba, hogy a hatalmat átadják egy olyan, üzletileg éles eszű multimilliomosnak, aki soha egy napot sem dolgozott a BBC-nél. Ő lesz a döntő hang a vállalat digitális évszázadra való felkészítésében: a legnagyobb kihívást pedig az jelenti majd számára, hogy meg kell küzdenie félelmetes elődje örökségével.

2000 januárjának végén, amikor John Birt távozott a BBC-től, négy évet töltött főigazgató-helyettesként és kilencet főigazgatóként, ami a leghosszabb főigazgatói időszak John Reith óta. Reith-hez hasonlóan, de bizonyos szempontból még figyelemreméltóbb módon, mivel kívülről érkezett, ráerőltette személyiségét az intézményre. A belülről érkező ellenvélemények ugyanúgy hiányoztak, mint Reith idejében. Reith-hez hasonlóan, és egyetlen más főigazgatóhoz hasonlóan Birt is lovaggá ütötte magát, amíg hivatalában volt. Reith-hez hasonlóan őt is végül lemondatták

hivatalából, ha másképp nem is.

néhány hónappal - és a peerage, hogy indukálták a korai

184 távozása, amelyet még a helyszínen jelentettek be, egy fokkal megelőzte Reith-t, az egyetlen másik főigazgatót, aki bejutott a Lordok Házába.

Bár pályafutását a felsőházban, a keresztpadokon kezdi, talán Reithhez hasonlóan Birt is a kabinet posztjáról álmodik. Elvégre az *ITV World In Action* című aktuálpolitikai sorozatának korábbi társszerkesztője, Gus Macdonald már biztosította helyét a legmagasabban álló asztalnál, saját peerage-je mellett. A címen. hogy a médiaszemélyiségek olyan sokan ülnek a Lordok padsoraiban - Waheed Alli, Richard Attenborough, Melvyn Bragg, Clive Hollick és David Puttnam Macdonald mellett -, hogy nem tartják helytelennek, sőt, nem is szokatlan, hogy az egykori gyámok szigorú pártatlansággal a mindenkori kormány szolgálatában. Birt utódja a BBC főszerkesztőjeként személyesen adományozott több mint

50 000 fontot a Munkáspártnak és annak vezetőségének kevesebb, mint öt éve.

mielőtt ellentmondásos kinevezését erre a pozícióra.

Két elődjéhez, Alasdair Milne-hoz és Michael Checklandhez hasonlóan Birt is Oxfordban végzett. Mindannyian tiszteletbeli ösztöndíjat kaptak a saját kollégiumuktól, amíg hivatalban voltak, így fenntartva az egyetem és a közszolgálati műsorszolgáltatás közötti szoros kapcsolatot: a Magdalen elnöke és a Balliol mestere egyaránt tagja volt a Channel 4 igazgatótanácsának, valamint a műsorszolgáltatási politika befolyásos kommentátorai.

Milne és Checkland egy másik különbséggel is rendelkezett: mindkettőjüket ugyanaz az elnök - Marmaduke Hussey - utasította el a képviselőik javára. Checkland helyettesítette Milne-t, Birt pedig Checklandet. Talán e precedensekre reflektálva, Birt ezt követően kiszorította az ITV-től személyesen hozott főigazgató-helyettest, Bob Phillist, és ezután helyettes nélkül kormányzott. Sikerült túlélnie a Husseyvel való lövöldözést is, miután kapcsolatuk ellenségeskedéssé és hosszas hallgatássá fajult. Hussey utódja a BBC elnöki posztján.

Sir Christopher Bland volt, aki Birtnak volt a főnöke.

elnöke volt, amikor a London Weekend Televízió

Programigazgató az 1980-as években. A szimmetria teljessé tétele érdekében Birt utódja az LWT-nél, Greg Dyke most a BBC-nél vette át a helyét.

Dyke kötelességtudóan tisztelgett Birt előtt, nem utolsósorban azért, mert állítólag "zseniálisan" pozicionálta a BBC-t a digitális korban. Birt öröksége azonban a közel egy évtizedes felfordulás után kétesélyes, és a hivatalban töltött időre vonatkozó állításai máris megkérdőjeleződtek. Az előadássorozat szempontjából nem annyira a belső struktúra, mint inkább a legitimitás, a beszámolási képesség, a finanszírozás, a megkülönböztethetőség kérdései a fontosak: valójában a közzféra - különösen a BBC - műsorszolgáltatásban betöltött szerepe és létjogosultsága.

Az első állítás, amelyet Birt nevében tettek, az, hogy megmentette a BBC-t attól a privatizációtól, amelyet a Thatcher-féle konzervatív párt kívánt volna. Még David Mellor, a műsorszolgáltatási miniszter is, aki a törvényt 1990 a törvénykönyvbe terelte, ezt állította a BBC rádióban Birt uralkodásáról szóló élő beszélgetésben, két nappal a végső távozása előtt. Természetesen, amint azt egy korábbi előadásunkban leírtuk, Thatcher asszony néhány radikálisabb minisztere hajlamos volt a fejébe szálló vér rohamaira, amint azt Lord Young rövid ideig tartó kísérlete is példázza, hogy a BBC2-t szinte láthatatlanná tegye egy tisztán műholdas terjesztési módban.

Ugyancsak vitathatatlan, hogy Birt főigazgató-helyettesként első számú prioritása az volt, hogy szigorú szerkesztési fegyelmet vezessen be a BBC televíziós aktuális ügyekkel foglalkozó részlegénél, ami a részlegnek a hírekkel való egyesítésében csúcscsodott ki, és ezzel újra létrehozta azt a hatalmas belső birodalmat, amely harminc évvel korábban Hugh Greene számára a csúcsra vezető út lépcsőfokát jelentette. A Birt által gyakorolt ellenőrzés elidegenítette a egy sor régóta szolgáló BBC alkalmazottat, akárcsak az ezt követő strukturális reformjai, amelyeket Birt több tucatnyi vállalati ügyekkel foglalkozó publicistája (vagy a BBC köznyelvében "gondolatrendőrség") erőteljesen úgy állított be, mint a piaci

f
o
l
y
a
m
a
t
o
k
á
t
v
é
t
e
l
é
n
e
k
b
i
z
o
n
y
í
t
é
k
á
t
.
B

irt elődje, Michael Checkland volt az, aki bevezette azt a reform-
és költségmegtakarítási folyamatot, amelyből a következő lett.

186 az úgynevezett "termelői választás" már régóta ki lett mosva a történelem.

Lehet, hogy Birt nehéz keze a szerkesztőségi kormányrúdnál segített elhárítani a tory keményvonalasokat az 1980-as évek végén, de tény, hogy Peacock már akkor leállította a privatizációs programot, amikor Birt még nem is csatlakozott a BBC-hez, és amikor Birt főigazgató lett, már John Major volt a miniszterelnök, nem pedig Margaret Thatcher. Major új Nemzeti Örökség Minisztériumának államtitkárai nem jelentettek veszélyt a BBC-re: Mellor maga, Peter Brooke, Stephen Dorrell és Virginia Bottomley. Birt minden bizonnyal keményen dolgozott azon, hogy meggyőzze a minisztereket a BBC világnézetéről, biztosítva a BBC Alapokmányának megújítását és a licenrdíj rendszeres emelését: de kevés ellenkező nyomást gyakoroltak, és a BBC PR-sikerei visszatekintve nem tűnnek túl okosnak.

A BBC például keményen lobbizott - a Parlament félrevezetéséig -, hogy "megvédjen" (a BBC szóhasználatában) bizonyos sporteseményeket a fizetős televíziós közvetítések kizárólagos közvetítésétől. A BBC által inspirált lordok lázadása nyomán az 1996-os műsorszolgáltatási törvénybe belekerült egy, a felsorolt eseményekre vonatkozó záradék. De eközben a BBC annyira elidegenedett a krikett-hatóságok - akik ennek a nem kívánt védelemnek a legfőbb pénzügyi áldozatai voltak -, hogy amikor a Channel 4 határozott támadást indított a tesztmeccsre vonatkozó szerződés ellen, a BBC megalázó elutasítást kapott.

Hasonlóképpen, a BBC megszállottsága a digitális fizetős televíziós környezetben a kapuőrökkel kapcsolatos kérdésekkel kapcsolatban felváltva irritálta a kormányt, és jogalkotásra készítette: de végül nem történt visszaélés, és a BBC elnöke által a BSkyB valószínűsíthető helytelen viselkedésére figyelmeztető kábeltéves videóra költött közpénzek drága öngólnak bizonyultak.

Még a BBC nyomása a digitális terror-televízió bevezetése érdekében - bármennyire is sikeres volt a politika alakításában - is

részben kontraproduktívnak bizonyult. A hat DTT-multiplex létrehozására szolgáló frekvenciakijelölési módszer célja a digitális műsorszórás rövid távú elterjedésének maximalizálása volt, de a gyakorlatban

sokkal nehezebbé teszi az analóg földfelszíni átviteli rendszer kikapcsolásának hosszú távú célját. A frekvenciaszakértők még mindig a megoldáson töprengenek. A DTT-rendszer húsz évig tartó, az analóggal párhuzamos működtetésének hatalmas költségei pedig milliárdokkal növelik a digitális átállás költségeit, és ennek csak csekély haszna lesz.

Ha az utólagos szemlélet el is vette a fényt a BBC sikeres Whitehall-kapcsolatainak kezeléséből, nem lehet kétséges, hogy a BBC milyen ügyesen használta fel a tudományos, politikai és szerkesztői véleményeket a közszolgálati műsorszolgáltatás koncepciójának és a BBC szerepének védelmében. A BBC rövid távú sikere azonban még itt is hosszú távú hibának bizonyulhat.

E szakterület legbefolyásosabb szerzője Andrew Graham volt, akinek nézeteit leginkább az 1997-ben Gavyn Davies közgazdással közösen írt 65 oldalas brosúrában vázolta fel, aki később a kormány által kinevezett, a BBC finanszírozásáról 1999-ben jelentést készítő testület elnöke volt. Az előző előadásban e pamflet jelentőségének értékelésénél a figyelem az ügy eredetére összpontosult.

a digitális licencdíj mellett, amelyet Davies ott próbált meg először, és a spirálisan abszurdnak tűnő állításon, miszerint minél nagyobb a veszélye annak, hogy a BBC nézettségi aránya csökken, annál magasabbra kell emelni a licencdíjat, hogy ellensúlyozza ezt a veszélyt. A Reith-féle "monopólium nyers erejének" árnyalata!

Az, hogy Graham volt az, aki a leginkább hozzájárult ehhez a megfogalmazáshoz, megerősítést nyert, amikor a röpirat tartalmának nagy része 1999-ben az ő kizárólagos szerzőségével jelent meg újra a BBC finanszírozásáról szóló, tíz gazdasági szakember által írt esszégyűjteményben. Mindkét kiadványt a BBC készítette és fizette, így nem meglepő, hogy szinte egyöntetűen azt a meggyőződést találtuk, hogy a piacban nem lehet megbízni, a közsféra létfontosságú, a BBC a legjobb védekezés a piaci torzulásokkal szemben, és a licencdíj a legjobb módja a közszolgálati műsorszolgáltatás finanszírozásának.

188 1999-re Davies arra a következtetésre jutott, hogy a licencdíjak nyílt végű emelése politikailag teljesen irreális, ami talán az oka annak, hogy nem volt többé társszerzője Grahamnek. Mindenesetre a BBC finanszírozási bizottságának elnöki tisztsége kissé kínossá tette volna 1997-es álláspontjának újbóli kinyilvánítását. Ami azonban talán még jelentősebb, az az, hogy a Davies-jelentés később mégis nagymértékben megismételte Graham feltételezett piaci kudarca vonatkozó kifejtését.

Graham három kérdést tesz fel a műsorszolgáltatási piacról. Mennyire szolgálja a közérdeket? Segít-e a demokratikus környezet kialakításában? És vajon bővíti-e, nem pedig csökkenti az egyéni tapasztalatokat? Kétségtelen, hogy ha Graham ugyanezeket a kérdéseket tenné fel a brit sajtóval kapcsolatban, arra a következtetésre jutna, hogy mivel a piacnak nyilvánvalóan vannak gyengeségei, szükség lenne egy állami szektorbeli újságkiadásra. Az, hogy a sajtószabadság gyakorlatilag minden Pekingen kívüli híve elborzadna a közpénzből finanszírozott újságok gondolatától, Graham megközelítésében aligha jelenik meg. Azt sem ismerik el, hogy a műsorszolgáltatásban a közszektor a technikai korlátok miatt létezik, nem pedig a bizonyítható piaci kudarca adott megfontolt válaszként.

Az ezekben a kiadványokban szereplő közgazdászok többsége azt a közhelyet vallja, hogy a műsorszolgáltatás közjóság, abban az értelemben, hogy az egyik ember fogyasztása nem megy más ember fogyasztásának rovására. Néhányan azzal is érvelnek, hogy a minőségi műsorszolgáltatás érdemi jószág, mivel - megfelelő gazdasági struktúra nélkül - a fogyasztók kevesebbet vásárolhatnak belőle, mint kellene. Tehát a jogdíjas finanszírozási rendszer előnye, hogy olyan minőségi műsorszolgáltatást hoz létre, amely máskülönben nem létezne, ha nem lenne egy olyan mechanizmus, amely a fogyasztókat egy általánydíj megfizetésére kényszeríti, és ezt követően a további fogyasztásért nem kell fizetni.

Nehéz belátni, hogy ugyanezek az érvek miért ne vonatkoznának a sajtóra is: a további példányszámok

határkölségei

újság gyakorlatilag nulla, akárcsak a műsorok további nézőkhöz történő továbbítása. Egy kifogástalan minőségű újság állami finanszírozással - akár egy minden újságolvasóra kivetett kényszerű átalányadóval - is létrejöhetne. De egy szabad társadalomban senki sem lenne olyan vakmerő, hogy ilyen lépést javasoljon.

A műsorszolgáltatási díj támogatói az általuk a fogyasztás helyén ingyenesnek nevezett műsorszórásért való lelkesedésükben aligha veszik észre, hogy a műsorszórás fogyasztásának első pillanata valójában meglehetősen drága, több mint 1,5 milliárd forint.

100 font, még akkor is, ha minden további pillanat ingyenes lehet. Az, hogy a műsorszolgáltatást az általános adókból finanszírozzák, amit pontosabban úgy lehetne jellemezni, hogy "a fogyasztás helyén ingyenes", nem csökkenti a műsorszolgáltatási díj iránti általános lelkesedést.

Graham érvelésének szofisztikussága világossá válik, ha megvizsgáljuk a tényleges kérdéseit. Nem azt kérdezi, hogy "a piac viszonylag sikeres-e?", hanem azt, hogy "a piac megteremti-e mindazt, amit kívánunk?". - Ezt a kérdést bármelyik piacra fel lehetne tenni anélkül, hogy arra a következtetésre jutnánk, hogy nagymértékű állami finanszírozásra van szükség.

A piaci kudarc további példájaként hozza fel, hogy a széles körű szereposztásnak káros "külső hatásai" lehetnek - például a társadalmi erőszak felerősödése. Ugyanakkor nincs bizonyíték arra, hogy a BBC broad casting mentes lenne az ilyen hatásoktól, nemhogy arra, hogy a BBC jelenléte a piacon csökkentené az ilyen hatások áramlását vagy következményeit más szolgáltatók részéről.

Úgy véli, hogy a közösségi érzéseket, kultúrákat és értékeket alááshatja "a közönség széttöredezése, amelyet a tisztán kereskedelmi műsorszolgáltatás eredményezhet". A jogdíjjal finanszírozott szolgáltatások piaci beavatkozása azonban csak tovább töredezheti a közönséget - hacsak a matematika és a logika nem válik a közönség további töredezettségére. a feje tetejére állítják. Nem mindenki fogadja el azt az

e
l
k
é
P
z
e
l
é
s
t

s
e
m
,

h
o
g
y

a

t
ö
m
e
g
k
ö
z
ö
n
s
é
g

eleve szociálisan erényes. Az, hogy bizonyos közvetítéseket talán többen tapasztaltak és vitattak meg, egyszerűen azért, mert nem volt más választásuk.

190 aligha bizonyítja, hogy ezek a programok, nem is beszélve azokról a tapasztalatokról és megbeszélésekről, valamilyen különleges, magasabb értéket képviselnek. Ez a jelenség egyszerűen a spektrum szűkösségének függvénye volt.

Sokkal riasztóbb Graham állítása, miszerint "egy demokrata társadalomban nem kívánatos, hogy a tömegmédiát teljes mértékben magánkézben legyen". Hacsak - ami kétséges - nem az államilag finanszírozott újságokat támogatja, nyilvánvalóan a "tömegmédiát" kifejezést használja, amikor a műsorszórásra gondol, és összekeveri a magánellenőrzés fogalmát a profitmaximalizálással. A Scott Trust irányítja a *The Guardian* és a *The Observer* című lapokat, és lényegesen erőteljesebben védi a polgárokat, mint az állami tulajdonú BBC, ugyanakkor piaci környezetben működik, és lenyűgöző kereskedelmi képességekről tesz tanúbizonyságot.

Graham a továbbiakban azt állítja, hogy "nem a magánpiacnak köszönhető, hogy az Egyesült Királyságban olyan műsorszóró ipar működik, amelyet széles körben a világ legjobbjának tartanak": ez egy olyan érvelés, amelyet Edmund Burke is csodálhatott volna, de amely lényegében a történelem véletlen tényeit úgy használja fel, mintha azok számos sikertelen kísérlet eredménye lennének, amelyeket egyetlen sikeres kísérlet követett.

Graham elméleti keretrendszerét gyakorlati érvekkel próbálja alátámasztani, amit aláássa a műsorszolgáltatás valós világának nyilvánvaló ismeretlensége. Mivel a BBC különösen drága műsorkészítő, úgy véli, hogy minden műsorkészítésnek nagyon drágának kell lennie, ami akadályozza a piacra lépést. Téved.

Úgy véli, hogy a műholdakon a helybérlet fix költségei magasak, ami további akadályt jelent. Téved. Úgy véli, hogy a BBC egy főre vetítve többet költ képzésre, mint kereskedelmi versenytársai. Téved. Úgy véli, hogy a jogok és a tehetségek költségei feltartóztatathatatlannal emelkednek, különösen a sportban. Egyes költségek igen, de korántsem minden: megint téved. Úgy véli, hogy mivel a legnagyobb műsorszolgáltatók egyre nagyobbak és rendszeresen

fuzionálnak, a fogyasztók választási lehetőségei
szükségszerűen csökkennek. Valójában

sok új belépő a műsorszórási piacra, nagy, közepes méretű és kicsi, nagymértékben bővülő választék: ismét tévedés.

Graham meg van győződve arról, hogy az "átjárórendszerek", különösen a BSkyB rendszere veszélyt jelentenek a választékra - a tányérok, dekóderek, elektronikus programajánlók, előfizetői menedzsmentközpontok és a titkosítási technológia. A digitális világot ahhoz hasonlíthatja, hogy "a Tesco-ban lehet vásárolni, de csak a Tesco-ban". Valójában az Office of Fair Trading egymást követő vizsgálatai nem találtak diszkriminációt a Sky versenytársaival szemben, és a szabályozási követelmények és a piaci kényszerek kombinációja rendkívül megkönnyítette a műholdas műsorszóráshoz való hozzáférést.

Graham nemcsak téved, de úgy tűnik, hogy egyáltalán nem ismeri - vagy nem is akarja - az erőfölényével való visszaélések folyamatát, amelyek évtizedek óta jellemzik a BBC magatartását, és továbbra is fennállnak. Ráadásul némileg ironikus, hogy a kormány jelenlegi legfőbb gondja, hogy kezelje a menetrendet a következőkkel kapcsolatban

Az analóg lekapcsolás oka a fogyasztók választási lehetőségeinek sokfélesége a digitális piacon, valamint a különböző digitális platformokon - műholdas, földfelszíni és kábeles - a különböző népességcsoportok által használt hardverek összeegyeztethetlensége.

Graham figyelmen kívül hagyja azokat a bizonyítékokat is, amelyek szerint a műsorszolgáltatási piac minden egyes bővülése a minőség és a választék javulásához vezetett. A műsorszórási közgazdaságtannak az ő verziója lehetővé teszi számára, hogy azt képzelje, mert "a több csatorna feldarabolja a közönséget",

így a programok átlagköltségének növekednie kell. Ezzel a szillogikus eszközzel arra a következtetésre jut, hogy "a műsorszolgáltatásban a választéknak ára van", és hogy "szabad piaci körülmények között a fogyasztóknak választaniuk kell az olcsóbb (de még mindig jó minőségű) műsorok szűkebb kínálata és a drágább, de gyengébb minőségű műsorok szélesebb kínálata között". Még egy technikai magyarázatot is ad a

f
o
l
y
a
m
a
t
r
a
:

a
z

"
e
x
t
e
r
n
á
l
i
á
k
"

p
r
o
b
l
é
m
á
j

a.

a széttagoztság okozta, mivel "az a személy, aki a meglévő csatornákról más csatornák javára elvándorol, költséget ró mindazokra, akik nem mozdulnak el".

192 A BBC esetében azonban ez bizonyíthatóan hamis - a BBC nézettségének nagysága nincs összefüggésben a bevételével, és ezért nincs hatással a költségeire. A BBC távozó nézői nem rónak költségeket a maradék nézőkre. És az érv még a kereskedelmi piacra sem alkalmazható.

A piac bővülése valójában új pénzt hozott a műsorszolgáltatásba: több reklámbevétel és - most először - előfizetési pénzt.

Ahogy az Egyesült Államokban történt, a csatornák csökkenő közönségaránya együtt járt a következőkkel reklámbevételeik növekedése révén (mivel a hirdetők jobban megértik a hálózati műsoridő értékét), és így növelik a programberuházásaikat. Az ITV az elmúlt nyolc év alatt nézettségének negyedét veszítette el, de bevételei gyorsabban nőttek: bár, hogy igazságosak legyünk, az ITV-t a piaci erők teljes hatásától védelmet nyújtó szabályozási keret védi.

A piac a fogyasztók számára több programválasztékot, több magas költségű programot, valamint több alacsony költségű (és újrahajszosított) programot, több választási lehetőséget és nagyobb értéket biztosított a kiadások szintjei között, a kiadások minden szintjén. A valóság nem is lehetne jobban ellentétes Graham elképzelt eredményével.

Graham úgy véli, hogy az Egyesült Királyság televíziós műsorai - a bennük rejlő minőségük miatt - az amerikaiaknál magasabb exporteladási szintet érnek el, holott valójában messze elmaradnak tőlük. És az Egyesült Királyság exportját - már amennyire az van - nem a BBC közszolgálati ethosának köszönheti, hanem a legfontosabb tényezőnek, amely a televíziós műsorok exportját támogatja.

Az Egyesült Királyságban történő értékesítés valójában az amerikaiak sikerének köszönhető, akik hatalmas keresletet teremtettek az angol nyelvű műsorok iránt, köszönhetően az angol hangsávok szinkronizálására szolgáló fejlett lehetőségeknek, amelyeket az USA piaci dominanciája eredményezett.

Úgy tűnik, azt is hiszi, hogy a BBC mint hírforrás megbízhatóbb, mint versenytársai - miközben az IBA és az ITC több éves kutatása megállapította, hogy a BBC-ben kevésbé bíznak, mint az ITN-ben

vagy akár a Sky Newsban. És azt sugallja, hogy a televízió nézők hajlamosak arra, hogy egyszerre ne tudják, hogy mi van a kínálatban, és hogy

nem hajlandó kipróbálni semmi újat - mindkettő hamis. Magabiztosan állítja, hogy "nehéz elképzelni, hogyan lehet a nyereségesség és a felelősségvállalás egyszerre állandó stratégiai cél". Úgy tűnik, soha nem jutott eszébe, hogy a nyereségesség (nem is beszélve a túlélésről) a felelősségtől függhet.

Graham megállapítja, hogy "erős érveket szolgáltatott amellet, hogy a műsorszolgáltatást ne csak a piacra bizzuk". Mások talán nem értenek ezzel egyet. Nem mintha nem lehetne ilyen érveket felhozni a piaci közreműködés mellett: csak az ő verziója inkább gyengíti, mint erősíti ezt az érvet. Graham politikai körökben terjedő befolyásának legrosszabb következménye azonban az, hogy a piaci kudarc hibás bemutatását engedték, hogy a piac kudarcának hibás bemutatásával és hogy a közszolgálati műsorszolgáltatás mellett szóló érvelésbe beleszötte azt a kétséges állítást, hogy annak alapvető finanszírozási mechanizmusa a műsorszolgáltatási díj.

Valójában, ahogyan a BBC John Birt vezetése alatt megkeményedett a licencdíjon kívüli bármilyen más finanszírozási formával szembeni ellenállásában, úgy a jó szándékú közgazdászok egy csoportja - korántsem mindannyian Grahamhez hasonlóan munkáspárti szimpatizánsok - követte Grahamet a különböző finanszírozási formák (bár elégtelen) értékelésében, és a licencdíj mellett foglalt állást.

Csak amikor a Davies Panel a jelentés VIII. mellékletében összegyűjtötte a piaci kudarcra vonatkozó érveket, sikerült végre a császár ruháját átfogóan megkérdőjelezni. Davies - saját bevallása szerint - elmulasztotta a közszolgálati műsorszolgáltatás mellett szóló érvek megfelelő elemzését, és az időhiányra hivatkozott. Teljesen arra az előfeltevésre támaszkodott, hogy "a közszolgálati műsorszórás koncepciójának középpontjában valamiféle piaci kudarcnak kell állnia": "lehetetlen érvelni a közszolgálati műsorszolgáltató mellett, ha nem mutatható ki piaci kudarc".

Amit Davies nem tudott megtenni, az éppen ez volt. A VIII. melléklet felsorolja azt a hat különböző okot, amiért a

m
ű
s
o
r
s
z
o
l
g
á
l
t
a
t
á
s
b
a
n

P
i
a
c
i

k
u
d
a
r
c
o
k

l
é

pnek fel, de egy ponton sem mutatta be, hogy a BBC által nyújtott közszolgálati széleskörű műsorszolgáltatás, nemhogy a jelenlegi méretben és a jelenlegi színvonalon

194 jelenlegi költségen, még kevésbé magasabb költségen, a legjobb vagy egyetlen módja volt a potenciális piaci kudarc orvoslásának.

A novemberben közzétett Davies-jelentésre adott válaszok közül egyedül a B Sky B válaszában 1999 foglalkozott a piaci kudarc kérdésével. De még a B Sky B sem adott ki részletes kritikát a VIII. mellékletéről 1999 decemberéig. Ez egyértelműen a Bill Bishop által vezetett kutatási tanácsadó cég lenyomatát viseli magán, aki Cento Veljanovskival együtt szerzője volt az Institute of Economic Affairs erőteljes dokumentumának, amely az 1982-es Hunt-jelentés gyenge logikáját kifogásolta.

A kritika gondosan cáfolja a piaci kudarcra vonatkozó hat Davies-érvet: a műsorszolgáltatás közjóság, a minőségi műsorszolgáltatás érdemi jószág, a fogyasztók nincsenek teljes körűen tájékoztatva, a műsorszolgáltatás külső hatásokat okoz, a műsorszolgáltatásban méretgazdaságossági előnyök léteznek, és az adókinálat szűkössége áll fenn. A dokumentum meggyőzően bizonyítja, hogy vagy az állítólagos kudarc lényegtelen; vagy hogy az számos más összefüggésben káros következmények vagy állami beavatkozás nélkül jelentkezik; vagy hogy a lehetséges piaci kudarc korrigálására van mód anélkül, hogy közpénzből finanszírozott műsorszolgáltatóra lenne szükség, különösen a BBC léptékében; vagy hogy a BBC-nek nyújtott többletforrások nem fogják korrigálni a kudarcot; vagy hogy a Davies-jelentés egyszerűen tényszerűen téves.

A dokumentum következtetése visszafogott, de mégis felemelő: "a terület jelentésében szereplő piaci kudarc elemzése egyszerűen azt mutatja, hogy a piac optimális működéséhez szükséges feltételek nem feltétlenül állnak fenn a műsorszolgáltatási szolgáltatások nyújtása tekintetében - ez azonban általában nem indokolja a kormányzati beavatkozást, különösen nem a közfinanszírozott szolgáltatásnyújtás formájában".

A piaci kudarcra adandó szükséges válaszként az akadémiai hitelesség patinájától megfosztva még nyilvánvalóbbá válnak a BBC nehézségei legitimitásának bizonyításában. A

spektrumhiány korában az volt a közhely, hogy az értékes
műsorszóró frekvenciákat a kormányzat kezeli, és csak jó hírű
és szabályozott műsorszolgáltatóknak adja ki, elfogadva, hogy

az állami kötelezettségek különböző szintjei. Az ITV-t jellemző szabályozási rendszer - amely annyira megdöbbenette az 1950-es évek kereskedelmi lobbistáit - aláásta a BBC kizárólagos igényét a közszolgálati státuszra. A Channel 4 1982-es elindítása még nagyobb kihívást jelentett.

Végül is egy kereskedelmi műsorszolgáltatóról van szó, amelyet teljes egészében a hirdetők finanszíroznak, de amelynek nincsenek magánrészvényesei, és nem fizetnek osztalékot, nem akart olyan nyereséget, amelyet nem lehetett volna visszaforgatni a műsorokba, és tudatosan olyan módon szólította meg a kisebbségi közönséget, amire különösen a BBC1 nem volt képes. És a Channel 4 minden szókimondása ellenére a közönség - az ITC évek óta végzett kutatásai szerint - következetesen kevésbé elfoglaltak tartotta a BBC-nél.

A BBC pártatlanságának hírneve - különösen a saját ügyeivel való foglalkozásban - számos csapást szenvedett. A BBC történetéről nemrégiben készült dokumentumfilm-sorozat, amelyet egy független producer készített, a BBC egyik saját műsorvezetőjének, Sue Lawley-nak a licencdíjat dicsőítő hosszú dicsőhimnuszával zárult, ami annál is inkább rejtélyes, mert semmi köze nem volt az előző elbeszéléshöz. Amikor a BBC elindította a fizetős televíziós közös vállalkozását,

UK TV saját médiaköri tudósítója tényként - és nem csak a BBC állításaként - jelentette, hogy az engedélyekből származó bevételek nem érintettek: ez egy ellentmondásos és szinte biztosan valótlan állítás.

A BBC is hevesen lobbizott a felsorolt sporteseményekre vonatkozó jogszabályért - ez a megközelítés átragadt a saját közvetítésében is, amelyet szinte egyedül hozott létre. A közelmúltban a BBC újságíróinak egy csoportja levelet tett közzé, amelyben elítélték a BSkyB támadásait a BBC *News 24* szolgáltatása ellen: a pártatlanságra vonatkozó kötelezettségeik kétséges gyakorlása még inkább megkérdőjelezhető, amiért a BBC saját vállalati publicistái által kitalált félrevezető érveket szolgálta reprodukálták. Talán a legvitatottabb mind közül az volt, hogy a jogdíjakból származó pénzeket pazarlóan költötték el a

r
e
k
l
á
m
k
a
m
p
á
n
y
o
k
r
a
,
a
d
á
s
b
a
n

é
s

a
d
á
s
o
n

k

196 a jogdíj az "egyetlen" módja a BBC bizonyos típusú műsorainak finanszírozásának.

programozás.

A BBC egy másik, a különleges közszolgálati státuszra vonatkozó állítása az egyetemesség iránti elkötelezettsége volt - a BBC szolgáltatásainak az egész Egyesült Királyság számára történő, a felhasználás helyén ingyenes elérhetősége. Ez a BBC sajátos mantrájává vált, amelyet éppúgy alkalmaznak a jogdíj igazolására, mint a BBC közszolgálati szerepének meghatározására. Amint láttuk, az Annan-bizottság egyértelmű kapcsolatot látott az egyetemes elérhetőség és a jogdíj között, és ellenezte a BBC helyi rádiós stratégiáját, mivel a jogdíjfizetők jelentős része nem tudna hozzáférni a helyi szolgáltatásokhoz.

A jel elérhetőségének egyetemessége azonban éppúgy vonatkozik az ITV rendszerére és a Channel 4-re, mint a BBC-re: a távoli területekre történő sugárzás eltérő költségeit a kereskedelmi műsorszolgáltatók gazdasági szabályaiba beépítik, gyakorlatilag az engedélykötelezettségük részeként. Az 5-ös csatornát történetesen felmentik e kötelezettség alól, mivel nem lehet megfelelő frekvenciákat rendelkezésre bocsátani: de azoknak a kábeltársaságoknak, amelyek adott koncessziós területeken kizárólagosságot kívánnak élvezni, a helyi monopólium áráként kötelezettséget kell vállalniuk arra, hogy meghatározott időn belül kiépítik rendszereiket.

Az derül ki, hogy a közszolgálati státusz korábbi meghatározásai - az egyetemesség, a pártatlanság, a nyereségvágy hiánya és a különleges tartalom - nem kizárólag a BBC sajátja. Nem meglepő módon a BBC a Birt-elnökség első éveiben elszánt erőfeszítéseket tett arra, hogy más módokat találjon arra, hogy megkülönböztethetőségét másképp jellemezze. Végül is, ha a piac makacsul elutasította a piaci kudarc szokásos tüneteit, a BBC-nek be kellett mutatnia, hogy mit veszítene a közönség, ha kevésbé jól vagy biztonságosan finanszíroznák, vagy ha eltűnne.

A probléma ezzel a megközelítéssel az volt, hogy a nagy kiterjedésű A BBC televíziós teljesítménye - bármilyen kiváló is volt - megkülönböztethetetlen volt a kereskedelmi szereplők kínálatától.

Ez nem meglepő: végül is a kreatív közösség nem a BBC előkiszolgálója, és a független szektor megjelenése lehetővé tette, hogy

a tehetségeket, hogy kiszabaduljanak a műsorszolgáltatókkal való védő, de korlátozó kapcsolatokból.

A BBC kénytelen volt bizonyos műsортípusokra és a kisebbségi érdekű anyagok csúcsidőben történő sugárzására támaszkodni, mint megkülönböztető képességének meghatározására. A fogyasztókat azonban ritkán kérdezik meg arról, hogy szerintük van-e különbség aközött, hogy hétfőn este 10 órakor negyven perc *Panorama-t* adnak-e, vagy ötven percet.

a Tonight With Trevor Macdonald csütörtökön 22 órakor sugárzott percek évente 2,2 milliárd font közpénzt jelentenek.

A rádiózás természetesen más: a BBC a tévéadóból az Egyesült Királyságban a rádiós szolgáltatásokba fekteti a rádiós kiadások 85%-át. A kereskedelmi szektor, bár növekszik, nem tud versenyezni ezzel a nem piaci magatartással. De nem a rádiózás különlegessége az, ami legitímálhatja a BBC kizárólagos hozzáférését a minden televíziós háztartásra kötelező átalánydíjként kivetett jogdíjhoz.

Rövid ideig Birt kacérkodott a magasróptú megközelítéssel, amelynek célja az volt, hogy a BBC televíziós műsorainak minőségét a versenytársaktól távolabbra vigye, akár a nézettség rovására is. Ezt a himalájai lehetőséget azonban csendben elvetették, amikor szembesültek a valósággal: a nézettség hirtelen csökkenése veszélyeztetné a BBC finanszírozását. Elvégre, ha mindenki köteles volt fizetni a tévéadót, akkor jogosultak voltak a teljes műsorkínálatra - a népszerű és a kisebbségi, *az EastEnders* és a *Horizon*, a *Nemzeti Lottó* és az *Omnibus egyaránt*. És ha a nézettségi arány túlságosan lecsökken, akkor a nézők fellázadhatnak a jogdíjrendszer ellen. A BBC-nek kényes vonalon kellett mozognia: eléggé megkülönböztetőnek kellett lennie ahhoz, hogy igazolja a jogdíjat, de nem annyira, hogy aláássa azt.

Valójában a jogdíj, amelyet a BBC úgy indokolt, mint a legkevésbé rossz módszert a biztonságos finanszírozás és a működési függetlenség biztosítására, egy trükkös állat, amelyet nehéz meglovagolni. A meghatározás szerint ez a díjfizetési kötelezettség regreszszív: átalánydíj, függetlenül a

f
i
z
e
t
ő
k
é
p
e
s
é
g
t
ő
l

v
a
g
y

a

h
á
z
t
a
r
t
á
s
o
k
b
a

n lévő televíziókészülékek számától. Az adó mértéke és hatása független a fogyasztóknak a BBC teljesítményének értékéről alkotott véleményétől. A nézőknek nincs választási lehetőségük, ugyanakkor a BBC-t a képzeletbeli

198 kötelezettségek, amelyek nem feltétlenül felelnek meg a fizetők preferenciáinak. Nem meglepő módon a független felmérések azt mutatják, hogy a nézőknek csak körülbelül egyharmada elégedett a díjfizetési rendszerrel.

További nehézséget jelent, hogy a jogdíj olyan mértékű elszámoltathatóságot feltételez, amelyet a BBC nem tud teljesíteni, annak ellenére, hogy az elszámoltathatóság állítólagos helyettesítői folyamatosan áramlanak. Vannak nyilvános konzultációk a lehetséges politikai változásokról vagy új kezdeményezésekről: ezek azonban szüksézuak és nem meggyőzőek, és nincs egyetlen példa sem arra, hogy egy ilyen konzultáció eredményeként elvetettek volna egy változást vagy kezdeményezést.

Városházi gyűlések, a felsővezetők megjelenése a parlamenti bizottságok előtt, hosszas tárgyalások a miniszterekkel és köztisztviselőkkel, éves jelentések és éves ígéretek: mindezek léteznek, de az elszámoltathatóság látszata mégsem győzi meg az embert. A BBC kormányzói túlnyomó többségük szerint túl közel állnak a vállalat vezetői döntéseihez, és túl kevésbé képesek befolyásolni azokat.

A Davies-jelentés egy sor intézkedést javasolt a BBC pénzügyi elszámoltathatóságának fokozására, és újra felvetett egy olyan kérdést, amelyet ötven évvel ezelőtt a Beveridge-bizottság már azonosított, amikor a BBC-t a pénzügyi elszámoltathatóságra szolgáltatta fel.

a kizárólag a Kormányzótanácsot kiszolgáló titkárság létrehozását, hogy a Kormányzótanács tájékozottan ellenőrizhesse a végrehajtó testület tevékenységét. Az, hogy van-e ilyen hajlandóság, természetesen kétséges. A BBC éves jelentései számos példát kínálnak arra, hogy az egyes kormányzók nevésségessé válnak azzal, hogy ünnepélyesen szavalják a BBC nosztrumát, például azt, hogy a tandíjból származó pénzek nem tartoznak a BBC-hez. a BBC kereskedelmi vállalkozásai során, vagy hogy a BBC a BBC által működtetett

szigorúan az értelmes tisztességes kereskedelmi szabályok szerint.

Nem meglepő, hogy annak ellenére, hogy a BBC sok éven át

próbálta meggyőzni a nyilvánosságot az elszámoltathatóság iránti elkötelezettségéről, 1999-es éves jelentésében kénytelen volt beismerni, hogy mindössze 34%-uk hiszi, hogy elszámoltatható szervezet - bár ez a tény olyan mélyen el volt temetve a szövegben, és olyannyira nem volt kommentálva, hogy csak a legélesebb szemű olvasó vette volna észre. Sokkal nagyobb

a "jobban fogjuk csinálni" ígéretetek sora kapta a főszerepet, amelyek ugyanolyan semmitmondóak voltak, mint amennyire mérhetetlenek - például "ígérjük, hogy a legjobb ár-érték arányt kínáljuk"; vagy "ígérjük, hogy olyan programokat biztosítunk, amelyeket mindenki értékeli"; vagy - ami a legviccesebb - "ígérjük, hogy nyitottak és elszámoltathatók leszünk".

A BBC-t nem kerülte el, hogy van egy nyilvánvaló pénzügyi mechanizmus a valódi elszámoltathatóság biztosítására. Ahogy az előfizetés és a tranzakciók finanszírozásának más formái teret nyernek a széles körű szereposztási piacon, a BBC-t óhatatlanul emlékeztetik a jogdíj eredetére: a BBC szolgáltatásait igénybe vevők által fizetett előfizetésre. Ezt az egyszerű, logikus kapcsolatot a nem BBC-szolgáltatások 1955-ös bevezetése törte meg. A BBC retorikai támadása az előfizetéses finanszírozás fogalma ellen egyre erősödött, ahogy az előfizetésre való áttérés mellett szóló érvek erősödtek.

A fő érv az, hogy az előfizetéses finanszírozás aláásná a BBC egyetemességét. Ennek azonban csak akkor lenne értelme, ha az előfizetési díj nem terelné a fogyasztókat. A BBC egyetemessége az adórendszerének és annak a törvényi követelménynek a függvénye, hogy a televíziós szolgáltatások minden fogyasztójának előfizetést - bocsánat, licenrdíjat - kell fizetnie a BBC-nek. Az, hogy az embereket nem kényszerítik arra, hogy fizessenek olyan szolgáltatásokért, amelyek nélkülözése mellett dönthetnének, semmiképpen sem csökkenti a BBC egyetemes elérhetőségét: csak potenciálisan csökkenti annak egyetemes elfogadottságát.

Egyes közgazdászok elméleti szempontból kritizálják az előfizetést, mivel szinte definíciószerűen, bármilyen díjszintet is állapítanak meg egy előfizetéses szolgáltatásra, néhány fogyasztó ki lesz zárva.

ár alapján, még akkor is, ha a szolgáltatásért való fizetési hajlandóságuk meghaladja a szolgáltatás nyújtásának határköltségét. Ez a technikai hatástalanság természetesen gyakorlatilag minden termékre jellemző a piacon. Ehhez képest a jogdíj ökológiai szempontból hatékony, de csak akkor, ha

f
i
g
y
e
l
m
e
n

k
j
v
ü
j

h
a
g
y
j
u
k

a

j
o
g
d
j
r
e
n
d
s
z

erben rejlő kényszert és igazságtalanságot, nem is beszélve a behajtás és az adóelkerülés magas költségeiről - évente mintegy 250 millió font -, amelyek viszont súlyosbítják a tisztességes háztartásokra gyakorolt tisztességtelen hatást.

200 még többet fizetnének a BBC szolgáltatásaiért, amit talán hajlandóak lennének megtenni.

nélkül.

Nem csak a választási lehetőség és az elszámoltathatóság hiánya teszi gyanússá a licencdíjat. Greg Dyke főigazgatóként adott első hivatalos interjújában Sir David Frostnak azt mondta, hogy azért támogatja a műsorszolgáltatási díjat, mert az a szegényeknek kedvez, és garantálja számukra a következőket - és nem csak a gazdagok - minőségi szolgáltatások. Később tovább erősítette ezt a gondolatot: "Idővel azonban arra a következtetésre jutottam, hogy fontosabb, hogy bizonyos szolgáltatásokat mindenki számára, legyen az gazdag vagy szegény, általánosan elérhetővé tegyünk".

Három évvel korábban Dyke még úgy jellemezte az engedélyezési díjat, mint "nehezen indokolható közteher, amikor szó szerint több tucat csatorna áll rendelkezésre" - de ez még azelőtt volt, hogy főigazgató-jelölt lett volna. Ebből a szempontból érthető, hogy például elismerte a licencdíj középtávú fennmaradásának valószínűségét, amikor egy jól megalapozott előítéletekkel rendelkező kiválasztási bizottság interjút készített vele. De az előfizetés mint a BBC finanszírozásának egyértelmű fölényét a licencdíj javára feladni, ilyen elégtelen és logikátlan indoklással, kiábrándító.

Végül is a szegények - különösen a becsületes szegények - viselik a legnagyobb terhet a jogdíj igazságtalanságából. Az előfizetési rendszerek jellemzően személyre, nem pedig otthonra vetített díjat számítanak fel.

Az egyesült királyságbeli otthonokra átlagosan alig három készülék jut. Ha a BBC szolgáltatásaiért készülékenként kellene fizetni - ami lehetséges lenne, ha minden háztartás dekóderen keresztül kapná a BBC televíziót -, akkor az egyetlen készülékkel rendelkező háztartások a fizetett díj jelentős csökkenésére számíthatnának. Távol az engedélyezési díjtól a szegények védelmében, kényszeríti őket - büntetőjogi felelősségre vonás terhe mellett -, hogy - a gazdagok támogatása, akik nemcsak hogy jobban meg tudják

fizetni az egységes átalánydíjat, de sokkal valószínűbb, hogy több készlettel is rendelkeznek.

Ami az egyetemes elérhetőséggel kapcsolatos érvet illeti, ezt a technológiai fejlődés már felülírta. Az általános elérhetőség antennán keresztül (nem pedig kábelen vagy parabolaantennán keresztül) csak négy analóg jelekkel terjesztett csatorna esetében lehetséges. Az összes többi csatornának többféle terjesztési mechanizmust kell igénybe vennie ahhoz, hogy elérje a 99,4%-os lefedettséget, amelyet ez a négy csatorna élvez. Ugyanígy azonban az összes további csatorna is hasonló, ha nem is teljes lefedettséggel rendelkezik. Némelyikük ingyenes, némelyikük előfizetéses vagy akár fizetős: de mindegyikük egyformán elérhető.

a lakosság egésze számára, feltéve, hogy a háztartások hajlandóak megfizetni a szolgáltatás igénybevételéhez szükséges összeget.

Ebben az összefüggésben a BBC szolgáltatásai nem általánosabban elérhetőek, mint bármely más szolgáltatás, és a szolgáltatás igénybevétele ugyanúgy a megfelelő díj megfizetésétől függ. Az, hogy ezt a díjat a további fizetős szolgáltatásokat választó háztartások is fizetik, nem változtat az elven. Azzal, hogy nem adják meg a lehetőséget, hogy csak az ingyenes, reklámokból finanszírozott szolgáltatásokat válasszák - amit az előfizetéses BBC-rendszer lehetővé tene -, a legszegényebb háztartások további hátrányos megkülönböztetést szenvednek el.

A BBC válasza erre az, hogy a BBC-szolgáltatásokért való fizetés és a BBC-szolgáltatások igénybevételének engedélyezése gátolná a résztvevőket.

a kollektív nézési élményben; megfosztaná az embereket a társadalmilag értékes műsoroktól; és aláásná a BBC pénzügyeit.

Bármilyen értéket is képviselhet a "kollektív nézői élmény"...
- kérdéses - nehéz elhinni, hogy ez felülmúlja a nem kívánt szolgáltatásért való kötelező fizetés alóli felmentés jogát. Ami a társadalmi nélkülözést illeti, ha a kormányok valóban úgy vélik, hogy a BBC teljesítménye ilyen pozitív társadalmi előnyökkel jár, akkor nincs mentség arra, hogy ne az általános adórendszeren keresztül biztosítsák ezt a teljesítményt, ahogyan azt más "érdemi

j
a
v
a
k
"
,
P
é
l
d
á
u
l

a
z

o
k
t
a
t
á
s

é
s

a
z

e
g
é
s
z

ségügy esetében teszik.

201

Ami a BBC pénzügyeit illeti, aligha kétséges, hogy a háztartások egy része - talán akár 15%-a is - a

202 a BBC szolgáltatásai nélkül, ha azokért nem kellene fizetni.

Ugyanakkor számos bizonyíték van arra is, hogy a BBC szolgáltatásai beivódtak az emberek nézési szokásaiba - több, mint 10 átlagosan hetente több órát néznének, és a lakosság jelentős része többet fizetne értük, mint amennyibe a műsorszolgáltatási díj jelenleg kerül. A legszegényebbeket leginkább sújtó átalánydíj pusztán politikai rugalmatlansága két szempontból is hátráltatja a BBC-t: nem tudja tetszése szerint bővíteni szolgáltatásainak számát, és nem tud rugalmas szolgáltatáscsomagokat kínálni, nem is beszélve az a la carte választékról. Arra sem törekedhet, hogy - mint egy racionális műsorszolgáltatási piacon - árait a fogyasztói keresletnek megfelelően változtassa.

Azt képzelni - ahogy egyes Cassandrák teszik -, hogy a BBC összeomlana, ha az emberek úgy dönthetnének, hogy nélkülözni fogják a televíziós csatornáit, rendkívül pesszimista annak fényében, hogy a BBC folyamatosan emlékeztet arra, hogy a tandíj milyen hatalmas értéket képvisel. A BBC ugyanis rendszeresen azt állítja, hogy sokkal kedvezőbb, mint a kábeles és műholdas csomagok, és a valamivel több mint 100 font jogdíjat szembeállítja az évi 300 fontot kitevő tipikus fizetős televíziós számlával. Valójában az ilyen összehasonlítás a 22 millió háztartást terhelő kötelező díjból származó vásárlóerő és a 7 millió háztartást terhelő önkéntes díjból származó vásárlóerő között mélységesen félrevezető. De hacsak a BBC nem gyárt szándékosan hamis propagandát, akkor bizonyára ésszerű azt a következtetést levonni, hogy a BBC jól járna a nyílt piacon, és tudja, hogy jól járna.

A BBC azonban még akkor is, ha elfogadja ezt a valószínűséget, hajlamos arra.

sajnálattal kell kimondanom, hogy elvileg helytelen lenne... kizárni - akár saját elhatározásukból is - a népesség azon részét, amelyik kieshetne, ha hagynák - bármilyen sajnálatos és antiszociális legyen is az a mechanizmus, amely arra kényszeríti őket, hogy bent maradjanak. De kevés szervezet mondana le szívesen a garantált éves több milliárd fontos bevételről, hogy alávesse magát a fogyasztók ítéletének. A BBC-t csak a

technológiai fejlődés kényszerítheti erre.

Az engedélyezési díjat a spektrumhiány korára tervezték, mint lényegében egyetlen díjat két csatornára. De ahogy a digitális korszakban eltűnik a spektrum szűkössége, és ahogy a BBC ambíciói bővülnek, az "egy méret mindenkinek" megközelítés kezd szétesni a varratoknál. Az alsóház kulturális bizottsága - talán anélkül, hogy észrevette volna - rátette az ujját a BBC kulcskérdésére.

a digitális korban, a BBC legdrágább új csatornájával, a BBC Choice-szal kapcsolatos megjegyzéseiben. "A BBC Choice eredeti műsora felvet egy egyszerű, de alapvető kérdést: miért nem a BBC univerzális csatornáin érhetőek el elsőként az ilyen, az egyetlen jogdíjból finanszírozott műsorok?".

A digitális jogdíjról szóló vitát súlyosbítja az a tény, hogy ez a vita a méltánytalanság különböző formáiról szól, és kizárja az egyetlen igazságos megoldást - azt, hogy a BBC összes televíziója

a szolgáltatásokat egyedileg kell beárazni, és a fogyasztóknak meg kell engedni, hogy eldönthessék, fizetnek-e vagy sem.

A paradoxon az, hogy a BBC egyes szolgáltatásai már most is ilyen módon működnek. A BBC és a Flextech közös vállalkozása, az UKTV,

számos közszolgálati csatornát kínál, amelyek alapvetően a BBC ismétléseiből és különféle vásárolt műsorokból állnak. A legsikeresebb a UK Gold, amelyet eredetileg 1992-ben egy amerikai kábeltársaság, a Cox hozott létre a BBC-vel és a Thames Televisionnel együtt. Érdekes módon a Gold Gold elindítása a Checkland/Birt-féle átadás-átvétel idejére esett, és a BBC lelkesedése a fizetős televíziózás eme első kísérlete iránt láthatóan csökkent, amikor Birt átvette az irányítást. Valójában a BBC nem sokkal később visszautasította a UK Living nevű testvérkínálatban ugyanilyen mértékű, 20%-os ingyenes részvénytőke-felajánlást: ez a kudarc több tízmillió fontjába került a BBC-nek.

Amikor az olajkutató cég, a Flextech, egyre több csatornát átvéve belépett a kábel- és műholdas üzletágba, széles körű közös vállalatot javasolt a BBC-nek, amelybe a UK Goldot (amelyet akkor

m
á
r
ő
i
r
á
n
y
í
t
o
t
t
)
b
e
k
e
l
l
e
t
t
v
o
l
n
a
v
o
n

ni. A Flextech biztosította volna a pénzt a UK Horizons (tényfilmes csatorna), a UK Play (korábban UK Style, de most a komédiákra koncentrál), a UK Play (korábban UK Style, de most a komédiákra koncentrál)

204 és a UK Arena (eredetileg művészeti célú, de most újraindított UK Arena).
mint brit dráma).

Mind a négy csatornát előfizetésből és reklámokból finanszírozzák, de a műsortervet a BBC készíti, amely a tartalom nagy részét is biztosítja. Hogy ezek a csatornák közszolgálati műsorszolgáltatásnak minősülnek-e, az vitatható kérdés: de azt bizonyítják, hogy Birt korai bizonytalankodásai a BBC licencből finanszírozott tisztaságának esetleges veszélyeztetésével kapcsolatban rosszul ítélték meg.

Ennél is fontosabb, hogy pusztá létezésük erősen gátolja a BBC-t abban, hogy új, szabadon fogható csatornák indítására többletfinanszírozást igényeljen. Ha a jelentős közszolgálati tartalommal rendelkező csatornák kereskedelmi finanszírozásban részesülhetnek, és a fogyasztók választhatják meg, hogy akarják-e vagy sem, akkor a nem kívánnak előfizetni, mi olyan meggyőző a BBC egyéb digitális ajánlataiban, ami kötelező finanszírozást igényel, vagy minden tévénézőtől a tévéadó révén, vagy minden digitális nézőtől a digitális tévéadó révén, vagy - esetleg - minden adófizetőtől közvetlen támogatással, mint a World Service esetében?

A BBC által már elindított ingyenes digitális szolgáltatások kevés muníciót nyújtanak. A költséges BBC Choice szerény kiegészítője a BBC1-nek és a BBC2-nek, és néha a BBC által engedélyezett sportesemények közvetítésével foglalkozik. A BBC Knowledge egy oktatási szolgáltatás, de a kereskedelmi oktatási szolgáltatások leendő szolgáltatói, mint például a Granada, nem értik, hogy a BBC-nek miért kellene bármilyen, pláne kizárólagos hozzáférést biztosítania a közpénzekhez, hogy fizethessen érte. A BBC Parlament - amely lényegében élő közvetítést nyújt a Westminsterben zajló eseményekről - a legközelebb áll a tiszta közszolgáltatáshoz.

mint bármi más, amit kínálnak: de még évi 4 millió fontot is inkább a kincstár finanszírozza, mint a műsorszolgáltatási díj.

A BBC *News* a24 legrégebben működő új szolgáltatás. Heves kritikát váltott ki, nem utolsósorban a brit parlament

kulturális bizottsága részéről, amely nem értette, hogy egy amúgy is rendkívül drága hírműsor szélén működő csatorna hogyan kerülhet közel évi 54 millió fontba, amikor egy szerkesztőségi szempontból

A Sky Newshoz hasonló, kiváló önálló szolgáltatás kevesebb mint 24 millió fontba kerül évente. Greg Dyke felvetette, hogy a Sky alulbecsüli hírsatornájának valódi költségeit, és hogy a *News 24* költségeit is túlbecsülték: de bárki, aki ismeri mindkettőt... szervezetek erősen hajlanak arra a nézetre, hogy ennek az ellenkezője volt a helyzet.

A BSKyB ravaszul rámutatott, hogy a News nem24 felel meg a BBC által az új digitális szolgáltatások nyújtására vonatkozóan meghatározott valamennyi kritériumnak: széles körben hozzáférhetőnek, széles körben vonzóknak, piaci hiányosságokat pótlónak és költséghatékonyaknak kell lennie. Ha a BBC egyszerűen úgy döntött volna, hogy a BBC1 vagy a BBC2 üres késő esti óráit gördülő hírekkel tölti meg, senki - még a Sky sem - tiltakozhatott volna ellene. De egy saját, korlátozott terjesztésű hírsatorna indítása, amely a már létező kereskedelmi szolgáltatásokkal való versenyben áll, amelyek közül az egyik folyamatosan felülmúlja a BBC-t, és amely óriási határkölségekkel jár, a BBC-t a legeléesebb kritikával illetve a brit parlament kulturális bizottsága: "nehéznekn találjuk a *News 24* indokoltóságát, tekintettel a hatalmas költségekre és a kis nézettségre - a BBC egyáltalán nem tudta megmagyarázni, hogy miért olyan magasak a *News 24* költségei sem más hírműsorszolgáltatók, sem a teljes hírkölségvetés összefüggésében".

A bizottság általános következtetései mélységesen elutasítóak voltak a BBC digitális erőfeszítéseivel és a digitális világban betöltött szerepével kapcsolatban. Az 1999 decemberében közzétett jelentésben a BBC Online dicséretén kívül, amelyet a bizottság kereskedelmi szolgáltatássá való átalakítását javasolta, alig volt pozitív megjegyzés. A bizottság véleménye az volt, hogy a BBC "egyedülálló módon nem tudott érvelni a digitális korszakban betöltött szerepének jelentős kiterjesztése és ennek megfelelően a további külső finanszírozás mellett". A jelentés élesen elutasította nemcsak a digitális licencdíjat, hanem a fő licencdíj bármilyen emelését is a 2002-ig tartó 5 éves megállapodáson kívül.

További gúnyolódást váltott ki a BBC ügyetlen kísérlete, hogy a

D
a
v
i
e
s
n
e
k

b
e
n
y
ú
j
t
o
t
t

,

é
v
i

7
0
0

m
i
l
l
i
ó

f

ontot kérő, új szolgáltatásokra vonatkozó ajánlatáról, valamint az évi 730 millió fontot kérő, az új szolgáltatásokra vonatkozó ajánlatáról, amelyet a

206 Davies-jelentés közzétételét, amely egyértelműen a meglévő szolgáltatásokra fordított jelentős többletkiadásokat tartalmazta.

Hogy a BBC ilyen száználmasan elszúrta a digitális stratégiáját. - a "briliáns digitális pozicionálás", ahogy Greg Dyke jellemezte az örökségét - minden bizonnyal John Birtet kell hibáztatni. A biztosítékokat, hogy a BBC minden digitális tervét az 5 éves megállapodáson belül lehet finanszírozni; az ígéretet, hogy az új digitális szolgáltatások nem kerülnek majd többletköltségbe a jogdíjfizetőknek; a digitális jogdíj ismételt elutasítását, mint az innováció megadóztatását; a fájdalmasan meggondolatlan fordulatot a digitális jogdíj támogatására; a bevezetett ingyenes légiközlekedési szolgáltatások rossz minőségét és magas költségeit; a Daviesnek tett grandiózus és átgondolatlan javaslatokat; a Davies utáni pénz- és státuszköveteléseket - mindezek az ő számlájára írhatók.

Még az internetes stratégia is zavaros volt: az ICL-lel közösen létrehozott kereskedelmi vállalkozás - a beeb.com - a BBC saját közszolgálati ajánlata, a BBC Online háttérbe szorult; az elsősorban a jogdíjból finanszírozott szolgáltatást elsősorban külföldiek használják; a szolgáltatás a közszolgálati műsorszolgáltatás kiterjesztéseként van feltüntetve, a felhasználás helyén ingyenes, minden ügyfélnek fizetnie kell vagy egy teleföntársaságnak, vagy egy internetszolgáltatónak a felhasználási szintnek megfelelően; a tartalom finanszírozása olyan szinten történik, amelyet az összes hazai kereskedelmi versenytárs együttvéve sem tudna igazolni. Ezek a versenytársak azzal vádolták a BBC-t, hogy a megszokott birodalmi módon új területek kijelölésére használja a licenrdíj-finanszírozást, és ezzel kiszorítja a kereskedelmi erőfeszítéseket. Miért használták a jogdíjat erre a célra?

Pedig mindvégig rendelkezésre állt egy alternatív finanszírozási modell, amelyet a BBC egyre hevesebben utasított el. A digitális technológia logikája pedig mindvégig a BBC-nek a licenrdíjhoz való bilincsszerű ragaszkodás egyre inkább feleslegessé válik. Valamikor a 21. század második évtizedében

minden televízió digitális berendezéssel lesz felszerelve, amely lehetővé teszi az átviteli jelek dekódolását. Az analóg adások megszűnnek. És ez

lehetőség lesz arra, hogy elektronikusan lekapcsoljanak minden olyan csatornához való hozzáférést, amelyért nem fizettek.

Elképzelhető-e, hogy a digitális században még mindig lesz egy sereg detektoros kocsink és milliónyi papíralapú nyomtatványunk, amikor egy intelligens kártya hatékonyabban el tudja végezni a munkát? Továbbra is ragaszkodni fogunk ahhoz, hogy a BBC-nek évi 250 millió fontba kerüljön a begyűjtés és a kikerülés költségei. TV-engedélyt, amikor egy elektronikus adatbázis, amely a BBC szolgáltatásaiért történő fizetéseket ellenőrzi, nemcsak igazságosabb (a csalók megbüntetése) és költséghatékonyabb lenne, hanem jelentős üzleti előnyt is jelentene?

Amint lesz egy mechanizmus a különböző BBC-szolgáltatásokért fizetni hajlandó fogyasztók közötti különbségtételre, azt fogjuk tapasztalni, hogy a szolgáltatások ára helyesen van meghatározva anélkül, hogy azt kellene mondanunk, hogy kiváló ár-érték arányúak, és hogy a BBC célzott szolgáltatások egész sorát indíthatja el anélkül, hogy a Flextech - vagy az államtitkár - engedélyét kellene kérnie.

A BBC alapvető tartalma olcsóbb lesz a legszegényebb háztartások számára; nem lesznek szabadúszók; a BBC-ben elzárt kreatív erőforrások teljes potenciáljukat kiaknázhathják; és a BBC privatizáció vagy profitszerzés - vagy akár a műsorok közötti reklámok - nélkül virágozna és valóban elszámoltatható lenne.

A BBC megpróbálta, de nem sikerült a digitális korszakra vonatkozó ambícióit a bevételek történelmi díjbevételei szintjén belül tartani. Elrontotta a digitális licencdíj ügyét. Gúnyolódta a digitális kínálatán és a még több pénz iránti hatalmas igényein. Gyakorlatilag valamennyi versenytársát heves ellenállásba tömörítette, példátlan módon. A jól tájékozott parlamenti képviselők pártokon átívelő csoportja kíméletlenül szidalmazta.

A licencdíj még legalább egy évtizedig velünk marad. Jól szolgálta a BBC-t, tovább, mint azt sokan várták. De ez nem egy totemoszlop, amit imádni kell. Azért működik, mert a BBC

208 nem pedig fordítva. És a BBC képessége, hogy bármelyik pillanatban működjön

a licencdíj politikailag reális szintje egyre inkább kétségessé válik.

Ebben az összefüggésben az előfizetéses finanszírozás alternatív módszere

- amelyet a technológia megkíván és kikényszerít, és amely a BBC-t legitimitással, elszámoltathatósággal és valódi függetlenséggel ruházná fel.

dence - bizonyára hamarosan a napirend élére kerül: különösen annak a bizottságnak a napirendjére, amelyet a következő két évben neveznek ki, és amely talán az utolsó lesz a háború utáni nagy, a műsorszolgáltatást vizsgáló bizottságok közül, amelyek közül az első, Lord Beveridge által készített jelentés fél évszázaddal ezelőtt készült.

David Elstein

A brit műsorszolgáltatás politikai struktúrája 1949-1999

1999-ben David Elstein előadásorozatot tartott az Egyesült Királyság műsorszolgáltatási politikájának 1949 és 1999 közötti fejlődéséről. Éles elemzése értékes hozzájárulást jelent a háború utáni fejlesztéshez.

a brit műsorszolgáltatási rendszer fejlődését, és a jelenlegi médiapolitikai viták számos aktuális kérdését tárja fel.

David Elstein hosszú évek óta a brit televíziózás egyik legszigorúbb és legvitatottabb kommentátora. Ezek az előadások olyan történelmi meglátásokat tartalmaznak, amelyeknek nagy a mai aktualitásuk is.

Martin Cave, vendégprofesszor, Imperial College Business School.

David Elstein magas szintű tapasztalata a reklámozás, az előfizetési és a közpénzekből finanszírozott műsorszolgáltatás terén egyedülálló tekintélyt ad a második világháború utáni brit műsorszolgáltatási politikáról szóló beszámolójának.

Richard Collins, az Exeteri Egyetem és a City University London tiszteletbeli vendégprofesszora.

David Elstein mélyreható kritikája a brit műsorszolgáltatással kapcsolatos hat háború utáni vizsgálatról valódi hozzájárulás a hibás előrejelzések és elszalasztott lehetőségek történetéhez.

Richard Tait, a Cardiff Egyetem újságírás professzora.

ISBN 978-3-95796-060...3

média, demokrácia és
politikai folyamatok
sorozat

www.meson-press.com

 meson press

